

ព្រះ
ច្បាប់
សេចក្តីប្រកាស
អភិបាលប្រជានុ
ប្បសន្និសីទ

៧៩

ចេញលើកទី ១

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ឆ.ស ២៥០៧

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មវិស្ណុនៈ
ត្រូវបានថតចេញពី ច្បាប់គម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មវិស្ណុនៈ ។

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មវិស្ណុនៈ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយ គេហទំព័រ៥០០០ឆ្នាំ ឬជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ។

ផ្តល់សេចក្តីគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មវិស្ណុនៈសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ៊ុចទីណា ។

គ្រប់គ្រងឯកសារ (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ។

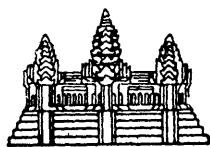
ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន្ទស្រីស្រស់ ។

ថតស្តានដោយ
ប្អូនប្រុស ម៉ាន់ សារ៉េត

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងច្រើនលើកលែង

- ឧបាសិកា កាំង ហ្គីប៊ែរ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ជុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សរ ចន និង ឧបាសិកា អ៊ូប សារ៉ា ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ីវត្តានា និង ឧបាសិកា យុន សុនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រ ជា សុមេធាធីតា (ស.វ.អ)
- លោក ជីម-ជា និង លោកស្រី រតន៍ ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ទីផង យ៉ឺន (កូរ៉េ)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេន (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា រ៉ាវី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភ័ក្ត្រ (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់ ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធានីរាជ, ចាន់ណា សុធានីរាជ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង យូរហង់ (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (កូរ៉េ)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និង លោក ខួន សេនីស័ក ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា សេ សុផារី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យ៉ឺម សុផារី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និង លោកស្រី ធួរៀង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះចៅ ព្រះគុណ ជុំ សារៈ (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា រ៉ាន់ លុយ និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុខ័ណ្ឌ និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.វ.អ)

ព្រះ
ព្រះបិតាមហាវិ
សេចក្តីព្រះបាទនាសាខ្មែរ
និង
អភិបាលបិតា
បុត្រសង្ឃណ៍ អភិបាល
សង្ឃ

បោះពុម្ពលើកទី ១

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

ព. ស. ២៥០៧

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្ដល់ស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។

ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។

**ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រៅដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា
ជនជាតិជប៉ុន ។**

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the
translation of the complete TRIPITAKA to Cambodian
Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

ការប្តូរថា

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាតិរាបអាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាតិគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកខ្មែរនេះ ត្រូវបាន " ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅភ្នំពេញ ចក្រព្រឹត្តិភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយ ពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិក ជាតិជប៉ុន មានសន្តានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏នឹងរុងរឿងឡើងវិញដែរ ។

នេះគឺជាអំណោយពិជម្រៅដ្ឋងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំង មនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ក៏ត្រូវអន្តរាយយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តី ទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើឃោរឃៅ ចេញចំគំនុំគុំគួន ដើរតាមពុទ្ធដីកាព្រះបរមគ្រូ មិត្តព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជានិមិត្តរូបនៃការប្តេជ្ញាចិត្ត របស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាព ក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាកស្តុតាងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និង ប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនព្វត្ថបក្ស កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ The Rev. Seikyo Muchaku

ប្រធានការិយាល័យ The Rev. Eiitsu Shinohara

អ្នកចាត់ការ

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！

敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未會有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗り越え、瞋りを離れ、怨みを恕し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年7月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大藏經）復刻救援委員会

世話人代表 無着 成恭
事務局長 篠原 鋭一

世話人 松永 然道 有馬 実成
伊藤 佳通 渡井 奎一
杉谷 義純 茂田 真澄
前田 利勝 中島 教之
永 六輔

Acknowledgment

Dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community,

It is a matter of great joy that the translation into Cambodian of the Pali Tripitaka has been completed and published. The Tripitaka Commission of the Buddhist Institute, Phnom Penh, launched the translation project in 1930 and completed the translation after 39 years of effort, in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but will also be an important milestone in the history of publication in Cambodia.

The revival and prosperity of Buddhism in Cambodia are the ardent wish of the Japanese Buddhist community, it is in this spirit that we have completed this important project and now present the entire work to the Cambodian Buddhist community, it is a gift not only to the Buddhist community in Cambodia but also to all Cambodian people and all peace-loving people in the world.

Cambodia experienced great tragedies in modern times, and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount grief and anger, to forgive, and to start working again for world peace.

This great work is a symbol of the Japanese Buddhist community's resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and is a testimony to the friendship between our people.

With hands joined in reverence.
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE

Project Manager : The Rev. Seikyo Muchaku

Secretary General : The Rev. Eiitsu Shinohara

Management Team :

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito

The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta

The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

អភិធម្មបិដក

ធម្មសង្គណ្ឌ ទុតិយភាគ

៧៩

ព.ស. ២៥០៧

អភិធម្មបិដកេ

ធម្មសង្គណិ ទុតិយភិគោ

[១] កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។ កុសលា-
កុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា កាមាវចរា រូចាវចរា
អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ
សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ យេ ច ធម្មា តិរិយា
នេវ កុសលា នាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា
សត្វំ ច រូបំ អសង្ខតា ច នាតុ ឥមេ ធម្មា អ-
ព្យាកតា ។

[២] តត្ថ កតមំ សត្វំ រូបំ ។ ចត្តារោ ច
មហាក្ខតា ចតុន្នំ ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ
ឥនំ វុច្ឆតិ សត្វំ រូបំ ។

[៣] សត្វំ រូបំ នហេតុ អហេតុតំ ហេតុវិប្ប-
យុត្តំ សប្បច្ចយំ សង្ខតំ រូបំ លោកិយំ សាសវំ
សញ្ញោជនិយំ^(១) កន្តិនិយំ ឱយនិយំ យោគនិយំ

អភិធម្មបិដក

ធម្មសង្ខណ៍ ទុតិយភាគ

[១] ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ វិបាកនៃពួកធម៌ជា
កុសលនិងអកុសល ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ ជាអបរិយាបន្នៈ
(មិនរាប់ចូលក្នុងក្រុមវិជ្ជៈទាំង ៣) វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ
វិញ្ញាណខន្ធ ទាំងពួកធម៌ដែលជាកិរិយា មិនមែនជាកុសល មិនមែន
ជាអកុសលក្តី មិនមែនជាកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី ធាតុដែលបច្ច័យ
មិនបានប្រជុំតាក់តែង (ព្រះនិព្វាន) ក្តី នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត ។

[២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ រូបទាំងអស់ តើដូចម្តេច ។
មហាក្ខតរូប ៤ និងរូបដែលអាស្រ័យមហាក្ខតរូបទាំង ៤ នេះហៅថា
រូបទាំងអស់ ។

[៣] រូបទាំងអស់ មិនមែនជាហេតុ ឥតហេតុ ប្រាសចាក
ហេតុ ប្រកបដោយបច្ច័យ រូបដែលបច្ច័យតាក់តែង ជាលោកិយ
ប្រកបដោយអាសវៈ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ដែលគន្លះគប្បី
ដោតក្រង ដែលឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

ដីវណ្ណយំ បរាមជ្ជំ ឧបាទានិយំ សុខ្ខីលេសិកំ
 អព្យាកតំ អនាម្បណំ អនេតសិកំ ចិត្តវិប្បយុត្តំ
 ទេវីហាកនិហាកជម្ពុជម្ពំ អសុខ្ខីលិដ្ឋសុខ្ខីលេសិកំ
 ទសវិតក្កសវិចារំ ទអវិតក្កវិចារមត្តំ អវិតក្កអវិចារំ
 ទប័តិសហគតំ ទសុខសហគតំ ទឧបេត្តាសហគតំ
 ទេវទិស្សនេន ទភាវនាយ បហាតព្វំ ទេវទិស្សនេន
 ទភាវនាយ បហាតព្វហេតុកំ ទេវអាជយតាមិទអ-
 បជយតាមិ ទេវសេត្វនាសេត្វំ បរិត្តំ កាមាវចរំ
 ទរូចាវចរំ ទអរូចាវចរំ បរិយាបដ្ឋំ នោ^(១)អបរិយាបដ្ឋំ
 អនិយតំ អនិយ្យានិកំ ឧប្បដ្ឋំ ធម៌ា វិញ្ញាណោហិ
 វិញ្ញាយ្យំ អនិច្ចំ ជរាភិក្ខុតំ ឯវំ ឯកវិជេន រូប-
 សង្កហោ ។

ឯកកំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ដែលបរាមាសៈស្តាបអង្គុល ជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ជាអព្យាក្រឹត មិនមានអា-
 រម្មណ៍ មិនមែនជាចេតសិក ប្រាសចាកចិត្ត ជាសភាវៈមិនមែនជា
 វិបាក មិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតី ជារូបមិនសៅហ្មង តែគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មង មិនមែនប្រកបដោយវិតក្កៈ ប្រកបដោយវិចារៈទេ
 មិនមែនមិនមានវិតក្កៈ ហើយមានត្រឹមតែវិចារៈទេ ជារូបមិនមានវិតក្កៈ
 មិនមានវិចារៈ មិនប្រកបដោយបីតិ មិនប្រកបដោយសុខៈ មិនប្រកប
 ដោយទេវតា ជារូបមិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយ
 ភាវនា ជារូបមានហេតុមិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយ
 ភាវនា ជារូបមិនមែនជាដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង មិនមែនជាមិនដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើង មិនមែនជាសេក្ខៈ មិនមែនជាអសេក្ខៈ មាន
 សភាពតូចឆ្មារ ជាភាមាវចរ មិនមែនជារូបាវចរ មិនមែនជាអរូបាវចរ
 រាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ មិនមែនជាមិនរាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ ជាអនិយតៈ មិនមែនជា
 និយ្យានិកៈ ជាឧប្បន្នរូប ជារូបត្រូវដឹងដោយវិញ្ញាណ ៦ ជារូបមិនទៀង
 ដែលដកត្របសង្កត់ ការសង្រួមរូបដោយចំណែក ១ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ធម៌មានប្រមាណមួយ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហោ មាតិកា

[២] ធុរិយេន រូបសង្គហោ អត្ថំ រូបំ ឧបាទា
 អត្ថំ រូបំ នោ ឧបាទា អត្ថំ រូបំ ឧបាទិន្នំ អត្ថំ រូបំ
 អនុបាទិន្នំ អត្ថំ រូបំ ឧបាទិន្នបាទានំយំ អត្ថំ រូបំ
 អនុបាទិន្នបាទានំយំ អត្ថំ រូបំ សនិទស្សនំ អត្ថំ
 រូបំ អនិទស្សនំ អត្ថំ រូបំ សប្បដិយំ អត្ថំ រូបំ
 អប្បដិយំ អត្ថំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ
 អត្ថំ រូបំ មហាក្កតំ អត្ថំ រូបំ ន មហាក្កតំ អត្ថំ រូបំ
 វិញ្ញតំ អត្ថំ រូបំ ន វិញ្ញតំ អត្ថំ រូបំ ចិត្តសម្មជានំ
 អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តសម្មជានំ អត្ថំ រូបំ ចិត្តសហកុ
 អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តសហកុ អត្ថំ រូបំ ចិត្តានុបវិត្តំ
 អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តានុបវិត្តំ អត្ថំ រូបំ អជ្ឈតិកំ
 អត្ថំ រូបំ ពាហារំ អត្ថំ រូបំ ឌីណ្ហវិកំ អត្ថំ រូបំ
 សុខំ អត្ថំ រូបំ ទ្រេ អត្ថំ រូបំ សន្តិកោ ។ អត្ថំ
 រូបំ ចក្កសម្មស្សស្ស វត្ថំ អត្ថំ រូបំ ចក្កសម្មស្សស្ស
 ន វត្ថំ អត្ថំ រូបំ ចក្កសម្មស្សដាយ វេទនាយ
 ។ បេ ។ សញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
 ញ

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

(២) ការសង្កេតរូបដោយចំណែក ២ គឺរូបជាឧបាទាន និងរូប

មិនមែនជាឧបាទាន រូបជាឧបាទាន និងរូបជាអនុបាទាន រូបជាឧបាទាន-

បាទានិយៈ និងរូបជាអនុបាទានបាទានិយៈ រូបជាសនិទស្សនៈ និងរូប

ជាអនិទស្សនៈ រូបជាសប្បដិយៈ និងរូបជាអប្បដិយៈ រូបជាឥន្ទ្រិយ និង

រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបជាមហាក្ខត្ត និងរូបមិនមែនជាមហាក្ខត្ត រូបជា

វិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជាវិញ្ញាណ រូបជាចិត្តសមុជ្ជាន និងរូបមិនមែនជាចិត្ត-

សមុជ្ជាន រូបកើតជាមួយនឹងចិត្ត និងរូបមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត រូបប្រព័ន្ធ

ទៅតាមចិត្ត និងរូបមិនប្រព័ន្ធទៅតាមចិត្ត រូបខាងក្នុង និងរូបខាងក្រៅ

រូបគ្រោតគ្រោត និងរូបល្អិត រូបឆ្ងាយ និងរូបជិត ។ រូបជាវត្ថុ នៃចក្ខុ-

សម្ព័ស្ស និងរូបមិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស រូបជាវត្ថុនៃវេទនា ។ បេ ។

នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 ន វត្ថុ អត្ថំ រូបំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ យា-
 នសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស វត្ថុ អត្ថំ រូបំ កាយសម្មស្សស្ស
 ន វត្ថុ អត្ថំ រូបំ កាយសម្មស្សស្ស វេទនាយ
 ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ អត្ថំ រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ន វត្ថុ ។ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស អារម្មណំ
 អត្ថំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ អត្ថំ
 រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញា-
 យ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 អារម្មណំ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ន អារម្ម-
 ណំ ។ អត្ថំ រូបំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ អត្ថំ រូបំ កាយ-
 សម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ អត្ថំ រូបំ កាយសម្មស្ស-
 ស្ស វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

នៃចក្ខុវិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ រូបជាវត្ថុ នៃ
 សោតសម្ផស្ស ។ បេ ។ នៃឃានសម្ផស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ផស្ស
 ។ បេ ។ នៃកាយសម្ផស្ស និងរូបមិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ផស្ស
 រូបជាវត្ថុ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែល
 កើតអំពីកាយសម្ផស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជា
 វត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ផស្ស និងរូបមិន
 មែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ផស្ស រូបជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។
 នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបជា
 អារម្មណ៍ នៃសោតសម្ផស្ស ។ បេ ។ នៃឃានសម្ផស្ស ។ បេ ។
 នៃជីវ្ហសម្ផស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ផស្ស និងរូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃ
 កាយសម្ផស្ស រូបជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្ខេបោ មាតិកា

ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណសង្ខ អារម្មណ៍
 អត្ត រូបំ កាយវិញ្ញាណសង្ខ ន អារម្មណ៍ ។
 អត្ត រូបំ ចក្ខុយតនំ អត្ត រូបំ ន ចក្ខុយតនំ
 អត្ត រូបំ សោតាយតនំ អត្ត រូបំ ន សោតាយតនំ
 អត្ត រូបំ ឃាណាយតនំ ។ បេ ។ ដឹង្គយតនំ ។ បេ ។
 កាយាយតនំ អត្ត រូបំ ន កាយាយតនំ អត្ត
 រូបំ រូបាយតនំ អត្ត រូបំ ន រូបាយតនំ អត្ត
 រូបំ សង្ខាយតនំ ។ បេ ។ កង្ខាយតនំ ។ បេ ។
 រសាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អត្ត រូបំ ន
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ អត្ត រូបំ ចក្ខុធាតុ អត្ត រូបំ
 ន ចក្ខុធាតុ អត្ត រូបំ សោតធាតុ ។ បេ ។ ឃា-
 នធាតុ ។ បេ ។ ដឹង្គធាតុ ។ បេ ។ កាយធាតុ
 អត្ត រូបំ ន កាយធាតុ អត្ត រូបំ រូបធាតុ
 អត្ត រូបំ ន រូបធាតុ អត្ត រូបំ សង្ខធាតុ ។ បេ ។
 កង្ខធាតុ ។ បេ ។ រសធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វធាតុ
 អត្ត រូបំ ន ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ អត្ត រូបំ ចក្ខុដ្ឋៃយំ
 អត្ត រូបំ ន ចក្ខុដ្ឋៃយំ អត្ត រូបំ សោតដ្ឋៃយំ
 ។ បេ ។ ឃានដ្ឋៃយំ ។ បេ ។ ដឹង្គដ្ឋៃយំ ។ បេ ។

អព្យាក្ខរៈ រូសេង្គហៈ មាតិកា

នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ និង
 រូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបជាចក្ខុកាយតនៈ និងរូបមិន
 មែនជាចក្ខុកាយតនៈ រូបជាសោតាយតនៈ និងរូបមិនមែនជាសោតាយតនៈ
 រូបជាឃានាយតនៈ ។ បេ ។ ជាជីវ្ហាយតនៈ ។ បេ ។ ជាកាយាយតនៈ
 និងរូបមិនមែនជាកាយាយតនៈ រូបជារូបាយតនៈ និងរូបមិនមែនជារូបា-
 យតនៈ រូបជាសទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជាគន្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជារសា-
 យតនៈ ។ បេ ។ ជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ និងរូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។
 រូបជាចក្ខុធាតុ និងរូបមិនមែនជាចក្ខុធាតុ រូបជាសោតធាតុ ។ បេ ។ ជា
 ឃានធាតុ ។ បេ ។ ជាជីវ្ហធាតុ ។ បេ ។ ជាកាយធាតុ និងរូបមិនមែន
 ជាកាយធាតុ រូបជារូបធាតុ និងរូបមិនមែនជារូបធាតុ រូបជាសទ្ធាធាតុ
 ។ បេ ។ ជាគន្ធាធាតុ ។ បេ ។ ជារសធាតុ ។ បេ ។ ជាផោដ្ឋព្វធាតុ និង
 រូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វធាតុ ។ រូបជាចក្ខុន្ទ្រិយ និងរូបមិនមែនជាចក្ខុន្ទ្រិយ
 រូបជាសោតន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាឃានន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាជីវ្ហន្ទ្រិយ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

កាយិទ្ធិយំ អត្ថំ រូបំ ន កាយិទ្ធិយំ អត្ថំ រូបំ
 ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ រូបំ បុរិសិទ្ធិយំ
 អត្ថំ រូបំ ន បុរិសិទ្ធិយំ អត្ថំ រូបំ ជីវិតិទ្ធិយំ អត្ថំ
 រូបំ ន ជីវិតិទ្ធិយំ ។ អត្ថំ រូបំ កាយវិញ្ញាតិ អត្ថំ រូបំ ន
 កាយវិញ្ញាតិ អត្ថំ រូបំ វេទិវិញ្ញាតិ អត្ថំ រូបំ ន វេទិវិញ្ញាតិ
 អត្ថំ រូបំ អាកាសធាតុ អត្ថំ រូបំ ន អាកាសធាតុ
 អត្ថំ រូបំ អាហារធាតុ អត្ថំ រូបំ ន អាហារធាតុ
 អត្ថំ រូបំ រូបស្ស លហុតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន
 លហុតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា អត្ថំ រូបំ រូប-
 ស្ស ន មុទុតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា អត្ថំ រូបំ
 រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ
 អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន ឧបចយោ អត្ថំ រូបំ រូបស្ស
 សន្តតិ អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន សន្តតិ អត្ថំ រូបំ
 រូបស្ស ជរតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន ជរតា អត្ថំ
 រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា
 អត្ថំ រូបំ កតត្ថិញ្ញាតោ អាហារោ អត្ថំ រូបំ ន
 កតត្ថិញ្ញាតោ អាហារោ ឯវំ ទុរិយោ រូបសង្កេហោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាកាយន្ទ្រិយ នឹងរូបមិនមែនជាកាយន្ទ្រិយ រូបជាត្ថន្ទ្រិយ នឹងរូប
 មិនមែនជាត្ថន្ទ្រិយ រូបជាបុរិសន្ទ្រិយ នឹងរូបមិនមែនជាបុរិសន្ទ្រិយ
 រូបជាជីវិតន្ទ្រិយ នឹងរូបមិនមែនជាជីវិតន្ទ្រិយ ។ រូបជាកាយវិញ្ញាតិ
 នឹងរូបមិនមែនជាកាយវិញ្ញាតិ រូបជាវចីវិញ្ញាតិ នឹងរូបមិនមែនជាវចីវិញ្ញាតិ
 រូបជាអាកាសធាតុ នឹងរូបមិនមែនជាអាកាសធាតុ រូបជាអារប្មធាតុ
 នឹងរូបមិនមែនជាអារប្មធាតុ រូបជារូបស្សលហុតា នឹងរូបមិនមែនជា
 រូបស្សលហុតា រូបជារូបស្សមុទុតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្សមុទុតា រូប
 ជារូបស្សកម្មពាតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្សកម្មពាតា រូបជារូបស្សទប-
 ចយៈ នឹងរូបមិនមែនជារូបស្សទបចយៈ រូបជារូបស្សសន្តតិ នឹងរូបមិន
 មែនជារូបស្សសន្តតិ រូបជារូបស្សជរតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្សជរតា
 រូបជារូបស្សអនិច្ចតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា រូបជាកតឡិក្កា-
 រាហារ នឹងរូបមិនមែនជាកតឡិក្ការាហារ ការសង្គ្រោះរូប ដោយ
 ចំណែក ២ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ធម៌មានប្រមាណពីរ ។

អព្យាក្រឹត រូបសង្ខារោ មាតិកា

(៥) តិវិធីន រូបសង្ខារោ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិត-
 តំ តំ ឧបាទាន យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ឧបា-
 នា អត្ថំ នោ ឧបាទាន យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ តំ
 ឧបាទិដ្ឋំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ឧបាទិដ្ឋំ
 អត្ថំ អនុបាទិដ្ឋំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ តំ ឧបាទិដ្ឋ-
 បាទានិយំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ឧបាទិដ្ឋបា-
 ទានិយំ អត្ថំ អនុបាទិដ្ឋបាទានិយំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋ-
 ត្ថិតំ តំ អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ
 សនិទស្សនំ អត្ថំ អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ
 តំ សប្បដិយំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ សប្ប-
 ដិយំ អត្ថំ អប្បដិយំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ តំ
 ឥន្ទ្រិយំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ
 ន ឥន្ទ្រិយំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ តំ ន មហាក្ខតំ
 យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ មហាក្ខតំ អត្ថំ ន
 មហាក្ខតំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ តំ ន វិញាតិ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ វិញាតិ អត្ថំ ន វិញាតិ

អព្យកតៈ រូបសង្ខារៈ មាតិកា

[៥] ការសង្ខេបរូបដោយចំណែក ៣ គឺរូបណាខាងក្នុង រូប
 នោះជាឧបាទាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាឧបាទាន និងមិនមែនជា
 ឧបាទានក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាឧបាទាន រូបណាខាងក្រៅ
 រូបនោះជាឧបាទាន និងជាអនុបាទានក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាឧ-
 បាទានបាទានិយៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាឧបាទានបាទានិយៈ និងជា
 អនុបាទានបាទានិយៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាអនិទស្សនៈ រូប
 ណាខាងក្រៅ រូបនោះជាសនិទស្សនៈ និងជាអនិទស្សនៈក៏មាន រូបណា
 ខាងក្នុង រូបនោះជាសប្បដិឃៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាសប្បដិឃៈ
 និងជាអប្បដិឃៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាឥន្ទ្រិយ រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជាឥន្ទ្រិយ និងមិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាខាង
 ក្នុង រូបនោះមិនមែនជាមហាក្ខត្ត រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាមហា-
 ក្ខត្ត និងមិនមែនជាមហាក្ខត្តក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែន
 ជាវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាវិញ្ញាណ និងមិនមែនជាវិញ្ញាណក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ តំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ យេន្តំ រូបំ
 ពាហារំ តំ អត្ថំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ អត្ថំ ន ចិត្តសមុ-
 ដ្ឋានំ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ តំ ន ចិត្តសហកុ
 យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្ថំ ចិត្តសហកុ អត្ថំ ន
 ចិត្តសហកុ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ តំ ន ចិត្តា-
 នុបរិវត្តំ យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្ថំ ចិត្តានុបរិ-
 វត្តំ អត្ថំ ន ចិត្តានុបរិវត្តំ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ
 តំ ឌីឡារីតំ យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្ថំ ឌី-
 ឡារីតំ អត្ថំ សុខុមំ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ តំ
 សន្តិកេ យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្ថំ ទូរេ អត្ថំ
 សន្តិកេ ។ យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ ចិត្តសម្ម-
 ស្សស្សំ ន វត្ថុ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ តំ អត្ថំ
 ចិត្តសម្មស្សស្សំ វត្ថុ អត្ថំ ចិត្តសម្មស្សស្សំ ន វត្ថុ
 យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្ថំ ចិត្តសម្មស្សស្សំ វេទ-
 នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ វេទនាយ ។ បេ ។
 ចិត្តវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈតីតំ តំ អត្ថំ
 ចិត្តវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ អត្ថំ ចិត្តវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ
 យេន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ សោតសម្មស្សស្សំ ។ បេ ។

អវិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាចិត្តសមុដ្ឋាន រូបណា ខាងក្រៅ រូប
 នោះជាចិត្តសមុដ្ឋាន នឹងមិនមែនជាចិត្តសមុដ្ឋានក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាចិត្តសហកុ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាចិត្តសហកុ
 នឹងមិនមែនជាចិត្តសហកុក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះ មិនមែន
 ជាចិត្តានុបវិត្ត រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាចិត្តានុបវិត្ត នឹងមិនមែន
 ជាចិត្តានុបវិត្តក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជាឧទ្យាវិកៈ រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជាឧទ្យាវិកៈ នឹងជាសុខុមៈក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះជាសន្តិកេរូប រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាមូរេរូប នឹងជា
 សន្តិកេរូបក៏មាន ។ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុ-
 សម្ព័ស្ស រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស នឹងមិនមែនជា
 វត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ស្សក៏មាន រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាវត្ថុ
 នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពី
 ចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូប
 នោះជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ នឹងមិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណក៏មាន
 រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាវត្ថុ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្ខារោ មាតិកា

យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ យន្ត រូបំ អជ្ឈតិកំ
 តំ អត្ថំ កាយសម្មស្សស្ស វត្ថុ អត្ថំ កាយសម្ម-
 ស្សស្ស ន វត្ថុ យន្ត រូបំ ពាហិរំ តំ កាយស-
 ម្មស្សជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។
 ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ យន្ត
 រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ អត្ថំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ អត្ថំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។ យន្ត រូបំ អជ្ឈតិកំ
 តំ ចក្កសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ យន្ត រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ ចក្កសម្មស្សស្ស អារម្មណំ អត្ថំ ចក្កសម្មស្ស-
 ស្ស ន អារម្មណំ យន្ត រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ ចក្កសម្ម-
 ស្សជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។
 ចេតនាយ ។ បេ ។ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ
 យន្ត រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស អារ-
 ម្មណំ អត្ថំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ យន្ត
 រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ខារៈ មាតិកា

នៃយានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស និងមិនមែនជាវត្ថុ នៃ
 កាយសម្ព័ស្សក៏មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាវត្ថុ នៃវេទនា
 ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាវត្ថុនៃកាយ-
 វិញ្ញាណ និងមិនមែនជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណក៏មាន ។ រូបណាខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះ
 ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស និងមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័-
 ស្សក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា
 ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាអារម្មណ៍នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ និងមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណក៏មាន រូបណា
 ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

យានសម្មាសម្ពុទ្ធសម្មា ។ បេ ។ ដ្បិតសម្មាសម្ពុទ្ធសម្មា ។ បេ ។
 កាយសម្មាសម្ពុទ្ធសម្មា ន អារម្មណំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ កាយសម្មាសម្ពុទ្ធសម្មា អារម្មណំ អត្ថំ កាយ-
 សម្មាសម្ពុទ្ធសម្មា ន អារម្មណំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ
 តំ កាយសម្មាសម្ពុទ្ធជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញា-
 យ ។ បេ ។ វេទនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណសម្មា
 ន អារម្មណំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ កាយ-
 វិញ្ញាណសម្មា អារម្មណំ អត្ថំ កាយវិញ្ញាណសម្មា
 ន អារម្មណំ ។ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ ន ចក្ខុ-
 យតនំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ តំ អត្ថំ ចក្ខុយតនំ
 អត្ថំ ន ចក្ខុយតនំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ ន
 សោតាយតនំ ។ បេ ។ ន ឃានាយតនំ ។ បេ ។
 ន ដ្បិតយតនំ ។ បេ ។ ន កាយាយតនំ យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្ថិតំ តំ អត្ថំ កាយាយតនំ អត្ថំ ន កាយាយ-
 តនំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ តំ ន រូមាយតនំ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូមាយតនំ អត្ថំ ន រូមាយតនំ
 យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ តំ ន សង្ខាយតនំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស រូប
ណាខាងក្រៅ រូបនោះជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្ស នឹងមិនមែនជាអារម្មណ៍
នៃកាយសម្ព័ស្សក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍
នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែល
កើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ
រូបនោះជាអារម្មណ៍នៃកាយវិញ្ញាណ នឹងមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយ-
វិញ្ញាណក៏មាន ។ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាចក្ខុយតនៈ
រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាចក្ខុយតនៈ នឹងមិនមែនជាចក្ខុយតនៈក៏
មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាសោតាយតនៈ ។ បេ ។
មិនមែនជាឃានាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហយតនៈ ។ បេ ។ មិន
មែនជា កាយាយតនៈ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជា កាយាយតនៈ នឹង
មិនមែនជា កាយាយតនៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជា រូបា-
យតនៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជា រូបាយតនៈ នឹងមិនមែនជា រូបាយ-
តនៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជា សទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។

អញ្ញាភពេ រូបសង្គហោ មាតិកា

ន កត្តាយតនំ ។ បេ ។ ន រសាយតនំ ។ បេ ។
 ន ដោជ្ជញ្ញាយតនំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ដោ-
 ជ្ជញ្ញាយតនំ អត្ថំ ន ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ។ យន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ ន ចក្កុធាតុ យន្តំ រូបំ អដ្ឋតិកំ តំ
 អត្ថំ ចក្កុធាតុ អត្ថំ ន ចក្កុធាតុ យន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ ន សោតដាតុ ។ បេ ។ ន យានដាតុ
 ។ បេ ។ ន ដិហ្គដាតុ ។ បេ ។ ន កាយដាតុ យន្តំ រូបំ
 អដ្ឋតិកំ តំ អត្ថំ កាយដាតុ អត្ថំ ន កាយដាតុ
 យន្តំ រូបំ អដ្ឋតិកំ តំ ន រូបដាតុ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ រូបដាតុ អត្ថំ ន រូបដាតុ យន្តំ រូបំ អដ្ឋតិកំ
 តំ ន សន្ធុដាតុ ។ បេ ។ ន កន្ធុដាតុ ។ បេ ។ ន រស-
 ដាតុ ។ បេ ។ ន ដោជ្ជញ្ញដាតុ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ ដោជ្ជញ្ញដាតុ អត្ថំ ន ដោជ្ជញ្ញដាតុ ។ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ ន ចក្កុទ្រ្ទិយំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋតិកំ តំ
 អត្ថំ ចក្កុទ្រ្ទិយំ អត្ថំ ន ចក្កុទ្រ្ទិយំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ ន សោតិទ្រ្ទិយំ ។ បេ ។ ន យានិទ្រ្ទិយំ ។ បេ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

មិនមែនជាគន្លាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែនជាសោយតនៈ ។ បេ ។

មិនមែនជាដេវ្យាយតនៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាដេវ្យាយតនៈ និងមិនមែនជាដេវ្យាយតនៈក៏មាន ។ រូបណាខាងក្រៅ

រូបនោះមិនមែនជាចក្ខុធាតុ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាចក្ខុធាតុ និង

មិនមែនជាចក្ខុធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាសោត-

ធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាឃានធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហធាតុ

។ បេ ។ មិនមែនជាកាយធាតុ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាកាយ-

ធាតុ និងមិនមែនជាកាយធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិន

មែនជារូបធាតុ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបធាតុ និងមិនមែនជា

រូបធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាសទ្ធាធាតុ ។ បេ ។

មិនមែនជាគន្ធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាសេធាតុ ។ បេ ។

មិនមែនជាដេវ្យធាតុ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះ ជាដេវ្យធាតុ

និងមិនមែនជាដេវ្យធាតុក៏មាន ។ រូបណាខាងក្រៅ រូប

នោះមិនមែនជាចក្ខុន្ទ្រិយ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះ ជាចក្ខុន្ទ្រិយ

និងមិនមែនជាចក្ខុន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជា

សោត្តន្ទ្រិយ ។ បេ ។ មិនមែនជាឃានន្ទ្រិយ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

ន ជីវិត្តិយំ ។ យេ ។ ន កាយិជ្ជិយំ យេន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ តំ អត្ថំ កាយិជ្ជិយំ អត្ថំ ន កាយិជ្ជិយំ
 យេន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ ន ឥត្ថិជ្ជិយំ យេន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ តំ អត្ថំ ឥត្ថិជ្ជិយំ អត្ថំ ន ឥត្ថិជ្ជិយំ យេន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ តំ ន បុរិសិជ្ជិយំ យេន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ បុរិសិជ្ជិយំ អត្ថំ ន បុរិសិជ្ជិយំ យេន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ តំ ន ជីវិត្តិយំ យេន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ ជីវិត្តិយំ អត្ថំ ន ជីវិត្តិយំ ។ យេន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ តំ ន កាយវិញ្ញាតិ យេន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ កាយវិញ្ញាតិ អត្ថំ ន កាយវិញ្ញាតិ យេន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ ន វេទិវិញ្ញាតិ យេន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ វេទិវិញ្ញាតិ អត្ថំ ន វេទិវិញ្ញាតិ យេន្តំ រូបំ អជ្ឈ-
 ត្តិកំ តំ ន អាគាសធាតុ យេន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ អាគាសធាតុ អត្ថំ ន អាគាសធាតុ
 យេន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ ន អាហោធាតុ យេន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ អត្ថំ អាហោធាតុ អត្ថំ ន អាហោធាតុ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មិនមែនជាជីវិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ មិនមែនជាកាយិន្ទ្រិយ រូបណាខាងក្នុង
 រូបនោះជាកាយិន្ទ្រិយ និងមិនមែនជាកាយិន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះ ជាឥន្ទ្រិយ
 និងមិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាបុរិស្ស
 សិន្ទ្រិយ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាបុរិស្សិន្ទ្រិយ និងមិនមែនជាបុរិស្ស-
 ិន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាជីវិតិន្ទ្រិយ រូបណាខាង
 ក្រៅ រូបនោះជាជីវិតិន្ទ្រិយ និងមិនមែនជាជីវិតិន្ទ្រិយក៏មាន ។ រូប
 ណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាកាយវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ រូប
 នោះជាកាយវិញ្ញាណ និងមិនមែនជាកាយវិញ្ញាណក៏មាន រូបណាខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាវចីវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាវចីវិញ្ញាណ និង
 មិនមែនជាវចីវិញ្ញាណក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអាកាស-
 ធាតុ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាអាកាសធាតុ និងមិនមែនជាអាកាស-
 ធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍ធាតុ រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជាអារម្មណ៍ធាតុ និងមិនមែនជាអារម្មណ៍ធាតុក៏មាន

អញ្ញាភពេ រូបសង្គហោ មាតិកា

យន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ រូបស្ស ន លហុតា យន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស លហុតា អត្ថំ រូបស្ស ន
 លហុតា យន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ រូបស្ស ន មុ-
 ទុតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស មុទុតា
 អត្ថំ រូបស្ស ន មុទុតា យន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ
 រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា អត្ថំ រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា
 យន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ រូបស្ស ន ឧបច្ចយោ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស ឧបច្ចយោ អត្ថំ រូបស្ស
 ន ឧបច្ចយោ យន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ តំ រូបស្ស ន
 សន្តតិ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស សន្តតិ
 អត្ថំ រូបស្ស ន សន្តតិ យន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ
 តំ រូបស្ស ន ជរតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ
 រូបស្ស ជរតា អត្ថំ រូបស្ស ន ជរតា យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈតិកំ តំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ រូបស្ស អនិច្ចតា អត្ថំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្សលហុតា រូបណាខាងក្រៅ
 រូបនោះជារូបស្ស្សលហុតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្សលហុតាក៏មាន រូបណា
 ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្សមុតុតា រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជា
 រូបស្ស្សមុតុតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្សមុតុតាក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូប
 នោះមិនមែនជារូបស្ស្សកម្មញ្ញតា រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្សកម្ម-
 ញ្ញតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្សកម្មញ្ញតាក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះ
 មិនមែនជារូបស្ស្សឧបចយៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្សឧបចយៈ
 នឹងមិនមែនជារូបស្ស្សឧបចយៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជា
 រូបស្ស្សសន្តតិ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្សសន្តតិ នឹងមិនមែនជា
 រូបស្ស្សសន្តតិក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្សជរតា
 រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្សជរតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្សជរតា
 ក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្សអនិច្ចតា រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្សអនិច្ចតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្សអនិច្ចតាក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

យេន្តំ រូបំ អវ្យាគីតំ តំ ន កតតធឿកោហោ អាហារោ យេន្តំ
 រូបំ តាហិរំ តំ អត្ថំ កតតធឿកោហោ អាហារោ អត្ថំ ន
 កតតធឿកោហោ អាហារោ ឯវំ តិវិជេន រូបសង្កេហោ ។

តីកំ ។

[៦] ធម្មត្ថិជេន រូបសង្កេហោ យេន្តំ រូបំ ឧបាទា
 តំ អត្ថំ ឧបាទិន្នំ អត្ថំ អនុបាទិន្នំ យេន្តំ រូបំ អ-
 នុបាទា តំ អត្ថំ ឧបាទិន្នំ អត្ថំ អនុបាទិន្នំ យេន្តំ
 រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ ឧបាទិន្នបាទានិយំ អត្ថំ អនុ-
 បាទិន្នបាទានិយំ យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ ឧ-
 បាទិន្នបាទានិយំ អត្ថំ អនុបាទិន្នបាទានិយំ យេន្តំ
 រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ សច្ចដិយំ អត្ថំ អច្ចដិយំ
 យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ សច្ចដិយំ អត្ថំ អច្ច-
 ដិយំ យេន្តំ រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ ឌីឡារីតំ អត្ថំ សុ-
 ខុមំ យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ ឌីឡារីតំ អត្ថំ
 សុខុមំ យេន្តំ រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ ទ្វិរ អត្ថំ សន្តិកេ
 យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ ទ្វិរ អត្ថំ សន្តិកេ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហោ មាតិកា

យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ សនិទស្សនំ អត្ថំ
 អនិស្សនំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ
 សនិទស្សនំ អត្ថំ អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ ឧបា-
 ទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ សប្បដិយំ អត្ថំ អប្បដិយំ យន្តំ
 រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ សប្បដិយំ អត្ថំ អប្បដិយំ
 យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ មហាក្កតំ អត្ថំ ន
 មហាក្កតំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ មហា-
 ក្កតំ អត្ថំ ន មហាក្កតំ យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋំ តំ
 អត្ថំ ឪឡាវកំ អត្ថំ សុខមំ យន្តំ រូបំ អនុបា-
 ទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ ឪឡាវកំ អត្ថំ សុខមំ យន្តំ រូបំ
 ឧបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ ទ្វិវ អត្ថំ សន្តិកេ យន្តំ
 រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្ថំ ទ្វិវ អត្ថំ សន្តិកេ ។
 យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋុបាទានិយំ តំ អត្ថំ សនិទ-
 ស្សនំ អត្ថំ អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋុបា-
 ទានិយំ តំ អត្ថំ សនិទស្សនំ អត្ថំ អនិទស្សនំ
 យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋុបាទានិយំ តំ អត្ថំ សប្បដិយំ
 អត្ថំ អប្បដិយំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋុបាទានិយំ

អញ្ញាតតៈ រូបសង្ខហៈ មាតិកា

រូបណា ជា ឧបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន ជា អនិទិស្សនៈ ក៏មាន រូប
ណា ជា អនុបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន ជា អនិទិស្សនៈ ក៏មាន រូប
ណា ជា ឧបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា សប្បដិយៈ ក៏មាន ជា អប្បដិយៈ ក៏មាន រូបណា
ជា អនុបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា សប្បដិយៈ ក៏មាន ជា អប្បដិយៈ ក៏មាន រូបណា ជា
ឧបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា មហាក្ខត្តិក៏មាន មិនមែនជា មហាក្ខត្តិក៏មាន រូបណា
ជា អនុបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា មហាក្ខត្តិក៏មាន មិនមែនជា មហាក្ខត្តិក៏មាន រូប
ណា ជា ឧបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា ឧទ្យាវិកៈ ក៏មាន ជា សុខុមៈ ក៏មាន រូបណា ជា
អនុបាទិដ្ឋ រូបនោះ ជា ឧទ្យាវិកៈ ក៏មាន ជា សុខុមៈ ក៏មាន រូបណា ជា ឧបា-
ទិដ្ឋ រូបនោះ ជា ទ្វេរូបក៏មាន ជា សន្តិកេរូបក៏មាន រូបណា ជា អនុបា-
ទិដ្ឋ រូបនោះ ជា ទ្វេរូបក៏មាន ជា សន្តិកេរូបក៏មាន ។ រូបណា ជា ឧ-
បាទិដ្ឋ បាទានិយៈ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន ជា អនិទិស្សនៈ ក៏
មាន រូបណា ជា អនុបាទិដ្ឋ បាទានិយៈ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន
ជា អនិទិស្សនៈ ក៏មាន រូបណា ជា ឧបាទិដ្ឋ បាទានិយៈ រូបនោះ ជា ស-
ប្បដិយៈ ក៏មាន ជា អប្បដិយៈ ក៏មាន រូបណា ជា អនុបាទិដ្ឋ បាទានិយៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

តំ អត្ថំ សប្បដិយំ អត្ថំ អប្បដិយំ យន្តំ រូបំ
 ឧបាទិណ្ឌុបាទានិយំ តំ អត្ថំ មហាក្ខតំ អត្ថំ ន
 មហាក្ខតំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិណ្ឌុបាទានិយំ តំ អត្ថំ
 មហាក្ខតំ អត្ថំ ន មហាក្ខតំ យន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ឌុ-
 បាទានិយំ តំ អត្ថំ ឡិច្ឆារិកំ អត្ថំ សុខុមំ យន្តំ
 រូបំ អនុបាទិណ្ឌុបាទានិយំ តំ អត្ថំ ឡិច្ឆារិកំ អត្ថំ
 សុខុមំ យន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ឌុបាទានិយំ តំ អត្ថំ ទ្វិវេ
 អត្ថំ សន្តិកេ យន្តំ រូបំ អនុបាទិណ្ឌុបាទានិយំ តំ
 អត្ថំ ទ្វិវេ អត្ថំ សន្តិកេ ។ យន្តំ រូបំ សប្បដិយំ
 តំ អត្ថំ ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ ន ឥន្ទ្រិយំ យន្តំ រូបំ អប្ប-
 ដិយំ តំ អត្ថំ ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ ន ឥន្ទ្រិយំ យន្តំ រូបំ
 សប្បដិយំ តំ អត្ថំ មហាក្ខតំ អត្ថំ ន មហាក្ខតំ យន្តំ
 រូបំ អប្បដិយំ តំ អត្ថំ មហាក្ខតំ អត្ថំ ន មហាក្ខតំ ។
 យន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្ថំ ឡិច្ឆារិកំ អត្ថំ សុខុមំ
 យន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្ថំ ឡិច្ឆារិកំ អត្ថំ
 សុខុមំ យន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្ថំ ទ្វិវេ អត្ថំ សន្តិកេ
 យន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្ថំ ទ្វិវេ អត្ថំ សន្តិកេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបនោះជាសប្បដ័យៈក៏មាន ជាអប្បដ័យៈក៏មាន រូបណាជាឧបាទិនបា-
 ទានិយៈ រូបនោះជាមហាក្ខត្តក៏មាន មិនមែនជាមហាក្ខត្តក៏មាន រូបណាជា
 អនុបាទិនបាទានិយៈ រូបនោះជាមហាក្ខត្តក៏មាន មិនមែនជាមហាក្ខត្ត
 ក៏មាន រូបណាជាឧបាទិនបាទានិយៈ រូបនោះជាឧទ្យោរិកៈក៏មាន ជា
 សុខុមៈក៏មាន រូបណាជាអនុបាទិនបាទានិយៈ រូបនោះជាឧទ្យោរិកៈក៏
 មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូបណាជាឧបាទិនបាទានិយៈ រូបនោះជាទូររូប
 ក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទិនបាទានិយៈ រូបនោះ
 ជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។ រូបណា ជាសប្បដ័យៈ រូប
 នោះជាឥន្ទ្រិយក៏មាន មិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាជាអប្បដ័យៈ
 រូបនោះជាឥន្ទ្រិយក៏មាន មិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណាជាសប្បដ័យៈ
 រូបនោះ ជាមហាក្ខត្តក៏មាន មិនមែនជាមហាក្ខត្តក៏មាន រូបណា ជា
 អប្បដ័យៈ រូបនោះ ជាមហាក្ខត្តក៏មាន មិនមែនជាមហាក្ខត្តក៏មាន ។
 រូបណាជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះជាឧទ្យោរិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូបណា
 មិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះ ជាឧទ្យោរិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូប
 ណា ជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូប
 ណាមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។

អព្យាករេ រូបសង្គហោ មាតិកា

យន្តំ រូបំ មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ ឌីឡាវិតំ អត្ថំ សុ-
 ខុមំ យន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ ឌីឡាវិតំ
 អត្ថំ សុខុមំ យន្តំ រូបំ មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ ទ្វិវេ
 អត្ថំ សង្គិកេ យន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ
 ទ្វិវេ អត្ថំ សង្គិកេ ។ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ
 រូបំ ឯវំ ចតុត្វីជេន រូបសង្គហោ ។

បញ្ចកំ ។

[៧] បញ្ចវិជេន រូបសង្គហោ បរេវីធាតុ អាហា-
 ធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ យេញ រូបំ ឧបាទា
 ឯវំ បញ្ចវិជេន រូបសង្គហោ ។

បញ្ចកំ ។

[៨] ចតុត្វីជេន រូបសង្គហោ ចតុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ
 សោតវិញ្ញាយ្យំ រូបំ យានវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ជិវាវិញ្ញាយ្យំ
 រូបំ កាយវិញ្ញាយ្យំ រូបំ មនោវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ឯវំ
 ចតុត្វីជេន រូបសង្គហោ ។

ឆក្កំ ។

អញ្ញាត្ត: រូបសង្គហ: មាតិកា

រូបណាជាមហាក្ខត រូបនោះជាឧទ្យាវិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូប
ណាមិនមែនជាមហាក្ខត រូបនោះជាឧទ្យាវិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន
រូបណាជាមហាក្ខត រូបនោះជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូបណា
មិនមែនជាមហាក្ខត រូបនោះ ជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។
(បានដល់) រូបដែលបុគ្គលឃើញ ឮ លិទ្ធ ភ្លឺក្ស ដឹងច្បាស់ ការសង្រួះ
រូបដោយចំណែក ៤ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៤ ។

[៧] ការសង្រួះរូប ដោយចំណែក ៥ គឺ បឋវីធាតុ អាកាស-
ធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ និងទុប្បាទរូប ការសង្រួះរូបដោយ
ចំណែក ៥ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៥ ។

[៨] ការសង្រួះរូប ដោយចំណែក ៦ គឺ រូបដែលគប្បីដឹង
ដោយភ្នែក រូបដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
ច្រមុះ រូបដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ
រូបដែលគប្បីដឹងដោយចិត្ត ការសង្រួះរូបដោយចំណែក ៦ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៦ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៩] សត្តវិជេន រូបសង្កេហោ ចក្កវិញ្ញាយំ រូបំ
 សោតវិញ្ញាយំ រូបំ ឃានវិញ្ញាយំ រូបំ ជីវ្ហវិញ្ញាយំ
 រូបំ កាយវិញ្ញាយំ រូបំ មនោធាតុវិញ្ញាយំ រូបំ
 មនោវិញ្ញាណាធាតុវិញ្ញាយំ រូបំ ឯវំ សត្តវិជេន រូប-
 សង្កេហោ ។

សត្តកំ ។

[១០] អដ្ឋវិជេន រូបសង្កេហោ ចក្កវិញ្ញាយំ
 រូបំ សោតវិញ្ញាយំ រូបំ ឃានវិញ្ញាយំ រូបំ ជីវ្ហវិ-
 ញ្ញាយំ រូបំ កាយវិញ្ញាយំ រូបំ អត្ថំ សុខសម្ម-
 ស្សំ អត្ថំ ទុក្ខសម្មស្សំ មនោធាតុវិញ្ញាយំ រូបំ
 មនោវិញ្ញាណាធាតុវិញ្ញាយំ រូបំ ឯវំ អដ្ឋវិជេន
 រូបសង្កេហោ ។

អដ្ឋកំ ។

[១១] នវវិជេន រូបសង្កេហោ ចក្កជ្រៃយំ
 សោតជ្រៃយំ ឃានជ្រៃយំ ជីវ្ហជ្រៃយំ កាយជ្រៃយំ
 ឥន្ទ្រជ្រៃយំ បុរិសជ្រៃយំ ជីវិតជ្រៃយំ យញ្ច រូបំ ន
 ឥជ្រៃយំ ឯវំ នវវិជេន រូបសង្កេហោ ។

នវកំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

[៩] ការសង្រ្គោះរូបដោយចំណែក ៧ គឺ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
 ភ្នែក រូបដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រូប
 ដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹង ដោយកាយ រូបដែលគប្បី
 ដឹងដោយមនោធាតុ រូបដែលគប្បីដឹង ដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ ការ
 សង្រ្គោះរូបដោយចំណែក ៧ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៧ ។

[១០] ការសង្រ្គោះរូបដោយចំណែក ៨ គឺ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
 ភ្នែក រូបដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រូប
 ដែលគប្បីដឹង ដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ រូបមាន
 សម្ផស្សជាសុខ មានសម្ផស្សជាទុក្ខ រូបដែលគប្បីដឹង ដោយមនោធាតុ
 រូបដែលគប្បីដឹងដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ ការសង្រ្គោះរូបដោយចំណែក
 ៨ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៨ ។

[១១] ការសង្រ្គោះរូបដោយចំណែក ៩ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ សោតិ្តន្ទ្រិយ
 យានិ្តន្ទ្រិយ ជីវិ្តន្ទ្រិយ កាយិ្តន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ បុរិសិ្តន្ទ្រិយ ជីវិតិ្តន្ទ្រិយ
 និងរូប ដែលមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ការសង្រ្គោះរូប ដោយចំណែក ៩
 យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៩ ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្គហោ មាតិកា

[១២] ទសវិដេន រូបសង្គហោ ចតុត្រ័យំ
 សោត្តត្រ័យំ យានិត្រ័យំ ជីវិត្រ័យំ កាយិត្រ័យំ ឥ-
 ត្តិត្រ័យំ បុរិសិត្រ័យំ ជីវិត្រ័យំ ន ឥត្រ័យំ រូបំ
 អត្តិ សច្ចដិយំ អត្តិ អច្ចដិយំ ឯវិ ទសវិដេន
 រូបសង្គហោ ។

ទសកំ ។

[១៣] ឯកាទសវិដេន រូបសង្គហោ ចត្វា-
 យតនំ សោតាយតនំ យានាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ
 កាយាយតនំ រូបាយតនំ សង្ខាយតនំ កង្ខាយតនំ
 រសាយតនំ ដោដ្ឋន្តាយតនំ យញ្ច រូបំ អនិទស្សនំ
 អច្ចដិយំ ធម្មាយតនចរិយាបដ្ឋំ ឯវិ ឯកាទសវិដេន
 រូបសង្គហោ ។

ឯកាទសកំ ។

មាតិកា ។

[១៤] សត្វំ រូបំ នហេតុមេវ អហេតុកមេវ
 ហេតុវិប្បឈុតមេវ សច្ចុច្ចយមេវ សង្ខតមេវ រូបមេវ
 លោភិយមេវ សាសវមេវ សត្រោជនិយមេវ កន្ត្តនិ-
 យមេវ ឱយនិយមេវ យោគនិយមេវ ជីវរណិយមេវ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

[១២] ការសង្ខេបរូបដោយចំណែក ១០ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ រសាត្ថ-
ន្ទ្រិយ ឃានន្ទ្រិយ ជីវិន្ទ្រិយ កាយន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ បុរសិន្ទ្រិយ
ជីវិតន្ទ្រិយ រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបជាសប្បដិយៈ ជាអប្បដិយៈ ការ
សង្ខេបរូបដោយចំណែក ១០ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១០ ។

[១៣] ការសង្ខេបរូបដោយចំណែក ១១ គឺ ចក្ខុយតនៈ
រសាតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ រូបាយតនៈ
សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នឹងរូប
ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ ដែលរាប់ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ ការសង្ខេប
រូបដោយចំណែក ១១ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១១ ។

ចប់ មាតិកា ។

[១៤] រូបទាំងអស់ សុទ្ធតែគ្មានហេតុ សុទ្ធតែឥតហេតុ សុទ្ធតែ
ច្រុសចាកហេតុ សុទ្ធតែប្រកបដោយបច្ច័យ សុទ្ធតែមានបច្ច័យគាត់តែង
សុទ្ធតែជារូបតែម្យ៉ាង សុទ្ធតែជាប់នៅក្នុងលោក សុទ្ធតែប្រកបដោយ
អាសវៈ សុទ្ធតែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ សុទ្ធតែជារូបដែលគន្លុះ
គប្បីជាតក្រង សុទ្ធតែជារូបដែលឧបៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង សុទ្ធតែ
ជារូបដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង សុទ្ធតែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

បរាមជ្ជមេវ ឧបាទានិយមេវ សុខ្ខីលេសីតមេវ អ-
 ព្យាគតមេវ អនាមគ្គណាមេវ អនេតសីតមេវ ចិត្តវិ-
 ប្បយុត្តមេវ នេវវិចាគនវិចាគធម្មធម្មមេវ អសុខ្ខីលេ-
 ដ្ឋសុខ្ខីលេសីតមេវ នសវិតត្តុសវិចារមេវ នអវិតត្តុ-
 វិចារមត្តមេវ អវិតត្តុអវិចារមេវ នបីតិសហគតមេវ
 នសុខសហគតមេវ នឧបេក្ខាសហគតមេវ នេវ-
 ទស្សនេន នភាវនាយ បហាតព្វមេវ នេវទស្សនេន
 នភាវនាយ បហាតព្វហេតុតមេវ នេវអានយកាមិ-
 នអបនយកាមិមេវ នេវសេត្តនាសេត្តមេវ បរិត្តមេវ
 តាមាវចរមេវ នរូចាវចរមេវ នអរូចាវចរមេវ បរិយា-
 បន្នមេវ នោអបរិយាបន្នមេវ អនិយតមេវ អនិយ្យានិ-
 តមេវ ឧប្បន្នំ ធម៌ វិញ្ញាណោហិ វិញ្ញាយ្យមេវ អ-
 និច្ចមេវ ជនភិក្ខុតមេវ ឯវំ ឯកវិជេន រូបសង្កហោ ។

ឯកវគ្គោ ។

(១៥) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា ។ ចក្ខុយតនំ
 សោតាយតនំ ឃានាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កាយាយតនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

សុទ្ធតែជារូប ដែលបរាមាសៈស្តារអង្គុល សុទ្ធតែជាប្រយោជន៍ដល់
 ឧបាទាន សុទ្ធតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង សុទ្ធតែជាអព្យាក្រឹត សុទ្ធ
 តែគ្មានអារម្មណ៍ សុទ្ធតែមិនមែនជាចេតសិក សុទ្ធតែប្រាសចាកបិក្ខុ
 សុទ្ធតែមិនមែនជាវិបាក មិនមែនមានវិបាកជាធម្មតា ជារូបមិនសៅហ្មង
 តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង មិនមែនប្រកបដោយវិតក្កៈ ប្រកបដោយវិ-
 ចារៈទេ មិនមែនមិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈទេ សុទ្ធតែមិនមានវិ-
 តក្កៈមិនមានវិចារៈ មិនមែនប្រកបដោយបីតិ មិនប្រកបដោយសុខៈ មិន
 ប្រកបដោយទេវតា ជារូបមិនគប្បីលះដោយទស្សនៈ មិនគប្បីលះដោយ
 ភាវនា ជារូបមានហេតុមិនគប្បីលះដោយទស្សនៈ មិនគប្បីលះដោយភា-
 វនា មិនដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើង មិនមែនជាការមិនដល់នូវការសន្សំ
 ក្នុងឡើង មិនមែនជាសេក្ខៈ មិនមែនជាអសេក្ខៈ ជារូបតូចឆ្មារ ជាកា-
 មាវចរ មិនមែនជារូបាវចរ មិនមែនជាអរូបាវចរ រាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ មិនមែន
 មិនរាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ ជាអនិយតៈ មិនមែនជានិយ្យានិកៈ ជារូបកើតឡើង
 ហើយ គប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណ ៦ ជារូបមិនឡើង សុទ្ធតែត្រូវជកគ្រប
 សង្កត់បាន ការសង្រួមរូបដោយចំណែក ១ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ឯកកន្ថិទ្ធស ។

[១៥] រូបជាឧបាទាននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ
 សោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ

អព្យាក្ខរតៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ថាយតនៈ រសាយតនៈ ត័ត្តិន្ទ្រិយ
បុរិស្ថិន្ទ្រិយ ដីវិត្តិន្ទ្រិយ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ អាកាសធាតុ រូបស្ស-
លហុតា រូបស្សមុតុតា រូបស្សកម្មតា រូបស្សទបបយៈ រូបស្ស-
សន្តតិ រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា កតាទ្ធិកាកហារ ។

[១៦] រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺ
ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាច
ឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ (ឬថា) បុគ្គលឃើញ
ហើយក្តី កំពុងឃើញក្តី នឹងឃើញក្តី គប្បីឃើញក្តី នូវរូបដែលប្រកប
ដោយការឃើញ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ដោយភ្នែកណា ដែលមិនអាច
ឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ភ្នែកនេះ ហៅថា
ចក្ខុក៏បាន (ព្រោះជាអ្នកត្រួតត្រាខាងការឃើញ) ហៅថាចក្ខុយតនៈ
ក៏បាន (ព្រោះជាទីប្រជុំចុះនៃកំណើតរបស់ខ្លួន) ហៅថាចក្ខុធាតុក៏បាន
(ព្រោះជាសភាវៈសូន្យ ទាំងមិនមែន) ហៅថាចក្ខុន្ទ្រិយក៏បាន (ព្រោះមាន
នាទីខាងការឃើញ) ហៅថាលោកក៏បាន (ព្រោះជារបស់សម្រាប់
វិនាស) ហៅថាទ្វារក៏បាន (ព្រោះជារបស់សម្រាប់បើកបិទ) ហៅថា
សមុទ្រក៏បាន (ព្រោះបំពេញបានដោយគ្រ) ហៅថាបណ្ណារក៏បាន
(ព្រោះជារបស់ថ្វាបរិសុទ្ធ) ហៅថាខេត្តក៏បាន (ព្រោះជាកន្លែងកើត
ផស្សៈជាដើម) ហៅថាវត្ថុក៏បាន (ព្រោះជាទីតំកល់ផស្សៈជាដើម)

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

ទេត្ថំបេតំ នយេនំបេតំ ឡិវិមន្តិវំបេតំ សុត្តោ កាមោ-
 បេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ កតមន្ទំ រូបំ
 ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្កំ ចតុន្ទំ មហាក្ខតានំ ឧ-
 បាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ យម្ហិ ចក្កម្ហិ អនិទស្សនម្ហិ សប្បដិយម្ហិ
 រូបំ សនិទស្សនំ សប្បដិយំ បដិហញ្ចី វា បដិហញ្ចាតិ
 វា បដិហញ្ចីស្សាតិ វា បដិហញ្ចា វា ចក្កំបេតំ
 ចក្ខុយតនំបេតំ ចក្កុនាតុបេសា ចក្កុន្ទ្រិយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ឌរិ-
 បេតំ ទេត្ថំបេតំ វត្ថំបេតំ ទេត្ថំបេតំ នយេនំបេតំ ឡិ-
 វិមន្តិវំបេតំ សុត្តោ កាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្ខុ-
 យតនំ ។ កតមន្ទំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្កំ ចតុន្ទំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ហៅថានេត្រក៏បាន (ព្រោះបង្ហាញទីស្មើនឹងទីមិនស្មើ ហើយនាំអត្តភាព
 ៖ ទៅ) ហៅថានយនៈក៏បាន (ព្រោះសេចក្តីដូចគ្នានឹងនេត្រនោះ) ហៅ
 ថាត្រើយអាយក៏បាន (ព្រោះរាប់បញ្ចូលខាងកាយខ្លួន) ហៅថាស្រុក
 ទំនេរក៏បាន (ព្រោះជាវេសសាធារណ៍ដល់របស់ច្រើន ទាំងគ្មានម្ចាស់)
 នេះរូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែក
 ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលរាប់ចូលក្នុងអត្តភាព
 ដែលមិនអាចឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ (ឬ
 ថា) បុគ្គលខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បី
 ខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នូវរូបដែលប្រកបដោយការឃើញ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ក្នុងភ្នែកណា ដែលមិនអាចឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ ភ្នែកនេះ ហៅថាចក្ខុក៏បាន ថាចក្ខុយតនៈក៏បាន ថាចក្ខុធាតុក៏
 បាន ថាចក្ខុន្ត្រីយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រ
 ក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថានេត្រក៏បាន
 ថា នយនៈក៏បាន ថាត្រើយខាងអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន
 នេះរូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ភ្នែកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព

អព្យាក្រឹត រូបសង្ខារោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ ចក្កំ អនិទស្សនំ សច្ច-
 ដិយំ រូបម្ហំ សនិទស្សនម្ហំ សច្ចដិយម្ហំ បដិបាតាញំ វា
 បដិបាតាញំ វា បដិបាតាញស្សតិ វា បដិបាតាញំ វា ចក្កំ-
 បេតំ ចក្ខាយតនំបេតំ ចក្កនាតុបេសា ចក្កន្ទ្រិយំបេតំ
 លោកោបេសា ឆ្វាវបេសា សមុទ្ពោបេសា បណ្ណារិ-
 បេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុំបេតំ នេត្តំបេតំ នយនំបេតំ ធុរិមន្តិរិ-
 បេតំ សុំណោ កោមាបេសា ឥន្ទំ រូបំ ចក្ខាយ-
 តនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ចក្ខាយតនំ ។ យំ ចក្កំ
 ចត្ថន្ទំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិ-
 យាបន្នោ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ ចក្កំ និស្សា-
 យ រូបំ អារត្ត ចក្កសម្ពស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ
 វា ឧប្បជ្ជស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ចក្កំ
 និស្សាយ រូបំ អារត្ត ចក្កសម្ពស្សោ វេទនា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្កវិញ្ញាណំ ឧប្ប-
 ជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ ចក្កំ និស្សាយ រូបាវច្ចុលោក ចក្កសម្ពស្សោ ឧប្បជ្ជំ
 វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

ដែលមិនអាចឃើញ ដោយចក្ខុវិញ្ញាណបាន ប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ឬថា ភ្នែកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ក្នុងរូប
ដែលប្រកបដោយការឃើញ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ភ្នែកខ្លះ ហៅថា
ចក្ខុក៏បាន ថាចក្ខុយធនៈក៏បាន ថាចក្ខុធាតុក៏បាន ថាចក្ខុទ្រិយ៍ក៏បាន
ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថា
ខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថានេត្រក៏បាន ថានយនៈក៏បាន ថាត្រើយ
អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាចក្ខុយធនៈ ។ រូបជាចក្ខុ-
យធនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង
៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ឬថា ចក្ខុសម្ផស្សប្រាជ្ញារូប កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី
គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស
ប្រាជ្ញារូប ព្រោះអាស្រ័យនូវភ្នែកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បី
កើតក្តី ។ បេ ។ ចក្ខុសម្ផស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី
កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

យំ ចត្តំ និស្សាយ រូបាវម្ពណា ចក្ខុសម្មស្ស-
ជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
ចក្ខុវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្ស-
តិ វា ឧប្បជ្ជំ វា ចត្តំបេតំ ចក្ខុយតនំបេតំ
ចក្ខុធាតុបេសា ចក្ខុជ្រៀយំបេតំ លោកោបេសា
ទ្វារបេសា សមុទ្ទោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
វត្ថុំបេតំ នេត្តំបេតំ នយនំបេតំ ឡិវមន្តិរំបេតំ សុ-
ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។

(១៧) កតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ យំ
សោតំ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ
អត្តភាវិបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យេន
សោតេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន សន្និ អ-
និទស្សនំ សប្បដិយំ សុណិ វា សុណាតិ វា
សុណិស្សតិ វា សុណា វា សោតំបេតំ សោ-
តាយតនំបេតំ សោតធាតុបេសា សោតិជ្រៀយំបេតំ
លោកោបេសា ទ្វារបេសា សមុទ្ទោបេសា
បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុំបេតំ ឡិវមន្តិរំបេតំ សុ-
ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ សោតាយតនំ ។

អវិធម្មបិដក ធម្មសង្គហិ

វេទនាភីតិអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ ភីត
 ឡើងហើយភី កំពុងភីតភី នឹងភីតភី គប្បីភីតភី ភ្នែកនុ៎ះ ហៅ
 ថាចក្ខុក៏បាន ថាចក្ខុកាយតនៈក៏បាន ថាចក្ខុធាតុក៏បាន ថាចក្ខុន្ទ្រិយក៏
 បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារៈក៏បាន
 ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថានេត្រក៏បាន ថានយនៈក៏បាន ថា
 ត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាចក្ខុកាយតនៈ ។

[១៧] រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណា
 គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព មិនអាចឃើញ
 បាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាបុគ្គលស្តាប់ហើយភី កំពុងស្តាប់
 ភី នឹងស្តាប់ភី គប្បីស្តាប់ភី នូវសំឡេងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រ-
 កបដោយការប៉ះពាល់ ដោយត្រចៀកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ត្រចៀកនុ៎ះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតា-
 យតនៈក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតន្ទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន
 ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏
 បានថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាសោតាយតនៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

កតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ យំ សោតំ ចតុន្តំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
 បន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្ហំ សោតម្ហំ
 អនិទស្សនម្ហំ សប្បដិយម្ហំ សន្នោ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិ-
 ហញ្ញិស្សតិ វា បដិហញ្ញំ វា សោតំបេតំ សោ-
 តាយតនំបេតំ សោតនាតុបេសា សោតិជ្រ្មយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា សមុទ្ពោបេសោ ប-
 ណ្ណំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឪរិមន្តំបេតំ សុព្វោ
 កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ យំ សោតំ ចតុន្តំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
 បន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យំ សោតំ អ-
 និទស្សនំ សប្បដិយំ សទ្ធម្ហំ អនិទស្សនម្ហំ សប្ប-
 ដិយម្ហំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិស្ស-
 តិ វា បដិហញ្ញំ វា សោតំបេតំ សោតាយនំបេតំ
 សោតនាតុបេសា សោតិជ្រ្មយំបេតំ លោកោបេសោ
 ទ្វារាបេសា សមុទ្ពោបេសោ បណ្ណំបេតំ ខេត្តំបេតំ

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាសំឡេងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ក្នុងត្រចៀកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ត្រចៀកនេះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតាយតនៈក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតិទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាសោតាយតនៈ ។ រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណាគឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាត្រចៀកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ក្នុងសំឡេងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ត្រចៀកនេះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតាយតនៈក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតិទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វត្ថុបេតិកំ ឡើយ វត្ថុបេតិកំ សុត្តន្ត កាលោបេសោ វេទន្ត
 រូបំ សោតាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ សោតាយត-
 នំ ។ យំ សោតំ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ
 បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្ប-
 ដិយោ យំ សោតំ និស្សាយ សន្និ អារត្ត សោ-
 តសម្មស្សោ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ឈេ វា ។ បេ ។ យំ សោតំ និស្សាយ
 សន្និ អារត្ត សោតសម្មស្សដា វេទនា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញា-
 ណំ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ វា ឧប្ប-
 ជ្ឈេ វា ។ បេ ។ យំ សោតំ និស្សាយ សន្និ អារត្ត
 សោតសម្មស្សោ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិ-
 ស្សតិ វា ឧប្បជ្ឈេ វា ។ បេ ។ យំ សោតំ និស្សាយ
 សន្និ អារត្ត សោតសម្មស្សដា វេទនា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញា-
 ណំ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ វា
 ឧប្បជ្ឈេ វា សោតបេតិកំ សោតាយតនំបេតិកំ សោ-
 តនាតុបេសា សោតិទ្រុយំបេតិកំ លោកោបេសោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាវត្ថុក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
 សោតាយតនៈ ។ រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណា
 គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព មិនអាចឃើញ
 បាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាសោតសម្ព័ស្ស ប្រារព្ធទូរសំឡេង
 កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ
 ត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីសោតសម្ព័ស្ស ប្រារព្ធទូរសំឡេង
 ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី
 គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ សោតសម្ព័ស្ស មានសំឡេងជាអារម្មណ៍ កើត
 ឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ
 ត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីសោតសម្ព័ស្ស មានសំឡេងជា
 អារម្មណ៍ អាស្រ័យទូរត្រចៀកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើត
 ក្តី គប្បីកើតក្តី ត្រចៀកនេះ⁺ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតាយតនៈ
 ក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតន្ត្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន

អញ្ញាតេ រូបសង្ខារោ ទុក្ខនិរុទ្ទេសោ

ទ្វារាបេសា សមុទ្កោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
វត្ថុំបេតំ ឡិមន្តំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសា ឥន្ទន្តំ
រូបំ សោតាយតនំ ។

[១៨] កតមន្តំ រូបំ យាធាយតនំ ។ យំ យានំ
ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តការៈ
បរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យេន យា-
នេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន កន្ធ�ំ អនិទស្សនំ
សប្បដិយំ យាយី វា យាយតិ វា យាយិស្សតិ វា
យាយេ វា យានំបេតំ យាធាយតនំបេតំ យាននាតុ-
បេសា យានិទ្ធិយំបេតំ លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា
សមុទ្កោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុំបេតំ ឡិម-
ន្តំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសា ឥន្ទន្តំ រូបំ យាធាយ-
តនំ ។ កតមន្តំ រូបំ យាធាយតនំ ។ យំ យានំ ច-
តុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តការៈបរិ-
យាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្ហិ យានម្ហិ
អនិទស្សនម្ហិ សប្បដិយម្ហិ កន្ធា អនិទស្សនោ ស-
ប្បដិយោ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិ-
ស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា យានំបេតំ យាធាយតនំបេតំ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាសោតាយតនៈ ។

[១៨] រូបជាឃានាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ប្រមុខណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាបុគ្គលផ្តុំហើយក្តី កំពុងផ្គុំក្តី នឹងផ្គុំក្តី គប្បីផ្គុំក្តី ទ្វារក្នុងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយប្រមុខណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ប្រមុខនេះ ហៅថាឃានក៏បាន ថាឃានាយតនៈក៏បាន ថាឃានធាតុក៏បាន ថាឃាននិទ្ទ័យក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាឃានាយតនៈ ។ រូបជាឃានាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ប្រមុខណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា ក្នុងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្សោហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្សោក្តី នឹងខ្លាំងខ្សោក្តី គប្បីខ្លាំងខ្សោក្តី ក្នុងប្រមុខណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ប្រមុខនេះ ហៅថាឃានក៏បាន ថាឃានាយតនៈក៏បាន

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

យាននាគរុបេសា យានិជ្រៀយំបេតំ លោកោបេសោ
 ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
 វត្តំបេតំ ឡិវមន្តិរំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ យានាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។
 យំ យានំ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ
 អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ
 យានំ អនិទស្សនំ សច្ចដិយំ កន្ធម្មំ អនិទស្សនម្មំ
 សច្ចដិយម្មំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិ-
 ហញ្ញាស្សតិ វា បដិហញ្ញំ វា យានំបេតំ យា-
 នាយតនំបេតំ យាននាគរុបេសា យានិជ្រៀយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណា-
 រំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឡិវមន្តិរំបេតំ សុញ្ញោ
 កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។ ក-
 តមន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។ យំ យានំ ចតុន្តំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
 បន្នោ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ យានំ និ-
 ស្សាយ កន្ធម្មំ អារត្ត យានសម្មសេស្កា ឧប្បជ្ឈំ វា
 ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈស្សតិ វា ឧប្បជ្ឈំ វា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាឃានធាតុក៏បាន ថាឃានិន្ទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន
 ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយ
 អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាឃានាយតនៈ ។ រូបជា
 ឃានាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ច្រមុះណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាភូត
 ទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ឬថា ច្រមុះណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រ-
 កបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំង
 ខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ក្នុងភូមិដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ ច្រមុះនេះ ហៅថាឃានក៏បាន ថាឃានាយតនៈក៏បាន ថា
 ឃានធាតុក៏បាន ថាឃានិន្ទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថា
 សមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយ
 អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាឃានាយតនៈ ។ រូបជាឃា-
 នាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ច្រមុះណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាភូត
 ទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ ឬថា ឃានសម្ព័ស្សប្រាជ្ញនូវភូមិ កើតឡើងហើយក្តី កំពុង
 កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យនូវច្រមុះណា ។ បេ ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្គហោ ទុកនិម្មេសោ

យំ យានំ និស្សាយ កន្លំ អារត្ត យានសម្មស្ស-
 ជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា
 ឧប្បជ្ឈិស្សតិ វា ឧប្បជ្ឈេ វា ។ បេ ។ យំ យានំ
 និស្សាយ កន្លាវច្ឆណា យានសម្មស្ស ឧប្បជ្ឈី
 វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ វា ឧប្បជ្ឈេ វា ។ បេ ។
 យំ យានំ និស្សាយ កន្លាវច្ឆណា យានសម្មស្សជា
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ឈេ វា យានំបេតំ យានាយតនំបេតំ យា-
 ននាតុបេសា យានិជ្ជ្រយំបេតំ លោកោបេសា ទ្វា-
 វាបេសា សមុទ្កោបេសា ចណ្ណំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុ-
 បេតំ ឡិវបដ្ឋិវំបេតំ សុញ្ញោ តាមាបេសា ឥន្ទ្រំ រូបំ
 យានាយតនំ ។

(១៧) កតបន្តំ រូបំ ជីវ្ហាយតនំ ។ យា ជីវ្ហា ចតុន្តំ
 បហាភូតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

វេទនាកើតអំពីឃានសម្ពុស្ស ប្រារព្ធនូវក្លិន ព្រោះអាស្រ័យ នូវច្រមុះ

ណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ឃានវិញ្ញាណ

កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។

ឃានសម្ពុស្ស មានក្លិនជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី

នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យនូវច្រមុះណា ។ បេ ។ វេទនា

កើតអំពីឃានសម្ពុស្ស មានក្លិនជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យនូវច្រមុះ

ណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ឃានវិញ្ញាណ កើត

ឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ច្រមុះនេះ ហៅថា

ឃានៈក៏បាន ថាឃានាយតនៈក៏បាន ថាឃានធាតុក៏បាន ថាឃានិន្ទ្រិយ

ក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្ទក៏បាន ថាបណ្ណរៈ

ក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុក

ទំនេរក៏បាន នេះរូបជាឃានាយតនៈ ។

[១៧] រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អណ្ណាតណ

គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែល

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណ៍

អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យាយ ជីវ្ហយ អនិ-
 ទស្សនាយ សច្ចដិយាយ រសំ អនិទស្សនំ ស-
 ច្ចដិយំ សាយំ វា សាយតិ វា សាយិស្សតិ វា
 សាយេ វា ជីវ្ហបេសា ជីវ្ហយតនំបេតំ ជីវ្ហនាតុបេសា
 ជីវ្ហន្ទ្រិយំបេតំ លោកោបេសា ទ្វាភបេសា សមុ-
 ទ្គោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឡិមន្តិ-
 រំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសា ឥន្ទនំ រូបំ ជីវ្ហយ-
 តនំ ។ កកមន្តំ រូបំ ជីវ្ហយតនំ ។ យា ជីវ្ហ
 ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្ថភាវ-
 បរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យាយ
 ជីវ្ហយ អនិទស្សនាយ សច្ចដិយាយ រសោ អនិ-
 ទស្សនោ សច្ចដិយោ បដិហតិ វា បដិហតិ វា
 បដិហតិស្សតិ វា បដិហតិ វា ជីវ្ហបេសា ជីវ្ហយត-
 នំបេតំ ជីវ្ហនាតុបេសា ជីវ្ហន្ទ្រិយំបេតំ លោកោបេសា
 ទ្វាភបេសា សមុទ្គោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
 វត្តំបេតំ ឡិមន្តិរំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសា ឥន្ទនំ
 រូបំ ជីវ្ហយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ ជីវ្ហយតនំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា បុគ្គលលិង្គភូត្យក្ក
ក្តី កំពុងលិង្គភូត្យក្ក ឆឹងលិង្គភូត្យក្ក គប្បីលិង្គភូត្យក្ក នូវរសដែលមិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយអណ្តាតណា ដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អណ្តាតន្ត្រៈ ហៅថា
ជីវ្ហក៏បាន ថាជីវ្ហយតនៈក៏បាន ថាជីវ្ហធាតុក៏បាន ថាជីវ្ហន្រ្ទិយក៏បាន ថា
លោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថា
ខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន
នេះរូបជាជីវ្ហយតនៈ ។ រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អណ្តាត
ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា រសដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ បានខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុង
ខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ឆឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ក្នុងអណ្តាតណា ដែលមិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អណ្តាតន្ត្រៈ ហៅថាជីវ្ហ
ក៏បាន ថាជីវ្ហយតនៈក៏បាន ថាជីវ្ហធាតុក៏បាន ថាជីវ្ហន្រ្ទិយក៏បាន
ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថា
ខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន
នេះរូបជាជីវ្ហយតនៈ ។ រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

អព្យាករេ រូបសង្ខហោ ទុកនិទ្ទេសោ

យា ជីវ្ហា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ ប-
សានោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិ-
យោ យា ជីវ្ហា អនិទស្សនោ សប្បដិយា រស-
ម្ហំ អនិទស្សនម្ហំ សប្បដិយម្ហំ បដិហញ្ញំ វា បដិ-
ហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញាស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា ជីវ្ហា-
បេសា ជីវ្ហាយតនំបេតំ ជីវ្ហាធាតុបេសា ជីវ្ហាជ្រៃយំបេតំ
លោកោបេសា ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសា បណ្ណា-
វំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឡិមន្តិវំបេតំ សុញ្ញា
តាមោបេសា ឥន្ទនំ រូបំ ជីវ្ហាយតនំ ។ កតមន្តំ
រូបំ ជីវ្ហាយតនំ ។ យា ជីវ្ហា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
ឧបាទាយ បសានោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្ស-
នោ សប្បដិយោ យំ ជីវ្ហំ និស្សាយ រសំ អារត្ត
ជីវ្ហាសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជស្ស-
តិ វា ឧបជ្ជំ វា ។ បេ ។ យំ ជីវ្ហំ និស្សាយ
រសំ អារត្ត ជីវ្ហាសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជីវ្ហាវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជំ
វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជស្សតិ វា ឧប្បជ្ជំ វា ។ បេ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

អណ្តាតណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យនូវមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូល
ក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ឬថា អណ្តាតណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
ពាល់ បានខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំង
ខ្លប់ក្តី ក្នុងវសដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
អណ្តាតន្ត្រី⁺ ហៅថាជីវ្ហក៏បាន ថាជីវ្ហយតនៈក៏បាន ថាជីវ្ហធាតុក៏បាន
ថាជីវ្ហន្ទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន
ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន
ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាជីវ្ហយតនៈ ។ រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ
តើដូចម្តេច ។ អណ្តាតណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤
រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
ពាល់ ឬថា ជីវ្ហសម្ព័ស្ស ប្រាជ្ញនូវវស កើតឡើងហើយក្តី កំពុង
កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា ។ បេ ។
វេទនា កើតអំពីជីវ្ហសម្ព័ស្ស ប្រាជ្ញនូវវស ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាត
ណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជីវ្ហវិញ្ញាណ
កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

យំ ជីវំ ទិស្សាយ រសារម្មណោ ជីវាសម្មស្សោ ឧ-
 ប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា
 យំ ជីវំ ទិស្សាយ រសារម្មណោ ជីវាសម្មស្សោ
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 ជីវាវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ជេ វា ជីវាបេសា ជីវាយតនំបេតំ ជីវា-
 ណតុបេសា ជីវាទ្រិយំបេតំ លោកោបេសា ទ្វារា-
 បេសា សមុទ្កោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុ-
 បេតំ ឱរិមជ្ជិរំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទ្រំ
 រូបំ ជីវាយតនំ ។

(២០) កតមន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ
 កាយោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ
 អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យេន
 កាយេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន ដោដ្ឋតំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដំរុំសម្ពុស្ស មានរសជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹង
 កើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា វេទនាកើតអំពីដំរុំ-
 សម្ពុស្ស មានរសជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យនូវអណ្តាតណា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ដំរុំវិញ្ញាណ កើតហើយក្តី កំពុង
 កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី អណ្តាតនេះ ហៅថាដំរុំក៏បាន ថា
 ដំរុំយតនៈក៏បាន ថាដំរុំធាតុក៏បាន ថាដំរុំទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏
 បាន ថាទារកក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន
 ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
 ដំរុំយតនៈ ។

[២០] រូបជាកាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺ
 ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាច
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬបុគ្គលបានពាល់ត្រូវហើយក្តី
 កំពុងពាល់ត្រូវក្តី នឹងពាល់ត្រូវក្តី គប្បីពាល់ត្រូវក្តី នូវផ្សេងៗដែល

អព្យាករេ រូបសង្គមោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

អនិទស្សនំ សច្ចដិយំ ដុស្ចិ វា ដុស្ចតិ វា ដុស្ចិ-
ស្សតិ វា ដុសេ វា កាយោបេសោ កាយាយតនំ-
បេតំ កាយធាតុបេសោ កាយំជ្រ្ចិយំបេតំ លោកោ-
បេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណារំបេតំ
ខេត្តំបេតំ វត្ថុំបេតំ ឡិមន្តិរំបេតំ សុញ្ញា តា-
មោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កត-
មន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចតុន្នំ
មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
បន្នោ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យម្ហិ កាយម្ហិ
អនិទស្សនម្ហិ សច្ចដិយម្ហិ ដោដ្ឋញ្ចោ អនិទស្សនោ
សច្ចដិយោ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញា-
ស្សតិ វា បដិហញ្ញា វា កាយោបេសោ កាយា-
យតនំបេតំ កាយធាតុបេសោ កាយំជ្រ្ចិយំបេតំ លោ-
កោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណា-
រំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុំបេតំ ឡិមន្តិរំបេតំ សុញ្ញា
តាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កត-
មន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចតុន្នំ
មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយកាយណាដែល
 មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ កាយនុ៎ះ ហៅថា
 កាយក៏បាន ថាកាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយិទ្ធិយ
 ក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈ
 ក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុក
 ទំនេរក៏បាន នេះរូបជាកាយាយតនៈ ។ រូបជាកាយាយតនៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូល
 ក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬ
 ដោយផ្ទាល់ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្លប់
 ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី ក្នុងកាយ
 ណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ កាយនុ៎ះ
 ហៅថាកាយក៏បាន ថាកាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយិ-
 ទ្ធិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈ
 ក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរ
 ក៏បាន នេះរូបជាកាយាយតនៈ ។ រូបជាកាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យោ កាយោ អនិទ-
 ស្សនោ សច្ចដិយោ ដោដ្ឋព្វម្ហី អនិទស្សនម្ហី
 សច្ចដិយម្ហី បដិហត្ថា វា បដិហត្ថាតិ វា បដិ-
 ហត្ថាស្សតិ វា បដិហត្ថា វា កាយោបេសោ កា-
 យាយតនំបេតំ កាយនាតុបេសោ កាយិទ្ធិយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្កោបេសោ បណ្ណារំ-
 បេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឌីរិមន្តិរំបេតំ សុញ្ញោ កា-
 មោបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កតមន្ត្រំ
 រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចតុន្នំ មហា-
 ក្ខតានំ ឧបាទាយ បសានោ អត្ថភាវីយាបន្នោ
 អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ កាយំ និស្សាយ
 ដោដ្ឋព្វំ អារត្ត កាយសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ កាយំ និស្សាយ ដោដ្ឋព្វំ អារត្ត កាយ-
 សម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧ-
 ប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាកាយណាដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ បានខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំ-
ពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី ក្នុងដោដ្ឋព្វៈ ដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ កាយនុ៎ះ ហៅថាកាយក៏បាន ថា
កាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយទ្រិយក៏បាន ថាលោក
ក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន
ថាវត្តក៏បាន ថាគ្រឹយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាតាយា-
យតនៈ ។ រូបជាតាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ
អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាកាយសម្ព័ស្សប្រាព្វនូវដោដ្ឋព្វៈ កើត
ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យកាយណា
។ បេ ។ វេទនា កើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ប្រាព្វនូវដោដ្ឋព្វៈ ព្រោះអាស្រ័យ
កាយណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ
កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្គហោ ទុកនិទ្ទេសោ

យំ កោយំ និស្សាយ នោជ្ជព្វារម្មណោ កាយសម្មស្សោ
 ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជិតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សិតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា
 ។ បេ ។ យំ កោយំ និស្សាយ នោជ្ជព្វារម្មណោ កាយ-
 សម្មស្សដា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ បេ-
 តនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជិតិ វា
 ឧប្បជ្ជិស្សិតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា កាយោបេសោ កា-
 យាយតនំបេតំ កាយនាតុបេសោ កាយិទ្ធិយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្កោបេសោ បណ្ឌា-
 វំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្ថុំបេតំ ឌីរិមន្តិវំបេតំ សុញ្ញោ
 តាមោបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ កាយាយតនំ ។

[២០] កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ រូបំ
 ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទ-
 ស្សនំ សប្បដ្ឋិយំ ជ្ឈលំ បីតកំ លោហិតកំ ឌីនាតំ
 កាឡកំ មញ្ញោជ្ជកំ ហរិ ហរិវណ្ណំ អម្ពត្តវណ្ណំ^(១)
 ជ័យំ រស្មំ អណ្ណំ ជ្ឈលំ វន្តំ បរិមណ្ឌលំ ចតុរ-
 សំ ធន្យសំ អដ្ឋសំ សោឡសំសំ និដ្ឋំ ជ្ឈលំ ឆា-
 យា អាតថោ អាណោកោ អន្ធការោ អញ្ញា ម-
 ហិតោ ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា

១ ឧ. អន្ធពណ្ណំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

កាយសម្មស្ស មានដោយដូចជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
 នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យកាយណា វេទនាកើតអំពីកាយស-
 ម្មស្ស មានដោយដូចជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យកាយណា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុង
 កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី កាយ⁺នុ៎ះ ហៅថាកាយក៏បាន ថា
 កាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយន្ទ្រិយក៏បាន ថាលោក
 ក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏
 បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូប
 ជាកាយាយតនៈ ។

[២១] រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺពណ៌
 អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ជាវត្ថុដែលអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ ជាពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហឫទ័យ ង៉ាំ
 ដែង បៃតង ពណ៌ដូចពន្លកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូល សំប៉ែត មូលភ្នំ
 ៤ ជ្រុង ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល ស្រមោល
 កំដៅថ្ងៃ ភ្លឺ ងងឹត ពពក ផែនដី ផ្សែង ធូលី ពណ៌មណ្ឌលព្រះចន្ទ

សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា តារក្កចានំ វណ្ណនិ-
 កា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា មណិសុទ្ធមុតា-
 វេទ្យិយស្ស វណ្ណនិកា ជាត្រូបវជិតស្ស វណ្ណនិកា
 យំ វា បទព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ វណ្ណនិកា សនិទស្សនំ សច្ចដិយំ យំ
 រូបំ សនិទស្សនំ សច្ចដិយំ ចតុត្ថា អនិទស្សនេន
 សច្ចដិយេន បស្សី វា បស្សតិ វា បស្សិស្សតិ វា
 បស្សេ វា រូបំបេតំ រូបាយតនំបេតំ រូបជាតុបេសា
 តនំ រូបំ រូបាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបាយ-
 តនំ ។ យំ រូបំ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
 វណ្ណនិកា សនិទស្សនំ សច្ចដិយំ ដីលំ បីតកំ
 លោហិតកំ ឌីនាតំ កាឡកំ មព្វោដ្ឋកំ ហរិ
 ហរិវណ្ណំ អម្ពុត្តវណ្ណំ ដិយំ រស្សំ អណ្ណំ ប្លុលំ វដ្តំ
 បរិមណ្ឌលំ ចតុរិសំ ធម្មិសំ អដ្ឋិសំ សោឡិសំសំ
 និដ្ឋំ ដីលំ ឆាយា អាតថោ អាណោកោ អន្ធកា-
 រោ អញ្ញា មហិកា ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស
 វណ្ណនិកា សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា តារក-
 រូចានំ វណ្ណនិកា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពណ៌មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណ៌រូបផ្កាយ ពណ៌មណ្ឌលកញ្ចក់ ពណ៌កែវ
មណី ស័ន្ទ កែវមុត្តា និងកែវតិច្ច្យ ពណ៌មាស និងពណ៌ប្រាក់ ឬថា
វត្ថុណាមួយសូម្បីដទៃ ដែលជារូបមានពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤
ជាវត្ថុអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា បុគ្គលឃើញ
ហើយភ្នំ កំពុងឃើញភ្នំ នឹងឃើញភ្នំ គប្បីឃើញភ្នំ នូវរូបណា ដែល
ប្រកបដោយការឃើញបាន ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយចក្ខុ
ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រូបនេះ ហៅថារូបក៏
បាន ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុក៏បាន នេះរូបជារូបាយតនៈ ។ រូប
ជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខត
ទាំង ៤ ជាវត្ថុដែលអាចឃើញបាន ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ជា
ពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហង្សប្រាទ ដាំដៃង ពណ៌បៃតង
ពណ៌ដូចពន្លកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូល សំប៉ែត មូលភ្នំ ៤ ជ្រុង
៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល ស្រមោល កំដៅថ្ងៃ ភ្លឺ
ងងឹត ពពក ផែនដី ផ្សែង ធូលី ពណ៌មណ្ឌលព្រះចន្ទ ពណ៌
មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណ៌ពួករូបផ្កាយ ពណ៌មណ្ឌលកញ្ចក់ ពណ៌

អព្យាក្រឹត រូបសង្គហោ ទុក្ខនិរុទ្ធសោ

មណីសធម្មត្ថាវេទ្យរិយស្ស វណ្ណានិកា ជាតរូបរជតស្ស
វណ្ណានិកា យំ វា បនពាម្មិ អត្ថំ រូបំ ចតុន្នំ ម-
ហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទស្សនំ
សប្បដិយំ យម្ហំ រូបម្ហំ សនិទស្សនម្ហំ សប្បដិយម្ហំ
ចក្កំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ បដិហញ្ច វា បដិ-
ហញ្ចតិ វា បដិហញ្ចស្សតិ វា បដិហញ្ច វា រូបំ-
បេតំ រូបាយតនំបេតំ រូបជាតុបេសា ឥន្ទំ រូបំ
រូបាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ
រូបំ ចតុន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា ស-
និទស្សនំ សប្បដិយំ នីលំ បីតកំ លោហិតកំ
ឡិទានំ កាឡកំ មញ្ញេជ្ជកំ ហរិ ហរិវណ្ណំ អម្ព-
ដ្ឋវណ្ណំ ធីយំ រស្មំ អណ្ណំ ជ្វលំ វន្តំ បរិមណ្ឌា-
លំ ចតុរសំ ធន្ទិរសំ អដ្ឋសំ សោឡិសំសំ និម្ម-
ជលំ ឆាយា អាតថោ អាណោកោ អន្ធការោ
អញ្ចា មហិកា ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស វណ្ណា-
និកា សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា តារត្ថរូបានំ
វណ្ណានិកា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា មណី-
សធម្មត្ថាវេទ្យរិយស្ស វណ្ណានិកា ជាតរូបរជតស្ស

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

កែវមណី ស័ន្ធុ មុត្តា និងកែវពិទ្យ ពណ៌មាសនិងពណ៌ប្រាក់ ឬថា
 វត្ថុណាមួយសូម្បីដទៃ ដែលជារូបមានពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង
 ៤ ដែលអាចឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ឬចក្ខុដែលមិនអាចឃើញបាន
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំង
 ខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះរូបណា ដែលអាចឃើញបាន ប៉ះពាល់
 បាន រូបនុ៎ះ ហៅថារូបក៏បាន ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុក៏បាន នេះ
 រូបជារូបាយតនៈ ។ រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា
 គឺពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ អាចឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ជា
 ពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហង្សបាទ ដាំដង ពណ៌
 បៃតង ពណ៌ដូចពន្លកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូលសំបែត មូលភ្នំ
 ៤ ជ្រុង ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល ស្រមោល
 កំដៅថ្ងៃ ភ្លឺ ងងឹត ពពក ផែនដី ផ្សែង ឆ្នូល ពណ៌មណ្ឌល
 ព្រះចន្ទ ពណ៌មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណ៌ពួករូបផ្កាយ ពណ៌មណ្ឌល
 កញ្ចក់ ពណ៌កែវមណី ស័ន្ធុ មុត្តា កែវពិទ្យ ពណ៌មាសនិងប្រាក់

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

វណ្ណានិកា យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ចតុន្នំ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទស្សនំ
សប្បដិឃំ យំ រូបំ សនិទស្សនំ សប្បដិឃំ
ចក្កម្មំ អនិទស្សនម្មំ សប្បដិឃម្មំ បដិហញ្ញំ វា
បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញាស្សតិ វា បដិហញ្ញា វា
រូបំបេតំ រូបាយតនំបេតំ រូបធាតុបេសា ឥន្ទន្តំ រូបំ
រូបាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ
រូបំ ចតុន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា
សនិទស្សនំ សប្បដិឃំ ផលំ បីតកំ លោហិត-
កំ ឌីនាតំ កាឡកំ មញ្ញាដ្ឋកំ ហរិ ហរិវណ្ណំ
អម្ពជ្ជវណ្ណំ ធិយំ រស្មំ អណ្ណំ ផ្ទលំ វដ្តំ បរិ-
មណ្ឌលំ ចតុរិសំ ធន្យុរិសំ អដ្ឋរិសំ សោឡុរិសំ
និដ្ឋំ ផលំ ឆាយា អាតថោ អាណោកោ អន្ធកា-
រោ អញ្ញា មហិកា ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស
វណ្ណានិកា សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា តារត្ថរូបា-
នំ វណ្ណានិកា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា ម-
ណីសទ្ធិមុត្តាវេទ្យុរិយស្ស វណ្ណានិកា ជាតរូបរជិតស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

បុរុគណាមួយសូម្បីដទៃ ដែលជារូបមានពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤
 ជាវត្ថុអាចឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ឬថា រូបណា ដែលអាចឃើញ
 បាន ប៉ះពាល់បាន ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី
 គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ចំពោះភ្នែកដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ រូបនេះ ហៅថារូបក៏បាន ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុ
 ក៏បាន នេះរូបជារូបាយតនៈ ។ រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបណា គឺពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ជាវត្ថុអាចឃើញបាន
 ប៉ះពាល់បាន ជាពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហង្សបាទ
 ដាំដៃដង ពណ៌បៃតង ពណ៌ដូចពន្លកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូល
 សំប៉ែត មូលភ្នំ ៤ ជ្រុង ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល
 ស្រមោល កំដៅថ្ងៃ ភ្លឺ ងងឹត ពពក ផែនដី ធូលី ផ្សែង ពណ៌មណ្ឌល
 ព្រះចន្ទ ពណ៌មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណ៌ពួករូបផ្កាយ ពណ៌មណ្ឌល
 កញ្ចក់ ពណ៌កែវមណី ស័ង្គ មុតា កែវពិទ្យ ពណ៌មាសនិងប្រាក់

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ទុក្ខនិរុទ្ទេសោ

វណ្ណានិកា យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ចតុន្តំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទស្សនំ
 សប្បដិយំ យំ រូបំ អារត្ត ចត្តំ និស្សាយ ចត្ត-
 សម្មស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ រូបំ អារត្ត ចត្តំ និ-
 ស្សាយ ចត្តសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចត្តវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជំ
 វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ រូបាវច្ឆណា ចត្តំ និស្សាយ ចត្តសម្មស្សោ
 ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ
 វា ។ បេ ។ យំ រូបាវច្ឆណា ចត្តំ និស្សាយ
 ចត្តសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនា ។ បេ ។ ចត្តវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា រូបំបេតំ
 រូបាយតនំបេតំ រូបនាតុបេសា ឥន្ទនំ រូបំ រូបាយ-
 តនំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

ឬវត្ថុណាមួយ ជា រូប មានពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ជាវត្ថុអាច

ឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ឬថា ចក្ខុសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវរូបណា

កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី ព្រោះ

អាស្រ័យភ្នែក ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវរូបណា

ព្រោះអាស្រ័យភ្នែក ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្ខុ-

វិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី

។ បេ ។ ចក្ខុសម្ផស្សមានរូបជាអារម្មណ៍ អាស្រ័យភ្នែកណា កើតឡើង

ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី ។ បេ ។ វេទនាកើត

អំពីចក្ខុសម្ផស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា ។ បេ ។

សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយ

ក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី រូបនេះ ហៅថា រូបក៏បាន

ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុក៏បាន នេះរូបជារូបាយតនៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

(២២) កតមន្តំ រូបំ សន្ទាយតនំ ។ យោ
សន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្ស-
នោ សប្បដិយោ ភេរិសន្ទោ មុទិន្តសន្ទោ សង្ខស-
ន្ទោ បណ្ឌសន្ទោ កីតសន្ទោ វាទិតសន្ទោ សម្ម-
សន្ទោ ចាលិសន្ទោ សត្តានំ និក្ខេបសសន្ទោ ជា-
ត្វនំ សង្ខិយាតសន្ទោ វាតសន្ទោ ឧទកសន្ទោ មនុ-
ស្សសន្ទោ អមនុស្សសន្ទោ យោ វា បនព្វោបិ អត្ថិ
សន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
សប្បដិយោ យំ សង្ខំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ សោ-
ត្ថេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន សុណំ វា សុ-
ណាតិ វា សុណិស្សតិ វា សុណោ វា សន្ទោបេ-
សោ សន្ទាយតនំបេតំ សន្ទុជានុបេសា ឥទន្តំ រូបំ
សន្ទាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ សន្ទាយតនំ ។
យោ សន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ភេរិសន្ទោ មុទិន្ត-
សន្ទោ សង្ខសន្ទោ បណ្ឌសន្ទោ កីតសន្ទោ
វាទិតសន្ទោ សម្មសន្ទោ ចាលិសន្ទោ សត្តានំ និ-
ក្ខេបសសន្ទោ ជាត្វនំ សង្ខិយាតសន្ទោ វាតសន្ទោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២២) រូប ជាសទ្ទាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា
 អាស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ គឺសំឡេងស្តួរ សំឡេងសំភោរ សំឡេងស័ង្វ័ន្ធ សំឡេងស្តួរ
 ជ័យ សំឡេងច្រៀង សំឡេងប្រគំ សំឡេងរោត សំឡេងទះដៃ សំ-
 ឡេងខ្មារខ្មែរនៃពួកសត្វ សំឡេងពួកធាតុប៉ះពាល់គ្នា សំឡេងខ្យល់ សំ-
 ឡេងទឹក សំឡេងមនុស្ស សំឡេងអមនុស្ស ឬសំឡេងណាមួយសូម្បី
 ដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ឬ បុគ្គលស្តាប់ហើយក្តី កំពុងស្តាប់ក្តី គប្បីស្តាប់ក្តី
 នូវសំឡេងណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប៉ះពាល់បានដោយត្រចៀក
 ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប៉ះពាល់បាន សំឡេងនុ៎ះ ហៅថាសទ្ទៈ
 ក៏បាន ថាសទ្ទាយតនៈក៏បាន ថាសទ្ធាតុក៏បាន នេះរូប ជាសទ្ទាយ-
 តនៈ ។ រូប ជាសទ្ទាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា អា-
 ស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប៉ះពាល់បាន គឺស្តួរ
 ស្តួរធំ ស្តួរសំភោរ ស្តួរស័ង្វ័ន្ធ ស្តួរស្តួរជ័យ សំឡេងច្រៀង ស្តួរប្រគំ ស្តួរ
 រោត ស្តួរទះដៃ ស្តួរខ្មារខ្មែរនៃពួកសត្វ ស្តួរធាតុទង្គិចគ្នា ស្តួរខ្យល់

អព្យាករណ៍ រូបសង្ខេប ទុកនិទ្ទេស

ឧទកសន្តោ មនុស្សសន្តោ អមនុស្សសន្តោ យោ
 វា បនព្រាហ្ម អត្ថិ សន្តោ ចតុន្ទ្រ មហាក្ខតានំ
 ឧទានាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្ហិ សន្តិម្ហិ
 អនិទស្សនម្ហិ សប្បដិយម្ហិ សោតំ អនិទស្សនំ សប្ប-
 ដិយំ បដិហញ្ញ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិស្សតិ វា
 បដិហញ្ញ វា សន្តោបេសោ សន្តាយតនំបេតំ សន្ត-
 ធាតុបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ សន្តាយតនំ ។ កតមន្ទ្រំ រូបំ
 សន្តាយតនំ ។ យោ សន្តោ ចតុន្ទ្រ មហាក្ខតានំ ឧ-
 ទានាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ភេសន្តោ មុទិន្ទ្រ-
 សន្តោ សន្ទ្រសន្តោ បណ្ឌិតសន្តោ ក៏តសន្តោ វាទិត-
 សន្តោ សម្មសន្តោ ចាណិសន្តោ សត្តានំ និគ្យា-
 សសន្តោ ធាតុនំ សន្ទិយាតសន្តោ វាតសន្តោ ឧ-
 ទកសន្តោ មនុស្សសន្តោ អមនុស្សសន្តោ យោ វា-
 បនព្រាហ្ម អត្ថិ សន្តោ ចតុន្ទ្រ មហាក្ខតានំ ឧទា-
 នាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យោ សន្តោ អ-
 និទស្សនោ សប្បដិយោ សោតម្ហិ អនិទស្សនម្ហិ ស-
 ប្បដិយម្ហិ បដិហញ្ញ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិស្ស-
 តិ វា បដិហញ្ញ វា សន្តោបេសោ សន្តាយតនំបេតំ

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

សូរទឹក សំឡេងមនុស្ស សំឡេងអមនុស្ស ឬថា សូរសព្ទណាមួយ
 សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មួយទៀត ត្រចៀក ដែលមិនអាច
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុង
 ខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះសំឡេងណា ដែល
 មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ សូរសព្ទនេះ⁺ ហៅថា
 សទ្ទៈក៏បាន ថាសទ្ធាយតនៈក៏បាន ថាសទ្ធិធាតុក៏បាន នេះរូបជាសទ្ធា-
 យតនៈ ។ រូបជាសទ្ធាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា
 អាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ គឺសូរស្តរធំ សូរសំភារ សូរស័ន្ទ សូរស្តរជ័យ សំឡេង
 ច្រៀង សូរប្រគំ សូរនាគ សូរទេវ័យ សូរខ្មារខ្លះនៃពួកសត្វ សូរ
 ពួកធាតុទន្តិចត្តា សូរខ្យល់ សូរទឹក សំឡេងមនុស្ស សំឡេង
 អមនុស្ស ឬថា សូរសព្ទណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យ
 មហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ឬ សំឡេងណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំង
 ខ្ទប់ក្តី ចំពោះត្រចៀក ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ សូរសព្ទនេះ⁺ ហៅថាសទ្ទៈក៏បាន ថាសទ្ធាយតនៈក៏បាន

អភិធម្មបិដក, ធម្មសង្កណ្ឌ

សទ្ធិនាតុបេសា ឥទ្ធិនំ រូបំ សទ្ធាយតនំ ។ កតតបន្តំ
 រូបំ សទ្ធាយតនំ ។ យោ សទ្ធា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ ភេរិសទ្ធា មុទិ-
 ដ្ឋសទ្ធា សម្ពុសទ្ធា បណ្ឌសទ្ធា ភីតសទ្ធា វាទិត-
 សទ្ធា សម្មសទ្ធា ចាលិសទ្ធា សត្តានំ និក្សេសស-
 ទ្ធា នាតុនំ សន្និយាតសទ្ធា វាតសទ្ធា ឧទកសទ្ធា
 មនុស្សសទ្ធា អមនុស្សសទ្ធា យោ វា បនព្រាហ្ម
 អត្ថ សទ្ធា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សច្ចដិយោ យំ សទ្ធិ អារត្ត សោតំ និស្សាយ សោ-
 តសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា
 ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សទ្ធិ អារត្ត សោតំ និស្សាយ
 សោតសម្មស្សោ វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ
 វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សទ្ធា-
 រម្មណា សោតំ និស្សាយ សោតសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ
 វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ សទ្ធារម្មណា សោតំ និស្សាយ សោតសម្មស្សោ
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាសទ្ធាតុក៏បាន នេះរូប ជាសទ្ធាយតនៈ ។ រូប ជាសទ្ធាយតនៈនោះ
 តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាច
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺសូរស្តរធំ សូរសំភារ សូរស័ន្ទ
 សូរស្តរជ័យ សំឡេងច្រៀង សូរនាគ សូរប្រគំ សូរទេវ័ង សូរខ្មារខ្មរ
 នៃពួកសត្វ សូរពួកធាតុទង្គិចគ្នា សូរខ្យល់ សូរទឹក សំឡេងអនុស្ស
 សំឡេងអមនុស្ស ឬថា សូរសព្ទណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យ
 មហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ឬ សោតសម្តីស្ស ប្រារព្ធយូសំឡេងណា កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើត
 ក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនា
 កើតអំពីសោតសម្តីស្ស ប្រារព្ធយូសំឡេងណា ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀក
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណ កើត
 ឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ សោត-
 សម្តីស្ស មានសម្លេងជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
 នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនា
 កើតអំពី សោតសម្តីស្ស មានសម្លេងជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យ
 ត្រចៀកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

សោតវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ឈេ វា សន្នោបេសោ សន្នាយតនំបេតំ សន្ន-
 ធាតុបេសា ឥន្ទ្រំ រូបំ សន្នាយតនំ ។

(២៣) កតមន្តំ រូបំ កន្ធយតនំ ។ យោ
 កន្ធា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សច្ចដិយោ មូលកន្ធា សារកន្ធា តចកន្ធា ច-
 ត្តកន្ធា បុប្ផកន្ធា ផលកន្ធា អាមកន្ធា វិសកន្ធា
 សុកន្ធា ទុក្ខកន្ធា យោ វា បនព្រាហ្មី អត្ថំ កន្ធា
 ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សច្ច-
 ដិយោ យំ កន្ធ�ំ អនិទស្សនំ សច្ចដិយំ យានេន អ-
 និទស្សនេន សច្ចដិយេន យាយិ វា យាយតិ វា
 យាយិស្សតិ វា យាយេ វា កន្ធាបេសោ កន្ធយ-
 តនំបេតំ កន្ធាតុបេសា ឥន្ទ្រំ រូបំ កន្ធយតនំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី

សូរស័ព្ទនេះ ហៅថា សទ្ទៈក៏បាន ថា សទ្ទាយតនៈក៏បាន ថា សទ្ធាតុ

ក៏បាន នេះរូបជាសទ្ទាយតនៈ ។

(២៣) រូប ជាគន្លាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នំនណា អាស្រ័យ

មហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់

គឺភ្នំមេម ភ្នំខ្នង ភ្នំសំបក ភ្នំស្លឹក ភ្នំផ្កា ភ្នំផ្លែ ភ្នំគ្រឿង

ស្រស់ ភ្នំពុល ភ្នំក្រអូប ភ្នំស្អុយ ឬភ្នំណាមួយ សូម្បីដទៃ

ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ

ប៉ះពាល់ ឬ បុគ្គលធំហើយក្តី កំពុងធំក្តី នឹងធំក្តី គប្បីធំក្តី នូវភ្នំនណា

ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយច្រមុះ ដែល

មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ភ្នំនេះ ហៅថាគន្លៈ

ក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថាគន្លាតុក៏បាន នេះរូបជាគន្លាយតនៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

កតមន្តំ រូបំ កន្ទាយតនំ ។ យោ កន្ទោ ចតុន្តំ
 មហាក្កតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ
 មូលកន្ទោ សាវកន្ទោ តចកន្ទោ បត្តកន្ទោ បុប្ផកន្ទោ
 ដលកន្ទោ អាមកន្ទោ វិសកន្ទោ សុកន្ទោ ទុកន្ទោ
 យោ វា បនព្រាហ្ម អត្ថំ កន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្មំ កន្ទម្មំ
 អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ យានំ អនិទស្សនំ សប្ប-
 ដិយំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញាស្សតិ វា
 បដិហញ្ញ វា កន្ទោបេសោ កន្ទាយតនំបេតំ កន្ទ-
 ធាតុបេសា ឥន្ទំ រូបំ កន្ទាយតនំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ កន្ទាយតនំ ។ យោ កន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្ក-
 តានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ មូល-
 កន្ទោ សាវកន្ទោ តចកន្ទោ បត្តកន្ទោ បុប្ផកន្ទោ
 ដលកន្ទោ អាមកន្ទោ វិសកន្ទោ សុកន្ទោ ទុកន្ទោ
 យោ វា បនព្រាហ្ម អត្ថំ កន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូប ជាគន្លាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ក្លិនណា ដែលអាស្រ័យមហា-
 កូតតាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 គឺក្លិនមើម ក្លិនខ្លឹម ក្លិនសំបក ក្លិនស្លឹក ក្លិនផ្កា ក្លិនផ្លែ ក្លិន
 គ្រឿងស្រស់ ក្លិនពុល ក្លិនក្រអូប ក្លិនស្អុយ ឬក្លិនណាមួយសូម្បី
 ដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាកូតតាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬច្រមុះដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី
 គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ចំពោះក្លិនណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ក្លិននេះ ហៅថាគន្លះក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថា
 គន្លឺធាតុក៏បាន នេះរូប ជាគន្លាយតនៈ ។ រូប ជាគន្លាយតនៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ក្លិនណា អាស្រ័យមហាកូតតាំង ៤ ដែលមិនអាច
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺក្លិនមើម ក្លិនខ្លឹម ក្លិនសំ-
 បក ក្លិនស្លឹក ក្លិនផ្កា ក្លិនផ្លែ ក្លិនគ្រឿងស្រស់ ក្លិនពុល ក្លិនក្រអូប
 ក្លិនស្អុយ ឬក្លិនណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាកូតតាំង ៤

អព្យាករណ៍ រូបសង្ខេប ទុកនិទ្ទេសោ

ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យោ កន្លោ អនិ-
 ទស្សនោ សច្ចដិយោ យានម្មំ អនិទស្សនម្មំ សច្ចដិ-
 យម្មំ បដិហត្ថិ វា បដិហត្ថិ វា បដិហត្ថិស្សតិ វា
 បដិហត្ថោ វា កន្លោបេសោ កន្លាយតនំបេតំ កន្លា-
 តុបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ កន្លាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 កន្លាយតនំ ។ យោ កន្លោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ មូលកន្លោ
 សាវកន្លោ តចកន្លោ បត្តកន្លោ បុប្ផកន្លោ ដលក-
 ន្លោ អាមកន្លោ វិសកន្លោ សុកន្លោ ទុកន្លោ យោ
 វា បនព្វោបិ អត្ថំ កន្លោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧ-
 បាទាយ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ កន្ធ�ំ អា-
 រត្តំ យានំ និស្សាយ យានសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា
 ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ កន្ធ�ំ អារត្តំ យានំ និស្សាយ យានសម្មស្សោ
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្ស-
 តិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ កន្ធាវម្ពណា

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មួយទៀត ក្នុង
 ណាដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយ
 ក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះច្រមុះ ដែល
 មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ក្នុងន្ទ្រះ ហៅថាគន្ធុៈ
 ក៏បាន ថាគន្ធាយតនៈក៏បាន ថាគន្ធាតុក៏បាន នេះរូបជាគន្ធាយតនៈ ។
 រូបជាគន្ធាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងណា អាស្រ័យមហាកូតទាំង
 ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺក្នុងមើម
 ក្នុងខ្នឹម ក្នុងសំបក ក្នុងស្លឹក ក្នុងផ្កា ក្នុងផ្លែ ក្នុងគ្រឿងស្រស់ ក្នុងពុល
 ក្នុងក្រអូប ក្នុងស្អុយ ឬក្នុងណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យ
 មហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬ
 ឃានសម្ព័ស្ស ប្រារព្ធនូវក្នុងណា កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
 នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះ ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពី
 ឃានសម្ព័ស្ស ប្រារព្ធនូវក្នុងណា ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះ ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ឃានវិញ្ញាណកើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
 នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ ឃានសម្ព័ស្ស មានក្នុងជាអារម្មណ៍

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

យានំ និស្សាយ យានសម្មស្សោ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈីស្សតិ វា ឧប្បជ្ឈេ វា ។ បេ ។
 យំ កន្ធារម្មណា យានំ និស្សាយ យានសម្មស្សជា
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈី វា ឧប្បជ្ឈតិ វា ឧប្បជ្ឈីស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ឈេ វា កន្ធារេសោ កន្ធាយតនំបេតំ កន្ធា-
 នាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ កន្ធាយតនំ ។

(២២) កតមន្តំ រូបំ រសាយតនំ ។ យោ
 រសោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ មូលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ ប-
 ត្តរសោ បុច្ឆរសោ ជលរសោ អម្ចីលំ មជ្ជរំ តិ-
 ត្តកំ កដុកំ លោណីកំ ខារិកំ លម្ចីលំ^(១) ក-
 សាវោ សាធុ អសាធុ យោ វា បនេញ្ញាបិ អត្ថ-
 រសោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ

ច្រមុះណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីឃានសម្ព័ស្ស មានភ្លិនជាភារម្មណ៍

ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

ឃានវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី

ភ្លិន⁺ ហៅថាគន្លះក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថាគន្លឺធាតុក៏បាន

នេះរូប ជាគន្លាយតនៈ ។

[២២] រូប ជាសាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រសជាតិណា អា-

ស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ

ពាល់ គឺរសមើម រសដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជ្វរ

ផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ប្រៃ ខារ រសលាយជ្វរ ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ឬ រស

ណាមួយសូម្បីដទៃ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន

អព្យាករេ រូបសង្គហោ ទុក្ខនិរុទ្ទេសោ

សប្បដិយោ យំ រសំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ ជិ-
 ញ្ញាយ អនិទស្សនាយ សប្បដិយាយ សាយិ វា សា-
 យតិ វា សាយិស្សតិ វា សាយេ វា រសោបេ-
 សោ រសាយតនំបេតំ រសធាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ រ-
 សាយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ រសាយតនំ ។ យោ
 រសោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ មូលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរ-
 សោ បុប្ផរសោ ផលរសោ អម្ពិលំ មជ្ជរំ តិគ្គកំ
 កដ្ឋកំ លោឈិកំ ខារិកំ លម្ពិលំ កសាវោ សា-
 ទុ អសាទុ យោ វា បនព្វោបិ អត្ថំ រសោ ច-
 តុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្ប-
 ដិយោ យម្ពំ រសម្ពំ អនិទស្សនម្ពំ សប្បដិយម្ពំ ជិញ្ញ-
 អនិទស្សនា សប្បដិយា បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ
 វា បដិហញ្ញិស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា រសោបេសោ
 រសាយតនំបេតំ រសធាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ រសា-
 យតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ រសាយតនំ ។ យោ រសោ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬ បុគ្គលលិង្គភូតហើយក្តី កំពុងលិង្គភូតក្តី
នឹងលិង្គភូតក្តី គប្បីលិង្គភូតក្តី នូវរសណា ដែលមិនអាចឃើញបាន
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយអណ្តាត ដែលមិនអាចឃើញបាន
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រសជាតិនេះ ហៅថា រសក៏បាន ថា រសាយ-
តនៈក៏បាន ថា រសធាតុក៏បាន នេះរូបជា រសាយតនៈ ។ រូបជា រសាយ-
តនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រសណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ មិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺ រសមើម រសជើម រស
សំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជួរ រសផ្អែម ល្ងឹង ហឹរ ប្រៃ ខារ
រសលាយជួរ ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ឬ រសណាមួយសូម្បីដទៃ ដែល
អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ
ប៉ះពាល់ ឬ អណ្តាតដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
ពាល់ ខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី
ចំពោះរសណាដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រស
ជាតិនេះ ហៅថា រសក៏បាន ថា រសាយតនៈក៏បាន ថា រសធាតុក៏បាន នេះ
រូបជា រសាយតនៈ ។ រូបជា រសាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រសណា

ចតុន្ទ្រំ មហាក្សតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិ-
 យោ មូលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផ-
 រសោ ជលរសោ អម្ព័លំ មជ្ជំ តិក្ខុកំ កដ្ឋកំ លោ-
 ណីកំ ខារិកំ លម្ព័លំ កសាវោ សាទុ អសាទុ
 យោ វា បន្តោបិ អត្ថំ រសោ ចតុន្ទ្រំ មហាក្សតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យោ រសោ អ-
 និទស្សនោ សប្បដិយោ ជីវ្ហយ អនិទស្សនាយ ស-
 ប្បដិយាយ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញាតិ វា បដិហញ្ញ-
 ស្សតិ វា បដិហញ្ញា វា រសោបេសោ រសាយតនំបេតំ
 រសធាតុបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ រសាយតនំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ រសាយតនំ ។ យោ រសោ ចតុន្ទ្រំ មហាក្សតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ មូលរសោ ខន្ធរ-
 សោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផរសោ ជលរសោ អម្ព-
 លំ មជ្ជំ តិក្ខុកំ កដ្ឋកំ លោណីកំ ខារិកំ លម្ព័លំ
 កសាវោ សាទុ អសាទុ យោ វា បន្តោបិ អត្ថំ
 រសោ ចតុន្ទ្រំ មហាក្សតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ គឺរសមើម រសដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ ដូរ
 ផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ប្រៃ ខារ រសលាយដូរ ចត់ ធ្លាញ់ មិនធ្លាញ់ ឬរសណា
 មួយសូម្បីដទៃ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬរសណាដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បី
 ខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះអណ្តាតដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ រសជាតិ⁺នេះ ហៅថាសក៏បាន ថាសាយគនៈក៏បាន ថាសធាតុក៏
 បាន នេះរូបជាសាយគនៈ ។ រូបជាសាយគនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រស
 ណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ គឺរសមើម រសដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ
 ដូរ ផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ប្រៃ ខារ រសលាយដូរ ចត់ ធ្លាញ់ មិនធ្លាញ់ ឬរស
 ណាមួយសូម្បីដទៃ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន

អញ្ញាភក្កេ រូបសង្គហោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

សឃ្លដិយោ យំ រសំ អារត្ត ជីហំ និស្សាយ ជីហ្គសម្ម-
 ស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជ-
 វា ។ បេ ។ យំ រសំ អារត្ត ជីហំ និស្សាយ ជីហ្គសម្ម-
 ស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ ជីហ្គវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ រសារម្មណោ
 ជីហំ និស្សាយ ជីហ្គសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា
 ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ រសារម្មណោ
 ជីហំ និស្សាយ ជីហ្គសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជីហ្គវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧ-
 ប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា រសោបេសោ
 រសាយតនំបេតំ រសធាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ រសាយ-
 តនំ ។

(២៥) កាតមន្តំ រូបំ ឥត្ថិទ្ធិយំ ។ យំ ឥត្ថិយា
 ឥត្ថិលំនំ ឥត្ថិធម៌តំ ឥត្ថិកុតំ ឥត្ថាកាប្បោ ឥត្ថិតំ^(១)
 ឥត្ថិភាវេ ឥទ្ធនំ រូបំ ឥត្ថិទ្ធិយំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មួយទៀត ដ៏រូសម្បស្ស ប្រារព្ធនូវរស កើត
 ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ
 អណ្តាតណា ។ បេ ។ វេទនា កើតអំពីដ៏រូសម្បស្ស ប្រារព្ធនូវរសណា
 ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាត ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 ដ៏រូសញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី
 ។ បេ ។ ដ៏រូសម្បស្ស មានរសជាអាម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើត
 ក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា ។ បេ ។ វេទនា
 កើតអំពីដ៏រូសម្បស្ស មានរសជាអាម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ដ៏រូសញ្ញាណ កើតឡើង
 ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី រសជាតិ⁺នេះ ហៅថា
 រសកំប៉ាន ថាសាយតនៈកំប៉ាន ថាសធាតុកំប៉ាន នេះរូប ជា-
 សាយតនៈ ។

(២៥) រូបជាឥត្ថន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ព្រាយជាស្រី
 គ្រឿងចំណាំជាស្រី កិរិយាជាស្រី អាការជាស្រី លំនាំជាស្រី ភាព
 ជាស្រី ណា របស់ស្រី នេះរូប ជាឥត្ថន្ទ្រិយ ។

[២៦] កតមន្តំ រូបំ បុរិសន្ន្និយំ ។ យំ
 វិសស្សំ បុរិសលិង្គំ បុរិសនិមិត្តំ បុរិសកុត្តំ បុរិ
 កបេជ្ជា បុរិសត្តំ បុរិសភារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ បុរិ
 ន្ន្និយំ ។

[២៧] កតមន្តំ រូបំ ជីវិតន្ន្និយំ ។ យោ
 សំ រូបំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យថនា យាថនា ឥវ
 នា វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតន្ន្និយំ ឥន្ទន្តំ
 ជីវិតន្ន្និយំ ។

[២៨] កតមន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាតិ ។ យោ
 សលចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្ត
 ស្ស វា អភិក្កមន្តស្ស វា បដិក្កមន្តស្ស វា អាល
 កេន្តស្ស វា វិលោកេន្តស្ស វា សម្មិញ្ញេន្តស្ស
 បសារេន្តស្ស វា កាយស្ស ចម្កនា សន្តម្កនា សន្ត
 តត្ថំ វិញ្ញាតិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតត្ថំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ក
 យវិញ្ញាតិ ។

[២៩] កតមន្តំ រូបំ វិចីវិញ្ញាតិ ។ យោ កុសល
 ចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២៦] រូបជាបុរិសន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ទ្រាយជា
ប្រុស គ្រឿងចំណាំជាប្រុស កិរិយាជាប្រុស អាការជាប្រុស លំនាំជា
ប្រុស ភាពជាប្រុស ណា របស់ប្រុស នេះរូបជាបុរិសន្ទ្រិយ ។

[២៧] រូបជាជីវិតន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ ការបិតនៅ
ការរស់នៅយើងយូរ ការរស់នៅ ការរំភិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការរក្សា
នូវរូបធម៌ទាំងនោះ គឺជីវិត ជីវិតន្ទ្រិយ ណា នេះរូបជាជីវិតន្ទ្រិយ ។

[២៨] រូបជាកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ការទប់កាយ
ការគាំទ្រកាយ ការទប់ទល់កាយ ការកំរើកកាយ អាការញ្ចាំងកាយ
ឲ្យកំរើក ភាពញ្ចាំងកាយឲ្យកំរើក ណា នៃបុគ្គលមានចិត្តជាតុសលក្ខី
មានចិត្តជាអតុសលក្ខី មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្ខី កាល ឈានទៅមុខក្ខី
ឈានទៅក្រោយក្ខី សំឡឹងមើលក្ខី ក្រឡេកមើលក្ខី បត់ចូលក្ខី លា
ចេញក្ខី នេះរូបជាកាយវិញ្ញាណ ។

[២៩] រូបជាវចីវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ វាចា ការបន្លឺ
គន្លងវាក្យ ការពោល ការគិតកង កម្មគឺការគិតកង គឺវាចា វចី-
ភេទ ណា នៃបុគ្គលមានចិត្តជាតុសលក្ខី មានចិត្តជាអតុសលក្ខី

អញ្ញាកថេ រូបសង្គហោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

វាចា ភិក ឡឃ្លថោ ឧទ្ទិរណំ យោសោ យោសក្កប្បំ
 វាចា វចីកេនោ អយំ វុច្ចតិ វាចា យា តាយ វាចាយ
 វិញ្ញតិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតតំ ឥន្ទន្តំ រូបំ វចីវិញ្ញតិ ។

[៣០] កតមន្តំ រូបំ អាគាសធាតុ ។ យោ
 អាគាសោ អាគាសកតំ អយំ អយកតំ វិវេក វិវេ-
 កតំ អសុម្ពជំ ចត្វាហិ មហាក្ខតេហិ ឥន្ទន្តំ រូបំ អា-
 កាសធាតុ ។

[៣១] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។ យា
 រូបស្ស លហុតា លហុបរិណាមតា អនន្ធនតា អ-
 វិត្តនតា ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។

[៣២] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។ យា
 រូបស្ស មុទុតា មទ្គវតា អកក្ខុទ្យតា អកក្ខនតា
 ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។

[៣៣] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ យា
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា កម្មញ្ញតំ កម្មញ្ញភារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

មានចិត្តជាអព្យាក្ខរិតក្តី នេះហៅថាវាចា គឺការកំរើកសំដី ការញ្ចាំងសំដី

ឲ្យកំរើក ភាពនៃការញ្ចាំងសំដីឲ្យកំរើក នេះរូបជាវិចីរោត្តិ ។

[៣០] រូបជាអាកាសធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កន្លែងដែល

មិនអាចក្កររាស់បាន អាកាស ទីឥតទើស ទីអាកាស ទីចន្លោះ វាលដែល

មិនប៉ះពាល់ ដោយមហាក្ខតទាំង ៤ ណា នេះរូបជាអាកាសធាតុ ។

[៣១] រូបជារូបស្សលហុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការរហ័ស

រហួន ការប្រែប្រួលរហ័ស ការមិនយឺតយូរ ការមិនបង្កង់ ណា នៃរូប

នេះរូបជារូបស្សលហុតា ។

[៣២] រូបជារូបស្សមុតុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការទន់ ភាព

ទន់ ការមិនរឹង ការមិនស្អកស្អឹង ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សមុតុតា ។

[៣៣] រូបជារូបស្សកម្មញ្ញតានោះ តើដូចម្តេច ។ ភាពនៃរូប

គួរដល់ការងារ ការធ្វើការងារបាន ភាពគួរធ្វើការងារបាន ណា នេះ

រូបជារូបស្សកម្មញ្ញតា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[៣៤] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ ។ យោ
 អាយតនានំ អាចយោ សោ រូបស្ស ឧបចយោ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ ។

[៣៥] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស សន្តតិ ។ យោ
 រូបស្ស ឧបចយោ សា រូបស្ស សន្តតិ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 រូបស្ស សន្តតិ ។

[៣៦] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ជរតា ។ យោ
 រូបស្ស ជរា ជីវណតា ខណ្ឌាច្ចំ ចាលីច្ចំ វលីត្ថចតា
 អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិហាកោ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ជរតា ។

[៣៧] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។
 យោ រូបស្ស ខយោ វយោ ភេនោ បរិភេនោ អ-
 និច្ចតា អន្តរដានំ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។

[៣៨] កតមន្តំ រូបំ កតាជ្ឈីការោ អាហា-
 រោ ។ ឌីននោ កុម្មាសោ សត្តុ មន្នោ មំសំ
 ឌីរំ ទិដិ សប្បំ នវនីតំ តេលំ មនុ ដាលីតំ យំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៣៤] រូបជារូបស្សទ្របចយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ការសន្សំ
ណា នៃពួកកាយតនៈ នោះជារូបស្សទ្របចយៈ នេះរូបជារូបស្សទ្រប-
ចយៈ ។

[៣៥] រូបជារូបស្សសន្តតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ការកកើត
ណា នៃរូប នោះជារូបស្សសន្តតិ គឺការតរូប នេះរូបជារូបស្សសន្តតិ ។

[៣៦] រូបជារូបស្សជរតានោះ តើដូចម្តេច ។ ជរ សេចក្តី
គ្រាំគ្រា ការបាក់ធ្លេញ សក់ស្លៀកស្រូវ ការថយឆាយ ការចាស់
ទុំនៃពួកឥន្ទ្រិយ ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សជរតា ។

[៣៧] រូបជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ទៅ
ការសូន្យទៅ ការបែកធ្លាយ ការបាក់បែក ការមិនទៀង ការបាត់បង់
ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សអនិច្ចតា ។

[៣៨] រូបជាកតទ្បិញ្ញកហាននោះ តើដូចម្តេច ។ បាយ នំ
សដូរ ត្រី សាច់ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះជូរ ទឹកដោះរាវ ទឹក
ដោះខាប់ ប្រេង ទឹកឃ្មុំ ទឹកអំពៅ ឬរូបណាមួយ សូម្បីដទៃ

អញ្ញាភពេ រូបសង្គហោ ទុកនិទ្ទេសោ

វាចនត្ថាម្បី អត្ថំ រូបំ យេត្តិ យេត្តិ ជនបទេ តេសំ
តេសំ សត្តានំ មុខាសិយំ ទិដ្ឋវិទាទនំ កលដ្ឋោហា-
រណីយំ កុដ្ឋិត្ថម្ហនំ យាយ ឱជាយ សត្តា យាបេត្តិ
ឥទន្តំ រូបំ កតទ្បីកាវោ អាហារោ ។

ឥទន្តំ រូបំ ឧបាទោ ។

ឧបាទាភជីនិយំ ។

រូបកណ្តោ បឋមភាណារិ(១) ។

[៣៩] កតមន្តំ រូបំ ដោ ឧបាទាយ ។ ដោ-
ដ្ឋព្វាយតនំ អាថោធាតុ(២) ។

[៤០] កតមន្តំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ បឋម-
ធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ កក្ខដ្ឋំ មុទុកំ
សល្លំ ជរុសំ សុខសម្មស្សំ ទុក្ខសម្មស្សំ កុកំ
លហុកំ យំ ដោដ្ឋព្វំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ កា-
យេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន ធុសិ វា ធុស-
តិ វា ធុសិស្សតិ វា ធុសេ វា ដោដ្ឋព្វោបេសោ

១ បុរិមភាណារិកោ សម្ពុត្តន្តណាយ សត្តមំ ភវិតព្វំ ។ ២ ឧ.ប. ឥតោ បរិ ឥទន្តំ
រូបំ នោ ឧបាទាតិ ទិស្សតិ ។

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិរុទ្ទ

គឺជារបស់សម្រាប់ស្ម័គ្រចំណែក ទំនោរដោយឆ្លើយ លេបចូលក្នុងបំពង់ក
ប្រកកផ្ទៃ នៃពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងជនបណ្តា ។ ឬពួកសត្វញ្ច័រ
អត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយឧដាណា នេះរូបជាតិពង្សីភ្នំភ្នំហារ ។

រូបទាំងនេះ ជាទុបាទា ។

ចប់ ឧបាទាននិយៈ ។

ចប់ បឋមភាណាវរៈ ក្នុងរូបកណ្ត ។

[៣៩] រូបមិនមែនជាទុបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋព្វា-

យតនៈ អាប្រាណតុ ។

[៤០] រូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋមវិធាតុ

តេជោធាតុ វាយោធាតុ ជាបឋមវិធាតុ ទន់ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ផស្សជា
សុខ មានសម្ផស្សជាទុក្ខ ជាបឋមវិធាតុ រូបស្រាល ឬគ្រលពាល់ត្រូវហើយក្តី
កំពុងពាល់ត្រូវក្តី នឹងពាល់ត្រូវក្តី គប្បីពាល់ត្រូវក្តី នូវផ្សព្វណា ដែលមិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយកាយ ដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ផ្សព្វនេះ ហៅថាផោដ្ឋព្វៈក៏បាន

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណ៍

ដោដ្ឋព្វាយតនំបេតំ ដោដ្ឋព្វធាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។
 បឋវីធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ កក្ខុឡំ មុទុកំ
 សណ្តំ ជរុសំ សុខសម្មស្សំ ទុក្ខសម្មស្សំ កុកំ
 លហុកំ យម្មំ ដោដ្ឋព្វម្មំ អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ
 កាយោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ បដិហញ្ចំ វា
 បដិហញ្ចតិ វា បដិហញ្ចាស្សតិ វា បដិហញ្ចោ វា ដោ-
 ដ្ឋព្វាបេសា ដោដ្ឋព្វាយតនំបេតំ ដោដ្ឋព្វធាតុបេសា
 ឥទ្ធនំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ដោដ្ឋ-
 ព្វាយតនំ ។ បឋវីធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ ក-
 ក្ខុឡំ មុទុកំ សណ្តំ ជរុសំ សុខសម្មស្សំ ទុក្ខស-
 ម្មស្សំ កុកំ លហុកំ យោ ដោដ្ឋព្វា អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ កាយម្មំ អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ ប-
 ដិហញ្ចំ វា បដិហញ្ចតិ វា បដិហញ្ចាស្សតិ វា បដិ-
 ហញ្ចោ វា ដោដ្ឋព្វាបេសា ដោដ្ឋព្វាយតនំបេតំ ដោ-
 ដ្ឋព្វធាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ បឋវីធាតុ តេជោធាតុ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាផោដ្ឋព្វាយតនៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ
 នៈ ។ រូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ តេជោ
 ធាតុ វាយោធាតុ ជារូបរឹង ទន់ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ផស្សជាសុខ
 មានសម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបធ្ងន់ រូបស្រាល ឬកាយដែលមិនអាចឃើញ
 បាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹង
 ខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះផ្សព្វណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ផ្សព្វន្ត្រះ ហៅថាផោដ្ឋព្វៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វ-
 យតនៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។ រូប
 ជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ តេជោធាតុ វា-
 យោធាតុ ជារូបរឹង ទន់ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ផស្សជាសុខ មាន
 សម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបធ្ងន់ រូបស្រាល ឬផោដ្ឋព្វៈណា ដែលមិនអាច-
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំង
 ខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ក្នុងកាយដែលមិនអាចឃើញបាន
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ផ្សព្វន្ត្រះ ហៅថាផោដ្ឋព្វៈក៏បាន ថាផោដ្ឋ-
 ព្វាយតនៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។
 រូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ តេជោធាតុ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ទុក្ខនិរុទ្ទេសោ

វាយោធាតុ កក្កុឡំ មុទុកំ សល្លំ ជុសំ សុខស-
 ម្មស្សំ ទុក្ខសម្មស្សំ កុកំ លហុកំ យំ ដោជ្ជតំ អារត្ត
 កាយំ និស្សាយ កាយសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ដោជ្ជតំ
 អារត្ត កាយំ និស្សាយ កាយសម្មស្សោ វេទនា
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញា-
 ណំ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ដោជ្ជញ្ញាម្ពុណា កាយំ និស្សាយ
 កាយសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ដោជ្ជញ្ញាម្ពុណា កាយំ
 និស្សាយ កាយសម្មស្សោ វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជំ វា
 ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ដោជ្ជតោបេ-
 សោ ដោជ្ជញ្ញាយតនំបេតំ ដោជ្ជត្វាតុបេសា ឥន្ទ្រំ
 រូបំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ។

[៤០] កតមន្តំ រូបំ អាថោធាតុ ។ យំ អាថោ

អព្យាករៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

វាយោធាតុ ជាបូរីនី ទេវំ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ផស្សជាសុខ មាន
 សម្ផស្សជាទុក្ខ ជាបូរីនី រូបស្រាល ឬកាយសម្ផស្ស អាស្រ័យនូវកាយ
 ព្រោះប្រារព្ធនូវផ្សព្វណា កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី
 គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ វេទនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ផស្ស អាស្រ័យនូវ
 កាយ ព្រោះប្រារព្ធនូវផ្សព្វណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 កាយវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី
 ។ បេ ។ កាយសម្ផស្ស មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ អាស្រ័យនូវកាយណា កើត
 ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ វេទនាដែលកើត
 អំពីកាយសម្ផស្ស មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ អាស្រ័យនូវកាយណា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតហើយក្តី កំពុង
 កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី សភាវៈនេះ ហៅថាដេវៈក៏បាន ថា
 ដេវៈក៏បាន ថាដេវៈក៏បាន នេះរូបជាដេវៈក៏បាន ។

[៤១] រូបជាអាប្រាណតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សភាពជាទឹក

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អាថោគតំ សិលេហោ សិលេហាគតំ ពន្ធនតំ រូបស្ស
 ឥន្ទនំ រូបំ អាថោធាតុ ។

ឥន្ទនំ រូបំ ឆោឧចាទា ។

(២២) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ ។ ចក្ខុយតនំ
 សោតាយតនំ យាធាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កាយាយ-
 តនំ ឥន្ទ្រិយំ បុរិស្ថិយំ ជីវិត្រិយំ យំ វា ច-
 នញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ ក-
 ម្មាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសធា-
 តុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតធឿកាភោ អាហារោ ឥន្ទនំ រូបំ ឧចាទិន្នំ ។
 សន្តាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស ល-
 ហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស
 ជវតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា ចនញ្ញម្បិ អត្ថំ
 រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ
 រសាយតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសធាតុ អាថោធាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាភោ អា-
 ហារោ ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្នំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការតាំងនៅគឺទឹក សភាពសើមជ្រាប ការតាំងនៅគឺសភាពសើមជ្រាប
ការតភ្ជាប់នៃរូប នេះរូប ជាអាប្រាណតុ ។

រូបតាំងនេះ មិនមែនជាឧបាទា ។

[៤២] រូបជាឧបាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ សោតា-
យតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ ឥន្ទ្រិយ បុរិ-
សិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ
រសាយតនៈ ដោជ្ឈញ្ញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាណតុ រូបស្ស
ទបចយៈ (ការសន្សំនៃរូប) រូបស្សសន្តតិ (តំណនៃរូប) កតឡិក្កិកា-
ហារ (អាហារដែលធ្វើឲ្យជាតំនូត) ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
នេះរូបជាឧបាទិន្ន ។ រូបជាអនុបាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ
កាយវិញ្ញតិ (ការកំរើកនៃកាយ) វចីវិញ្ញតិ (ការកំរើកនៃវាចា) រូបស្ស
លហុតា (ភាពនៃរូបស្រាល) រូបស្សមុតា (ភាពនៃរូបទន់) រូបស្ស
កម្មញ្ញតា (ភាពនៃរូបគួរដល់ការងារ) រូបស្សជរតា (ភាពនៃរូបគាំគ្រា)
រូបស្សអនិច្ចតា (ភាពនៃរូបមិនទៀង) ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជ្ឈញ្ញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាណតុ
រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡិក្កិកាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃ
កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាអនុបាទិន្ន ។

(២៣) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្នបាទានិយំ ។
 ចត្វាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ្រិយំ ច្រិ-
 ស្រិយំ ជីវិត្រិយំ យំ វា បន្ទញ្ញម្យំ អត្ថំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ រសា-
 យតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ អាកាសធាតុ អាចោធាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាវេ
 អាហារេ ឥន្ទំ រូបំ ឧបាទិន្នបាទានិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ អនុបាទិន្នបាទានិយំ ។ សន្តាយតនំ កាយវិ-
 ញ្ញតិ វិចីញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា
 យំ វា បន្ទញ្ញម្យំ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 រូបាយតនំ សន្តាយតនំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ
 ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ អាកាសធាតុ អាចោធាតុ រូបស្ស
 ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាវេ អាហារេ
 ឥន្ទំ រូបំ អនុបាទិន្នបាទានិយំ ។

(២៤) កតមន្តំ រូបំ សនិទស្សនំ ។ រូបាយតនំ
 ឥន្ទំ រូបំ សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនិទស្សនំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៤៣] រូបជាទុក្ខទិនុបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចកាយ-

តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏

រូបដណ្ត គីរុបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញាយតនៈ

អាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សឧបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ

ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូប ជាទុក្ខទិនុបាទានិយៈ ។

រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ កាយវិញ្ញតិ

វិចីវិញ្ញតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុតា រូបស្សកម្មញ្ញា រូបស្សវេតា រូប-

ស្សអនិចតាមួយ ឬក៏រូបដណ្ត គីរុបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ

រសាយតនៈ ផោដ្ឋញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សឧបចយៈ

រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើ

ហើយ នេះរូប ជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ ។

[៤៤] រូប ជាសនិទស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ

នេះរូប ជាសនិទស្សនៈ ។ រូប ជាអនិទស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ចក្ខុយតនំ ។ មេ ។ កតតធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ
 រូបំ អនិទស្សនំ ។

(៤៥) កតមន្តំ រូបំ សឃ្មដិយំ ។ ចក្ខុយតនំ
 សោតាយតនំ ឃានាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កាយាយ-
 តនំ រូចាយតនំ សង្ខាយតនំ កង្ខាយតនំ រសាយត-
 នំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ សឃ្មដិយំ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ អឃ្មដិយំ ។ ឥត្ថុទ្ធិយំ ។ មេ ។ កតតធឿ-
 កាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ អឃ្មដិយំ ។

(៤៦) កតមន្តំ រូបំ ឥទ្ធិយំ ។ ចក្ខុទ្ធិយំ
 សោតិទ្ធិយំ ឃានិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ ឥ-
 ត្ថុទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឥទ្ធិ-
 យំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥទ្ធិយំ ។ រូចាយតនំ
 ។ មេ ។ កតតធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
 ឥទ្ធិយំ ។

(៤៧) កតមន្តំ រូបំ មហាក្ខតំ ។ ដោជ្ឈព្វាយតនំ
 អាចោជានុ ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ន មហាក្ខតំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ មេ ។ កតតធឿ-
 កាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន មហាក្ខតំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ទេវរូប ជាអនិទស្សនៈ ។

[៤៥] រូបជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ សោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវិយតនៈ កាយាយតនៈ រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ទេវរូបជាសប្បដិយៈ ។ រូបជាអប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ទេវរូប ជាអប្បដិយៈ ។

[៤៦] រូបជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុន្ទ្រិយ សោតន្ទ្រិយ ឃានន្ទ្រិយ ជីវិន្ទ្រិយ កាយន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ បុរិសន្ទ្រិយ ជីវិតន្ទ្រិយ ទេវរូបជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ទេវរូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ។

[៤៧] រូបជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ និវិកាបោធាតុ ទេវរូបជាមហាក្ខត ។ រូបមិនមែនជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ទេវរូបមិនមែនជាមហាក្ខត ។

អញ្ញកតេ រូបសង្គហោ ទុកនិទ្ទេសោ

[២៨] កតមន្តំ រូបំ វិញ្ញាតិ ។ កាយវិញ្ញាតិ វិ-
 ចីវិញ្ញាតិ ឥន្ទន្តំ រូបំ វិញ្ញាតិ ។ កតមន្តំ រូបំ ន វិ-
 ញ្ញាតិ ។ ចក្ខុយាតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាហោ អា-
 ហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន វិញ្ញាតិ ។

[២៩] កតមន្តំ រូបំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កាយ-
 វិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ យំ វា បនញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ ចិត្តជំ
 ចិត្តហេតុកំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយាតនំ សន្ធាយាតនំ
 កន្ធាយាតនំ រសាយាតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយាតនំ អាគាស-
 នាតុ អាថោនាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស ស-
 ន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ ច-
 ក្ខុយាតនំ ។ បេ ។ កាយាយាតនំ ឥន្ទ្រ័យំ ចុរិ-
 ស័ន្រ្ទ័យំ ជីវិត័ន្រ្ទ័យំ រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ច-
 តា យំ វា បនញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តជំ ន ចិ-
 ត្តហេតុកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយាតនំ សន្ធាយាតនំ
 កន្ធាយាតនំ រសាយាតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយាតនំ អាគាសនាតុ

អព្យាក្កតៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

(៤៨) រូប ជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ វចីវិញ្ញាណ
នេះរូបជាវិញ្ញាណ ។ រូបមិនមែនជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ
។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូប មិនមែនជាវិញ្ញាណ ។

(៤៩) រូប ជាចិត្តសមុដ្ឋាន (រូបមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន) នោះ តើ
ដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ វចីវិញ្ញាណ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបកើតអំពី
ចិត្ត មានចិត្តជាហេតុ មានចិត្តជាសមុដ្ឋាន រូបាយានៈ សទ្ធាយានៈ
គន្ធាយានៈ វសាយានៈ ផោជ្ជញាយានៈ អាកាសធាតុ អាប៊ុ-
ធាតុ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុតា រូបស្សកម្មពាតា រូបស្សទ្របចយៈ
រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូប ជាចិត្តសមុដ្ឋាន ។ រូប
មិនមែនជាចិត្តសមុដ្ឋាននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។
កាយាយានៈ ឥត្ថិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ រូបស្សជរតា
រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបមិនមែនកើតអំពីចិត្ត មិន
មែនមានចិត្តជាហេតុ មិនមែនជាចិត្តសមុដ្ឋាន គឺរូបាយានៈ សទ្ធា-
យានៈ គន្ធាយានៈ វសាយានៈ ផោជ្ជញាយានៈ អាកាសធាតុ

អាថោជាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
ធឿកាវេ អាហារេ ឥទ្ធនំ រូបំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។

[៥០] កតមន្តំ រូបំ ចិត្តសហកុ ។ កាយ-
វិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ ឥទ្ធនំ រូបំ ចិត្តសហកុ ។ កត-
មន្តំ រូបំ ន ចិត្តសហកុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាវេ អាហារេ ឥទ្ធនំ រូបំ ន ចិត្តសហកុ ។

[៥១] កតមន្តំ រូបំ ចិត្តានុបវិវត្តិ ។ កាយ-
វិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ ឥទ្ធនំ រូបំ ចិត្តានុបវិវត្តិ ។ កត-
មន្តំ រូបំ ន ចិត្តានុបវិវត្តិ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាវេ អាហារេ ឥទ្ធនំ រូបំ ន ចិត្តានុបវិវត្តិ ។

[៥២] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ។ ចក្ខាយតនំ
។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទ្ធនំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កត-
ធឿកាវេ អាហារេ ឥទ្ធនំ រូបំ ពាហិរំ ។

[៥៣] កតមន្តំ រូបំ ឱឡារិកំ ។ ចក្ខាយ-
តនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋាយតនំ ឥទ្ធនំ រូបំ ឱឡារិកំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបបាធាតុ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុត្តតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សទបច-
យៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ នេះរូបមិនមែនជាចិត្តសម្បជាន ។

[៥០] រូបជាចិត្តសហកុ (រូបកើតព្រមគ្នានឹងចិត្ត) នោះ តើ
ដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ នេះរូបជាចិត្តសហកុ ។ រូបមិន
មែនជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ ។ វេទ ។ កតទ្បិញ្ញា-
ហារ នេះរូបមិនមែនជាចិត្តសហកុ ។

[៥១] រូបជា ចិត្តានុបរិវត្តិ (រូបប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត) នោះ តើ
ដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ នេះរូបជាចិត្តានុបរិវត្តិ ។ រូបមិនមែន
ជាចិត្តានុបរិវត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ ។ វេទ ។ កតទ្បិញ្ញា-
ហារ នេះរូបមិនមែនជាចិត្តានុបរិវត្តិ ។

[៥២] រូបជា អជ្ឈត្តិកៈ (រូបខាងក្នុង) នោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយាតនៈ ។ វេទ ។ កាយាយាតនៈ នេះរូបជាអជ្ឈត្តិកៈ ។ រូបជា
ពាហិរៈ (រូបខាងក្រៅ) នោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយាតនៈ ។ វេទ ។
កតទ្បិញ្ញាហារ នេះរូបជាពាហិរៈ ។

[៥៣] រូបជា ឧទ្យាវិកៈ (រូបគ្រោតគ្រោត) នោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ ។ វេទ ។ ផោដ្ឋយាតនៈ នេះរូបជាឧទ្យាវិកៈ ។

កតមន្តំ រូបំ សុខុមំ ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កត-
ឡីការោ អាហារោ ឥន្ទ្រិយំ រូបំ សុខុមំ ។

(៥៤) កតមន្តំ រូបំ ទ្វិវេ ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។
កតឡីការោ អាហារោ ឥន្ទ្រិយំ រូបំ ទ្វិវេ ។ កត-
មន្តំ រូបំ សន្តិកេ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ជ-
ញាយតនំ ឥន្ទ្រិយំ រូបំ សន្តិកេ ។

(៥៥) កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្ពស្សស្ស វត្ថុ ។
ចក្ខាយតនំ ឥន្ទ្រិយំ រូបំ ចក្ខុសម្ពស្សស្ស វត្ថុ ។
កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្ពស្សស្ស ន វត្ថុ ។ សោ-
តាយតនំ ។ បេ ។ កតឡីការោ អាហារោ ឥន្ទ្រិយំ
រូបំ ចក្ខុសម្ពស្សស្ស ន វត្ថុ ។

(៥៦) កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្ពស្សជាយ វេទ-
នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ ចក្ខាយតនំ ឥន្ទ្រិយំ រូបំ
ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញា-
ណស្ស ន វត្ថុ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។ កត-
ឡីការោ អាហារោ ឥន្ទ្រិយំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
ន វត្ថុ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

រូបជាសុខុមៈ (រូបល្អិត) នោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ ។ បេ ។
កតទ្ធិង្គិកហារ នេះរូប ជាសុខុមៈ ។

[៥៤] ទូររូប (រូបកងទីឆ្ងាយ) នោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ
។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកហារ នេះទូររូប ។ សន្តិកេរូប (រូបកងទីជិត)
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះ
សន្តិកេរូប ។

[៥៥] រូបជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ
នេះរូប ជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ
តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកហារ នេះរូប មិន
មែនជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។

[៥៦] រូបជាវត្ថុនៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា
ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ នេះរូប ជាវត្ថុនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុ-
វិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកហារ
នេះរូប មិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

[៥៧] កតមន្តំ រូបំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 កាយសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ កាយសម្ម-
 ស្សស្ស ន វត្ថុ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កតធិកាវេ
 អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

[៥៨] កតមន្តំ រូបំ កាយសម្មស្សជាយ វេទ-
 នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ កា-
 យវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។
 កតធិកាវេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាណ-
 ស្ស ន វត្ថុ ។

[៥៩] កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។
 រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុ-
 យតនំ ។ បេ ។ កតធិកាវេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៥៧) រូបជាវត្ថុនៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ
 នេះរូប ជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្សនោះ
 តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ នេះរូប មិនមែន
 ជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស ។

(៥៨) រូបជាវត្ថុនៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា
 ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 កាយាយតនៈ នេះរូបជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃកាយ-
 វិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ
 នេះរូប មិនមែនជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណ ។

(៥៩) រូបជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបា-
 យតនៈ នេះរូបជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃ
 ចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ
 នេះរូប មិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។

[៦០] កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្ពុស្សជ័យ វេទ-
នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។ រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញា-
ណស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ក-
តត្ថវិញ្ញាណេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
ន អារម្មណំ ។

[៦១] កតមន្តំ រូបំ សោតសម្ពុស្សស្ស ។ បេ ។
យានសម្ពុស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្ពុស្សស្ស ។ បេ ។
កាយសម្ពុស្សស្ស អារម្មណំ ។ ដោជ្ជព្វាយតនំ ឥន្ទន្តំ
រូបំ កាយសម្ពុស្សស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ កា-
យសម្ពុស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។
កតត្ថវិញ្ញាណេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយសម្ពុស្ស-
ស្ស ន អារម្មណំ ។

[៦២] កតមន្តំ រូបំ កាយសម្ពុស្សជ័យ
វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ
។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។ ដោជ្ជព្វា-
យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៦០] រូបជាអារម្មណ៍នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃ
 ចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ នេះរូបជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបមិន
 មែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
 កតទ្ធិវិញ្ញាណ ។ នេះរូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

[៦១] រូបជាអារម្មណ៍នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃយានសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។
 ផោដ្ឋញ្ញយតនៈ នេះរូបជាអារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជា
 អារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
 កតទ្ធិវិញ្ញាណ ។ នេះរូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ស្ស ។

[៦២] រូបជាអារម្មណ៍នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។
 នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ
 តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋញ្ញយតនៈ នេះរូបជាអារម្មណ៍នៃកាយវិញ្ញាណ ។

កតមន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុ-
យតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ ។

[៦៣] កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្ខុ
ចន្ទន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ ក-
តមន្តំ រូបំ ន ចក្ខុយតនំ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាភេ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ចក្ខុយតនំ ។

[៦៤] កតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ បេ ។
យាទាយតនំ ។ បេ ។ ជីវ្ហយតនំ ។ បេ ។ កាយា-
យតនំ ។ យោ កាយោ ចន្ទន្តំ មហាក្ខតានំ ឧ-
បាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ កាមោបេសោ
ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន
កាយាយតនំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាភេ
អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន កាយាយតនំ ។

[៦៥] កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ រូបំ ចន្ទន្តំ
មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ វណ្ណនិកា ។ បេ ។ រូបនាតុបេសា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូប មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា នេះរូប មិនមែនជាអារម្មណ៍
នៃកាយវិញ្ញាណ ។

[៦៣] រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ
អាស្រ័យនូវមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
ចក្ខុយតនៈ ។ រូបមិនមែនជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតា-
យតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា នេះរូបមិនមែនជាចក្ខុយតនៈ ។

[៦៤] រូបជាសោតាយតនៈ ។ បេ ។ ជាយាយតនៈ ។ បេ ។
ជាជីវ្ហាយតនៈ ។ បេ ។ ជាកាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា
គឺប្រសាទ ដែលអាស្រ័យនូវមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុក
ទំនេរក៏បាន នេះរូបជាកាយាយតនៈ ។ រូបមិនមែនជាកាយាយតនៈ
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា នេះរូប
មិនមែនជាកាយាយតនៈ ។

[៦៥] រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺ
ពណ៌ អាស្រ័យនូវមហាក្ខត ទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថារូបធាតុក៏បាន

អព្យាករណ៍ រូបសង្ខេប ទុក្ខនិទ្ទេសោ

ឥន្ទ្រំ រូបំ រូបាយតនំ ។ កតមន្ទ្រំ រូបំ ន រូបាយត-
នំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កតធិញ្ញការោ អាហារោ
ឥន្ទ្រំ រូបំ ន រូបាយតនំ ។

[៦៦] កតមន្ទ្រំ រូបំ សន្ទាយតនំ ។ បេ ។ ក-
ន្ទាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយ-
តនំ ។ បវេរីធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វធាតុបេសា ឥ-
ន្ទ្រំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កតមន្ទ្រំ រូបំ ន ដោដ្ឋ-
ព្វាយតនំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កតធិញ្ញការោ
អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។

[៦៧] កតមន្ទ្រំ រូបំ ចក្ខុធាតុ ។ ចក្ខុយ-
តនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ចក្ខុធាតុ ។ កតមន្ទ្រំ រូបំ ន
ចក្ខុធាតុ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។ កតធិញ្ញការោ
អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ចក្ខុធាតុ ។

[៦៨] កតមន្ទ្រំ រូបំ សោតធាតុ ។ បេ ។ ឃា-
នធាតុ ។ បេ ។ ជីវ្ហធាតុ ។ បេ ។ កាយធាតុ ។
កាយាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ កាយធាតុ ។ កតមន្ទ្រំ
រូបំ ន កាយធាតុ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ក-
តធិញ្ញការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន កាយធាតុ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ខហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

នេះរូបជារូបាយតនៈ ។ រូបមិនមែនជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិដ្ឋិកហារ នេះរូបមិនមែនជារូបាយតនៈ ។

[៦៦] រូបជាសទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។ ជាគន្ធាយតនៈ ។ បេ ។

ជារសាយតនៈ ។ បេ ។ ជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ បឋវី-

ធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។

រូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។

កតទ្បិដ្ឋិកហារ នេះរូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។

[៦៧] រូបជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ នេះរូបជា

ចក្ខុធាតុ ។ រូបមិនមែនជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ

។ បេ ។ កតទ្បិដ្ឋិកហារ នេះរូបមិនមែនជាចក្ខុធាតុ ។

[៦៨] រូបជាសោតធាតុ ។ បេ ។ ជាយានធាតុ ។ បេ ។ ជា

ជីវ្ហធាតុ ។ បេ ។ ជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ នេះ

រូបជាកាយធាតុ ។ រូបមិនមែនជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយ-

តនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិដ្ឋិកហារ នេះរូបមិនមែនជាកាយធាតុ ។

(៦៩) កតមន្តំ រូបំ រូបធាតុ ។ រូបាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ន រូបធាតុ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ន រូបធាតុ ។

(៧០) កតមន្តំ រូបំ សធុធាតុ ។ បេ ។ កន្ធុធា-
 តុ ។ បេ ។ រសធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ ដោ-
 ដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ន ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាកា-
 រោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ដោដ្ឋព្វធាតុ ។

(៧១) កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ យំ ចក្ខុ-
 ចតុន្ទ្រំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
 សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ន ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។
 កតធឿកាការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។

(៧២) កតមន្តំ រូបំ សោតិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ យា-
 និន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ ដិវិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយំ ។
 យោ កាយោ ចតុន្ទ្រំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ ប-
 សាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 កាយិន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន កាយិន្ទ្រិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌ

[៦៩] រូបជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះរូបជារូបធាតុ ។ រូបមិនមែនជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបមិនមែនជារូបធាតុ ។

[៧០] រូបជាសទ្ធាតុ ។ បេ ។ ជាគន្ធាតុ ។ បេ ។ ជាវស្ម័យធាតុ ។ បេ ។ ជាដោង្គធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោង្គធាតុនោះ នេះរូបជាដោង្គធាតុ ។ រូបមិនមែនជាដោង្គធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបមិនមែនជាដោង្គធាតុ ។

[៧១] រូបជាចក្ខុន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទដែលអាស្រ័យមហាកូត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាចក្ខុន្ត្រីយ ។ រូបមិនមែនជាចក្ខុន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបមិនមែនជាចក្ខុន្ត្រីយ ។

[៧២] រូបជាសោត្តន្ត្រីយ ។ បេ ។ ជាឃាន្ត្រីយ ។ បេ ។ ជាដីន្ត្រីយ ។ បេ ។ ជាកាយ្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាកូត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាកាយ្ត្រីយ ។ រូបមិនមែនជាកាយ្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។

អព្យាក្រឹត រូបសង្គហេ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតតធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ
 រូបំ ន កាយិន្ទ្រិយំ ។

(៧៣) កតមន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ ។ យំ ឥន្ទ្រិ-
 យា ឥន្ទ្រិលំ ឥន្ទ្រិមិត្តំ ឥន្ទ្រិកុត្តំ ឥន្ទ្រិកាប្បោ ឥន្ទ្រិត្តំ
 ឥន្ទ្រិកាវោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន
 ឥន្ទ្រិយំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតតធឿកាវោ
 អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។

(៧៤) កតមន្តំ រូបំ បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ យំ បុរិ-
 សស្ស បុរិសលំ បុរិសមិត្តំ បុរិសកុត្តំ បុរិសា-
 កាប្បោ បុរិសត្តំ បុរិសកាវោ ឥន្ទ្រំ រូបំ បុរិសិន្ទ្រិ-
 យំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ ចក្ខាយត-
 នំ ។ បេ ។ កតតធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
 បុរិសិន្ទ្រិយំ ។

(៧៥) កតមន្តំ រូបំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ។ យោ តេសំ
 រូបីនំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យបដា យាបដា វិយាបដា
 វត្ថុនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ជីវិតិ-
 ន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ជីវិតិន្ទ្រិយំ ។ ចក្ខាយ-
 តនំ ។ បេ ។ កតតធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
 ជីវិតិន្ទ្រិយំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា វេទនារូបមិនមែនជាកាយិន្ទ្រិយ ។

(៧៣) រូបជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ទ្រាយជាស្រី
គ្រឿងចំណាំជាស្រី កិរិយាជាស្រី អាការជាស្រី លំនាំជាស្រី ភាព
ជាស្រី ណា របស់ស្រី នេះរូបជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា វេទនារូប
មិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ។

(៧៤) រូបជាបុរិសិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ទ្រាយជា
ប្រុស គ្រឿងចំណាំជាប្រុស កិរិយាជាប្រុស អាការជាប្រុស លំនាំ
ជាប្រុស ភាពជាប្រុស ណា របស់ប្រុស នេះរូបជាបុរិសិន្ទ្រិយ ។
រូបមិនមែនជាបុរិសិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្ធិវិញ្ញាណា វេទនារូបមិនមែនជាបុរិសិន្ទ្រិយ ។

(៧៥) រូបជាជីវិតិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ ការបិត
នៅ ការនៅយឺនយូរ ការរស់នៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការ
រក្សានូវរូបធម៌ទាំងនោះ គឺជីវិត ជីវិតិន្ទ្រិយ ណា នេះរូបជាជីវិតិន្ទ្រិយ ។
រូបមិនមែនជាជីវិតិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្ធិវិញ្ញាណា វេទនារូបមិនមែនជាជីវិតិន្ទ្រិយ ។

[៧៦] កតមន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាតិ ។ យា កុ-
សលចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្ត-
ស្ស វា អភិក្កមន្តស្ស វា បដិក្កមន្តស្ស វា អាណា-
កេន្តស្ស វា វិលោកេន្តស្ស វា សម្មុញ្ញេន្តស្ស វា
បសារេន្តស្ស វា កាយស្ស ជម្ពុនា សន្ធិម្ពុនា សន្ធិ-
ម្មិតតំ វិញ្ញាតិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតតំ ឥន្តំ រូបំ កា-
យវិញ្ញាតិ ។ កតមន្តំ រូបំ ន កាយវិញ្ញាតិ ។ ចក្ខុ-
យតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហារភេ ឥន្តំ រូបំ
ន កាយវិញ្ញាតិ ។

[៧៧] កតមន្តំ រូបំ វជីវិញ្ញាតិ ។ យា កុស-
លចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកេតចិត្តស្ស
វា វាចា គិរា ព្យច្បថោ ឧទីរណំ យោសោ យោ-
សកម្មំ វាចា វជីគេនោ អយំ វុច្ចតិ វាចា យា
តាយ វាចាយ វិញ្ញាតិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតតំ ឥន្តំ រូបំ
វជីវិញ្ញាតិ ។ កតមន្តំ រូបំ ន វជីវិញ្ញាតិ ។ ចក្ខុយតនំ
។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហារភេ ឥន្តំ រូបំ ន
វជីវិញ្ញាតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៧៦] រូបជាកាយវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ការទប់កាយ ការ
 គាំទ្រកាយ ការទប់ទល់កាយ ការកំរើកកាយ អាការៈញ៉ាំងកាយឱ្យ
 កំរើក ភាពនៃការញ៉ាំងកាយឱ្យកំរើក ណា នៃបុគ្គលមានចិត្តជាកុសល
 ក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្តី កាលឈានទៅមុខក្តី
 កាលឈានថយក្រោយក្តី កាលសំឡឹងមើលក្តី កាលក្រឡេកមើលក្តី
 កាលបត់ចូលក្តី កាលលាចេញក្តី នេះរូបជាកាយវិញ្ញាតិ ។ រូបមិនមែន
 ជាកាយវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិណ្ឌរាហរ
 នេះរូបមិនមែនជាកាយវិញ្ញាតិ ។

[៧៧] រូបជាវិចីវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ វេទា ការបន្លឺ គន្លង
 ពាក្យ ការពោល ការគិតកង កម្មគឺការគិតកង គឺវេទា វិចីវេទ ណា
 នៃបុគ្គលមានចិត្តជាកុសលក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យា-
 ក្រឹតក្តី នេះលោកហៅថាវេទា បានដល់ការកំរើកសំដី ការញ៉ាំង
 សំដីឱ្យកំរើក ភាពនៃការញ៉ាំងសំដីឱ្យកំរើក នេះរូបជាវិចីវិញ្ញាតិ ។
 រូបមិនមែនជាវិចីវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
 កតទ្បិណ្ឌរាហរ នេះរូបមិនមែនជាវិចីវិញ្ញាតិ ។

អព្យាករេ រូបសង្ខារេ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

(៧៨) កតមន្តំ រូបំ អាកាសធាតុ ។ យោ
 អាកាសោ អាកាសគតំ អយំ អយគតំ វិវរោ វិវ-
 រគតំ អស្មម្ពដ្ឋំ ចត្វាហិ មហាក្ខតេហិ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អាកាសធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ន អាកាសធាតុ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីការោ អហារោ ឥ-
 ន្ទន្តំ រូបំ ន អាកាសធាតុ ។

(៧៩) កតមន្តំ រូបំ អាថោធាតុ ។ យំ អាថោ
 អាថោគតំ សីនេហោ សីនេហាគតំ ពន្ធនត្តំ រូបស្ស
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អាថោធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ន អា-
 ថោធាតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីការោ
 អហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន អាថោធាតុ ។

(៨០) កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។ យា
 រូបស្ស លហុតា លហុបរិណាមតា អនន្ធនតា
 អវិត្ថនតា ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។ កតមន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ន លហុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
 កតទ្បីការោ អហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន
 លហុតា ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៧៨] រូបជាអាកាសធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កន្លែងដែលមិន
អាចក្អកក្អិនបាន អាកាស ទីតែងទើស ទីអាកាស ទីចន្លោះ វាល
ដែលមិនប៉ះពាល់ដោយមហាក្ខត្តទាំង ៤ ណា នេះរូបជាអាកាសធាតុ ។
រូបមិនមែនជាអាកាសធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជាអាកាសធាតុ ។

[៧៩] រូបជាអាប្រាធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សភាពជាទឹក
ការតាំងនៅគឺទឹក សភាពសើមជ្រាប ការតាំងនៅគឺសភាពសើមជ្រាប
ការតភ្ជាប់នៃរូប ណា នេះរូបជាអាប្រាធាតុ ។ រូបមិនមែនជាអាប្រាធាតុ
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូប
មិនមែនជាអាប្រាធាតុ ។

[៨០] រូបជារូបស្សលហុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការរហ័ស
រហួន ការប្រែប្រួលរហ័ស ការមិនយឺតយូរ ការមិនបង្អង់ ណា
នៃរូប នេះរូបជារូបស្សលហុតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សលហុតានោះ
តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិន
មែនជារូបស្សលហុតា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

[៨០] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។ យា
 រូបស្ស មុទុតា មទ្គុតា អកក្ខុឡតា អកខិនតា
 ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។ កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស
 ន មុទុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធម្មីកាវេ
 អាហារវេ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន មុទុតា ។

[៨២] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។
 យា រូបស្ស កម្មញ្ញតា កម្មញ្ញតំ កម្មញ្ញកាវេ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ កតមន្តំ រូបំ
 រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
 កតធម្មីកាវេ អាហារវេ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន
 កម្មញ្ញតា ។

[៨៣] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ ។
 យោ អាយតនានំ អាចយោ សោ រូបស្ស ឧបច-
 យោ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ ។ កតមន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
 កតធម្មីកាវេ អាហារវេ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន
 ឧបចយោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៨១] រូបជារូបស្សមុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ភាពទន់ ភាព
ទន់ភ្លន់ ភាពមិនរឹង ភាពមិនស្អិតស្អាត ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្ស
មុទុតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សមុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ
។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាហារ នេះរូបមិនមែនជារូបស្សមុទុតា ។

[៨២] រូបជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូចម្តេច ។ ភាពគួរដល់
ការងារ ការធ្វើការងារបាន ភាពគួរធ្វើការងារបាន ណា នៃរូប
នេះរូបជារូបស្សកម្មពាតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាហារ នេះរូបមិនមែនជា
រូបស្សកម្មពាតា ។

[៨៣] រូបជារូបស្សទុបចយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ការសន្សំ
ណា នៃពួកអាយតនៈ ការសន្សំនោះ ឈ្មោះថារូបស្សទុបចយៈ
នេះរូបជារូបស្សទុបចយៈ ។ រូបមិនមែនជារូបស្សទុបចយៈនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាហារ នេះរូបមិនមែន
ជារូបស្សទុបចយៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហោ ទុកនិទ្ទេសោ

[៨៤] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស សន្តតិ ។ យោ
 រូបស្ស ឧបចយោ សា រូបស្ស សន្តតិ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 រូបស្ស សន្តតិ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ន សន្តតិ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាវោ អាហារោ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន សន្តតិ ។

[៨៥] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ជរតា ។ យា
 រូបស្ស ជរា ជីវណតា ខណ្ឌិក្ខំ ចាលិក្ខំ វលិត្តចតា
 អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិចាកោ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ជរតា ។ កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស
 ន ជរតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាវោ
 អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន ជរតា ។

[៨៦] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ យោ
 រូបស្ស ខយោ វយោ ភេនោ បរិភេនោ អនិច្ចតា
 អន្តរធានំ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ កតមន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កត-
 ធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៨៤] រូបជារូបស្សសន្តតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ការសន្សំ ណា
នៃរូប ការសន្សំនោះ ឈ្មោះថារូបស្សសន្តតិ នេះរូបជារូបស្សសន្តតិ ។
រូបមិនមែនជារូបស្សសន្តតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ ។ បេ ។
កតឡឺង្ការាហារ នេះរូបមិនមែនជារូបស្សសន្តតិ ។

[៨៥] រូបជារូបស្សជរតានោះ តើដូចម្តេច ។ ជរា សេចក្តី
គ្រាំគ្រា ធ្មេញបាក់ សក់ស្លុវ ស្បែកយុរយារ ការថយអាយុ ចាស់ទុំ
នៃឥន្ទ្រិយ ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សជរតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្ស
ជរតានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ
នេះរូបមិនមែនជារូបស្សជរតា ។

[៨៦] រូបជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ទៅ
ការវិនាស ការរីបកម្លាយ ការប្រេះធ្លា ការមិនទៀងទាត់ ការបាត់បង់
ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សអនិច្ចតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ នេះរូប
មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

[៨៧] កតមន្តំ រូបំ កតឡីកាភេ អាហារភេ ។

ឡីនោ កុម្មាសោ សត្តុ មន្តោ មំសំ ជីវំ ទង្គិ
សប្បំ នវនីតំ តេលំ មជ្ជុ ដាលីតំ យំ វា បន-
ញម្បំ អត្ថំ រូបំ យម្ហំ យម្ហំ ជនបទេ តេសំ តេសំ
សត្តានំ មុខាសិយំ ទន្ធវិទានំ កលដ្ឋោហរណីយំ
កុដ្ឋវិត្តម្ហំ យាយ ឡីជាយ សត្តា យាបេន្តំ ឥទន្តំ រូបំ
កតឡីកាភេ អាហារភេ ។ កតមន្តំ រូបំ ន កត-
ឡីកាភេ អាហារភេ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ រូបស្ស
អនិច្ចតា ឥទន្តំ រូបំ ន កតឡីកាភេ អាហារភេ ។

ឃរំ ទុវិជេន រូបសង្កហោ ។

ទុក្ខំទ្កេសោ និព្វីតោ ។

[៨៨] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ ឧបាទា ។ ចក្ខា-
យតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិ-
កំ ឧបាទា ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឧបាទា ។
រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតឡីកាភេ អាហារភេ ឥទន្តំ
រូបំ ពាហិរំ ឧបាទា ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ នោ
ឧបាទា ។ នោជ្ឈញាយតនំ អាចោធាតុ ឥទន្តំ រូបំ
ពាហិរំ នោ ឧបាទា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៨៧] រូបជាកតទ្ធិស្តិកហារនោះ តើដូចម្តេច ។ បាយ នំ សដ្ឋុ ត្រី សាច់ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះជ្រូក ទឹកដោះរាវ ទឹកដោះ ខាប់ ប្រេង ទឹកឃ្មុំ ស្ករអំពៅ ឬក៏រូបណា សូម្បីដទៃ គឺរូបជា របស់សម្រាប់ស៊ីក្នុងមាត់ ទំពារដោយធ្មេញ គប្បីលេបចូល ក្នុងបំពង់ក ច្រកក្នុងផ្នែក នៃពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងជនបណ្តា ។ ឬពួកសត្វញ៉ាំងអត្ត- ភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយឧបាយណា នេះរូបជាកតទ្ធិស្តិកហារ ។ រូបមិន មែនជាកតទ្ធិស្តិកហារនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ភាព នៃរូបមិនទៀង នេះរូបមិនមែនជាកតទ្ធិស្តិកហារ ។

ការសង្កេតរូបដោយចំណែកពីរ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ទុក្ខនិរុទ្ទេស ។

[៨៨] រូបខាងក្នុង ជាឧបាទាននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយ- តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុងជាឧបាទាន ។ រូបខាង ក្រៅជាឧបាទាននោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិស្តិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាឧបាទាន ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាឧបាទាននោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយយាយតនៈ និងអាបាធាតុ នេះរូបខាងក្រៅ មិន មែនជាឧបាទាន ។

អញ្ញាភកេ រូបសង្ក្ខារោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

(៨៧) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋតិកំ ឧបាទិដ្ឋំ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ
អដ្ឋតិកំ ឧបាទិដ្ឋំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឧបា-
ទិដ្ឋំ ។ ឥន្ទ្រិយំ បុរិសិយំ ជីវិតិយំ យំ វា
បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
កម្ខាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាកាស-
ធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
កតធឿកាវេ អាហារាវេ ឥន្ទ្រំ រូបំ ពាហិរំ
ឧបាទិដ្ឋំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនុបាទិដ្ឋំ ។
សទ្ទាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុ-
តា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មពាតា រូបស្ស
ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ
រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ សទ្ទាយតនំ
កម្ខាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាកាស-
ធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
កតធឿកាវេ អាហារាវេ ឥន្ទ្រំ រូបំ ពាហិរំ អនុ-
បាទិដ្ឋំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

(៨៩) រូបខាងក្នុង ជាទុប្បាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-

យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាទុប្បាទិន្ន ។ រូប

ខាងក្រៅ ជាទុប្បាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្ស្រិយ ជីវិ-

ត្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ

ផោជ្ឈាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សៈទបចយៈ រូបស្សៈ

សន្តតិ ភពឡឺង្ការាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ

រូបខាងក្រៅជាទុប្បាទិន្ន ។ រូបខាងក្រៅជាអនុប្បាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។

សទ្ទាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សៈលហុតា រូបស្សៈមុតុតា

រូបស្សៈកម្មពាតា រូបស្សៈជរតា រូបស្សៈអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបា-

យតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ផោជ្ឈាយតនៈ

អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សៈទបចយៈ រូបស្សៈសន្តតិ ភពឡឺង្កា-

រាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើទេ នេះរូបខាងក្រៅ

ជាអនុប្បាទិន្ន ។

អភិធម្មបំណែក ធម្មសង្គណ៍

(៧០) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ឧបាទិដ្ឋថា នាមិ-
យំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ្រំ
រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ឧបាទិដ្ឋថា នាមិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ឧបាទិដ្ឋថា នាមិយំ ។ ឥន្ទ្រិយំ បុរិសិយំ
ជីវិតិយំ យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស
កតត្តា រូបាយតនំ កម្ខាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ច-
យតនំ អាគាសធាតុ អាចោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ
រូបស្ស សន្តតិ កតត្ថីកាហោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ
ពាហិរំ ឧបាទិដ្ឋថា នាមិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
អនុបាទិដ្ឋថា នាមិយំ ។ សន្តាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជី-
វិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយត-
នំ កម្ខាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ចាយតនំ អាគា-
សធាតុ អាចោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
សន្តតិ កតត្ថីកាហោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ពាហិរំ
អនុបាទិដ្ឋថា នាមិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៩០] រូបខាងក្នុង ជាទុប្បាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាទុប្បាទិន្នបា-

ទានិយៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាទុប្បាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ឥន្ទ្រិយ បុរិស្ថិយ ជីវិត្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្លា-

យតនៈ វសាយតនៈ ដោជ្ឈរាយតនៈ អាភាសធាតុ អាបោធាតុ

រូបស្សទុបបយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម

ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបខាងក្រៅ ជាទុប្បាទិន្នបាទានិយៈ ។ រូប

ខាងក្រៅ ជាអនុប្បាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ

កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញា

រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ

វសាយតនៈ ដោជ្ឈរាយតនៈ អាភាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សទុបបយៈ

រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល

ធ្វើហើយទេ នេះរូបខាងក្រៅ ជាអនុប្បាទិន្នបាទានិយៈ ។

អព្ភកកេ រូបសង្គហោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

(៧១) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ អនិទស្សនំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ អនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សនិទស្សនំ ។ រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនិទស្សនំ ។
 សន្តាយតនំ ។ បេ ។ កតាឡីការោ អាហារោ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនិទស្សនំ ។

(៧២) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ សប្បដិយំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សប្បដិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ចាយត-
 នំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ អប្បដិយំ ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កតាឡី-
 ការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ អប្បដិយំ ។

(៧៣) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈ-
 ត្តកំ ឥន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឥន្ទ្រិយំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៩១] រូបខាងក្នុង ជាអនិទេស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយា-
តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាអនិទេស្សនៈ ។
រូបខាងក្រៅ ជាសនិទេស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ វុប្បាយតនៈ នេះរូប
ខាងក្រៅ ជាសនិទេស្សនៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាអនិទេស្សនៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបខាងក្រៅ
ជាអនិទេស្សនៈ ។

[៩២] រូបខាងក្នុង ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយា-
តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាសប្បដិយៈ ។
រូបខាងក្រៅ ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ វុប្បាយតនៈ ។ បេ ។
ផោដ្ឋរាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាសប្បដិយៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជា
អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ
នេះរូបខាងក្រៅ ជាអប្បដិយៈ ។

[៩៣] រូបខាងក្នុង ជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយ នេះរូបខាងក្នុង ជាឥន្ទ្រិយ ។
រូបខាងក្រៅ ជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ចុរិសិន្ទ្រិយំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ឥន្ទនំ រូបំ ពាហិ-
 រំ ឥន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធម្មីកាវោ អាហារោ ឥន្ទនំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។

(៧៤) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន មហាក្ខតំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ
 អជ្ឈត្ថិតំ ន មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 មហាក្ខតំ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាហោនាតុ ឥន្ទនំ រូបំ
 ពាហិរំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន មហា-
 ក្ខតំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធម្មីកាវោ អាហារោ
 ឥន្ទនំ រូបំ ពាហិរំ ន មហាក្ខតំ ។

(៧៥) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន វិញ្ញត្តិ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ
 អជ្ឈត្ថិតំ ន វិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 វិញ្ញត្តិ ។ កាយវិញ្ញត្តិ វចីវិញ្ញត្តិ ឥន្ទនំ រូបំ ពាហិរំ
 វិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន វិញ្ញត្តិ ។ រូបា-
 យតនំ ។ បេ ។ កតធម្មីកាវោ អាហារោ ឥន្ទនំ
 រូបំ ពាហិរំ ន វិញ្ញត្តិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

បុរិស្ថន្ទ្រិយ វិជិត្តន្ទ្រិយ នេះរូបខាងក្រៅ ជាតន្ទ្រិយ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាតន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិស្តា-
រាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាតន្ទ្រិយ ។

(៧៤) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាមហាក្ខត ។
រូបខាងក្រៅ ជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋរាយតនៈ គាបោ-
ធាតុ នេះរូបខាងក្រៅ ជាមហាក្ខត ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាមហា-
ក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិស្តារាហារ នេះ
រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាមហាក្ខត ។

(៧៥) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាវិញ្ញាណ ។
រូបខាងក្រៅ ជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ វចីវិញ្ញាណ នេះ
រូបខាងក្រៅ ជាវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវិញ្ញាណនោះ តើដូច
ម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិស្តារាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិន
មែនជាវិញ្ញាណ ។

អព្ភកេត រូបសង្ខារោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

(៧៦) កតមន្តំ រូបំ អវ្យាភីកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋាន-
 នំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ្រ-
 រូបំ អវ្យាភីកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ យំ
 វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ចិត្តំ ចិត្តហេតុកំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានំ រូចាយតនំ សន្ទាយតនំ កណ្ហាយតនំ រសា-
 យតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាកាសជាតុ អាថោជាតុ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញ-
 តា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតាធិ-
 ការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ពាហិរំ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។
 ឥត្ថន្ទ្រិយំ បុរិសន្ទ្រិយំ ជីវិតន្ទ្រិយំ រូបស្ស ជរតា
 រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន
 ចិត្តំ ន ចិត្តហេតុកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូចាយតនំ
 សន្ទាយតនំ កណ្ហាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 អាកាសជាតុ អាថោជាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស
 មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូប-
 ស្ស សន្តតិ កតាធិការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ
 ពាហិរំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ខហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

(៩៦) រូបខាងក្រោម មិនមែនជាចិត្តសមុជ្ជាននោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កាយាយានៈ នេះរូបខាងក្រោម មិនមែនជាចិត្ត-
 សមុជ្ជាន ។ រូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសមុជ្ជាននោះ តើដូចម្តេច ។ កាយ-
 វិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបកើតអំពីចិត្ត មានចិត្តជាហេតុ
 មានចិត្តជាសមុជ្ជាន ឬរូបាយានៈ សទ្ទាយានៈ គន្ធាយានៈ រសា-
 យានៈ ដោង្គាយានៈ ភាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សលហុតា
 រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សឧបបាយៈ រូបស្សសន្តតិ កតា-
 ឡិណ្ឌាហារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសមុជ្ជាន ។ រូបខាងក្រៅ មិន
 មែនជាចិត្តសមុជ្ជាននោះ តើដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្សន្ទ្រិយ ជីវិ-
 ត្រិយ រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបមិនមែន
 កើតអំពីចិត្ត មិនមែនមានចិត្តជាហេតុ មិនមែនមានចិត្តជាសមុជ្ជាន ឬ
 រូបាយានៈ សទ្ទាយានៈ គន្ធាយានៈ រសាយានៈ ដោង្គាយានៈ
 ភាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្ម-
 ញ្ញតា រូបស្សឧបបាយៈ រូបស្សសន្តតិ កតាឡិណ្ឌាហារ នេះរូបខាង
 ក្រៅ មិនមែនជាចិត្តសមុជ្ជាន ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

[៧៧] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន ចិត្តសហកុ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្ថិតំ ន ចិត្តសហកុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ចិត្តសហកុ ។ កាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ចិត្តសហកុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 ចិត្តសហកុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិកាពេ
 អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តសហកុ ។

[៧៨] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន ចិត្តានុបរិ-
 វត្ថុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន ចិត្តានុបរិវត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ចិត្តានុបរិវត្ថុ កាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ចិត្តានុបរិវត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ន ចិត្តានុបរិវត្ថុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិ-
 កាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តានុប-
 រិវត្ថុ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៩៧] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្ត-
សហកុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ
វេចិវិញ្ញាតិ នេះរូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសហកុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែន
ជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។ វុបាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡិវិញ្ញាត-
ហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចិត្តសហកុ ។

[៩៨] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្តានុបវត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្ត-
ានុបវត្តិ ។ រូបខាងក្រៅ ជាចិត្តានុបវត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយ-
វិញ្ញាតិ វេចិវិញ្ញាតិ នេះរូបខាងក្រៅ ជាចិត្តានុបវត្តិ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាចិត្តានុបវត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ វុបាយតនៈ ។ បេ ។
កតឡិវិញ្ញាតហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចិត្តានុបវត្តិ ។

អណ្ណកថា បុប្ផសង្គហោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

(៧៧) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ឡិច្ចារិកំ
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ
 អជ្ឈតិកំ ឡិច្ចារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ឡិច្ចារិកំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឡិច្ចារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សុខុមំ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កតតធិកាវោ អាប
 វោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ សុខុមំ ។

(១០០) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ សន្តិកេ
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូ
 អជ្ឈតិកំ សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ទ្វិវេ ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កតតធិកាវោ អ
 ហាវោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ទ្វិវេ ។ កតមន្តំ រូ
 ពាហិរំ សន្តិកេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋ
 ព្វាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ សន្តិកេ ។

(១០១) កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្ខុសម្មស្សស
 ន វត្ថុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតធិកាវោ អ
 ហាវោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

អព្យាក្ខតៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៩៩] រូបខាងក្នុង ជាឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាឧទ្យាវិកៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាឧទ្យាវិកៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្យាវិកៈវារ ។ នេះរូបខាងក្រៅ ជាសុខុមៈ ។

[១០០] រូបខាងក្នុង ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាសន្តិកេរូប ។ រូបខាងក្រៅ ជាទូរេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្យាវិកៈវារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាទូរេរូប ។ រូបខាងក្រៅ ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាសន្តិកេរូប ។

[១០១] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្វនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្យាវិកៈវារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្វ ។ រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។
 ចក្កាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស
 វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស
 ន វត្ថុ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

(១០២) កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្កសម្មស្សជាយ
 វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ
 ។ បេ ។ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។ រូបាយតនំ
 ។ បេ ។ កតជ្ឈីកាហោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អជ្ឈតិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ ចក្កាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។
 សោតាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈតិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។

អភិធម្មបដិក ធម្មសង្គណ៍

នៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជា
វត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ
តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូប
ខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។

(១០២) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃ
សញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃ
ចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតញ្ញវិញ្ញាណ
នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុ
នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
ជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
នោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះ
រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

អព្យាករេ រូបសង្គមោ តិកនិទ្ទេសោ

[១០៣] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ សោតសម្មស្ស-
 ស្ស ។ បេ ។ យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហា-
 សម្មស្សស្ស ។ បេ ។ កាយសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតាធិកាវោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ កាយសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។ កតមន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ កាយសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។ កាយា-
 យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ កាយសម្មស្សស្ស
 វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ កាយសម្មស្សស្ស
 ន វត្ថុ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ជីវ្ហាយតនំ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ កាយសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

[១០៤] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយសម្មស្ស-
 ជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។
 ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតាធិកាវោ អាហារោ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។
 កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ធិតនិទ្ទេស

(១០៣) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 នោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាពហារ នេះរូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុនៃ
 កាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជា
 វត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ជីវ្ហាយតនៈ នេះរូប
 ខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស ។

(១០៤) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃ
 សញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
 ទ្បិញ្ញាពហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។
 រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កាយាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ កាយវិញ្ញា-
ណាស្ស វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ កាយវិញ្ញា-
ណាស្ស ន វត្ថុ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ជីវាយតនំ
ឥន្ទ្រំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ កាយវិញ្ញាណាស្ស ន វត្ថុ ។

(១០៥) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ចក្ខុសម្ផស្ស-
ស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។
កាយាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ចក្ខុសម្ផស្ស-
ស្ស ន អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្ខុ-
សម្ផស្សស្ស អារម្មណំ ។ រូបាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ
ពាហិរំ ចក្ខុសម្ផស្សស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ។ ចក្ខុសម្ផស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ សន្ទា-
យតនំ ។ បេ ។ កតតជ្ឈីកាវេ អាហារវេ ឥន្ទ្រំ
រូបំ ពាហិរំ ចក្ខុសម្ផស្សស្ស ន អារម្មណំ ។

(១០៦) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ចក្ខុសម្ផស្ស-
ជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។
ចេតនាយ ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណាស្ស ន អារម្មណំ ។
ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ្រំ
រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ចក្ខុវិញ្ញាណាស្ស ន អារម្មណំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះរូបខាងក្នុង ជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែន
ជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។
ជីវ្ហយានៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។

[១០៥] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្បនោះ
តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កាយាយានៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្ប ។ រូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍នៃ
ចក្ខុសម្ព័ន្ធស្បនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយានៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជា
អារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្ប ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុ-
សម្ព័ន្ធស្បនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញា-
ហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្ប ។

[១០៦] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។
នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធស្ប ។ បេ ។
នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កា-
យាយានៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ តិកនិទ្ទេសោ

កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចត្តរិក្ខាណាស្ស អារម្មណំ ។
 រូបាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចត្តរិក្ខាណាស្ស អារម្មណំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចត្តរិក្ខាណាស្ស ន
 អារម្មណំ ។ សទ្ទាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ
 អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចត្តរិក្ខាណាស្ស ន
 អារម្មណំ ។

(១០៧) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ សោតសម្មស្ស-
 ស្ស ។ បេ ។ យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហា-
 សម្មស្សស្ស ។ បេ ។ កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។
 ចត្តាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយសម្មស្សស្ស
 អារម្មណំ ។ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ រូបាយតនំ
 ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

រូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 សទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។ ភពទ្បិស្តិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែន
 ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

(១០៧) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃសោតសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃយានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយ-
 សម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ
 នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្រៅ
 ជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋវាយតនៈ
 នេះរូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្រៅ មិន
 មែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 ។ បេ ។ ភពទ្បិស្តិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍
 នៃកាយសម្ព័ស្ស ។

អរិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

[១០៨] កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ កាយសម្មាស្ស-
 ជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ ។
 ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អដ្ឋត្ថិតំ កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណស្ស
 អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណ-
 ស្ស ន អារម្មណំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កត-
 ឡីកាភេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញា-
 ណស្ស ន អារម្មណំ ។

[១០៩] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុយតនំ ។
 រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតឡីកាភេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋ-
 ត្ថិតំ ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្ខុំ ចន្ទន្តំ មហាភូតានំ
 ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ កាមោចេ-
 សោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ចក្ខុយតនំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១០៨] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។

នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយា-

យតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូប

ខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋ-

ព្វាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូប

ខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។

រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ភពឡិង្គិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា

អារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណ ។

[១០៩] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូច

ម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ភពឡិង្គិកាហារ នេះរូបខាង

ក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបខាងក្នុង ជាចក្ខុយតនៈនោះ

តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។

ហៅថាស្រុកទំនេរ ក៏បាន នេះរូបខាងក្នុង ជាចក្ខុយតនៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្ខារោ តិកសិទ្ធកោ

កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្ខុយតនំ ។ សោតាយ-
តនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន
ចក្ខុយតនំ ។

[១១០] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន សោតាយ-
តនំ ។ បេ ។ ន យាធាយតនំ ។ បេ ។ ន ជីវ្ហាយតនំ
។ បេ ។ ន កាយាតនំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតធិដ្ឋិ-
ការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កាយា-
យតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយាយតនំ ។
យោ កាយោ ចតុន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ ប-
សាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ តាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ កាយាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិ-
កំ ន កាយាយតនំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ជីវ្ហា-
យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយាយតនំ ។

[១១១] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន រូចាយត-
នំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន រូចាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូចា-
យតនំ ។ យំ រូបំ ចតុន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុយាននោះ នោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយាននៈ
 ។ បេ ។ កាយាយាននៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុយាននៈ ។

[១១០] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាសោតាយាននៈ ។ បេ ។ មិន
 មែនជាយានាយាននៈ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហយាននៈ ។ បេ ។ មិន
 មែនជាកាយាយាននៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយាននៈ ។ បេ ។ កត-
 ត្ថិក្ការាហរ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយាយាននៈ ។ រូបខាងក្នុង
 ជាកាយាយាននៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យ
 មហាក្ខតតាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបខាងក្នុង
 ជាកាយាយាននៈ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយាយាននៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ ចក្ខុយាននៈ ។ បេ ។ ជីវ្ហយាននៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
 កាយាយាននៈ ។

[១១១] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបាយាននៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ ចក្ខុយាននៈ ។ បេ ។ កាយាយាននៈ នេះរូបខាងក្នុង
 មិនមែនជារូបាយាននៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបាយាននៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ រូបណា គឺពិណនិវរស្មី អាស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

វណ្ណានិកា ។ បេ ។ រូបធាតុបេសា ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 រូបាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន រូបាយត-
 នំ ។ សន្ទាយតនំ ។ បេ ។ កតធម្មិកាហេ អាហារេ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន រូបាយតនំ ។

[១១២] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន សន្ទាយ-
 តនំ ។ បេ ។ ន កត្តាយតនំ ។ បេ ។ ន រសាយ-
 តនំ ។ បេ ។ ន ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ ចក្ខុយតនំ
 ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វា-
 យតនំ ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វធាតុបេសា
 ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ន ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
 កតធម្មិកាហេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។

[១១៣] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុធាតុ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធម្មិកាហេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ន ចក្ខុធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ
 ចក្ខុធាតុ ។ ចក្ខុយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គហិ

ហៅថារូបធាតុក៏បាន នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបាយតនៈ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្បិស្តិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបាយតនៈ ។

[១១២] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាសទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាគន្ធាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែនជាវសាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាដោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយា-
យតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាដោដ្ឋព្វាយតនៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជា
ដោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាដោ-
ដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបខាងក្រៅ ជាដោដ្ឋព្វាយតនៈ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាដោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្បិស្តិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាដោដ្ឋព្វាយតនៈ ។

[១១៣] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិស្តិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុធាតុ ។
រូបខាងក្នុង ជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង

អព្យាករេ រូបសង្ខារោ ពិកតិទ្កេសោ

ចក្ខុជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្ខុ-
ជាតុ ។ សោតាយនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ
រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្ខុជាតុ ។

[១១២] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន សោតជាតុ
។ បេ ។ ន យានជាតុ ។ បេ ។ ន ជីវ្ហជាតុ ។ បេ ។
ន កាយជាតុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីកា-
រោ . អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កាយជាតុ ។
កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយជាតុ ។ កាយាយ-
តនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយជាតុ ។ កតមន្តំ
រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយជាតុ ។ ចក្ខុយតនំ
។ បេ ។ ជីវ្ហយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កា-
យជាតុ ។

[១១៤] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន រូបជាតុ ។
ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន រូបជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
រូបជាតុ ។ រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបជាតុ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន រូបជាតុ ។ សក្កាយតនំ
។ បេ ។ កតទ្បីការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
ហិរំ ន រូបជាតុ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

ជាចក្ខុធាតុ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
ចក្ខុធាតុ ។

[១១៤] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាសោតធាតុ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាឃានធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហធាតុ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
ឡីង្ការហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយធាតុ ។ រូបខាងក្នុង
ជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជា
កាយធាតុ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ជីវ្ហយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
កាយធាតុ ។

[១១៥] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបធាតុ ។
រូបខាងក្រៅ ជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ
ជារូបធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សត្វ-
យតនៈ ។ បេ ។ កតឡីង្ការហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបធាតុ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

(១១៦) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ន សន្តិ-
 ធាតុ ។ បេ ។ ន កន្ធិធាតុ ។ បេ ។ ន រសធាតុ ។ បេ ។
 ន ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ ចក្ខុយាតនំ ។ បេ ។ កាយា-
 យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ន ដោដ្ឋព្វធាតុ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ ដោដ្ឋព្វាយ-
 តនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ដោដ្ឋព្វធាតុ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។
 កតធឿកាភេ អាហាភេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 ដោដ្ឋព្វធាតុ ។

(១១៧) កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។
 រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហាភេ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ត-
 កំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ យំ ចក្ខុំ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុត្តោ កាមោបេ-
 សោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្តកំ ន ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។ សោតាយតនំ
 ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ន
 ចក្ខុន្ទ្រិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១១៦] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាសទ្ធាតុ ។ រូប ។ មិនមែនជា
 គន្ធាតុ ។ រូប ។ មិនមែនជាសធាតុ ។ រូប ។ មិនមែនជាដេវតាតុ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ រូប ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាង
 ក្នុង មិនមែនជាដេវតាតុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាដេវតាតុនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ដេវតាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាដេវតាតុ ។ រូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាដេវតាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 ។ រូប ។ កតាទ្ធិញ្ញិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាដេវតាតុ ។

[១១៧] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ ។ រូប ។ កតាទ្ធិញ្ញិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា
 ចក្ខុន្ទ្រិយ ។ រូបខាងក្នុង ជាចក្ខុន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា
 គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ រូប ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន
 នេះរូបខាងក្នុង ជាចក្ខុន្ទ្រិយ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុន្ទ្រិយនោះ
 តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ រូប ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាង
 ក្នុង មិនមែនជាចក្ខុន្ទ្រិយ ។

អព្យាករេ រូបសង្គមោ តិកសិទ្ធភោ

[១១៨] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន សោតិទ្រិយំ
 ។ បេ ។ ន យានិទ្រិយំ ។ បេ ។ ន ជីវិទ្រិយំ
 ។ បេ ។ ន កាយិទ្រិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
 កតធិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 កាយិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ កាយិទ្រិ-
 យំ ។ យោ កាយោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាធា-
 យ បសាទោ ។ បេ ។ សុត្តោ កាមោបេសោ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ កាយិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ ន កាយិទ្រិយំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។
 ជីវិយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ន កាយិទ្រិយំ ។

[១១៩] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ ន ឥន្ទិទ្រិយំ ។
 ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ ន ឥន្ទិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ឥន្ទិទ្រិយំ ។ យំ ឥន្ទិយា ឥន្ទិលិង្គំ ឥន្ទិជិមិត្តំ ឥន្ទិ-
 កុត្តំ ឥន្ទាកាប្បោ ឥន្ទិត្តំ ឥន្ទិការោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ឥន្ទិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ឥន្ទិ-
 ទ្រិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធិការោ អា-
 ហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ឥន្ទិទ្រិយំ ។

អព្យាក្កតៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

(១១៨) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាសោតិទ្ធិយ ។ បេ ។ មិន
មែនជាយានិទ្ធិយ ។ បេ ។ មិនមែនជាជិវិទ្ធិយ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាកាយិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
ត្ថិវិញ្ញាណា ទេរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយិទ្ធិយ ។ រូបខាងក្នុង
ជាកាយិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យ
មហាក្ខតំ ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រកទំនេរក៏បាន ទេរូបខាង
ក្នុង ជាកាយិទ្ធិយ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយិទ្ធិយនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ជិវ្ហយតនៈ ទេរូបខាងក្នុង
មិនមែនជាកាយិទ្ធិយ ។

(១១៩) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាឥតិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ទេរូបខាងក្នុងមិនមែនជាឥតិ-
ទ្ធិយ ។ រូបខាងក្រៅ ជាឥតិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់
ទ្រាយជាស្រ្តី គ្រឿងបំណាំជាស្រ្តី កិរិយាជាស្រ្តី អាការជាស្រ្តី លំនាំ
ជាស្រ្តី ភាពជាស្រ្តី ណា របស់ស្រ្តី ទេរូបខាងក្រៅ ជាឥតិទ្ធិយ ។
រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាឥតិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
។ បេ ។ កតត្ថិវិញ្ញាណា ទេរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាឥតិទ្ធិយ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

(១២០) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន បុរិសិន្ន្រ្ទិយំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន បុរិសិន្ន្រ្ទិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ បុរិសិន្ន្រ្ទិយំ ។ យំ បុរិសស្ស បុរិសលីន្តំ បុរិសនិមិត្តំ បុរិសតុត្តំ បុរិសាកល្យោ បុរិសត្តំ បុរិសភារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ បុរិសិន្ន្រ្ទិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន បុរិសិន្ន្រ្ទិយំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតធិកាភោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន បុរិសិន្ន្រ្ទិយំ ។

(១២១) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ។ យោ តេសំ រូបីនំ ធម្មានំ អាយុ វិតិយបដា យាបដា ឥរិយដា វត្ថុដា ចាលដា ជីវិតំ ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតធិកាភោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ជីវិតិន្ន្រ្ទិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

[១២០] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាបុរិសន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយាតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាបុរិស-
 ន្ត្រីយ ។ រូបខាងក្រៅ ជាបុរិសន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ព្រាយ
 ជាបុរស គ្រឿងចំណាំជាបុរស ភិរិយាជាបុរស អាការជាបុរស លំ-
 នាំជាបុរស ភាពជាបុរស ណា របស់បុរស នេះរូបខាងក្រៅ ជាបុរិ-
 សន្ត្រីយ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាបុរិសន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ ។ វេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា
 បុរិសន្ត្រីយ ។

[១២១] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាជីវិតន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយាតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាជីវិត-
 ន្ត្រីយ ។ រូបខាងក្រៅ ជាជីវិតន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ
 ការបិតនៅ ការនៅយឺនយូរ ការរស់នៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ការរក្សា គឺជីវិត ជីវិតន្ត្រីយ ណា នៃរូបធម៌ទាំងនោះ នេះរូប
 ខាងក្រៅ ជាជីវិតន្ត្រីយ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាជីវិតន្ត្រីយនោះ
 តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ វេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបខាងក្រៅ
 មិនមែនជាជីវិតន្ត្រីយ ។

អព្យាករេ រូបសង្គមោ តិកន្ត្រសោ

(១២២) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយ-
វិញ្ញត្តិ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយវិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ
រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញត្តិ ។ យា កុសលចិត្តស្ស
វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស វា អភិ-
ក្កមន្តស្ស វា បដិក្កមន្តស្ស វា អាណកេន្តស្ស វា
វិណេកេន្តស្ស វា សម្មិញ្ញេន្តស្ស វា បសារេន្តស្ស វា
កាយស្ស ជម្ពនា សន្ទមនា សន្ទមិត្តំ វិញ្ញត្តិ
វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិត្តំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញ-
ត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កាយវិញ្ញត្តិ ។ រូបា-
យតនំ ។ បេ ។ កតជ្ឈីការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ន កាយវិញ្ញត្តិ ។

(១២៣) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន វិចីវិញ្ញត្តិ ។
ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន វិចីវិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
វិចីវិញ្ញត្តិ ។ យា កុសលចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្ត-
ស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស វា វាចា គិរា ព្យប្បថា
ធុដិរណំ យោសោ យោសកម្មំ វាចា វិចីគេនោ

អព្យាក្ខន្ធៈ រូបសង្គហៈ តិកនិរុទ្ទេស

[១២២] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយាតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
កាយវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្រៅ ជាកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
ការទប់កាយ ការគាំទ្រកាយ ការទប់ទល់កាយ ការកំរើកកាយ
អាការញ្ចាំងកាយឲ្យកំរើក ភាពនៃការញ្ចាំងកាយឲ្យកំរើក ណា នៃ
បុគ្គលមានចិត្តជាភុសលក្ខី មានចិត្តជាអភុសលក្ខី មានចិត្តជាអព្យា-
ក្រឹតក្ខី កាលឈានទៅមុខក្ខី កាលឈានថយក្រោយក្ខី កាល
សំឡឹងមើលក្ខី កាលក្រឡេកមើលក្ខី កាលបត់ចូលក្ខី កាលលាចេញក្ខី
នេះរូបខាងក្រៅ ជាកាយវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយវិញ្ញាណ
នោះ តើដូចម្តេច ។ វុទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ នេះរូប
ខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយវិញ្ញាណ ។

[១២៣] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវិចីវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាវិចីវិញ្ញាណ ។
រូបខាងក្រៅ ជាវិចីវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ វាចា សំដី គន្លងពាក្យ
ការពោល ការគិតក្នុង កម្មគឺការគិតក្នុង វាចា វិចីវេទ ណា នៃ
បុគ្គលមានចិត្តជាភុសលក្ខី មានចិត្តជាអភុសលក្ខី មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្ខី

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

អយំ វុទ្ធិតិ វាចា យា តាយ វាចាយ វិញ្ញតិ វិញ្ញា-
បនា វិញ្ញាបិតតំ ឥទ្ធនំ រូបំ ពាហិរំ វេទិវិញ្ញតិ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន វេទិវិញ្ញតិ ។ រូបាយតនំ
។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហារេ ឥទ្ធនំ រូបំ ពា-
ហិរំ ន វេទិវិញ្ញតិ ។

(១២៤) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ន អាគាស-
នាតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទ្ធនំ
រូបំ អជ្ឈតិកំ ន អាគាសនាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ អាគាសនាតុ ។ យោ អាគាសោ អាគា-
សគតំ អយំ អយគតំ វិវរោ វិវរគតំ អសម្ពុជ្ឈំ ចត្វ-
ហិ មហាក្ខតេហិ ឥទ្ធនំ រូបំ ពាហិរំ អាគាសនាតុ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន អាគាសនាតុ ។ រូបាយ-
តនំ ។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហារេ ឥទ្ធនំ រូបំ
ពាហិរំ ន អាគាសនាតុ ។

(១២៥) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈតិកំ ន អាថោ-
នាតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទ្ធនំ
រូបំ អជ្ឈតិកំ ន អាថោនាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
អាថោនាតុ ។ យំ អាថោ អាថោគតំ សីនេហោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះហៅថា វចា បានដល់ការកម្រើកសំដី ការញ៉ាំងសំដីឲ្យកម្រើក
ភាពនៃការញ៉ាំងសំដីឲ្យកម្រើក នេះរូបខាងក្រៅ ជាវិចីពាត្ថ ។ រូប
ខាងក្រៅ មិនមែនជាវិចីពាត្ថនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវិចីពាត្ថ ។

[១២៤] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអាកាសធាតុនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជាអាកាសធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាអាកាសធាតុនោះ តើដូច
ម្តេច ។ កន្លែងណា ដែលមិនអាចក្បត់រាស់បាន អាកាស ទីតែទើស
ទីអាកាស ទីចន្លោះ វាលមិនប៉ះពាល់ដោយមហាក្ខតទាំង ៤ នេះរូបខាង
ក្រៅ ជាអាកាសធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអាកាសធាតុនោះ
តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាអាកាសធាតុ ។

[១២៥] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអាប្ភាធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែន
ជាអាប្ភាធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាអាប្ភាធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
សភាពជាទឹក ការតាំងនៅគឺទឹក សភាពដែលសើមជ្រាប

អព្យាករេ រូបសង្គហោ ពិពន្ធន្តរោ

សីលេហាគតំ ឥន្ទនត្ថំ រូបស្ស ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
អាថោធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន អាថោ-
ធាតុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធម្មីការោ អា-
ហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន អាថោធាតុ ។

(១២៦) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
លហុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន លហុតា ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស លហុតា ។ យា
រូបស្ស លហុតា លហុបរិណាមតា អន្ទនតា អវិត្ត-
នតា ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស លហុតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន លហុតា ។ រូបាយតនំ
។ បេ ។ កតធម្មីការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
ហិរំ រូបស្ស ន លហុតា ។

(១២៧) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
មុទុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន មុទុតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស មុទុតា ។ យា រូបស្ស
មុទុតា មន្ទុតា អកក្ខន្ធា អកបិណតា ឥន្ទន្តំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

ការតាំងនៅគឺសភាពសើបជ្រាប ការតភ្ជាប់នៃរូប ណា នេះរូបខាងក្រៅ
ជាអាបោធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអាបោធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិក្ការហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា
អាបោធាតុ ។

[១២៦] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្ស្សលហុតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជារូបស្ស្សលហុតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្ស្សលហុតានោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ការរហ័សរហួន ការប្រែប្រួលរហ័ស ការមិនយឺតយូរ
ការមិនបង្កើតនៅ ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្ស្សលហុតា ។
រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្ស្សលហុតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
។ បេ ។ កតទ្បិក្ការហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្ស្សលហុតា ។

[១២៧] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សមុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
រូបស្សមុទុតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សមុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។
ភាពទន់ ភាពទន់ភ្លន់ ភាពមិនរឹង ភាពមិនស្តួកស្តឹង ណា នៃរូប

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស មុទុតា ។ កតមន្តំ រូបំ ពា-
ហិរំ រូបស្ស ន មុទុតា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាហេ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស
ន មុទុតា ។

(១២៨) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ រូបស្ស ន
កម្មញ្ញតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយ-
តនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ យា
រូបស្ស កម្មញ្ញតា កម្មញ្ញតំ កម្មញ្ញតាហេ ឥន្ទន្តំ
រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ កតមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាហេ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស
ន កម្មញ្ញតា ។

(១២៩) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ រូបស្ស ន
ឧបចយោ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិកំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ឧបចយោ ។ យោ
អាយតនានំ អាចយោ សោ រូបស្ស ឧបចយោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សមុទុតា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្ស
មុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិរាហារ
នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សមុទុតា ។

(១២៨) រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជារូបស្សកម្មពាតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ភាពគួរដល់ការងារ ការធ្វើការងារបាន ភាពគួរធ្វើការ
ងារបាន ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សកម្មពាតា ។ រូបខាង
ក្រៅ មិនមែនជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិរាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សកម្មពាតា ។

(១២៩) រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សទបចយៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជារូបស្សទបចយៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សទបចយៈនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ការសន្សំ ណា នៃពួកអាយតនៈ នោះឈ្មោះថាការសន្សំ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ពិកនិទ្ទេសោ

ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ឧបចយោ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។ រូចាយតនំ
 ។ បេ ។ កតធឿកាវេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។

(១៣០) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ រូបស្ស ន
 សន្តតិ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ រូបស្ស ន សន្តតិ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស សន្តតិ ។ យោ រូបស្ស
 ឧបចយោ សា រូបស្ស សន្តតិ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 រូបស្ស សន្តតិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន
 សន្តតិ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាវេ អា-
 ហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន សន្តតិ ។

(១៣១) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ រូបស្ស ន
 ជរតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ រូបស្ស ន ជរតា ។ កត-
 មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ជរតា ។ យា រូបស្ស ជរ
 ជីរណតា ខន្ធាត្ថំ ចាសិត្ថំ វលិត្តចតា អាយុនោ
 សំហានំ ឥន្ទ្រយានំ បរិចាកោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ

អព្យាករៈ រូបសង្ខារៈ តិកនិទ្ទេស

នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈរូបចម្ងាយៈ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែន
ជារូបស្សៈរូបចម្ងាយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
ឡឺង្ការាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សៈរូបចម្ងាយៈ ។

[១៣០] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សៈសន្តតិនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជារូបស្សៈសន្តតិ ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈសន្តតិនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ការសន្សំ ណា នៃរូប នោះឈ្មោះថាតំណនៃរូប នេះ
រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈសន្តតិ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សៈ
សន្តតិនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ
នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សៈសន្តតិ ។

[១៣១] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សៈជវតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជារូបស្សៈជវតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈជវតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ជវតា ការគ្រាំគ្រា ធ្មេញបាក់ សក់ស្លុត ស្បែកយុវយារ
ការថយអាយុ ចាស់ទុំនៃឥន្ទ្រិយ ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

រូបស្ស ជរតា ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស
ន ជរតា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ
អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន ជរតា ។

[១៣២] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ រូបស្ស ន អនិ-
ច្ចតា ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥ-
ន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។ កតមន្តំ
រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ យោ រូបស្ស
ឡយោ វយោ គេនោ បរិគេនោ អនិច្ចតា អន្តរ-
ណានំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។ រូបាយត-
នំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ
ពាហិរំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។

[១៣៣] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន កតធឿ-
កាពេ អាហារេ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយា-
យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ ន កតធឿកាពេ អា-
ហារេ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កតធឿកាពេ អា-
ហារេ ។ ឌីននោ កុម្មាសោ សត្តុ មន្តោ មសំ
ទិរំ ទន្ទិ សប្បំ នវន្ទិតំ តេលំ មធុ ដាណិតំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជារូបស្សជ្រកា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សជ្រកានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សជ្រកា ។

[១៣២] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ ការវិនាស ការបែកបាក់ ការប្រែប្រួល ការមិនទៀងទាត់ ការបាត់បង់ ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សអនិច្ចតា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាភហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា ។

[១៣៣] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកតទ្បិញ្ញាភហារនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាកតទ្បិញ្ញាភហារ ។ រូបខាងក្រៅ ជាកតទ្បិញ្ញាភហារនោះ តើដូចម្តេច ។ បាយ នំ សង្កត់ ត្រី សាច់ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះជ្រូក ទឹកដោះថ្នាំ ទឹកដោះខាប់ ប្រេង ទឹកឃ្មុំ ស្ករអំពៅ

អញ្ញាភពេ រូបសង្គហោ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ យម្ហំ យម្ហំ ជនបទេ តេ-
 សំ តេសំ សត្តានំ មុទាសិយំ ទន្ធិវិទានំ កល-
 ដ្ឋោ ហរណិយំ ក្បន្ធិវត្ថុម្ហំ យាយ ឱជាយ សត្តា
 យាបេន្តំ ឥទ្ធិនំ រូបំ ពាហិរំ កតតទ្បីកាវេ អា-
 ហារាវេ ។ កតតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កតតទ្បីកាវេ
 អាហារាវេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ រូបស្ស អនិច្ចតា
 ឥទ្ធិនំ រូបំ ពាហិរំ ន កតតទ្បីកាវេ អាហារាវេ ។

ឯវិ តិវិជេន រូបសង្គហោ ។

តិកនិទ្ទេសោ ។

(១៣៤) កតតមន្តំ រូបំ ឧបាទា ឧបាទិទ្ធិ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥត្ថិទ្ធិយំ បុរិ-
 សិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ
 កម្មស្ស កតតត្ថា រូបាយតនំ កន្ទាយតនំ រសា-
 យតនំ អាកាសធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតតទ្បីកាវេ អាហារាវេ ឥទ្ធិនំ រូបំ ឧបាទា
 ឧបាទិទ្ធិ ។ កតតមន្តំ រូបំ ឧបាទា អនុបាទិទ្ធិ ។
 សន្ទាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុ-
 តា រូបស្ស មុទិតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជេតា

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្ត្រេស

បូករូបដទៃណា ក្នុងជនបទណា ។ ដែលជាភោជនគេតប្បីស្ម័គ្រដោយមាត់
 ទំពាស្ម័គ្រដោយធ្មេញ លេបចូលក្នុងបំពង់ក សម្រាប់ចំអិតផ្លែ របស់ពួក
 សត្វនោះ ។ ពួកសត្វ រមែងរស់នៅដោយឧដាណា នេះរូបខាងក្រៅ
 ជាកតឡិក្ខណៈហារ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកតឡិក្ខណៈហារនោះ
 តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ រូបស្សអនិច្ចតា នេះរូបខាងក្រៅ
 មិនមែនជាកតឡិក្ខណៈហារ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ៣ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ តិកន្ត្រេស ។

(១៣៤) រូបជាឧបាទា ឧបាទិន្នៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ
 ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្រ្តិយ ជីវិត្រិយ បូករូប
 ដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ
 រូបស្សឧបឈៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡិក្ខណៈហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម
 ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទា ឧបាទិន្នៈ ។ រូបជាឧបាទា
 អនុបាទិន្នៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញតិ វចី-
 វិញ្ញតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុតុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជរតា

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្គណំ

រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កន្ទាយតនំ រសាយត-
 នំ អាភាសធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតធឿកាហោ អាហារោ ឥទ្ធនំ រូបំ ឧបាទា អនុចា-
 ទិន្នំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ ឧបាទា ឧបាទិន្នំ ។
 កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជព្វាយតនំ អាថោធាតុ ឥទ្ធនំ
 រូបំ លោ ឧបាទា ឧបាទិន្នំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ
 ឧបាទា អនុចាទិន្នំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជ-
 ព្វាយតនំ អាថោធាតុ ឥទ្ធនំ រូបំ លោ ឧបាទា
 អនុចាទិន្នំ ។

(១៣៥) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា ឧបាទិន្នំ-
 ចាទានិយំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយា-
 យតនំ ឥន្ទ្រិយំ ឫស្សិយំ ជីវិត្រិយំ យំ វា
 បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កន្ទាយតនំ រសាយតនំ អាភាសធាតុ រូបស្ស ឧប-
 ចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ
 ឥទ្ធនំ រូបំ ឧបាទា ឧបាទិន្នំចាទានិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ឧបាទា អនុចាទិន្នំចាទានិយំ ។ សន្ទាយតនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយត-
នៈ អាកាសធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិក្ខាភហារ
មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាឧបាទា អនុ-
បាទិន្នៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា ឧបាទិន្នៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយ
ញាយតនៈ អាកាសធាតុ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ
រូបមិនមែនជាឧបាទា ឧបាទិន្នៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា អនុបាទិន្នៈ
នោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយញាយតនៈ អាកាសធាតុ មិនមែនព្រោះហេតុ
នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា អនុបាទិន្នៈ ។

(១៣៩) រូបជាឧបាទា ឧបាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្ថិយ ជីវិត្រិយ
ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយតនៈ អាកាស-
ធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិក្ខាភហារ ព្រោះហេតុ
នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទា ឧបាទិន្នបាទានិយៈ ។
រូបជាឧបាទា អនុបាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សុទ្ធាយតនៈ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ បព្ពត្តិទ្វេសោ

កាយវិញ្ញាតិ វិនិវិញ្ញាតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា
 យំ វា បន្តញ្ញម្ពំ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 រូបាយតនំ កត្តាយតនំ រសាយតនំ អាកាសធាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតឡីការោ
 អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឧបាទា អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ ។
 កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទា ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ ។
 កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសធាតុ ឥន្ទ្រំ
 រូបំ នោ ឧបាទា ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ នោ ឧបាទា អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ ។ ន កម្មស្ស
 កតត្តា ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសធាតុ ឥន្ទ្រំ រូបំ នោ
 ឧបាទា អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ ។

[១៣៦] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា សប្បដិយំ ។
 ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ
 ឧបាទា សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា
 អប្បដិយំ ឥត្ថិទ្ធិយំ ។ បេ ។ កតឡីការោ អាហារ-
 រោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឧបាទា អប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 នោ ឧបាទា សប្បដិយំ ។ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ ឥន្ទ្រំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តិទេស

កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហត្ថា រូបស្សមុត្តតា រូបស្សកម្មញ្ញតា
 រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយ-
 តនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ រូបស្សឧបចម្ចៈ រូបស្សសន្តតិ
 ភពឡឺង្ការហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល ធ្វើហើយទេ
 នេះរូបជាឧបាទា អនុបាទិនបាទានិយៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា ឧ-
 បាទិនបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ អាប្រាជានុ
 ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា
 ឧបាទិនបាទានិយៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា អនុបាទិនបាទានិយៈ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ អាប្រាជានុ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា អនុបា-
 ទិនបាទានិយៈ ។

[១៣៦] រូបជាឧបាទា សប្បដិឃៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ រសាយតនៈ នេះរូបជាឧបាទា សប្បដិឃៈ ។
 រូបជាឧបាទា អប្បដិឃៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។
 ភពឡឺង្ការហារ នេះរូបជាឧបាទា អប្បដិឃៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា
 សប្បដិឃៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ នេះរូបមិនមែនជា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

រូបំ នោ ឧបាទានា សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ នោ
 ឧបាទានា អប្បដិយំ ។ អាចោទានុ ឥន្ទន្តំ រូបំ នោ
 ឧបាទានា អប្បដិយំ ។

[១៣៧] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា ឡិណ្ឌារិកំ ។
 ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧបាទានា
 ឡិណ្ឌារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា សុខុមំ ។
 ឥន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កតឡិណ្ឌារិកេ អាហារកេ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ឧបាទានា សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា
 ឡិណ្ឌារិកំ ។ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ នោ ឧបា-
 ទានា ឡិណ្ឌារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា
 សុខុមំ ។ អាចោទានុ ឥន្ទន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា
 សុខុមំ ។

[១៣៨] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា ទ្វារ ។ ឥន្ទ្រិយំ
 ។ បេ ។ កតឡិណ្ឌារិកេ អាហារកេ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ឧបាទានា ទ្វារ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា សន្តិកេ ។
 ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧបា-
 ទានា សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា ទ្វារ ។
 អាចោទានុ ឥន្ទន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា ទ្វារ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ឧបាទា សប្បដិយៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា អប្បដិយៈ ។

(១៣៧) រូបជាឧបាទា ឧទ្យោភិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ វសាយតនៈ នេះរូបជាឧបាទា ឧទ្យោភិកៈ ។ រូបជាឧបាទា សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កត-
ឡិវិកាហារ នេះរូបជាឧបាទា សុខុមៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា ឧ-
ទ្យោភិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោជ្ឈញាយតនៈ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា
ឧទ្យោភិកៈ ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អា-
បោធាតុ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា សុខុមៈ ។

(១៣៨) រូបជាឧបាទា ទ្វារូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ
។ បេ ។ កតឡិវិកាហារ នេះរូបជាឧបាទា ទ្វារូប ។ រូបជាឧបាទា
សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ វសាយតនៈ
នេះរូបជាឧបាទា សន្តិកេរូប ។ រូបមិនមែនជាឧបាទា ទ្វារូបនោះ
តើដូចម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា ទ្វារូប ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ បក្កក្កនិទ្ទេសោ

កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទាន សន្តិកេ ។ ដោដ្ឋព្វា-
យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ នោ ឧបាទាន សន្តិកេ ។

(១៣៩) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានំ សនិទស្សនំ ។
កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧបាទានំ
សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានំ អនិទស្ស-
នំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ-
ន្ត្រិយំ បុរិសន្ត្រិយំ ជីវិតន្ត្រិយំ យំ វា បន្ទញ្ញម្បី
អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា កម្មាយតនំ រសាយ-
តនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាកាសជាតុ អាហោជាតុ
រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតឡីកាវេ
អាហារាវេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧបាទានំ អនិទស្សនំ ។
កតមន្តំ រូបំ អនុបាទានំ សនិទស្សនំ ។ ន កម្ម-
ស្ស កតត្តា រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនុបាទានំ
សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទានំ អនិទស្ស-
នំ ។ សន្ទាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស
លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស
ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បន្ទញ្ញម្បី អត្ថំ
រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា កម្មាយតនំ រសាយតនំ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ខេបៈ ចតុក្កុស្ត្រស

រូបមិនមែនជាឧបាទាន សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ
នេះរូបមិនមែនជាឧបាទាន សន្តិកេរូប ។

[១៣៩] រូបជាឧបាទានៈ សនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

រូបាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទានៈ
សនិទិស្សនៈ ។ រូបជាឧបាទានៈ អនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្ត្រិយ ជីវិ-
ត្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ
អាភាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
ត្ថិវិញ្ញាណា ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទានៈ
អនិទិស្សនៈ ។ រូបជាអនុបាទានៈ សនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
រូបាយតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូប
ជាអនុបាទានៈ សនិទិស្សនៈ ។ រូបជាអនុបាទានៈ អនិទិស្សនៈ
នោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ
រូបស្សលហុតា រូបស្សមុតា រូបស្សកម្មតា រូបស្សជរតា
រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ អាគាសធាតុ អាថោធាតុ រូបស្សី
ឧបចយោ រូបស្សី សន្តតិ កតធឿកាវោ អាហារោ
ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្ទំ អនិទស្សនំ ។

(១៤០) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្ទំ សប្បដិយំ ។
ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ វា បន-
ញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្សី កតត្តា រូបាយតនំ កន្ទា-
យតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ ឧចា-
ទិន្ទំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្ទំ អប្បដិ-
យំ ។ ឥន្ទ្រិយំ បុរិស្ត្រិយំ ជីវិត្រិយំ យំ វា
បនញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្សី កតត្តា អាគាសធាតុ
អាថោធាតុ រូបស្សី ឧបចយោ រូបស្សី សន្តតិ កត-
ធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទនំ រូបំ ឧចាទិន្ទំ អប្បដិ-
យំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុចាទិន្ទំ សប្បដិយំ ។
សន្ទាយតនំ យំ វា បនញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្សី
កតត្តា រូបាយតនំ កន្ទាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចា-
យតនំ ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្ទំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ
រូបំ អនុចាទិន្ទំ អប្បដិយំ ។ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ
រូបស្សី លហុតា រូបស្សី មុទុតា រូបស្សី កម្មញ្ញតា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដោយយាយតនៈ អាគាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈបឋមៈ រូបស្សៈ-
សន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
ទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ អនិទស្សនៈ ។

(១៤០) រូបជាទបាទិន្នៈ សប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោយយាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែល
បុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ សប្បដិយៈ ។ រូបជាទបាទិន្នៈ
អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ
ឬក៏រូបដទៃណា គឺអាគាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈបឋមៈ
រូបស្សៈសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គល ធ្វើ
ហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ អប្បដិយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ សប្បដិយៈ
នោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺ
រូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោយយាយតនៈ មិន
មែនព្រោះហេតុ នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ
សប្បដិយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។
កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សៈលហុតា រូបស្សៈមុតា រូបស្សៈកម្មញ្ញាតា

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ចតុក្កុដិទ្ទេសោ

រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ
 អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ
 អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតធឿការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ អនុបាទិន្ទ្រំ
 អប្បដិយំ ។

[១៤១] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទ្រំ មហាក្ខតំ ។
 កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជញ្ញាយតនំ អាថោធាតុ ឥន្ទ្រំ
 រូបំ ឧបាទិន្ទ្រំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទ្រំ
 ន មហាក្ខតំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយ-
 តនំ ឥន្ទ្រិយំ បុរិសិយំ ជីវិតិយំ យំ វា បន-
 ព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កន្ទា-
 យតនំ រសាយតនំ អាកាសធាតុ រូបស្ស ឧបច-
 យោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ
 រូបំ ឧបាទិន្ទ្រំ ន មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបា-
 ទិន្ទ្រំ មហាក្ខតំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជញ្ញ-
 ាយតនំ អាថោធាតុ ឥន្ទ្រំ រូបំ អនុបាទិន្ទ្រំ មហា-
 ក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិន្ទ្រំ ន មហាក្ខតំ ។
 សន្ទាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា

អព្យាក្កតៈ រូបសង្ខេបៈ ចក្កក្កនិទ្ទេស

រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាភាសធាតុ អា-
បោធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិង្គិកាហារ មិន
មែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ
អប្បជ័យៈ ។

[១៤១] រូបជាទបាទិន្នៈ មហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋ-
ញាយតនៈ អាបោធាតុ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូប
ជាទបាទិន្នៈ មហាក្ខត ។ រូបជាទបាទិន្នៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ វត្ថុន្ទ្រិយ បុរិសន្ទ្រិយ
ជីវិតន្ទ្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ
អាភាសធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិង្គិកាហារ ព្រោះ
ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈមិនមែនមហាក្ខត ។
រូបជាអនុបាទិន្នៈ មហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋញាយតនៈ
អាបោធាតុ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូប
ជាអនុបាទិន្នៈ មហាក្ខត ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ
តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហតា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា
 រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនញ្ញម្បី អត្ថំ រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្លាយតនំ រសា-
 យតនំ អាកាសជាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ អនុ-
 ចាទិន្នំ ន មហាក្ខតំ ។

(១៤២) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ ឌីឡារិកំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ វា បន-
 ញ្ញម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្លា-
 យតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឧចា-
 ទិន្នំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ សុខុមំ ។
 ឥត្ថិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បនញ្ញម្បី
 អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសជាតុ អាហោជាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាហោ
 អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឧចាទិន្នំ សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុចាទិន្នំ ឌីឡារិកំ ។ សទ្ទាយតនំ យំ វា បនញ្ញ-
 ម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កម្លាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូប
 ដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ
 រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡឺង្ការហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃ
 កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ មិនមែនជាមហាក្ខត ។

[១៤២] រូបជាទបាទិន្នៈ ឧទ្យារិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
 យតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
 គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែល
 បុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ ឧទ្យារិកៈ ។ រូបជាទបាទិន្នៈ សុខុ-
 មៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏ រូបដទៃ
 ណា គឺអាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
 ឡឺង្ការហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ
 សុខុមៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ ឧទ្យារិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ
 ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញា-
 យតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូប

អញ្ញាតេ រូបសន្តិយោ ចក្កនិទ្ទេសោ

អនុចាទិន្នំ ឌីណ្ហិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុចាទិន្នំ
 សុខុមំ ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្ស លហុតា
 រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា
 រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បទញ្ញម្បី អត្ថំ រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស
 ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតឡីការោ អាហារោ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អនុចាទិន្នំ សុខុមំ ។

(១៤៣) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ ទ្វេរ ។ ឥន្ទ-
 ទ្រ្តិយំ វុរិសិទ្ធរ្តិយំ ជីវិតទ្រ្តិយំ យំ វា បទញ្ញម្បី
 អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ អាថោ-
 ធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតឡី-
 ការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ ទ្វេរ ។
 កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ សន្តិកេ ។ ចក្ខុយាតនំ
 ។ វេ ។ កាយាយាតនំ យំ វា បទញ្ញម្បី អត្ថំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូចាយាតនំ កណ្ឌាយាតនំ រសាយាតនំ
 ដោដ្ឋញ្ញាយាតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នំ សន្តិកេ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ អនុចាទិន្នំ ទ្វេរ ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តិទ្វេស

ជាអនុបាទិន្នៈ ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ សុខុមៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សក្រមញ្ញាតា
រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាបោ-
ធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ មិនមែនព្រោះ
ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ សុខុមៈ ។

[១៤៣] រូបជាឧបាទិន្នៈ ទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិ-
ទ្រ្ទិយ បុរិសទ្រ្ទិយ ជីវិតទ្រ្ទិយ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ
អាបោធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ ព្រោះ
ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទិន្នៈ ទូររូប ។ រូបជា
ឧបាទិន្នៈ សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយ-
តនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជា
ឧបាទិន្នៈ សន្តិកេរូប ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ ទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។
កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សក្រមញ្ញាតា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី
 អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ
 អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
 ធឿកាវោ អាហារោ ឥទ្ធនំ រូបំ អនុចាទិន្នំ ទ្វិវេ ។
 កតមន្តំ រូបំ អនុចាទិន្នំ សន្តិកេ ។ សន្ធាយតនំ
 យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 រូចាយតនំ កន្ធាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ
 ឥទ្ធនំ រូបំ អនុចាទិន្នំ សន្តិកេ ។

(១២២) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្នចាទានិយំ សនិ-
 ទស្សនំ ។ កម្មស្ស កតត្តា រូចាយតនំ ឥទ្ធនំ
 រូបំ ឧចាទិន្នចាទានិយំ សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ឧចាទិន្នចាទានិយំ អនិទស្សនំ ។ ចក្ខុយតនំ
 ។ វេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទ្រិយំ បុរិស្រ្ទិយំ
 ជីវិត្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស
 កតត្តា កន្ធាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ
 អាកាសធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូប-
 ស្ស សន្តតិ កតធឿកាវោ អាហារោ ឥទ្ធនំ រូបំ
 ឧចាទិន្នចាទានិយំ អនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបស្សជ្រវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាប្រា-
 ធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡឺង្ការហារ មិនមែន
 ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ ទូរ-
 រូប ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទា-
 យតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយតនៈ
 ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះ
 រូបជាអនុបាទិន្នៈ សន្តិកេរូប ។

(១៤៤) រូបជាទបាទិន្នបាទានិយៈ សនិទស្សនៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ
 រូបជាទបាទិន្នបាទានិយៈ សនិទស្សនៈ ។ រូបជាទបាទិន្នបាទានិយៈ
 អនិទស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេទ ។ កាយាយ-
 តនៈ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្រ្ទិយ ជីវិត្រ្ទិយ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺគន្ធា-
 យតនៈ វសាយតនៈ ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ
 រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡឺង្ការហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែល
 បុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នបាទានិយៈ អនិទស្សនៈ ។ រូប

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ សនិទទស្សនំ ។ ន កម្មស្ស
 កតត្តា រូបាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ
 សនិទទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ
 អនិទទស្សនំ ។ សន្ទាយតនំ កាយវិញ្ញាតិ វជិវិញ្ញាតិ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា
 រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនញ្ញម្បិ
 អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា កន្ទាយតនំ រសា-
 យតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសធាតុ អាចោធាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតត្ថីកាវេ
 អាហារាវេ ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ អនិ-
 ទទស្សនំ ។

(១២៥) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្ទុចាទានិយំ សប្ប-
 ដិយំ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ វា
 បនញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កន្ទា-
 យតនំ រសាយតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ ឧចា-
 ទិន្ទុចាទានិយំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិន្ទុ-
 ចាទានិយំ អប្បដិយំ ។ ឥន្ទន្ទ្រិយំ បុរសិន្ទ្រិយំ ជិវិ-
 តន្ទ្រិយំ យំ វា បនញ្ញម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កុដ្តទេស

ជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ សនិទស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបា-
 ទិនុបាទានិយៈ សនិទស្សនៈ ។ រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ អនិទស្ស-
 នៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ
 រូបស្សលហត្ថា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញាតា រូបស្សជវតា រូបស្ស
 អនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោង្គញាយតនៈ
 ភាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
 ឡង្គិកហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះ
 រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ អនិទស្សនៈ ។

[១៤៥] រូបជាទបាទិនុបាទានិយៈ សប្បដិយៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃ
 ណា គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោង្គញាយតនៈ ព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិនុបាទានិយៈ
 សប្បដិយៈ ។ រូបជាទបាទិនុបាទានិយៈ អប្បដិយៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្រ្ទិយ ជីវិត្រិយ ឬក៏ រូបដទៃណា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

អាគាសធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតត្ថីការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឧបា-
 ទិន្នាទានិយំ អប្បជិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបា-
 ទិន្នាទានិយំ សប្បជិយំ ។ សន្តាយតនំ យំ វា
 បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ
 អនុបាទិន្នាទានិយំ សប្បជិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុបាទិន្នាទានិយំ អប្បជិយំ ។ កាយវិញ្ញត្តិ
 វិញ្ញត្តិ រូបស្ស លហតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
 បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាគាស-
 ធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតត្ថីការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ អនុបាទិន្នាទា-
 និយំ អប្បជិយំ ។

[១២២] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្នាទានិយំ មហា-
 ភូតំ ។ កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ឈព្វាយតនំ អាថោ-
 ធាតុ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឧបាទិន្នាទានិយំ មហាភូតំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្នាទានិយំ ន មហាភូតំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥត្ថិទ្ធិយំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

គឺអាភាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈឧបចយៈ រូបស្សៈសន្តតិ កត-
 ឡីង្ការាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបា-
 ទិន្នបាទានិយៈ អប្បជីយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ សប្បជីយៈ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ ឬក៏ រូបដណែន គឺរូបាយតនៈ
 គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃ
 កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ សប្ប-
 ជីយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ អប្បជីយៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 កាយវិញ្ញាតិ វេចីវិញ្ញាតិ រូបស្សៈលហុតា រូបស្សៈមុតតា រូបស្សៈកម្មតា
 រូបស្សៈជរតា រូបស្សៈអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដណែន គឺអាភាសធាតុ អាបោ-
 ធាតុ រូបស្សៈឧបចយៈ រូបស្សៈសន្តតិ កតឡីង្ការាហារ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ
 អប្បជីយៈ ។

(១៤៦) រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ មហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។
 ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ អាបោធាតុ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ
 រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ មហាក្ខត ។ រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ មិនមែន
 មហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឥត្ថិន្ទ្រិយ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ចក្កត្ថនិទ្ទេសោ

បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បទព្យាម្បិ អត្ថំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ
 អាកាសជាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតធឿកាវោ អាហារោ ឥទ្ធនំ រូបំ ឧបាទិន្នបាទា-
 និយំ ន មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិន្នបា-
 ទានិយំ មហាក្ខតំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជ-
 ព្យាយតនំ អាហោជាតុ ឥទ្ធនំ រូបំ អនុបាទិន្នបាទា-
 និយំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិន្នបាទា-
 និយំ ន មហាក្ខតំ ។ សន្តាយតនំ កាយវិញ្ញតិ
 វិចីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
 បទព្យាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយត-
 នំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ អាកាសជាតុ រូបស្ស
 ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាវោ អាហារោ
 ឥទ្ធនំ រូបំ អនុបាទិន្នបាទានិយំ ន មហាក្ខតំ ។

(១២៧) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្នបាទានិយំ ឌីណ្ហា-
 វិកំ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ
 វា បទព្យាម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចក្កក្កនិទ្ទេស

បុរិស្សន្ទិយ ជីវិតន្ទិយ ឬក៏ រូបដណែន គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ
 រសាយតនៈ អាកាសធាតុ រូបស្សៈឧបចយៈ រូបស្សៈសន្តតិ កតទ្បិ-
 ង្គិកហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទាន-
 បាទានិយៈ មិនមែនមហាក្ខត ។ រូបជាអនុបាទានបាទានិយៈ មហា-
 ក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្វាយតនៈ អាហារធាតុ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទានបាទានិយៈ
 មហាក្ខត ។ រូបជាអនុបាទានបាទានិយៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សៈលហុតា
 រូបស្សៈមុត្តតា រូបស្សៈកម្មញ្ញតា រូបស្សៈជរតា រូបស្សៈអនិច្ចតា ឬក៏ រូប
 ដណែន គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ
 រូបស្សៈឧបចយៈ រូបស្សៈសន្តតិ កតទ្បិង្គិកហារ មិនមែនព្រោះហេតុ
 នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទានបាទានិយៈ មិនមែន
 មហាក្ខត ។

(១៤៧) រូបជាឧបាទានបាទានិយៈ ឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ ថេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដណែន គឺរូបាយតនៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

កន្ទាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ
 ឧបាទិណ្ឌបាទានិយំ ឌីណ្ហរិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧ-
 បាទិណ្ឌបាទានិយំ សុខុមំ ។ ឥត្ថន្ទ្រិយំ បុរិសន្ទ្រិយំ
 ជីវិតន្ទ្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស
 កតត្តា អាកាសធាតុ អាហោធាតុ រូបស្ស ឧបច-
 យោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទនំ
 រូបំ ឧបាទិណ្ឌបាទានិយំ សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុបាទិណ្ឌបាទានិយំ ឌីណ្ហរិកំ ។ សន្ទាយតនំ យំ
 វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបា-
 យតនំ កន្ទាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្ទនំ
 រូបំ អនុបាទិណ្ឌបាទានិយំ ឌីណ្ហរិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុបាទិណ្ឌបាទានិយំ សុខុមំ ។ កាយវិញ្ញតិ វជ្ជ-
 វិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
 បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាស-
 ធាតុ អាហោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទនំ រូបំ អនុ-
 បាទិណ្ឌបាទានិយំ សុខុមំ ។

អភិធម្មបដិក ធម្មសង្គណ៍

គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋញ្ចាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល
 ធ្វើហើយ នេះរូបជាទុក្ខទានិយៈ ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាទុក្ខទានិ-
 យៈ សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ
 ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈបឋមៈ
 រូបស្សៈសន្តតិ កតឡឺង្ការាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
 នេះរូបជាទុក្ខទានិយៈ សុខុមៈ ។ រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ
 ឧទ្យោរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺ
 រូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋញ្ចាយតនៈ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ
 ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ សុខុមៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សៈលហុតា រូបស្សៈមុត្តា
 រូបស្សៈកម្មញ្ញតា រូបស្សៈជរតា រូបស្សៈអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា
 គឺអាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈបឋមៈ រូបស្សៈសន្តតិ កត-
 ឡឺង្ការាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះ
 រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ សុខុមៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ បញ្ចក្ខន្ធិវេសោ

(១៤៨) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋថាទានិយំ ទូរេ ។
 ឥន្ទ្រិយំ វរិសិដ្ឋិយំ ជីវិតិដ្ឋិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ
 អន្ទំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ អាហា-
 ធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តិកំ កតឡី-
 កាវេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋថាទានិយំ
 ទូរេ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋថាទានិយំ សន្តិកេ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ វា បន-
 ព្វាម្បិ អន្ទំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កម្លាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្តំ រូបំ
 ឧបាទិដ្ឋថាទានិយំ សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុ-
 បាទិដ្ឋថាទានិយំ ទូរេ ។ កាយវិញ្ញាតិ វជីវិញ្ញាតិ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុតុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា
 រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ
 អន្ទំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ អា-
 ហោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តិកំ កត-
 ឡីកាវេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋថាទា-
 និយំ ទូរេ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋថាទានិយំ
 សន្តិកេ ។ សន្ទាយតនំ យំ វា បនព្វាម្បិ អន្ទំ

អព្យាករៈ រូបសង្ខារៈ ចក្កនិរុទ្ទេស

(១៤៨) រូបជាទុបាទិនបាទានិយៈ ទូរេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។
 ឥន្ទ្រិយ បុរិស្ថិយ ជីវិត្រិយ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ
 អាបេធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ ព្រោះ
 ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទុបាទិនបាទានិយៈ ជាទូរេ-
 រូប ។ រូបជាទុបាទិនបាទានិយៈ ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
 គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល
 ធ្វើហើយ នេះរូបជាទុបាទិនបាទានិយៈ ជាសន្តិកេរូប ។ រូបជាអនុបាទិន-
 បាទានិយៈ ជាទូរេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ រូបស្ស
 លហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា
 ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាបេធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្ស
 សន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
 ទេ នេះរូបជាអនុបាទិនបាទានិយៈ ជាទូរេរូប ។ រូបជាអនុបាទិនបាទា-
 និយៈ ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា

អភិធម្មបទិកា ធម្មសង្កណ៍

រូបំ ន កក្កដ្ឋស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កក្កដ្ឋាយតនំ
 រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនុចា-
 ទិន្ទុចាទានិយំ សន្តិកេ ។

(១៤៩) កតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 ចក្កន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយន្ទ្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 សប្បដិយំ ឥន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ
 ន ឥន្ទ្រិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ជញ្ញា-
 យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ សប្បដិយំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
 កតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ឥន្ទ្រិយំ ។ ឥត្តន្ទ្រិយំ
 បុរិសន្ទ្រិយំ ជីវិតន្ទ្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ឥន្ទ្រិ-
 យំ ។ កតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
 កាយវិញ្ញាតិ ។ បេ ។ កតាធិកាវេ អាហារវេ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។

(១៥០) កតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ មហាក្ខតំ ។
 ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ សប្បដិយំ មហាក្ខតំ ។
 កតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ ន មហាក្ខតំ ។ ចក្កា-
 យតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ សប្បដិ-
 យំ ន មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ មិនមែន
ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិនបាទានិយៈ
ជាសន្តិកេរូប ។

(១៤៩) រូបជាសប្បដិយៈ ជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
ន្ទ្រិយ ។ វេ ។ កាយិន្ទ្រិយ នេះរូបជាសប្បដិយៈ ជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបជា
សប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ វេ ។
ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបជាសប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយ ។ រូបជាអប្បដិយៈ
ជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ បុរិសន្ទ្រិយ ជីវិតន្ទ្រិយ
នេះរូបជាអប្បដិយៈ ជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបជាអប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយ
នោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ ។ វេ ។ កតាទ្ធិញ្ញាភហារ នេះ
រូបជាអប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយ ។

(១៥០) រូបជាសប្បដិយៈ ជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋ-
ញ្ញាយតនៈ នេះរូបជាសប្បដិយៈ ជាមហាក្ខត ។ រូបជាសប្បដិយៈ
មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ រសាយ-
តនៈ នេះរូបជាសប្បដិយៈ មិនមែនមហាក្ខត ។ រូបជាអប្បដិយៈ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ បក្កត្តនិទ្ទេសោ

មហាក្ខតំ ។ អាចោជានុ សទន្តំ រូបំ អប្បដិយំ
 មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ន មហាក្ខតំ ។
 ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កតធិកាភោ អាហារោ
 សទន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ន មហាក្ខតំ ។

(១៥១) កតមន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ ឌីឡារិកំ ។
 ចក្កិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយំ សទន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិ-
 យំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ សុខុមំ ។
 ឥត្ថិន្ទ្រិយំ បុរិសិន្ទ្រិយំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ សទន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ
 សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ឌីឡារិកំ ។
 រូចាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ឈញាយតនំ សទន្តំ រូបំ
 ន ឥន្ទ្រិយំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ
 សុខុមំ ។ កាយវិញ្ញត្តិ ។ បេ ។ កតធិកាភោ
 អាហារោ សទន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ សុខុមំ ។

(១៥២) កតមន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ ទ្វារ ។ ឥត្ថិន្ទ្រិ-
 យំ បុរិសិន្ទ្រិយំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ សទន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ
 ទ្វារ ។ កតមន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ សន្តិកេ ។ ចក្កិ-
 ន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយំ សទន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ
 សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ទ្វារ ។

អញ្ញាត: រូបសង្គហ: ចក្កក្កន្ត្រេស

ជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបជាអប្បដិយៈ
 ជាមហាក្ខត ។ រូបជាអប្បដិយៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។
 ឥត្ថិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាកហារ នេះរូបជាអប្បដិយៈ មិនមែន
 មហាក្ខត ។

[១៥១] រូបជាឥន្ទ្រិយ ជាឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្កិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយ នេះរូបជាឥន្ទ្រិយ ជាឧទ្យាវិកៈ ។
 រូបជាឥន្ទ្រិយ ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ
 ជីវិតិន្ទ្រិយ នេះរូបជាឥន្ទ្រិយ ជាសុខុមៈ ។ រូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ តែជា
 ឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ
 នេះរូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ តែជាឧទ្យាវិកៈ ។ រូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ ជា
 សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ ។ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាកហារ
 នេះរូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ ជាសុខុមៈ ។

[១៥២] រូបជាឥន្ទ្រិយ ជាទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ
 បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ នេះរូបជាឥន្ទ្រិយ ជាទូររូប ។ រូបជាឥន្ទ្រិយ
 ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្កិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយ
 នេះរូបជាឥន្ទ្រិយ ជាសន្តិកេរូប ។ រូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ ជាទូររូបនោះ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កាយវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កតត្ថធម្មិកាវោ អាហារោ
 ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ទ្វិវេ ។ កតមន្ទ្រំ រូបំ ន
 ឥន្ទ្រិយំ សន្តិកេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ជ-
 ព្វាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ សន្តិកេ ។

(១៥៣) កតមន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ ឡិណ្ឌវិកំ ។
 ដោជ្ជព្វាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ ឡិណ្ឌវិកំ ។
 កតមន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ សុខុមំ ។ អាហោជានុ ឥ-
 ន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ សុខុមំ ។ កតមន្ទ្រំ រូបំ ន
 មហាក្ខតំ ឡិណ្ឌវិកំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។
 រសាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន មហាក្ខតំ ឡិណ្ឌវិកំ ។
 កតមន្ទ្រំ រូបំ ន មហាក្ខតំ សុខុមំ ។ ឥន្ទ្រិយំ
 ។ បេ ។ កតត្ថធម្មិកាវោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
 មហាក្ខតំ សុខុមំ ។

(១៥៤) កតមន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ ទ្វិវេ ។ អា-
 ហោជានុ ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ ទ្វិវេ ។ កត-
 មន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ សន្តិកេ ។ ដោជ្ជព្វាយតនំ
 ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ សន្តិកេ ។ កតមន្ទ្រំ
 រូបំ ន មហាក្ខតំ ទ្វិវេ ។ ឥន្ទ្រិយំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាតិ ។ នេះរូបមិន
មែនឥន្ទ្រិយ ជាទូររូប ។ រូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ ជាសន្តិកេរូបនោះ
តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ដោជ្ឈពាយតនៈ នេះរូបមិន
មែនឥន្ទ្រិយ ជាសន្តិកេរូប ។

(១៥៣) រូបជាមហាក្ខត ជាឧទ្យានិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។
ដោជ្ឈពាយតនៈ នេះរូបជាមហាក្ខត ជាឧទ្យានិកៈ ។ រូបជាមហាក្ខត
ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបជាមហាក្ខត ជា
សុខុមៈ ។ រូបមិនមែនមហាក្ខត ជាឧទ្យានិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ វសាយតនៈ នេះរូបមិនមែនមហាក្ខត ជា
ឧទ្យានិកៈ ។ រូបមិនមែនមហាក្ខត ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។
ឥន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាតិ ។ នេះរូបមិនមែនមហាក្ខត ជាសុខុមៈ ។

(១៥៤) រូបជាមហាក្ខត ជាទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោ-
ធាតុ នេះរូបជាមហាក្ខត ជាទូររូប ។ រូបជាមហាក្ខត ជាសន្តិកេរូបនោះ
តើដូចម្តេច ។ ដោជ្ឈពាយតនៈ នេះរូបជាមហាក្ខត ជាសន្តិកេរូប ។ រូប
មិនមែនមហាក្ខត ជាទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្ខារោ បញ្ចក្កនិទ្ទេសោ

កតាធិជ្ជការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន មហាក្ខតំ
 ទ្វិរេ ។ កតមន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ សន្តិកេ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
 មហាក្ខតំ សន្តិកេ ។

(១៥៥) រូចាយតនំ ធិន្តំ សន្តាយតនំ សុតំ
 កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ មុតំ សព្វំ
 រូបំ មនសា វិញ្ញាតំ រូបំ ។

ឯវំ ចតុត្ថិជេន រូបសង្ខារោ ។

បញ្ចក្កំ ។

(១៥៦) កតមន្តំ រូបំ បឋវីធាតុ ។ យំ កក្ក-
 ធិជ្ជំ ខរកតំ កក្កធិជ្ជតំ កក្កធិជ្ជការោ អជ្ឈតំ វា
 ពហិទ្ធា វា ឧចាធិន្នំ វា អនុចាធិន្នំ វា ឥន្ទ្រំ រូបំ
 បឋវីធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ អាចោធាតុ ។ យំ
 អាចោ អាចោកតំ សីនេហោ សីនេហាកតំ ពន្ធនតំ
 រូបសង្ខ អជ្ឈតំ វា ពហិទ្ធា វា ឧចាធិន្នំ វា អនុចាធិន្នំ
 វា ឥន្ទ្រំ រូបំ អាចោធាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ តេជោ-
 ធាតុ ។ យំ តេជោ តេជោកតំ ឧស្មា ឧស្មាកតំ
 ឧសុមំ ឧសុមកតំ^(១) អជ្ឈតំ វា ពហិទ្ធា វា ឧចាធិន្នំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចក្កុនិរុទ្ទេស

ភពឡើងវិញហោរ នេះរូប មិនមែនមហាក្ខត ជាទូររូប ។ រូបមិនមែន
មហាក្ខត ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
រសាយតនៈ នេះរូបមិនមែនមហាក្ខត ជាសន្តិកេរូប ។

[១៥៥] រូបាយតនៈដែលបុគ្គលឃើញហើយ សទ្ធាយតនៈដែល
បុគ្គលឮហើយ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោយស្រាយតនៈ ដែលបុគ្គល
ប៉ះពាល់ហើយ រូបទាំងអស់ ជាទូរដែលបុគ្គលដឹងហើយដោយចិត្ត ។

ការសង្រ្គោះរូបដោយប្រការ ៤ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៤ ។

[១៥៦] រូបជាបឋវីធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ដែលរឹង
គ្រោតគ្រោត ជាភាពរឹង មានភាពជារបស់រឹង ជាខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី
ជាឧបាទិដ្ឋរូបក្តី ជាអនុបាទិដ្ឋរូបក្តី នេះរូបជាបឋវីធាតុ ។ រូបជាអាប្បា-
ធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជាទឹក ការតាំងនៅជាទឹក សភាព
ជ្រុតជ្រាប ការតាំងនៅជារបស់ជ្រុតជ្រាប ការតភ្ជាប់នៃរូប ជាខាងក្នុងក្តី
ខាងក្រៅក្តី ជាឧបាទិដ្ឋរូបក្តី ជាអនុបាទិដ្ឋរូបក្តី នេះរូបជាអាប្បាធាតុ ។
រូបជាតេជោធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជាភ្លើង ការតាំងនៅជា-
ភ្លើង ធម្មជាតិសម្រាប់ចេញចំហាយ ការតាំងនៅជាចំហាយ កំស្លុលក្តៅ
ការតាំងនៅកំស្លុលក្តៅ ជាខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាឧបាទិដ្ឋរូបក្តី

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

វា អនុចាទិន្នំ វា ឥទន្តំ រូបំ តេជោជានុ ។ កក-
មន្តំ រូបំ វាយោជានុ ។ យំ វាយោ វាយោកតំ
ថេន្តិតតំ រូបស្ស អជ្ឈតំ វា ពហិទ្ធា វា ឧចាទិន្នំ វា
អនុចាទិន្នំ វា ឥទន្តំ រូបំ វាយោជានុ ។ កកមន្តំ
រូបំ ឧចាទា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតាធិកា-
រោ អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ឧចាទា ។

ឯវំ បញ្ចវិជេន រូបសង្កហោ ។

បញ្ចកំ ។

(១៥៧) រូចាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សទ្ទាយ-
តនំ សោតវិញ្ញេយ្យំ រូបំ កន្ធាយតនំ យានវិញ្ញេយ្យំ
រូបំ រសាយតនំ ជីវ្ហវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
កាយវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សត្វំ រូបំ មនោវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ។

ឯវំ ធាតុវិជេន រូបសង្កហោ ។

ឆត្តំ ។

(១៥៨) រូចាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សទ្ទាយ-
តនំ សោតវិញ្ញេយ្យំ រូបំ កន្ធាយតនំ យានវិញ្ញេយ្យំ
រូបំ រសាយតនំ ជីវ្ហវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អនុបាទិន្ទរបក្កី នេះរូបជាតេជោធាតុ ។ រូបជាវាយោធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជាខ្យល់ ការតាំងនៅជាខ្យល់ ការគាំទ្ររូបជាខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាឧបាទិន្ទរបក្កី អនុបាទិន្ទរបក្កី នេះរូបជាវាយោធាតុ ។ រូបជាឧបាទាននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាពហារ នេះរូបជាឧបាទាន ។

ការសង្ខេបរូប ដោយប្រការ ៥ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៥ ។

[១៥៧] រូបាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយភ្នែក សុទ្ធាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយត្រចៀក គន្ធាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយច្រមុះ រសាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយអណ្តាត ផោដ្ឋរាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយកាយ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយចិត្ត ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៦ ។

[១៥៨] រូបាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយភ្នែក សុទ្ធាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយត្រចៀក គន្ធាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយច្រមុះ រសាយានៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយអណ្តាត

អព្យាក្រឹត រូបសង្គហោ ចក្កុនិទ្ទេសោ

កាយវិញ្ញ័យំ រូបំ រូបាយតនំ សឡាយតនំ កន្ទា-
យតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ មនោណត្តវិញ្ញ-
យំ រូបំ សត្វំ រូបំ មនោវិញ្ញាណាណត្តវិញ្ញ័យំ រូបំ ។

ឯវិំ សត្តវិជេន រូបសង្គហោ ។

សង្កតំ ។

(១៥៧) រូបាយតនំ ចក្កុវិញ្ញ័យំ រូបំ សឡាយ-
តនំ សោតវិញ្ញ័យំ រូបំ កន្ទាយតនំ ឃានវិញ្ញ័យំ
រូបំ រសាយតនំ ដិព្វវិញ្ញ័យំ រូបំ មនាបិយោ ដោ-
ដ្ឋព្វោ សុខសម្មស្សោ កាយវិញ្ញ័យំ រូបំ អមនា-
បិយោ ដោដ្ឋព្វោ ធុត្តសម្មស្សោ កាយវិញ្ញ័យំ រូបំ
រូបាយតនំ សឡាយតនំ កន្ទាយតនំ រសាយតនំ
ដោដ្ឋព្វាយតនំ មនោណត្តវិញ្ញ័យំ រូបំ សត្វំ រូបំ
មនោវិញ្ញាណាណត្តវិញ្ញ័យំ រូបំ ។

ឯវិំ អដ្ឋវិជេន រូបសង្គហោ ។

អដ្ឋកំ ។

(១៦០) កតមន្តំ រូបំ ចក្កុដ្ឋ័យំ ។ យំ ចក្កុំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តិទ្វេស

ផោដ្ឋញ្ចាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយកាយ រូបាយតនៈ សទ្ទា-
យតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ចាយតនៈ (ទាំងនេះ)
ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយមនោធាតុ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលគប្បី
ដឹងបាន ដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៧ ។

(១៥៩) រូបាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយភ្នែក សទ្ទា-
យតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយត្រចៀក គន្ធាយតនៈ ជារូប
ដែលគប្បីដឹងបានដោយច្រមុះ រសាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបាន
ដោយអណ្តាត ផោដ្ឋញ្ចៈ (ការប៉ះពាល់) ជាទីពេញចិត្ត មានសម្ផស្ស
ជាសុខ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយកាយ ផោដ្ឋញ្ចៈ មិនជាទីពេញ
ចិត្ត មានសម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ រូបាយតនៈ
សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ចាយតនៈ (ទាំងនេះ)
ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយមនោធាតុ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលគប្បី
ដឹងបាន ដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៨ ។

(១៦០) រូបជាចក្ខុន្ត្រីយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ

ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសានោ ។ បេ ។
 សុត្តោ កាមោបេសោ ឥន្ទនំ រូបំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។
 កតមន្តំ រូបំ សោតិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ ឃានិទ្ធរិយំ ។ បេ ។
 ជីវិតិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ កាយិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ ឥន្ទនិទ្ធរិយំ
 ។ បេ ។ បុរិសិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ ជីវិតិទ្ធរិយំ ។ យោ
 តេសំ រូបំនំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យបនា យាបនា
 ឥរិយនា វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតិទ្ធរិយំ ឥន្ទនំ
 រូបំ ជីវិតិទ្ធរិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតាធិកាវោ អាហារោ ឥន្ទនំ
 រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។

ឯវិំ នវិវិជេន រូបសង្កហោ ។

ឥវិំ ។

(១៦១) កតមន្តំ រូបំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។ យំ ចក្កំ
 ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសានោ ។ បេ ។
 សុត្តោ កាមោបេសោ ឥន្ទនំ រូបំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។
 កតមន្តំ រូបំ សោតិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ ឃានិទ្ធរិយំ
 ។ បេ ។ ជីវិតិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ កាយិទ្ធរិយំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះ
 រូបជាចក្ខុន្ទ្រិយ ។ រូបជាសោតិ្តន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាយានិ្តន្ទ្រិយ ។ បេ ។
 ជាជីវិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាកាយិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាឥន្ទ្រិយ ។ បេ ។
 ជាបុរិសន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាជីវិតិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ
 ការបិតនៅ ការនៅយឺនយូរ ការរស់នៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិ
 ទៅបាន ការរក្សានូវរូបធម៌ទាំងឡាយនោះ គឺជីវិត ជីវិតិន្ទ្រិយ ណា
 នេះរូបជាជីវិតិន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាហារ នេះរូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៩ ។

(១៦១) រូបជាចក្ខុន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺប្រសាទ
 ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន
 នេះរូប ជាចក្ខុន្ទ្រិយ ។ រូបជាសោតិ្តន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាយានិ្ត-
 ន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាជីវិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាកាយិន្ទ្រិយ ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

ឥត្ថិទ្ធិយំ ។ បេ ។ បុរិសិទ្ធិយំ ។ បេ ។ ជីវិតិទ្ធិ-
 យំ ។ យោ តេសំ រូបំនំ ធម្មានំ អាយុ វិត-
 យបនា យាបនា វិយាបនា វត្ថុនា ចាលនា ជីវិត-
 ជីវិតិទ្ធិយំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ជីវិតិទ្ធិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ន ឥទ្ធិយំ សច្ចជ័យំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
 ដោដ្ឋង្គាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥទ្ធិយំ សច្ចជ័យំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ន ឥទ្ធិយំ អច្ចជ័យំ ។ កាយវិញ្ញាត-
 ។ បេ ។ កតាជ្ជីការោ អាយារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
 ឥទ្ធិយំ អច្ចជ័យំ ។

ឯវំ ទិសវិជេន រូបសង្គហោ ។

វេសកំ ។

(១៦២) កតមន្តំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។ យំ ចក្កំ
 ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
 សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។
 កតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ បេ ។ យាទាយត-
 នំ ។ បេ ។ ជីវាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តរ្យោស

ជាឥត្ថិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាបុរិសិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាជីវិតិន្ទ្រិយនោះ
 តើដូចម្តេច ។ កាយ ការបិតនៅ ការនៅយ័នយូរ ការរស់នៅ
 ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការរក្សានូវរូបធម៌ទាំងឡាយនោះ
 គឺជីវិត ជីវិតិន្ទ្រិយ ណា នេះរូបជាជីវិតិន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជា
 ឥន្ទ្រិយ ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
 ដោយរូបាយតនៈ នេះរូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ជាសប្បដិយៈ ។ រូបមិន
 មែនជាឥន្ទ្រិយ ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ ។ បេ ។
 កតញ្ញិក្ការហារ នេះរូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ជាសប្បដិយៈ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១០ ។

[១៦២] រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺ
 ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រកទំនេរក៏បាន នេះ
 រូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាសោតាយតនៈ ។ បេ ។ ជាយានាយ-
 តនៈ ។ បេ ។ ជាជីវ្ហាយតនៈ ។ បេ ។ ជាកាយាយតនៈ ។ បេ ។

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្គណំ

។ បេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ សន្តាយតនំ ។ បេ ។
 កន្ធាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ចាយ-
 តនំ ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ចធាតុបេសា ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនិទស្សនំ
 អប្បដិយំ ។ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ ឥត្ថិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។
 កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនិទស្សនំ
 អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ ។

ឯវំ ឯកាទសវិជេន រូបសង្កហោ ។

ឯកាទសកំ ។

រូបវិភក្តិ ។

អដ្ឋមំ ភាណាវរំ(១) ។

១ រូបកណ្តោ ទុតិយំ ភវិតព្វំ ។ អតិបេកភាណាវរំ ចិត្តប្បាទកណ្តំ អតិបេកទិ-
 ភាណាវរំ រូបកណ្តំ តិមត្តភាណាវរំ និក្ខេបកណ្តំ ទិមត្តភាណាវរំ អត្តទ្វារកណ្តំ នីតិ
 អតិបេកតេរសមត្តភាណាវរំ សកលំ ធម្មសង្គណំប្បករណំ វិគ្គារិយមាគំ អនន្តបរិមាណំ
 ហោតីតិ អដ្ឋិសាលិនិយំ នយោ ។ និមិត្តា បន នយេន កុសលធម្មេ ទ្វេ អកុសល-
 ធម្មេ ទ្វេ អព្យាកតេ ចិត្តសង្កហោ ទ្វេតិ ចិត្តប្បាទកណ្តោ ធន នធន ទ្វេតិ អដ្ឋ ភាណាវរា
 ទដ្ឋិញ្ច ។ នីតិ ចិត្តប្បាទកណ្តោ ភាណាវរតោ សម្ពន្ធភណាសាយ និធរេ អដ្ឋមំ ហោតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌ

ជាត្រាយតនៈ ។ បេ ។ ជាសទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជាគន្ធាយតនៈ
 ។ បេ ។ ជារសាយតនៈ ។ បេ ។ ជាដោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាដោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជា
 ដោដ្ឋពាយតនៈ ។ រូប ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិឃៈ ដែលរាប់
 បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។
 កតទ្បិឡិកហារ នេះរូប ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិឃៈ ដែលរាប់បញ្ចូល
 ក្នុងធម្មាយតនៈ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ១១ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១១ ។

ចប់ រូបវិភង្គី (ការចែករូប) ។

ចប់ រាណវិរៈទី ៨ ។

និក្ខេបកណ្តំ

[១៦៣] កតមេ ធម្មា កុសលា ។ ភីណិ
កុសលមូលានិ អលោភោ អនោសោ អមោហោ តំ-
សម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារកូន្ធោ
វិញ្ញាណកូន្ធោ តំសមុដ្ឋានំ កាយកម្មំ វេទកម្មំ
មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា កុសលា ។ កតមេ ធម្មា
អកុសលា ។ ភីណិ អកុសលមូលានិ លោភោ
នោសោ មោហោ តទេកដ្ឋា ច កិលេសា តំ-
សម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារកូន្ធោ
វិញ្ញាណកូន្ធោ តំសមុដ្ឋានំ កាយកម្មំ វេទកម្មំ
មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា អកុសលា ។ កតមេ ធម្មា
អព្យាកតា ។ កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចាកា
កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
នាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារកូន្ធោ វិញ្ញាណកូន្ធោ
យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុសលា នាកុសលា
ន ច កម្មវិចាកា សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ
ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ។

និក្ខេបកល្លា

[១៦៣] ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ កុសលមូល ៣ គឺ
អលោកៈ (ការមិនលោភ) ១ អទោសៈ (ការមិនប្រឡូស្ត) ១ អមោ-
ហាៈ (ការមិនវង្វេង) ១ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយកុសលមូល មានអលោកៈជាដើមនោះ និង
កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកុសលមូល មាន
អលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ជាកុសល ។ ពួកធម៌ជាអកុសល តើ
ដូចម្តេច ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ១ ទោសៈ ១ មោហាៈ ១
ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងអកុសលមូល មានលោកៈ
ជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រ-
កបដោយអកុសលមូល មានលោកៈជាដើមនោះ និងកាយកម្ម វចីកម្ម
មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលមូល មានលោកៈជាដើមនោះ
នេះពួកធម៌ជាអកុសល ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ វិបាក
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈ (លោកុត្តរៈ) នៃ
ធម៌ជាកុសលនិងអកុសល វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធ ទាំងពួកធម៌ដែលគ្រាន់តែជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
អកុសល មិនមែនកម្មវិបាក ឬក៏រូបទាំងអស់' និងអសង្ខតធាតុ នេះ
ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

(១៦៤) កតមេ ធម្មា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា ។ សុខក្ខម័យំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ
 អបរិយាបន្នេ សុខំ វេទនំ វេយ្យា តំសម្បយុត្តា
 សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ ទុក្ខក្ខម័យំ កា-
 មាវចរេ ទុក្ខំ វេទនំ វេយ្យា តំសម្បយុត្តា សញ្ញា-
 ខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ អទុក្ខ-
 មសុខក្ខម័យំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អប-
 រិយាបន្នេ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេយ្យា តំសម្បយុ-
 ត្តា សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ ឥមេ
 ធម្មា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។

(១៦៥) កតមេ ធម្មា វិចារកា ។ កុសលា-
 កុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា កាមាវចរេ រូចាវចរេ
 អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នោ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ
 សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា វិចារកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១៦៤] ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខវេទនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែ
 សុខវេទនាក្នុងសុខភូមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈចេញ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ ដែលប្រកបដោយសុខវេទនានោះ
 នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយសុខវេទនា ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 តើដូចម្តេច ។ វៀរតែទុក្ខវេទនាក្នុងទុក្ខភូមិ ជាតាមាវចរចេញ សញ្ញា-
 ខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ ដែលប្រកបដោយទុក្ខវេទនានោះ នេះ
 ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយវេទនា មិនជាទុក្ខ
 មិនជាសុខ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែអទុក្ខមសុខវេទនា ក្នុងអទុក្ខមសុខ-
 ភូមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញា-
 ខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ ដែលប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនានោះ
 នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយវេទនា មិនជាទុក្ខមិនជាសុខ ។

[១៦៥] ពួកធម៌ជាវិបាក តើដូចម្តេច ។ វិបាក ជាតាមាវចរ
 រូបាវចរ អរូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈ នៃពួកធម៌ជាតុសលនិងអតុសល
 និងវេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ នេះពួកធម៌ជាវិបាក ។

កតមេ ធម្មា វិចារកធម្មធម្មា ។ កុសលាកុសលា
 ធម្មា កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ អបរិយាបន្នា
 វេទនាឧទ្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វោ សមេ ធម្មា
 វិចារកធម្មធម្មា ។ កតមេ ធម្មា នេវិចារកនវិចា-
 កធម្មធម្មា ។ យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុស-
 លា នាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា សព្វញ្ច រូបំ
 អសង្ខតា ច ធាតុ សមេ ធម្មា នេវិចារកនវិចារក-
 ធម្មធម្មា ។

[១៦៦] កតមេ ធម្មា ឧបាទិទ្ធពាទានិយា ។
 សាសវា កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា កា-
 មាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ វេទនាឧទ្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា សមេ
 ធម្មា ឧបាទិទ្ធពាទានិយា ។ កតមេ ធម្មា អនុបា-
 ទិទ្ធពាទានិយា ។ សាសវា កុសលាកុសលា ធម្មា
 កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ វេទនាឧទ្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វោ យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុស-
 លា នាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា យញ្ច រូបំ

តិកនិក្ខេប

ពួកធម៌ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាកុសលនិង
 អកុសល ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងវេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។ ពួកធម៌
 មិនមែនវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌គ្រាន់តែជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្ម-
 វិបាក រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនវិបាក ទាំង
 មិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។

(១៦៦) ពួកធម៌មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ វិបាក
 ប្រកបដោយអាសវៈ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ នៃធម៌ជាកុសល
 និងអកុសល វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ និងកម្មស្រុកតត្តារូប (រូប
 ដែលកម្មកំពុងធ្វើ) នេះពួកធម៌ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួក
 ធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាកុសល និង
 អកុសល ប្រកបដោយអាសវៈ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និង
 វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ឬពួកធម៌គ្រាន់តែជាកិរិយា មិនមែន
 កុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាក ឬក៏រូបដែលមិនមែន

ន កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា អនុចាទិនុចាទា-
និយា ។ កតមេ ធម្មា អនុចាទិនុចាទានិយា ។
អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសុដ្ឋតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនុចាទិនុចាទានិយា ។

(១៦៧) កតមេ ធម្មា សន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិ-
កា ។ តីណិ អកុសលមូលានិ លោភា ទោសា
មោហា តទេកដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្ប-
យុត្តោ វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ
តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វចកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ
ធម្មា សន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា
អសន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិកា ។ សាសវំ កុសលា-
ព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា
រូបក្ខន្ធោ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ
វិញ្ញាណក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា អសន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិ-
កា ។ កតមេ ធម្មា អសន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

កម្មស្រុកតត្តារូប នេះពួកធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
 ជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួកធម៌មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ អបរិយាបន្ទមគ្គ ផល
 ដែលកើតអំពីមគ្គ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទាន ។

(១៦៧) ពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ១ ទោសៈ ១ មោហៈ ១
 ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងលោភៈជាដើមនោះ វេទ-
 នាខន្ធ ។ ចេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយៈលោភៈជាដើមនោះ
 និងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីលោភៈជាដើម
 នោះ នេះពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌
 ដែលមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាគុសលនិងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ និងរូបកន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ
 នេះពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌
 ដែលមិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។

គំរោ ឆិក្ខោ

អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសង្ខតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អសង្ខិលំដ្ឋាសង្ខិលេសិកា ។

[១២៨] កតមេ ធម្មា សវិតក្កសវីចារា ។
សវិតក្កសវីចារក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិ-
យាបន្នា វិតក្កវិចារេ វេយ្យា តំសម្បយុត្តោ វេទនា-
ខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សវិត-
ក្កសវីចារា ។ កតមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារមត្តា ។
អវិតក្កវិចារមត្តក្ខមិយំ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នា វិចារំ
វេយ្យា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារមត្តា ។ កតមេ
ធម្មា អវិតក្កវិចារា ។ អវិតក្កវិចារក្ខមិយំ កាមា-
វចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នា វេទនាខន្ធោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារា ។

[១២៩] កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។
បីតិក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នា
បីតិ វេយ្យា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

ពិភពក្រុម

អបរិយាបន្ថមគ្គ ផលដែលកើតអំពីមគ្គ និងអសន្ធិតណាត្ថ នេះពួកធម៌ដែល
មិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

(១៦៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ តើ
ដូចម្តេច ។ វៀរតែវិតក្កៈនិងវិចារៈ ក្នុងសវិតក្កសវិចារក្ខមិ ជាតាមាវចរ
រូបាវចរ អបរិយាបន្ថៈចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែល
ប្រកបដោយវិតក្កវិចារៈនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកប
ដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌គ្មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ តើដូចម្តេច ។
វៀរតែវិចារៈ ក្នុងអវិតក្កវិចារមគ្គក្ខមិ ជារូបាវចរ អបរិយាបន្ថៈចេញ វេ-
ទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយវិចារៈនោះ នេះពួក
ធម៌គ្មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ។ ពួកធម៌គ្មានវិតក្កៈ ទាំងគ្មានវិចារៈ
តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ក្នុងអវិតក្កវិចារក្ខមិ
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្ថៈ រូបទាំងអស់ និង
អសន្ធិតណាត្ថ នេះពួកធម៌គ្មានវិតក្កៈ ទាំងគ្មានវិចារៈ ។

(១៦៩) ពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែបីតិក្នុង
បីតិក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្ថៈចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយបីតិនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ សុខក្ខម័យំ កាមា-
 វចនេ រូចាវចនេ អបរិយាបន្នេ សុខំ វេបេត្វា តំសម្ព-
 យុត្តោ សញ្ញាខន្ធា សង្ខារត្ថន្ធា វិញ្ញាណត្ថន្ធា
 តមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខា-
 សហគតា ។ ឧបេក្ខាក្ខម័យំ កាមាវចនេ រូចាវចនេ
 អរូចាវចនេ អបរិយាបន្នេ ឧបេក្ខំ វេបេត្វា តំសម្ព-
 យុត្តោ សញ្ញាខន្ធា សង្ខារត្ថន្ធា វិញ្ញាណត្ថន្ធា
 តមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។

[១៧០] កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បញ្ចាតត្វា ។
 តំណិ សញ្ញាជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិន្ទា សីល-
 ព្វតបរាមាសោ ។

[១៧១] តត្ថ កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធម
 អស្សុតវា បុត្តជ្ឈនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិនោ អរិយធម្ម អវិនីតោ សប្បវិសានំ
 អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិនោ សប្បវិស-
 ធម្ម អវិនីតោ រូបំ អត្ថតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ
 វា អត្ថានំ អត្ថនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្ថានំ វេទនំ
 អត្ថតោ សមនុបស្សតិ វេទនាវន្តំ វា អត្ថានំ អត្ថនិ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែសុខក្នុងសុខភូមិ ជាតា-
 មាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្នុង វិញ្ញាណក្នុង
 ដែលប្រកបដោយសុខនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយសុខ ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយឧបេក្ខា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែឧបេក្ខាក្នុងឧបេក្ខាភូមិ ជាតាមាវចរ
 រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្នុង វិញ្ញាណ-
 ក្នុង ដែលប្រកបដោយឧបេក្ខានោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយឧបេក្ខា ។

[១៧០] ពួកធម៌គួរលះ ដោយទេស្យនៈ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញា-
 ជនៈ ព្យាគី សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្រិច្ឆា និងសីលពូតបរាមាសៈ ។

[១៧១] បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូច
 ម្តេច ។ បុប្ផជន្ន ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនបានឃើញពួក
 ព្រះអរិយៈ មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងអរិយធម៌
 មិនបានឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងសប្បុរសធម៌ មិនបាន
 ទូន្មានខ្លួន ក្នុងសប្បុរសធម៌ វេមន៍យល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញ
 ខ្លួនថាមានរូបខ្លះ ឃើញរូបថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានក្នុង
 រូបខ្លះ យល់ឃើញវេទនាថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានវេទនាខ្លះ

គំរោ គំរោ

វា វេទនំ វេទនាយ វា អត្តានំ សញ្ញា អត្តតោ
 សមនុបស្សតិ សញ្ញាវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា សញ្ញា
 សញ្ញាយ វា អត្តានំ សង្ខារ អត្តតោ សមនុប-
 ស្សតិ សង្ខារវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា សង្ខារ
 សង្ខារសុ វា អត្តានំ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុប-
 ស្សតិ វិញ្ញាណវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ
 វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ
 ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយកំ ទិដ្ឋិវិប្ប-
 ជ្ជិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាលោ បដិក្កាលោ អភិនិវេ-
 សោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តត្ថា-
 យតនំ វិបរិយេសត្ថាលោ អយំ វុច្ឆតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។

(១៧២) តត្ថ កតមា វិចិក្កិច្ឆា ។ សត្វ
 កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ ឆម្មេ កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ សង្ខេ
 កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ សិក្ខាយ កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ បុព្វន្ត
 កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ អបរន្ត កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ បុព្វ-
 ន្តាបរន្ត កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចស-
 ម្បប្បន្នេសុ ឆម្មេសុ កង្ខតិ វិចិក្កិច្ឆតិ យា ឯវុចា

ឥតនិក្ខេប

ឃើញវេទនាថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងវេទនាខ្លះ យល់
 ឃើញសញ្ញាថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានសញ្ញាខ្លះ ឃើញសញ្ញាថាមាន
 កងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងសញ្ញាខ្លះ យល់ឃើញសង្ខារថាជាខ្លួន
 ឃើញខ្លួនថាមានសង្ខារខ្លះ ឃើញសង្ខារថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួន
 ថាមានកងសង្ខារខ្លះ យល់ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមាន
 វិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកង
 វិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ (ការយល់ឃើញ) ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ
 ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រួលគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លើយគឺទិដ្ឋិ ការប្រកបទុកគឺទិដ្ឋិ
 ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ស្អិត ការប្រកាន់លើសលុប ការស្ទាបអង្គុល
 ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិដូចជាកំពត ការប្រកាន់
 កងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
 សក្កាយទិដ្ឋ ។

(១៧២) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្រច្នៃ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
 ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះធម៌
 ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ក្នុងសិទ្ធា
 ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ក្នុងខន្ធខាងដើម ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ក្នុងខន្ធខាង
 ចុង ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ក្នុងខន្ធខាងដើមនិងខន្ធខាងចុង ឆ្លើងឆ្ងល់
 សង្ស័យ ក្នុងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យនូវបច្ច័យនោះ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កត្តា កត្តាយនា កត្តាយិតត្ថំ វិមតិ វិចិត្តន្តា
 ទ្វេឡតំ ទ្វេនាបថោ សំសយោ អនេកំសត្តាហោ
 អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោត្តាហនា ដក្ខិតត្ថំ
 ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ អយំ វុច្ចតិ វិចិត្តន្តា ។

(១៧៣) តត្ថ កតហោ សីលព្វតបរមាសោ ។
 ឥតោ ពហិទ្ធា សមណព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ
 វេតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា វិវាទា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិតតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិតំ
 ទិដ្ឋិវិប្បន្តិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាហោ បដិក្កាហោ អភិ-
 និវេសោ បរមាសោ កុម្មតោ មិន្ទាបថោ មិន្ទត្ថំ
 តត្តាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ សីលព្វ-
 តបរមាសោ ។

(១៧៤) ឥមាទិ តីណិ សញ្ញាជនាទិ តនេ-
 កដ្ឋា ច តីលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាឧទ្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តរោ តំសម្បដ្ឋានំ កាយ-
 កម្មំ វចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន
 បហាតព្វា ។ កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហា-
 តព្វា ។ អវេសេសោ លោកោ ធានោ មោហោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌ

ការឆ្លៀងឆ្ងល់ អាការឆ្លៀងឆ្ងល់ ភាពឆ្លៀងឆ្ងល់ ការយល់ស្ទាក់ស្ទើរ
ការសង្ស័យ ការបែកចិត្តជាពីរ ការបែកចិត្តជាពីរផ្លូវ ការសង្ស័យ
ការប្រកាន់យកចំណែកដ៏ច្រើន ការសាញាប្រជាញា ការសាន់រ៉ាន់ចិត្ត
ការប្រកាន់មិនដាច់ស្រេច ភាពនៃចិត្តរឹងស្រួល ការរសេមរសាមនៃចិត្ត
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តិច្ឆា ។

(១៧៣) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលពូតបរាមាសៈ តើ
ដូចម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ មាន
ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ញាតស្យាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយ គឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ការ
យល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ចំពោះ ការ
ប្រកាន់លើសលុប ការស្ទាបអង្ក្រូល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែល
ខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ ការប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុសថា សេចក្តីបរិសុទ្ធិ
ដោយសីល សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយវិត្ត សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសីលនិងវិត្ត
ដូច្នេះ ណា មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសៈ ។

(១៧៤) សញ្ញាជនៈទាំង ៣ នេះ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំង
នៅជាមួយនឹងកិលេស មានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ ចេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ និង
កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោភៈជា
ដើមនោះ នេះពួកធម៌ត្រូវលះដោយទស្សនៈ (សោតាបត្តិមគ្គ) ។ ពួក
ធម៌ត្រូវលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ

គិរី ឆិក្ខុយោ

តទេកដ្ឋា ច តិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្តោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិច្ចិ-
 កម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។
 កតមេ ធម្មា នេវទិស្សនេន ន ភាវនាយ បហា-
 តញ្ច ។ កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូបា-
 វចរ អរូចាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្តោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុតា ច ជាតុ
 ឥមេ ធម្មា នេវទិស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

[១៧២] កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតព្វហេ-
 តុកា ។ តិលា សញ្ញាជនាទិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិច្ចិ-
 កិដ្ឋា សីលព្វតបរាមាសោ ។ តត្ថ កតមា សក្កា-
 យទិដ្ឋិ ។ បេ ។ អយំ វុច្ចតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។
 តត្ថ កតមា វិច្ចិកិដ្ឋា ។ បេ ។ អយំ វុច្ចតិ
 វិច្ចិកិដ្ឋា ។ តត្ថ កតមា សីលព្វតបរាមាសោ
 ។ បេ ។ អយំ វុច្ចតិ សីលព្វតបរាមាសោ ។ ឥមាទិ
 តិលា សញ្ញាជនាទិ តទេកដ្ឋា ច តិលេសា
 តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិច្ចិកម្មំ មនោកម្មំ

ឥតិនិក្ខេប

ដ៏សេសសល់ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជាមួយគ្នា នឹងកិលេសមាន
 លោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយ
 កិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នឹងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែល
 តាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ត្រូវលះដោយ
 ភាវនា ។ ពួកធម៌ មិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ មិនត្រូវលះដោយភាវនា
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ ជាភូសលនិងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ប្រទាំង
 អស់ និងអស្ច័តធាតុ នេះពួកធម៌ មិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ មិន
 ត្រូវលះដោយភាវនា ។

[១៧៥ | ពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 សញ្ញាជនៈព្យ យ៉ាងគឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្រិច្ចា នឹងសីលពូតបរាមាសៈ ។
 បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះហៅ
 ថា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្រិច្ចា តើដូចម្តេច
 ។ បេ ។ នេះហៅថា វិចិត្រិច្ចា ។ បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលពូ-
 តបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសៈ ។ ស-
 ញ្ញាជនៈទាំងពួកនេះ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងកិលេស
 មានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកប
 ដោយកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នឹងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។ តីណី
 សញ្ញាជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចីកំណ្ហា សីលព្វតប-
 រមាសោ ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតព្វា តទេ-
 កកដ្ឋា លោកា នោសោ មោហោ ឥមេ ធម្មា
 ទិស្សនេន បហាតព្វហេតុ តទេកកដ្ឋា ច កីលេសា
 តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ
 ធម្មា ទិស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា
 ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។ អវសេសោ លោកា
 នោសោ មោហោ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វ-
 ហេតុ តទេកកដ្ឋា ច កីលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនា-
 ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយ-
 កម្មំ វិចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ-
 បហាតព្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា នេវទិស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។ តេ ធម្មេ បីបេ-
 ត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាហាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
 នាខន្ធា សញ្ញាខន្ធា សម្ពាវត្តន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌មានហេតុ
ត្រូវលះដោយទស្សនៈ ។ សញ្ញាជនៈ៣ យ៉ាង គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចីក្ខុ
និងសីលពូតបរាមាសៈ នេះពួកធម៌ ត្រូវលះដោយទស្សនៈ លោភៈ
ទោសៈ មោហៈ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេស មានលោភៈជាដើម
នោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងពួកកិលេស ដែល
តាំងនៅជាមួយនឹងកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេស មានលោភៈជាដើមនោះ និង
កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោភៈ
ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ ។ ពួកធម៌
មានហេតុត្រូវលះ ដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ លោភៈ ទោសៈ
មោហៈ ដ៏សេសសល់ នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយការវិនា
ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេស មានលោភៈជាដើមនោះ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេសមាន
លោភៈជាដើមនោះ និងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើង
អំពីកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយ
ការវិនា ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនត្រូវលះ ដោយទស្សនៈ មិនត្រូវលះ
ដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ជា
កុសល អកុសល និង អព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ ប្រាវចរ អប្រាវចរ
អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ

សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នេវ-
 ធស្សនេន ន ភាវនាយ បហានត្វហេតុកា ។

[១៧៦] កតមេ ធម្មា អាចយតាមិនោ ។

សាសវំ កុសលាកុសលា ធម្មា កាមាវចន រូចា-
 វចន អរូចាវចន វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា អាចយតាមិនោ ។ កតមេ
 ធម្មា អបចយតាមិនោ ។ ចត្តារេ មត្តា អបរិយា-
 បដ្ឋា ឥមេ ធម្មា អបចយតាមិនោ ។ កតមេ
 ធម្មា នេវចយតាមិនោ នាបចយតាមិនោ^(១) ។ កុ-
 សលាកុសលានំ ធម្មានំ វិហាកា កាមាវចន រូចា-
 វចន អរូចាវចន អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុស-
 លា នាកុសលា ន ច កម្មវិហាកា សព្វញ្ច រូបំ
 អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នេវចយតាមិនោ
 នាបចយតាមិនោ ។

តិកនិរុទ្ទេ

រូបទាំងអស់' និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនត្រូវលះ
ដោយសេស្រះ មិនត្រូវលះដោយការវិនា ។

[១៧៦] ពួកធម៌ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ដោយកម្មក្តីលេស
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសលនិងអកុសល ជា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ដោយកម្មក្តីលេស ។ ពួកធម៌
មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ និងអបរិយាបន្នៈ
នេះពួកធម៌ មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ។ ពួកធម៌មិនមែនជាដល់
នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនមែនជាមិនដល់ នូវការសន្យាក្នុងឡើង
តើដូចម្តេច ។ វិបាក ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈនៃ
ធម៌ជាកុសលនិងអកុសល វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ទាំងពួក
ធម៌ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាក
រូបទាំងអស់' និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជាដល់នូវការសន្យាក្នុង
ឡើង ទាំងមិនមែនជាមិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

(១៧៧) កតមេ ធម្មា សេត្វា ។ មត្តាហេ
 មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ហេដ្ឋីមាជិ ច នីណី សាមញ្ញ-
 ជណាជិ ឥមេ ធម្មា សេត្វា ។ កតមេ ធម្មា
 អសេត្វា ។ ឧបរិដ្ឋមំ អរហត្តដលំ ឥមេ ធម្មា
 អសេត្វា ។ កតមេ ធម្មា នេវ សេត្វា ធាសេ-
 ត្វា ។ តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលា-
 កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូ-
 ចាវចរា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្វន្ធោ
 សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នេវ-
 សេត្វា ធាសេត្វា ។

(១៧៨) កតមេ ធម្មា បរិត្តា ។ សព្វេវ កាមា-
 វចរា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា រូបត្វន្ធោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្វន្ធោ ឥមេ ធម្មា បរិត្តា ។
 កតមេ ធម្មា មហាក្កតា ។ រូចាវចរា អរូចាវចរា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណត្វន្ធោ ឥមេ ធម្មា មហាក្កតា ។ កតមេ ធម្មា
 អប្បមាណា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដណាជិ
 ច អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អប្បមាណា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១៧៧] ពួកធម៌ជារបស់សេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជា

អបរិយាបន្នៈ និងសាមញ្ញាផល ៣ ខាងក្រោម នេះពួកធម៌ជារបស់សេក្ខ-
បុគ្គល ។ ពួកធម៌ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ អរហត្តផលខាង
លើ នេះពួកធម៌ ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។ ពួកធម៌មិនមែនជារបស់
សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌
ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសលនិងអព្យាក្រឹត
ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូប
ទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំង
មិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។

[១៧៨] ពួកធម៌មានសភាពតូចធ្លាវ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជា
កាមាវចរទាំងអស់ ជាកុសល អកុសល អព្យាក្រឹត និងរូបខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌មានសភាពតូចធ្លាវ ។ ពួកធម៌ដល់នូវសភាពធំ
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជារូបាវចរ អរូបាវចរ ជាកុសល អកុសល អព្យា-
ក្រឹត និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ដល់នូវសភាពធំ ។
ពួកធម៌ប្រមាណមិនបាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈ ផលដែល
កើតអំពីមគ្គ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រមាណមិនបាន ។

គំរោ ឆិក្ខុបោ

(១៧៩) កតមេ ធម្មា បរិត្តារម្មណា ។ បរិត្តេ
 ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា
 ឥមេ ធម្មា បរិត្តារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា មហា-
 ក្កតារម្មណា ។ មហាក្កតេ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្ប-
 ជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា មហាក្កតា-
 រម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អប្បមាណារម្មណា ។
 អប្បមាលោ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេត-
 សិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អប្បមាណារម្មណា ។

(១៨០) កតមេ ធម្មា ហីនា ។ តីណិ អក្ក-
 សលម្ភលានិ លោកោ ឆោសោ មោហោ តទេក-
 ដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាឡោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ
 វចកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ហីនា ។ កតមេ
 ធម្មា មជ្ឈិមា ។ សាសវា កុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា មជ្ឈិមា ។ កតមេ ធម្មា
 បណីតា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដលានិ ច
 អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា បណីតា ។

តិកនិក្ខេប

[១៧៩] ពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រាជ្ញាវធម៌មានស-
 ភាពតូចធ្លាវ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេត-
 សិក កើតឡើងព្រោះប្រាជ្ញាវធម៌ដល់នូវសភាពធំ នេះពួកធម៌មានអា-
 រម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រា-
 ជ្ញាវធម៌ប្រមាណមិនបាន នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។

[១៨០] ពួកធម៌ដ៏ថោកទាប តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល ៣
 យ៉ាងគឺ លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជា
 មួយគ្នា នឹងអកុសលមូលមានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយអកុសលមូលមានលោភៈជាដើមនោះ និង
 កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលមូលមានលោភៈ
 ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ដ៏ថោកទាប ។ ពួកធម៌ជាកណ្តាល តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាតុសលនិងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវ-
 ចរ អរូបាវចរ និងរូបខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ជាកណ្តាល ។
 ពួកធម៌ដ៏ឧត្តម តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាបរិយាបន្នៈ ផលដែលកើតអំពីមគ្គ
 និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ដ៏ឧត្តម ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[១៨១] កតមេ ធម្មា មិច្ឆត្ថនិយតា ។ បញ្ចកម្មានិ អនន្តរិកានិ យា ច មិច្ឆាទិដ្ឋិ និយតា ឥមេ ធម្មា មិច្ឆត្ថនិយតា ។ កតមេ ធម្មា សម្មត្ថនិយតា ។ ចត្តារោ មក្កា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា សម្មត្ថនិយតា ។ កតមេ ធម្មា អនិយតា ។ តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលា កតា ធម្មា កាមាវចន រូបាវចន អរូបាវចន អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្នោ សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ជាតុ ឥមេ ធម្មា អនិយតា ។

[១៨២] កតមេ ធម្មា មក្ការម្ពណា ។ អរិយមក្កំ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈនិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា មក្ការម្ពណា ។ កតមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ អរិយមក្កសមដ្ឋិស្ស មក្កដ្ឋានិ វេបេត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្នោ ឥមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ អរិយមក្កសមដ្ឋិស្ស សម្មាទិដ្ឋិ មក្កោ ចេវ ហេតុ ច សម្មាទិដ្ឋិ វេបេត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្នោ ឥមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ អរិយមក្កសមដ្ឋិស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១៨១] ពួកធម៌មានសភាពខុសនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ អនន្ត-
 រិកកម្ម ៥ និងនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ នេះពួកធម៌មានសភាពខុសនឹងទៀង ។ ពួក
 ធម៌មានសភាពត្រូវនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះ
 ពួកធម៌មានសភាពត្រូវនឹងទៀង ។ ពួកធម៌មិនទៀង តើដូចម្តេច ។ វៀរ
 តែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និង
 អព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ ប្រាវចរ អប្បាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌
 មិនទៀង ។

[១៨២] ពួកធម៌មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រារព្ធនូវអរិយមគ្គ នេះ
 ពួកធម៌ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ ។ ពួកធម៌ មានមគ្គជាហេតុ តើដូច
 ម្តេច ។ វៀរតែអង្គនៃមគ្គ របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀង ដោយអរិយ-
 មគ្គចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយ
 មគ្គនោះ នេះពួកធម៌ មានមគ្គជាហេតុ ។ សម្មាទិដ្ឋិ របស់បុគ្គល
 ដែលព្រមព្រៀង ដោយអរិយមគ្គ ជាមគ្គផង ជាហេតុផង វៀរ
 លែងតែសម្មាទិដ្ឋិចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែល
 ប្រកបដោយមគ្គ និងហេតុនោះ នេះពួកធម៌ មានមគ្គជាហេតុ ។

ពិរោ ឆិក្ខុរោ

អលោភោ អនោសោ អមោហោ ឥមេ ធម្មា មគ្គ-
ហេតុ តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា មគ្គហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា
មគ្គាធិបតីនោ ។ អរិយមក្កំ អធិបតី កវិត្ថា យេ
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា មគ្គា-
ធិបតីនោ ។ អរិយមគ្គសមម្ពិន្តស្ស វីមសាធិបតេយ្យំ
មក្កំ ភាវយន្តស្ស វីមសំ វេបេត្ថា តំសម្បយុត្តោ
វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា
មគ្គាធិបតីនោ ។

[១៨៣] កតមេ ធម្មា ឧប្បជ្ឈា ។

យេ ធម្មា ជាតា ក្ខតា សញ្ញតា និព្វត្តា
អភិនិព្វត្តា ចាតុក្ខតា ឧប្បជ្ឈា សមុប្បជ្ឈា ឧដ្ឋតា
សមុដ្ឋតា ឧប្បជ្ឈា ឧប្បជ្ឈន្តសេន សន្តហិតា រូបា
វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈា ។ កតមេ ធម្មា អនុប្បជ្ឈា ។ យេ ធម្មា

តិកនិក្ខេប

អលោកៈ អទោសៈ អមោហៈ របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀងដោយ
 អរិយមគ្គ នេះពួកធម៌មានមគ្គជាហេតុ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ
 ដែលប្រកបដោយមគ្គជាហេតុនោះ នេះពួកធម៌មានមគ្គជាហេតុ ។ ពួក
 ធម៌ មានមគ្គជាអធិបតី តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 និងចេតសិក កើតឡើងព្រោះធ្វើនូវអរិយមគ្គឲ្យជាអធិបតី នេះពួកធម៌
 មានមគ្គជាអធិបតី ។ វៀរវែងតែរឹមសា របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀង
 ដោយអរិយមគ្គ កាលចំរើននូវមគ្គមានរឹមសាជាអធិបតីចេញ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយរឹមសានោះ នេះពួកធម៌មាន
 មគ្គជាអធិបតី ។

[១៨៣] ពួកធម៌កើតឡើងហើយ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ កើតហើយ មាន
 ហើយ កើតព្រមហើយ វិលមកកើតហើយ ត្រឡប់កើតហើយ កើត
 ប្រាកដហើយ កើតឡើងហើយ កើតឡើងព្រមហើយ តាំងឡើង
 ហើយ តាំងឡើងព្រមហើយ កើតហើយ សង្រ្គោះហើយ ដោយ
 ចំណែក នៃធម៌ដែលកើតហើយ នេះពួកធម៌ កើតឡើងហើយ ។
 ពួកធម៌មិនទាន់កើតឡើង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

អដាតា អក្ខតា អសញ្ញាតា អនិព្វតា អនិក្ខនិព្វតា
 អចាតុក្ខតា អនុប្បដ្ឋា អសុប្បដ្ឋា អនុជ្ជិតា អស-
 មុជ្ជិតា អនុប្បដ្ឋា អនុប្បដ្ឋន្តសេន សង្កហិតា រូបា
 វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា អនុ-
 ប្បដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា ឧប្បាទិនោ ។ កុសលា-
 កុសលានំ ធម្មានំ អវិបក្កវិហាកានំ(១) វិហាកា
 កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
 នាឧត្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថត្ថោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស
 កតត្ថា ឧប្បជ្ជីស្សតិ ឥមេ ធម្មា ឧប្បាទិនោ ។

(១៨២) កតមេ ធម្មា អតីតា ។ យេ ធម្មា
 អតីតា និរុទ្ធា វិគតា(២) វិបរិលាតា អត្ថង្គតា អត្ថត្ថ-
 ង្គតា ឧប្បជ្ជិតា វិគតា អតីតា អតីតំសេន សង្កហិតា
 រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា
 អតីតា ។ កតមេ ធម្មា អនាគតា ។ យេ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលមិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់
កើតព្រម មិនទាន់រំលឹកកើត មិនទាន់ត្រឡប់មកកើត មិនទាន់
កើតប្រាកដ មិនទាន់កើតឡើង មិនទាន់កើតឡើងព្រម មិនទាន់
តាំងឡើង មិនទាន់តាំងឡើងព្រម មិនទាន់កើតឡើង ដែលសង្គ្រោះ
ហើយដោយចំណែកនៃធម៌ ដែលមិនទាន់កើតឡើង នេះពួកធម៌មិន
ទាន់កើតឡើង ។ ពួកធម៌បំរុងនឹងកើតឡើង តើដូចម្តេច ។ វិបាក
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នៃធម៌អកុសល
និងអកុសល ដែលមានវិបាកមិនទាន់ចាស់ក្លា វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ និងកម្មស្យកតតារូប ដែលបំរុងនឹងកើតឡើង នេះពួកធម៌
បំរុងនឹងកើតឡើង ។

[១៨៤] ពួកធម៌ជាអតីត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប
វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលកន្លងហើយ រលត់ទៅហើយ
ប្រាសទៅហើយ ប្រែប្រួលទៅហើយ វិនាសទៅហើយ វិនាសទៅយូរ
ហើយ កើតឡើងហើយប្រាសទៅវិញហើយ កន្លងទៅហើយ ដែល
សង្គ្រោះដោយចំណែក នៃធម៌ដែលកន្លងហើយ នេះពួកធម៌ ជាអតីត ។
ពួកធម៌ ជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា

តិរេ ឆិក្ខោ

ធម្មា អជាតា អភូតា អសញ្ញាតា អនិព្វត្តា អនិក្ខន្ធិព្វត្តា
 អចាតុក្កតា អប្បុប្បន្នា អសមុប្បន្នា អនុដ្ឋិតា អស-
 មុដ្ឋិតា អនាគតា អនាគត្ថសេន សន្តហិតា រូបា
 វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា អនា-
 គតា ។ កតមេ ធម្មា បច្ចុប្បន្នា ។ យេ ធម្មា
 ជាតា ភូតា សញ្ញាតា ពិព្វត្តា អនិក្ខន្ធិព្វត្តា ចាតុក្ក-
 តា ឧប្បន្នា សមុប្បន្នា ឧដ្ឋិតា សមុដ្ឋិតា បច្ចុប្បន្នា
 បច្ចុប្បន្ន្ថសេន សន្តហិតា រូបា វេទនា សញ្ញា
 សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា បច្ចុប្បន្នា ។

(១៨៥) កតមេ ធម្មា អតតារម្មណា ។ អតត-
 តេ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសីកា
 ធម្មា ឥមេ ធម្មា អតតារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា
 អនាគតារម្មណា ។ អនាគតេ ធម្មេ អារត្ត យេ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសីកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អនា-
 គតារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា បច្ចុប្បន្នារម្មណា ។
 បច្ចុប្បន្នេ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសី-
 កា ធម្មា ឥមេ ធម្មា បច្ចុប្បន្នារម្មណា ។

ពិភពក្រុម

សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលមិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់កើត
 ព្រម មិនទាន់វិលមកកើត មិនទាន់ត្រឡប់មកកើត មិនទាន់កើតប្រាកដ
 មិនទាន់កើតឡើង មិនទាន់កើតឡើងព្រម មិនទាន់តាំងឡើង មិនទាន់
 តាំងឡើងព្រម មិនទាន់មកដល់ ដែលសង្គ្រោះដោយចំណែក នៃធម៌
 ដែលមិនទាន់មកដល់ នេះពួកធម៌ ជាអនាគត ។ ពួកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ
 ដែលកំពុងកើត មាន កើតព្រម វិលមកកើត ត្រឡប់មកកើត កើតប្រាកដ
 កើតឡើង កើតឡើងព្រម តាំងឡើង តាំងឡើងព្រម កើតឡើង
 ចំពោះមុខ ដែលសង្គ្រោះដោយចំណែកនៃធម៌ ដែលកើតឡើងចំពោះ
 មុខ នេះពួកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន ។

[១៨៥] ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រាព្វនូវធម៌ដែល
 កន្លងហើយ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីត ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍
 ជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក
 កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌ដែលមិនទាន់មកដល់ នេះពួកធម៌ មាន
 អារម្មណ៍ជាអនាគត ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រាព្វនូវ
 ធម៌ដែលកើតឡើងចំពោះមុខ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[១៨៦] កតមេ ធម្មា អដ្ឋត្តា ។ យេ ធម្មា
តេសំ តេសំ សត្តានំ អដ្ឋត្តំ បច្ចត្តំ និយកា(១)
បាដិប្បកុលីកា ឧបាទិដ្ឋា រូបា វេទនា សញ្ញា
សម្ពារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា អដ្ឋត្តា ។ កតមេ
ធម្មា ពហិទ្ធា ។ យេ ធម្មា តេសំ តេសំ បរ-
សត្តានំ បរច្ចកុលានំ អដ្ឋត្តំ បច្ចត្តំ និយកា បា-
ដិប្បកុលីកា ឧបាទិដ្ឋា រូបា វេទនា សញ្ញា សម្ពា-
រ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា ពហិទ្ធា ។ កតមេ
ធម្មា អដ្ឋត្តពហិទ្ធា ។ តទុកយំ ឥមេ ធម្មា
អដ្ឋត្តពហិទ្ធា ។

[១៨៧] កតមេ ធម្មា អដ្ឋត្តារម្មណា ។ អដ្ឋ-
ត្តេ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា
ធម្មា ឥមេ ធម្មា អដ្ឋត្តារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា
ពហិទ្ធារម្មណា ។ ពហិទ្ធា ធម្មេ អារត្ត យេ
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា ពហិ-
ទ្ធារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា ។
អដ្ឋត្តពហិទ្ធា ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេត-
សិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១៨៦] ពួកធម៌ជាខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប
 វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលតាំងនៅក្នុងសន្តាន តាំងនៅ
 ក្នុងខ្លួន ទៀងទាត់ ជារបស់ចំពោះបុគ្គលម្នាក់ ប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងសរីរៈ
 នៃពួកសត្វនោះ ។ នេះពួកធម៌ ជាខាងក្នុង ។ ពួកធម៌ជាខាងក្រៅ
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ
 ដែលតាំងនៅក្នុងសន្តាន តាំងនៅក្នុងខ្លួន ទៀងទាត់ ជារបស់ចំពោះ
 បុគ្គលម្នាក់ ប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងសរីរៈនៃពួកសត្វដទៃ នៃបុគ្គលដទៃនោះ ។
 នេះពួកធម៌ជាខាងក្រៅ ។ ពួកធម៌ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។
 ប្រជុំនៃខន្ធទាំងពីរនោះ (ខន្ធខាងក្នុងនិងខន្ធខាងក្រៅ) នេះពួកធម៌ខាង
 ក្នុងទាំងខាងក្រៅ ។

[១៨៧] ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌
 ខាងក្នុង នេះពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍
 ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក
 កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌ខាងក្រៅ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាង
 ក្រៅ ។ ពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌
 ខាងក្នុង និងខាងក្រៅ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ។

ហេតុកោត្តកេ និក្ខេបោ

[១៨៨] កតមេ ធម្មា សនិទស្សនសប្បដិយា ។
 រូបាយតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទស្សនសប្បដិយា ។
 កតមេ ធម្មា អនិទស្សនសប្បដិយា ។ ចក្ខុយ-
 តនំ សោតាយតនំ យាធាយតនំ ជីវ្ហយតនំ កា-
 យាយតនំ សន្តាយតនំ កន្ធាយតនំ រសាយតនំ
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនសប្បដិយា ។
 កតមេ ធម្មា អនិទស្សនាប្បដិយា ។ វេទនាខន្ធនោ
 សញ្ញាខន្ធនោ សង្ខារក្ខន្ធនោ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ យព្វ-
 រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

តិកា ។

[១៨៩] កតមេ ធម្មា ហេតុ ។ តយោ កុស-
 លហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ អព្យាក-
 តហេតុ នវ កាមាវចរហេតុ ន រូបាវចរហេតុ ន
 អរូបាវចរហេតុ ន អបរិយាបន្នហេតុ ។

[១៩០] តត្ថ កតមេ តយោ កុសលហេតុ ។
 អលោភោ អនោសោ អមោហោ ។ តត្ថ កតមោ

ហេតុបាច្ចកន្ត្រប

[១៨៨] ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ សោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញាយតនៈ នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ រូបដែលជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បជ័យៈ រាប់បញ្ចូលកងធម្មាយតនៈ និងអសន្ធិតតាតុ នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

ចប់ពួកតិរៈ ។

[១៨៩] ពួកធម៌ជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ កាមាវចរហេតុ ៩ រូបាវចរហេតុ ៦ អរូបាវចរហេតុ ៦ អបរិយាបន្នហេតុ ៦ ។

[១៩០] បណ្តាហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ (ហេតុនៃកុសល) ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ អទោសៈ អមោហៈ ។

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

អលោកោ ។ យោ អលោកោ អល្ហត្ថនា អល្ហត្ថិតត្ថំ
 អសារកោ អសារជ្ជនា អសារជ្ជិតត្ថំ អនភិជ្ឈា អ-
 លោកោ កុសលម្បលំ អយំ វុត្ថតិ អលោកោ ។
 តត្ថ កតមោ អនោសោ ។ យោ អនោសោ អន្ទ-
 សនា អន្ទសិតត្ថំ មេត្តិ^(១) មេត្តាយនា មេត្តាយិតត្ថំ
 អនុទ្ធា អនុទ្ធាយនា អនុទ្ធាយិតត្ថំ ហិតេសិតា អនុ-
 កម្មា អព្យាហនោ អព្យាបដ្ឋោ អនោសោ កុស-
 លម្បលំ អយំ វុត្ថតិ អនោសោ ។ តត្ថ កតមោ
 អមោហោ ។ ទុក្ខេ ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ
 ទុក្ខនិរោធ�េ ញាណំ ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិប-
 នាយ ញាណំ បុព្វន្តេ ញាណំ អបរន្តេ ញាណំ
 បុព្វនាបរន្តេ ញាណំ ឥនប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេ-
 សុ ធម្មេសុ ញាណំ យា ឯវុទា បញ្ញា បដាទ-
 នា វិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សល្លត្តណា
 ឧបលត្តណា បច្ចុបលត្តណា បណ្ឌិតំ កោសល្លំ
 ធម្មញ្ញំ វេកព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភ្លឺ មេធា
 បរិណាយិតា វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ អរលោភៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិន
ជាប់ចំពាក់ ការមិនជាប់ស្អិត ភាពនៃចិត្តមិនជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍
ការមិនត្រេកអរ ការមិនរីករាយ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍
ការមិនសំឡឹងរំពៃ សេចក្តីមិនលោភ ជាកុសលមូល ណា នេះហៅថា
អរលោភៈ ។ បណ្តាកុសលមូលទាំងនោះ អរទោសៈ តើដូចម្តេច ។
ការមិនប្រទូស្ត អាការមិនប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តមិនប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៍ ការ
មេត្រី ការរាប់អាន ភាពនៃចិត្តរាប់អាន ការអាណិត ការប្រព្រឹត្ត
អាណិត ភាពនៃចិត្តអាណិត ការស្វែងរកនូវប្រយោជន៍ ការអនុគ្រោះ
ការមិនគុំគួន ការមិនបៀតបៀន សេចក្តីមិនប្រទូស្ត ជាកុសលមូល
ណា នេះហៅថា អរទោសៈ ។ បណ្តាកុសលមូលទាំងនោះ អរមោហៈ
តើដូចម្តេច ។ ការដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខសមុទ័យ ដឹង
ច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធគ្មាមនីបដិបទា ដឹងច្បាស់ក្នុង
ខន្ធជាចំណែកខាងដើម ដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង ដឹងច្បាស់
ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ដឹងច្បាស់ក្នុងពួកធម៌ ដែលកើត
ឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ (បដិច្ចសមុប្បន្នធម៌) និងបញ្ញា ការ
ដឹងច្បាស់ ការសន្សំ ការប្រមូល ការពិចារណាធម៌ ការចំណាំ
ការចំណាំជាប់ ការចំណាំស្មើ ភាពជាបណ្ឌិត ការឈ្លាសវៃ
ការប្រសប់ ការប៉ិនប៉ៅ ការគិតគូរ ការពិចារណា ប្រាជ្ញាដូចជាផែនដី
ប្រាជ្ញាទម្លាយនូវកិលេស ធម្មជាតិសម្រាប់ណែនាំ ការយល់ ការ
ឃើញច្បាស់ ការដឹងខ្លួនច្បាស់លាស់ ការចាក់ធ្លុះ ការដឹងច្បាស់

ហេតុតោច្ឆកេ និរុត្តេ

បញ្ចា បញ្ចាជ្រៃយំ បញ្ចាពលំ បញ្ចាសន្តំ បញ្ចាចាសា-
 នោ បញ្ចាអាណោភោ បញ្ចាឌីភាសោ បញ្ចាបដ្ឋោតោ
 បញ្ចាវតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
 វុត្ថុតិ អមោហោ ។ ឥមេ តយោ កុសលហេតុ ។

[១៩១] តត្ថ កតមេ តយោ អកុសលហេតុ ។

លោភោ ធាសោ មោហោ ។ តត្ថ កតមោ
 លោភោ ។ យោ ភកោ សាភកោ អនុនយោ អនុ-
 រោធា នន្ទំ នន្ទិភកោ ចិត្តស្ស សាភកោ ឥន្ទា មុន្ទា
 អដ្ឋោសានំ គោធា បលិគោធា សង្កោ បង្កោ
 ឯជា មាយា ជនីកា សព្វាននំ សិទ្ធិនំ ជាលិនំ
 សវិតា វិសត្តិកា សុត្តំ វិសជា អាយុហនី ទុតិ-
 យា បណិធិ កវិនេត្តិ វនំ វនេហោ សន្តោរោ សិនេ-
 ហោ អបេត្តា បដិពន្ធុ អាសា អាសីសនា អាសី-
 សិតត្តំ រូបាសា សន្ទាសា កិច្ចាសា វសាសា ដោដ្ឋ-
 ហាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា ជីវិតាសា

ហេតុគោត្តកនិក្ខេប

ឥន្ទ្រិយគឺបញ្ញា កំឡាំងគឺបញ្ញា គ្រឿងសស្ត្រាគឺបញ្ញា ប្រាសាទគឺបញ្ញា
 ពន្លឺគឺបញ្ញា រស្មីគឺបញ្ញា ប្រទីបគឺបញ្ញា កែវគឺបញ្ញា សេចក្តីមិនវង្វេង
 សេចក្តីពិបាកណាធម៌ សេចក្តីឃើញត្រូវ ណា ដែលមានសភាពបែប
 នេះ នេះហៅថា អមោហា ។ នេះកុសលហេតុ ៣ ។

(១៩១) បណ្តាហេតុទាំងនោះ អកុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។
 លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ ។ បណ្តាអកុសលហេតុទាំងនោះ លោភៈ
 តើដូចម្តេច ។ តម្រេក ការត្រេកអរខ្លាំង ការជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍
 ការស្រើបស្រាល ការរីករាយ ការរីករាយខ្លាំង តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត
 សេចក្តីប្រាថ្នា ការជ្រុលជ្រប់ ការងល់ងប់ ការពាក់ព័ន្ធ ការរូបរឹត
 ការជាប់ចំពាក់ ការលិចចុះ ធម្មជាតិនាំសត្វឲ្យកើតក្នុងភព មាយា ធម្ម-
 ជាតិបង្កើតសត្វ ធម្មជាតិឲ្យសត្វប្រកបដោយទុក្ខ ធម្មជាតិចាក់ស្រែះ
 សត្វទុក្ខ បណ្តាញ ការបង្ហូរ ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ចំ-
 ណងចង់សត្វទុក្ខ ការផ្សាយទៅក្នុងអារម្មណ៍ ធម្មជាតិញ្ញាំងសត្វឲ្យចំរើន
 ធម្មជាតិជាគម្រប់ពីរ ការតាំងចិត្តទុក ធម្មជាតិនាំសត្វទៅកាន់ភព ធម្ម-
 ជាតិដូចជាព្រៃ ដូចជាព្រៃញាតស្សាត ការមូលមិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់
 ការអាឡោះអាល័យ ដៅពង្សត្រទៅ ការប៉ិនប៉ង ការប្រាថ្នា ភាព
 នៃចិត្តប៉ិនប៉ង ការប៉ិនប៉ងរូប ប៉ិនប៉ងសំឡេង ប៉ិនប៉ងក្លិន ប៉ិនប៉ងរស
 ប៉ិនប៉ងផ្សព្វ ប៉ិនប៉ងលាភ ប៉ិនប៉ងទ្រព្យ ប៉ិនប៉ងបុត្រ ប៉ិនប៉ងជីវិត

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា ជប្បិតត្ថំ
 លោឡុប្បំ លោឡុប្បាយនា លោឡុប្បយិតតត្ថំ បុក្ខា-
 កតា សាធុកម្យតា អធម្មកោ វិសមលោកោ
 ជិតត្ថំ ជិតាមនា បត្តនា បិហនា សម្បត្តនា
 កាមតល្លា ភវតល្លា វិភវតល្លា រូបតល្លា អរូប-
 តល្លា ជិវេនតល្លា រូបតល្លា សទ្ធិតល្លា កន្ធ-
 តល្លា រសតល្លា ដោដ្ឋព្វតល្លា ធម្មតល្លា ឱយោ
 យោតោ កន្តោ ឧបាទានំ អាវរណំ ជីវរណំ នាទ-
 នំ(១) ពន្ធនំ ឧបត្តិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ
 លតា វេរីច្ឆំ ទុក្ខម្វលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បករោ មា-
 រថាសោ មារពលីសំ មារវិសយោ តល្លាននី តល្លា-
 ជាលំ តល្លាកន្ធិលំ តល្លាសមុទ្ទោ អភិជ្ឈា លោកោ
 អកុសលម្វលំ អយំ វុច្ឆតិ លោកោ ។ តត្ថ
 កតមោ នោសោ ។ អនត្ថំ មេ អចរិតិ អាយាតោ
 ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតិ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ
 មេ ចរិស្សតិ អាយាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ធម្មជាតិធ្វេត្វា ធ្វេត្វាជ្រុល ធ្វេត្វាខ្វែង សេចក្តីធ្វេត្វា អាការធ្វេត្វា ភាពនៃ
 ចិត្តធ្វេត្វា ការរុលត្បុល អាការរុលត្បុល ភាពនៃចិត្តរុលត្បុល ការញាប់-
 ញាវ ការចង់បានឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ ការត្រេកអរខុសគន្លងធម៌ ការ
 លោភហួសកំណត់ ការត្រេកត្រអាល ការចង់បានមិនឈប់ ការប្រា-
 ថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់ ការប្រាថ្នាព្រម ប្រាថ្នាក្នុងកាម ប្រាថ្នាក្នុងភព
 ប្រាថ្នាប្រាសចាកភព ប្រាថ្នាក្នុងរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងអរូបភព ប្រាថ្នាក្នុង
 និរោធិ ប្រាថ្នារូប ប្រាថ្នាសំឡេង ប្រាថ្នាក្លិន ប្រាថ្នារស ប្រាថ្នាផស្សៈ
 ប្រាថ្នាធម៌ កិលេសដូចជាជំនន់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿងចងក្រង គ្រឿង
 ប្រកាន់មាំ គ្រឿងរារាំងទ្វេស គ្រឿងរារាំងមិនសល់ គ្រឿងបិទបាំង
 គ្រឿងចង គ្រឿងសៅហ្មងខ្វែង គ្រឿងដេកចាំ គ្រឿងស្នាក់ដំណើរ តណ្ហា
 ដូចជាវល្លិ ប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ ហេតុជាដៃនៃ
 កើតនៃទុក្ខ អន្ទាក់នៃមារ នុយនៃមារ អាម្មណ៍នៃមារ ស្ទឹងគឺតណ្ហា
 បណ្តាញគឺតណ្ហា ខ្លោះគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា ការសំឡឹងរំពៃ សេច-
 ក្តីលោភ ជាអកុសលមូល ណា នេះហៅថាលោភៈ ។ បណ្តាអកុសល
 មូលទាំងនោះ ទោសៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
 បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ គំនុំកើតឡើងថា ជន
 ឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ គំនុំកើត
 ឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ

ហេតុកោច្ឆកេ និក្ខេបេ

មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរតិ ។ បេ ។
 អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ ជាយតិ អបិយស្ស
 មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរតិ
 ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ ជាយតិ
 អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ ជាយតិ យោ ឯវ-
 រូថោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ បដិយំ បដិ-
 វិរោធនោ កោតោ បកោតោ សម្មកោតោ នោសោ
 បនោសោ សម្មនោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោប-
 នោសោ កោតោ កុដ្ឋិណ កុដ្ឋិតត្ថំ នោសោ ទ្វ-
 សនា ទ្វសិតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតត្ថំ
 វិរោធនោ បដិវិរោធនោ ចណ្ឌិត្តំ អសុរោចោ អនត្ថ-
 មនតា ចិត្តស្ស អយំ វុត្ថតិ នោសោ ។ តត្ថ
 កតមោ មោហោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទ-
 យេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធនេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិ-
 រោធតាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វនេ អញ្ញ-
 ណំ អបរនេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរនេ អញ្ញាណំ

ហេតុផលក្នុងកិច្ចប្រជុំ

គំនិតកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ដល់
 បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត របស់អាត្មាអញ ។ បេ ។ កំពុង
 ប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ គំនិតកើតឡើងថា ជនឯណោះ
 នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ថាជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្ម
 ជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត របស់អា-
 ត្មាអញ ។ បេ ។ កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ គំនិត
 ឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ឬក៏ គំនិត
 ឡើងក្នុងទីមិនគួរ ការគំរូននៃចិត្ត ការគំរូនតប សេចក្តីបាំងបាំង ការ
 ខឹងតប ការខឹងញាប់ញ័រ ការក្រោធខ្លាំង ក្រោធញាប់ញ័រ ការប្រទូស្ត
 ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចចិត្ត ការប្រទូស្តនៃចិត្ត
 ការក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត
 ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត សេចក្តីវិនាស អាការវិនាស ភាពនៃចិត្តវិនាស ការ
 ខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តភាច ការខឹង ការតូចចិត្ត ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា ទោសៈ ។ បណ្តាអកុសលមូលទាំងនោះ
 មោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ-
 សមុទ័យ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធគាមិន-
 បដិបទា មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើម មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធ
 ជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មិនដឹងច្បាស់ ក្នុងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។
 និងការមិនដឹងច្បាស់ ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនយល់
 ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនបានផ្ទៀងផ្ទាត់ ការ
 មិនចុះចិត្តស៊ីប ការមិនពឹងមើល ការមិនពិចារណា អំពើមិន
 ជាក់ច្បាស់ ការយល់ស្អាតស្អើរ ភាពនៃចិត្តល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន
 ការវេទ្យ័ង ការវេទ្យ័ងជ្រប់ ការភ្លេចភ្លាំង អវិជ្ជា (ការមិនដឹងច្បាស់)
 អន្ធន៍គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្អាតដំណើរ
 គឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវេទ្យ័ង ជាអកុសលមូល ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា មោហាៈ ។ នេះអកុសលហេតុ ៣ ។

(១៩២) បណ្តាហេតុទាំងនោះ អព្យាកតហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។
 អលោភៈ អទោសៈ និងអមោហាៈ ខាងវិបាកនៃកុសលធម៌ផង ខាង
 ភិរិយាអព្យាកតធម៌ផង នេះអព្យាកតហេតុ ៣ ។

(១៩៣) បណ្តាហេតុទាំងនោះ កាមាវចរហេតុ ៩ តើដូចម្តេច ។
 កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះកាមាវចរ-
 ហេតុ ៩ ។ បណ្តាហេតុទាំងនោះ រូបាវចរហេតុ ៦ តើដូចម្តេច ។
 កុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះរូបាវចរហេតុ ៦ ។

ហេតុតោច្ឆកេ និក្ខេបេ

តត្ថ កតមេ ឆ អរូចាវចរហេតុ ។ តយោ កុសលហេ-
តុ តយោ អព្យាកតហេតុ ឥមេ ឆ អរូចាវចរហេតុ ។

(១៧៤) តត្ថ កតមេ ឆ អបរិយាបន្នហេតុ ។

តយោ កុសលហេតុ តយោ អព្យាកតហេតុ ឥមេ
ឆ អបរិយាបន្នហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តយោ
កុសលហេតុ ។ អលោភោ អនោសោ អមោ-
ហោ ។ តត្ថ កតមោ អលោភោ ។ យោ អលោ-
ភោ អលុត្តនា អលុត្តិតត្ថំ អសារភោ អសារជ្ជនា
អសារជ្ជិតត្ថំ អនគិជ្ឈា អលោភោ កុសលម្បលំ
អយំ វុច្ចតិ អលោភោ ។ តត្ថ កតមោ អនោ-
សោ ។ យោ អនោសោ អន្ទុសនា អន្ទុសិតត្ថំ ។ បេ ។
អព្យាចានោ អព្យាបដ្ឋោ អនោសោ កុសលម្បលំ
អយំ វុច្ចតិ អនោសោ ។ តត្ថ កតមោ អមោ-
ហោ ។ ទុក្ខេ ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ
ទុក្ខនិរោធ�េ ញាណំ ទុក្ខនិរោធតាមិនិយោ បដិប-
ទាយ ញាណំ បុព្វន្តេ ញាណំ អបរន្តេ ញាណំ
បុព្វន្តាបរន្តេ ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ
ធម្មេសុ ញាណំ យា ឯវរូចា បញ្ញា បដិទនា

ហេតុគោត្តកនិក្ខេប

បណ្តាហេតុទាំងនោះ អប្បចរេហេតុ ៦ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ
៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះអប្បចរេហេតុ ៦ ។

[១៩៤] បណ្តាហេតុទាំងនោះ អបរិយាបន្នហេតុ ៦ តើដូច
ម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះអបរិយាបន្នហេតុ ៦ ។
បណ្តាហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោកៈ
អទោសៈ និងអមោហៈ ។ បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ អលោកៈ
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនប្រាថ្នាជាប់ ការមិនជាប់ចំពាក់ ភាពនៃចិត្ត
មិនជាប់ចំពាក់ សេចក្តីមិនត្រេកអរខ្លាំង ការមិនត្រេកអរ ភាពនៃចិត្តមិន
ត្រេកអរ ការមិនសំឡឹងរំពៃ សេចក្តីមិនលោភ ជាកុសលមូល ណា
នេះហៅថា អលោកៈ ។ បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ អទោសៈ តើ
ដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនប្រទូស្ត អាការមិនប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តមិនប្រ-
ទូស្ត ។ បេ ។ ការមិនគំក្លិន ការមិនបៀតបៀន ការមិនខឹង ជាកុសល
មូល ណា នេះហៅថា អទោសៈ ។ បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ
អមោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការដឹងច្បាស់ក្នុងកងទុក្ខ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ-
សមុទ័យ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា
ដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើម ដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង
ដឹងច្បាស់ ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ដឹងច្បាស់ក្នុងពួកធម៌
ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។ និងបញ្ញា ការដឹងច្បាស់

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

វិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សល្លត្តណា ឧប-
 លត្តណា បច្ចុបលត្តណា បណ្ឌិតំ កោសល្យំ នេ-
 បុត្តំ វេកព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភ្ជួរ មេធា បរិណា-
 យិកា វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ បញ្ញា បញ្ញា-
 ជ្រៀយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្តំ បញ្ញាចាសានោ បញ្ញា-
 អាលោកោ បញ្ញាឱកាសោ បញ្ញាបដ្ឋោតោ បញ្ញា-
 រតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយ-
 សម្មាជ្ឈង្គោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ អមោ-
 ហោ ។ ឥមេ តយោ កុសលហេតុ ។ តត្ថ កតមេ
 តយោ អព្យាកតហេតុ ។ កុសលានំ ធម្មានំ វិចា-
 កតោ អលោកោ អនោសោ អមោហោ ឥមេ តយោ
 អព្យាកតហេតុ ។ ឥមេ ន អបរិយាបន្នហេតុ ។

ឥមេ ធម្មា ហេតុ ។

[១៧៥] កតមេ ធម្មា ន ហេតុ ។ តេ ធម្មេ
 វេយ្យា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា វេទ-
 នាឧត្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តត្តោ សព្វញ្ច រូបំ
 អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការសន្សំ ការប្រមូល ការពិចារណាធម៌ ការចំណាំ ការចំណាំស្ម័គ្រ
 ការចំណាំចំពោះខ្លួន ភាពជាបណ្ឌិត ការឈ្លាសវៃ ប្រសប់ ប៉ិនប្រសើរ
 គិតគូរ ពិចារណា ប្រាជ្ញាដូចផែនដី ប្រាជ្ញាឡាយនូវកិលេស ធម្ម-
 ជាតិសម្រាប់ដឹកនាំ ការយល់ឃើញច្បាស់ ដឹងខ្លួនច្បាស់លាស់ ចាក់
 ផ្ទុះ បញ្ចា ឥន្ទ្រិយគឺបញ្ចា កំឡាំងគឺបញ្ចា គ្រឿងសស្រាគឺបញ្ចា
 ប្រាសាទគឺបញ្ចា ពន្លឺគឺបញ្ចា រស្មីគឺបញ្ចា ប្រទីបគឺបញ្ចា កែវគឺបញ្ចា
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ អង្គនៃការត្រាស់ដឹងគឺ
 ការពិចារណាធម៌ អង្គនៃមគ្គ មគ្គបរិយាបន្នៈ ណា មានសភាពបែប
 នេះ នេះហៅថា អមោហៈ ។ នេះកុសលហេតុ ៣ ។ បណ្តាហេតុ
 ទាំងនោះ អព្យាកតហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ អទោសៈ
 និងអមោហៈ ខាងវិបាកនៃពួកកុសលធម៌ នេះអព្យាកតហេតុ ៣ ។
 នេះអបរិយាបន្នហេតុ ៦ ។

នេះពួកធម៌ជាហេតុ ។

[១៩៥] ពួកធម៌មិនមែនហេតុ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំង
 នោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនហេតុ ។

[១៩៦] កតមេ ធម្មា សហេតុកា ។ តេហិ
 ធម្មេហិ យេ ធម្មា សហេតុកា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សហេតុកា ។ កតមេ
 ធម្មា អហេតុកា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
 អហេតុកា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ
 សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
 អហេតុកា ។

[១៩៧] កតមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ។ តេ-
 ហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្ប-
 យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ហេតុវិប្បយុត្តា ។ តេហិ
 ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ
 ឥមេ ធម្មា ហេតុវិប្បយុត្តា ។

[១៩៨] កតមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ សហេតុកា
 ច ។ លោកោ មោហោន ហេតុ ចេវ សហេតុកា
 ច មោហោ លោកេន ហេតុ ចេវ សហេតុកា ច
 ទោសោ មោហោន ហេតុ ចេវ សហេតុកា ច

ហេតុបាច្ចកន្ត្រប

(១៩៦) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនា-
 ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។
 ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអស្ចន្ធិត្ថធាតុ នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុ ។

(១៩៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួក
 ធម៌ប្រកបដោយហេតុ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូប
 ទាំងអស់ និងអស្ចន្ធិត្ថធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ ។

(១៩៨) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 តើដូចម្តេច ។ លោកៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ដោយមោហៈ ឯមោហៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ដោយលោកៈ ទោសៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ដោយមោហៈ ឯមោហៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌ

មោហោ ទោសេន ហេតុ ចេវ សហេតុកោ ច
 អលោកោ អទោសោ អមោហោ តេ អញ្ចមញ្ច
 ហេតុ ចេវ សហេតុកោ ច ឥមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ
 សហេតុកោ ច ។ កតមេ ធម្មា សហេតុកោ ចេវ
 ន ច ហេតុ ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សហេ-
 តុកោ តេ ធម្មេ វេចេត្វា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សហេតុកោ ចេវ ន
 ច ហេតុ ។

(១៧៧) កតមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តោ ច ។ លោកោ មោហេន ហេតុ ចេវ ហេតុ-
 សម្បយុត្តោ ច មោហោ លោកេន ហេតុ ចេវ
 ហេតុសម្បយុត្តោ ច ទោសោ មោហេន ហេតុ ចេវ
 ហេតុសម្បយុត្តោ ច មោហោ ទោសេន ហេតុ
 ចេវ ហេតុសម្បយុត្តោ ច អលោកោ អទោសោ
 អមោហោ តេ អញ្ចមញ្ច ហេតុ ចេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តោ ច ឥមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តោ
 ច ។ កតមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តោ ចេវ ន ច
 ហេតុ ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដោយទោសៈ អលោកៈ អទោសៈ និងអមោហៈ ជាហេតុផង ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទាំងនោះផង ទៅវិញទៅមក នេះពួកធម៌ជា
 ហេតុផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ រៀងតែធម៌ទាំងនោះចេញ
 នឹងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុ ។

[១៩៩] ពួកធម៌ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង តើដូច
 ម្តេច ។ លោកៈជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ដោយមោហៈ
 ឯមោហៈជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ដោយលោកៈ ទោសៈជា
 ហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ដោយមោហៈ ឯមោហៈជាហេតុផង
 ប្រកបដោយហេតុផង ដោយទោសៈ អលោកៈ អទោសៈ អមោហៈ
 ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុទាំងនោះផង ទៅវិញទៅមក នេះពួកធម៌
 ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ

ហេតុគោត្តកេ និក្ខេបោ

តេ ធម្មេ វេយេត្តា វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធទោ ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្បយ្ហត្តា យេវ ន ធម្ម
ហេតុ ។

[២០០] កតមេ ធម្មា ន ហេតុ សហេតុកា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា ន ហេតុ សហេតុកា
វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទោ ឥមេ ធម្មា
ន ហេតុ សហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា ន ហេតុ
អហេតុកា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា ន ហេតុ
អហេតុកា វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទោ
សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
ន ហេតុ អហេតុកា ។

[២០១] កតមេ ធម្មា សប្បដ្ឋយា ។ បញ្ច-
ក្ខន្ធទោ រូបក្ខន្ធទោ វេទនាខន្ធទោ សញ្ញាខន្ធទោ សដ្ឋារ-
ក្ខន្ធទោ វិញ្ញាណក្ខន្ធទោ ឥមេ ធម្មា សប្បដ្ឋយា ។
កតមេ ធម្មា អប្បដ្ឋយា ។ អសដ្ឋតា ធាតុ ឥមេ
ធម្មា អប្បដ្ឋយា ។

[២០២] កតមេ ធម្មា សដ្ឋតា ។ យេវ តេ
ធម្មា សប្បដ្ឋយា តេវ តេ ធម្មា សដ្ឋតា ។

ហេតុគោត្តកនិក្ខេប

វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុ ។

[២០០] ពួកធម៌មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
ហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
ពួកធម៌មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមែន
ហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំង
នោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអស្ច័ត្តធាតុ
នេះពួកធម៌ មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។

[២០១] ពួកធម៌ប្រកបដោយបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ ខន្ធ ៥ គឺ
រូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រ-
កបដោយបច្ច័យ ។ ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ អស្ច័ត្តធាតុ
នេះពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ ។

[២០២] ពួកធម៌មានបច្ច័យភាគតែង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ប្រកបដោយបច្ច័យ ធម៌ទាំងនោះ ជាធម៌មានបច្ច័យភាគតែង ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កតមេ ធម្មា អសុដ្ឋតា ។ យោ ឯវ សោ ធម្មោ
អប្បច្ចយោ សោ ឯវ សោ ធម្មោ អសុដ្ឋតោ ។

[២០៣] កតមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ រូបា-
យតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ កតមេ ធម្មា
អនិទស្សនា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ឈញ្ញាយ-
តនំ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ យញ្ញ
រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ
អសុដ្ឋតា ច ឆានុ ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនា ។

[២០៤] កតមេ ធម្មា សប្បដិយា ។ ចក្ខា-
យតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា សប្ប-
ដិយា ។ កតមេ ធម្មា អប្បដិយា ។ វេទនា-
ខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ យញ្ញ រូបំ អនិ-
ទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ អសុដ្ឋតា
ច ឆានុ ឥមេ ធម្មា អប្បដិយា ។

[២០៥] កតមេ ធម្មា រូបិលោ ។ ចត្តារោ
ច មហាក្ខតា ចតុន្នំ ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
រូបំ ឥមេ ធម្មា រូបិលោ ។ កតមេ ធម្មា អរូបិ-
លោ ។ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យភាគតែង តើដូចម្តេច ។ ធម៌ណា មិនមានបច្ច័យ
ធម៌នោះឯង ជាធម៌មិនមានបច្ច័យភាគតែង ។

[២០៣] ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ តើដូចម្តេច ។ រូបា-
យតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ វេទ-
នាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ រាប់
បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ នឹងអសង្កត្តធាតុ នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ ។

[២០៤] ពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។
ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ រូបជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ
នឹងអសង្កត្តធាតុ នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

[២០៥] ពួកធម៌មានរូប តើដូចម្តេច ។ មហាក្ខត្រូប ៤ និង
រូបដែលអាស្រ័យ នូវមហាក្ខត្រូបទាំង ៤ នេះពួកធម៌មានរូប ។ ពួក
ធម៌មិនមានរូប តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ

ហេតុកោត្តរេ និក្ខេបេ

អសង្ខតា ច ធាតុ សមេ ធម្មា អរូបនោ ។

(២០៦) កតមេ ធម្មា លោកិយា ។ សាស-
វា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ
រូចាវចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធា សមេ ធម្មា លោកិយា ។ កតមេ ធម្មា
លោកុត្តរា ។ អបរិយាបដ្ឋា មក្កា ច មក្កដលា-
និ ច អសង្ខតា ច ធាតុ សមេ ធម្មា លោកុត្តរា ។

(២០៧) កតមេ ធម្មា កេនចិ វិញ្ញេយ្យ កេ-
នចិ ន វិញ្ញេយ្យ ។ យេ តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ
ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញេយ្យ យេ វា បន តេ
ធម្មា សោតវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ
យេ តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា យាន-
វិញ្ញេយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា យានវិញ្ញេយ្យ ន
តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ យេ តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ
ន តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញេយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា
ជីវ្ហវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ យេ តេ
ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញេយ្យ

ហេតុកោត្តកទុក្ខនិរុទ្ទេ

និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមានរូប ។

(២០៦) ពួកធម៌ជាលោកិយ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកប
ដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបា-
វចរ អរូបាវចរ និង រូបទុក្ខ ។ បេ ។ វិញ្ញាណទុក្ខ នេះពួកធម៌ ជាលោ-
កិយ ។ ពួកធម៌ជាលោកុត្តរ តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង
ផលដែលកើតអំពីមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ជាលោកុត្តរ ។

(២០៧) ពួកធម៌គួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ មិនគួរដឹង
ច្បាស់ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
ដោយចក្កវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ
មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយចក្កវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
ដោយចក្កវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយឃានវិញ្ញាណទេ
មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយឃានវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយចក្កវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
ដោយចក្កវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយជីវវិញ្ញាណទេ
មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្កវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយ
ចក្កវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណ៍

យេ វា បន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា
 ចក្កវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា ឃានវិញ្ញ័យោ យេ វា បន តេ ធម្មា ឃាន-
 វិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា
 សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ យេ វា
 បន តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោត-
 វិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា
 កាយវិញ្ញ័យោ យេ វា បន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័-
 យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា
 សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ យេ វា
 បន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័-
 យោ យេ តេ ធម្មា ឃានវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ជីវ្ហ-
 វិញ្ញ័យោ យេ វា បន តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា ឃានវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា ឃានវិញ្ញ័យោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌
នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បី
ដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយយាន-
វិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយសោតវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌
ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
ដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយ
ជីវ្ហវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ
ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែន
បុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បី
ដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោត-
វិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង ដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌
នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា
ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយ
សោតវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង ដោយយានវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
ដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ

ចូលនូវព្រះ និព្វេណ

ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យ្យា យេ វា បន តេ ធម្មា
 កាយវិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យ្យា យេ តេ
 ធម្មា យានវិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យ្យា យេ
 វា បន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា យាន-
 វិញ្ញ័យ្យា យេ តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យ្យា ន តេ
 ធម្មា សោតវិញ្ញ័យ្យា យេ វា បន តេ ធម្មា សោត-
 វិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យ្យា យេ តេ
 ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យ្យា
 យេ វា បន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា
 ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា យេ តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា ន តេ
 ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យ្យា យេ វា បន តេ ធម្មា ចក្ក-
 វិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា យេ តេ
 ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យ្យា
 យេ វា បន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យ្យា ន តេ
 ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា យេ តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យ្យា

បូជន្តរកុនិក្ខេប

ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
ដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
ណា ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
ដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
ដឹងដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
ដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
ដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
ដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

ន តេ ធម្មា យានវិញ្ញាយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា
 យានវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញាយ្យ យេ តេ
 ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញាយ្យ យេ
 វា បន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា កាយ-
 វិញ្ញាយ្យ យេ តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ
 ធម្មា សោតវិញ្ញាយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា
 សោតវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ យេ
 តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា យានវិ-
 ញ្ញាយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា យានវិញ្ញាយ្យ
 ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ យេ តេ ធម្មា
 កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញាយ្យ យេ វា
 បន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា កាយ-
 វិញ្ញាយ្យ ឥមេ ធម្មា កេនចិ វិញ្ញាយ្យ កេនចិ
 ន វិញ្ញាយ្យ ។

(២០៨) កតមេ ធម្មា អាសវា ។ ចត្តារោ
 អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ធិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជា-
 សវោ ។

អភិធម្មបដិក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយឃានវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
 ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយឃានវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
 ដឹងដោយដ្យាវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
 ណា ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
 ដោយកាយវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយសោតវិញ្ញាណទេ មួយទៀត
 ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែន
 បុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយ-
 វិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយឃានវិញ្ញាណទេ មួយ
 ទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង ដោយឃានវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
 មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយកាយវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
 ដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយដ្យាវិញ្ញាណទេ
 មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយដ្យាវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
 មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ នេះពួកធម៌ដែលគួរដឹងច្បាស់
 ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ មិនគួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ ។

[២០៨] ពួកធម៌ជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អាសវៈ ៤ យ៉ាង គឺ

កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។

បូជន្តវេទក្កំ ជំពូកទី១

(២០៩) តត្ថ កតមោ កាមាសវេ ។ យោ
 កាមេស្យ កាមច្ឆន្ទោ កាមវាគោ កាមន្ទ្រំ កាម-
 តណ្ហា កាមសិទ្ធិហោ(១) កាមបរិឡាហោ កាម-
 មុត្តា កាមជ្ឈេសានំ អយំ វុច្ឆតិ កាមាសវេ ។

(២១០) តត្ថ កតមោ កាមាសវេ ។ យោ
 កវេស្យ កវច្ឆន្ទោ កវវាគោ កវន្ទ្រំ កវតណ្ហា កវសិ-
 ទ្ធិហោ កវបរិឡាហោ កវមុត្តា កវជ្ឈេសានំ អយំ
 វុច្ឆតិ កាមាសវេ ។

(២១១) តត្ថ កតមោ ទិដ្ឋាសវេ ។ សស្សតោ
 លោកោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា អន្តវា
 លោកោតិ វា អន្តវា លោកោតិ វា តំ ដីវំ តំ
 សវីរន្តិ វា អញ្ចំ ដីវំ អញ្ចំ សវីរន្តិ វា ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ
 បរម្មណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគ-
 តោ បរម្មណាតិ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មណាតិ វា យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិតតំ ទិដ្ឋិតហនំ ទិដ្ឋិតតណ្ហោ ទិដ្ឋិតស្វកាយិកំ

ចូរឲ្យស្តាប់ទុកនិរុទ្ធច

(២០៩) បណ្តា អាសវៈទាំងនោះ កាមាសវៈ តើដូចម្តេច ។

សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម តម្រេកក្នុងកាម ការរីករាយក្នុងកាម ការអន្ទះ
សាក្នុងកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងកាម ការពេលរាលក្នុងកាម ការជ្រប់
នៅក្នុងកាម ការងប់ចិត្តក្នុងកាម ណា ចំពោះកាមទាំងឡាយ នេះ
ហៅថា កាមាសវៈ ។

(២១០) បណ្តា អាសវៈទាំងនោះ ភវាសវៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
ប្រាថ្នាក្នុងភព តម្រេកក្នុងភព ការរីករាយក្នុងភព ការអន្ទះសាក្នុងភព
សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងភព ការពេលរាលក្នុងភព ការជ្រប់នៅក្នុងភព ការ
ងប់ចិត្តក្នុងភព ណា ចំពោះភពទាំងឡាយ នេះហៅថា ភវាសវៈ ។

(២១១) បណ្តា អាសវៈទាំងនោះ ទិដ្ឋាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ការ
យល់ឃើញ ថាលោកទៀងខ្លះ ថាលោកមិនទៀងខ្លះ ថាលោកមានទី
បំផុតខ្លះ ថាលោកមិនមានទីបំផុតខ្លះ ថាដីរិតនោះ គឺសរីរៈនោះខ្លះ ថា
ដីរិតដទៃ សរីរៈដទៃខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅ
មិនកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន
ខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនខ្លះ និង
ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ទិដ្ឋវិច្ឆិទំ ទិដ្ឋសញ្ញាជនំ កាលោ បដិក្កាលោ អភិ-
 និវេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ
 តត្ថាយតនំ វិបរិយេសក្កាលោ អយំ វុត្ថតិ ទិដ្ឋាស-
 វោ ។ សព្វាចំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋាសវោ ។

[២០២] តត្ថ កតមោ អវិជ្ជាសវោ ។ ទុក្ខេ
 អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធម
 អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ
 បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វតាបរន្តេ
 អញ្ញាណំ ឥនប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ
 អញ្ញាណំ យំ ឯវ្យុចំ អញ្ញាណំ អនុស្សនំ អនុភិ-
 សមយោ អនុពុតោធា អសម្ពោធា អប្បដិវេធា
 អសង្កាហនា អបរិយោកាហនា អសមបេត្តនា អប្ប-
 ច្ចវេត្តណា អប្បច្ចត្តកម្មំ ទុម្មេជ្ឈំ ពាល្យំ អសម្ប-
 ជញ្ញំ មោហោ បមោហោ សម្មោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជា-
 យោ អវិជ្ជាយោកោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ
 អវិជ្ជាលង្កំ មោហោ អកុសលម្ធុលំ អយំ វុត្ថតិ
 អវិជ្ជាសវោ ។

ឥមេ ធម្មា អាសវា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការយល់ឆ្លើយគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់
 ខ្ជាប់ ការស្វាបអវិជ្ជា ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិ
 ដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
 បែបនេះ នេះហៅថា ទិដ្ឋាសវៈ ។ មួយទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏
 ហៅថា ទិដ្ឋាសវៈដែរ ។

[២១២] បណ្តាអាសវៈទាំងនោះ អវិជ្ជាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ មិនដឹងក្នុងហេតុនៃទុក្ខ មិនដឹងក្នុងការរលត់ទុក្ខ មិន
 ដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ មិនដឹងក្នុងខន្ធជាចំណែក
 ខាងដើម មិនដឹងក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងក្នុងខន្ធជាចំណែកខាង
 ដើមនិងខាងចុង មិនដឹងក្នុងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យ
 នោះៗ និងការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនយល់
 ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនបានដោតក្រុងទុក្ខ មិន
 ចុះចិត្តស៊ប់ មិនរំពឹងមើល មិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ ការ
 យល់បានដោយក្រ ភាពនៃចិត្តល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង វង្វេងជ្រប់
 ការភ្លេចភ្លាំង អវិជ្ជា (ការមិនដឹងច្បាស់) ជំនន់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា
 អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្នាក់ដំណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វេង ជា
 អកុសលមូល ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថាអវិជ្ជាសវៈ ។

នេះពួកធម៌ជាអាសវៈ ។

(២០៣) កតមេ ធម្មា នោ អាសវា ។ តេ
 ធម្មេ វេយ្យា អវិសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
 ធម្មា កាមាវចន រូចាវចន អរូចាវចន អបរិយាបដ្ឋា
 វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ
 អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ អាសវា ។

(២០៤) កតមេ ធម្មា សាសវា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូចា-
 វចន អរូចាវចន រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សាសវា ។ កតមេ ធម្មា អនា-
 សវា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដលាទិ ច
 អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនាសវា ។

(២០៥) កតមេ ធម្មា អាសវីសម្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា អាសវីសម្ប-
 យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា អាសវីវិប្បយុត្តា ។ តេហិ
 ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ
 ឥមេ ធម្មា អាសវីវិប្បយុត្តា ។

បូជន្តរទុក្ខនិក្ខេប

[២១៣] ពួកធម៌មិនមែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌
 ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យា-
 ក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែន
 ជាអាសវៈ ។

[២១៤] ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងប្រទូន្ម ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ
 នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង
 អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។

[២១៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះ
 ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ
 រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ ។

អវិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

[២០៦] កតមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ សាសវំ
 ច ។ តេយេវ(១) អាសវំ អាសវំ ចេវ សាសវំ
 ច ។ កតមេ ធម្មា សាសវំ ចេវ នោ ច អា-
 សវំ ។ តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា សាសវំ តេ
 ធម្មេ វេបេត្ថា អវសេសា សាសវំ កុសលាកុស-
 លាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវច-
 រ រូបត្ថុត្ថោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថុត្ថោ ឥមេ ធម្មា
 សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវំ ។

[២០៧] កតមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ អាសវ-
 សម្បយុត្តោ ច ។ កាមាសវេ អវិជ្ជាសវេន អា-
 សវេ ចេវ អាសវសម្បយុត្តោ ច អវិជ្ជាសវេ កាមា-
 សវេន អាសវេ ចេវ អាសវសម្បយុត្តោ ច ភវ-
 សវេ អវិជ្ជាសវេន អាសវេ ចេវ អាសវសម្បយុ-
 ត្តោ ច អវិជ្ជាសវេ ភវសវេន អាសវេ ចេវ
 អាសវសម្បយុត្តោ ច ទិដ្ឋាសវេ អវិជ្ជាសវេន អា-
 សវេ ចេវ អាសវសម្បយុត្តោ ច អវិជ្ជាសវេ ទិដ្ឋា-
 សវេន អាសវេ ចេវ អាសវសម្បយុត្តោ ច ឥមេ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២១៦] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង តើដូចម្តេច ។ អាសវៈទាំងនោះឯង ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ នឹងអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិន មែនអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងប្រក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ ពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ។

[២១៧] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង តើដូច ម្តេច ។ តាមាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយអវិ- ជ្ជាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយតាមា- សវៈ ភវាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយអវិជ្ជា- សវៈ អវិជ្ជាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយអវិជ្ជាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយទិដ្ឋាសវៈ

ប្បវត្តន្តកថា ឧបទ្វីប

ធម្មា អាសវំ ចេវ អាសវសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ
 ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច អាសវំ ។
 តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ
 វេបេត្វា វេទនាទត្វោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខត្វោ ឥមេ
 ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច អាសវំ ។

[២០៨] កតមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា សាស-
 វំ ។ តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា សា-
 សវំ កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ
 រូចាវចរ អរូចាវចរ រូបក្ខត្វោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខត្វោ ឥមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា សាសវំ ។
 កតមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា អនាសវំ ។ អបរិ-
 យាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសុត្តតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា អនាសវំ ។

[២០៩] កតមេ ធម្មា សុញ្ញោជនា ។ ទស-
 សុញ្ញោជនានិ កាមរាគសុញ្ញោជនំ បដិយសុញ្ញោជនំ
 មាទសុញ្ញោជនំ ទិដ្ឋិសុញ្ញោជនំ វិចិត្តិក្ខាសុញ្ញោជនំ
 សីលព្វតបរមាសុញ្ញោជនំ ភវរាគសុញ្ញោជនំ ឥ-
 ស្សាសុញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសុញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសុញ្ញោជនំ ។

បូជន្តរទុកនិក្ខេប

នេះពួកធម៌ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់
តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈ ។

(២១៨) ពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួក
ធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាស
ចាកអាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង តើដូចម្តេច ។
មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌
ប្រាសចាកអាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ។

(២១៩) ពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈ (ធម៌ចង់សត្វទុកកងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ១០ ប្រការ គឺ កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយ-
សញ្ញាជនៈ មានសញ្ញាជនៈ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ វិចិត្រិកសញ្ញាជនៈ
សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ កវរាគសញ្ញាជនៈ ឥស្សិកសញ្ញា-
ជនៈ មច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ១ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

(២២០) តត្ថ កតមំ កាមរាគសញ្ញោជនំ ។

យោ កាមេស្ស កាមច្ចដ្ឋោ កាមរាគោ កាមន្ទំ
កាមតណ្ហា កាមសិនេហោ កាមបរិទ្យាហោ កាម-
មុត្តា កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមរាគសញ្ញោជនំ ។

(២២១) តត្ថ កតមំ បដិយសញ្ញោជនំ ។ អនត្ថំ

មេ អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតំ
អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិកំ អាយាតោ
ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ-
។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិតំ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិស្សតិកំ
អាយាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ
អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិតំ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិស្ស-
តិកំ អាយាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន អាយា-
តោ ជាយតិ យោ ឯវុច្ចោ ចិត្តស្ស^(១) អាយាតោ
បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោដោ កោចោ បកោចោ
សម្បកោចោ ទោសោ បទោសោ សម្បទោសោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គហិ

(២២០) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ កាមរាគសញ្ញាជនៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម តម្រេកក្នុងកាម ការរីករាយក្នុងកាម
 ការអន្ទុះសាក្នុងកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងកាម ការរោលរាលក្នុងកាម
 ការជ្រប់ក្នុងកាម ការងប់ចិត្តក្នុងកាម ចំពោះកាមទាំងឡាយ ណា នេះ
 ហៅថា កាមរាគសញ្ញាជនៈ ។

(២២១) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ បដិយសញ្ញាជនៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្ម
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវ
 កម្មមិនជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ
 ។ បេ ។ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវ
 កម្មមិនជាប្រយោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្ម
 ជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តនៃអញ
 ។ បេ ។ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រ-
 យោជន៍ មួយទៀត គំនុំកើតឡើង ក្នុងហេតុមិនគួរ ការគំរូននៃចិត្ត ការ
 គំរូនតប សេចក្តីថាដាក់ ការខឹងតប ការខឹងញាប់ញាវ ការក្រោធខ្លាំង
 ការក្រោធញាប់ញាវ ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង

សញ្ញាជនគោច្ចពេ និក្ខេប

ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបដោសោ កោដោ កុដ្ឋនា
 កុដ្ឋិតតំ ដោសោ ទ្វិសនា ទ្វិសិតតំ ព្យាបត្តិ
 ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតតំ វិរោដោ បដិវិរោដោ ចល្លាត្តំ
 អសុរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ឆតិ បដិ-
 យសញ្ញាជនំ ។

(២២២) តត្ថ កតមំ មានសញ្ញាជនំ ។ សេ-
 យ្យេហមស្មិតំ មនោ សទិសោហមស្មិតំ មនោ
 បីនោហមស្មិតំ មនោ យោ ឯវុច្ឆោ មនោ មញ្ញនា
 មញ្ញិតតំ ឧល្លាតិ ឧល្លាមោ ធជោ សម្មត្តាហោ
 កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ឆតិ មានសញ្ញាជនំ ។

(២២៣) តត្ថ កតមំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ ។ សស្ស-
 តោ លោកោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា
 អន្តវា លោកោតិ វា អនន្តវា លោកោតិ វា តំ
 ជីវំ តំ សវ័រន្តំ វា អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សវ័រន្តំ វា
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថា-
 គតោ បរម្មរណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា នេវ ហោតិ ន ន
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា យោ ឯវុច្ឆោ

សញ្ញាជនគោត្តកិច្ចប

ការខូចចិត្ត ប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តី
ប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត សេចក្តីវិនាស អាការវិនាស
ភាពនៃចិត្តវិនាស ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច សេចក្តីខឹង
ការតូចចិត្ត ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា បដិយ-
សញ្ញាជនៈ ។

(២២២) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ មានសញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញប្រសើរ (ជាងគេ) ប្រកាន់ថា អញ
ស្មើ (នឹងគេ) ប្រកាន់ថា អញថោកទាប (ជាងគេ) និងសេចក្តីប្រ-
កាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ចិត្តបោរឡើង ការបោរឡើង
អាការដូចជាទង់ ការតំកើង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចដងទង់ ណា ដែល
មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា មានសញ្ញាជនៈ ។

(២២៣) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ទិដ្ឋសញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ ការយល់ឃើញ ថាលោកទៀងខ្លះ ថាលោកមិនទៀងខ្លះ ថា
លោកមានទីបំផុតខ្លះ ថាលោកមិនមានទីបំផុតខ្លះ ថាជីវិតនោះគឺសរីរៈនោះ
ខ្លះ ថាជីវិតដទៃសរីរៈដទៃខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់
ទៅមិនកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏
មានខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនខ្លះ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកា-
យិកំ ទិដ្ឋិវិប្បដ្ឋិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ តាហោ បដិក្កា-
ហោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ កុម្មត្តោ មិច្ឆាបថោ
មិច្ឆតំ តត្ថាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ ឥទំ វុច្ឆតិ
ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វេចត្វា សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ
សព្វាចិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ ។

(២២២) តត្ថ កតមំ វិចិត្តិក្កាសញ្ញោជនំ ។
សត្តរំ កត្វតិ វិចិត្តិក្កតិ ធម្ម កត្វតិ វិចិត្តិក្កតិ
សង្ខេ កត្វតិ វិចិត្តិក្កតិ សក្ខាយ កត្វតិ វិចិត្តិ-
ក្កតិ បុព្វន្ត កត្វតិ វិចិត្តិក្កតិ អបរន្ត កត្វតិ
វិចិត្តិក្កតិ បុព្វន្តាបរន្ត កត្វតិ វិចិត្តិក្កតិ ឥទប្បច្ច-
យតាបដិច្ចសមុប្បន្នសុ ធម្មសុ កត្វតិ វិចិត្តិក្កតិ
យា ឯវុច្ឆា កត្វា កត្វាយនា កត្វាយិតតំ វិមតិ
វិចិត្តិក្កា ទ្វេឡកំ ទ្វេធាបថោ សំសយោ អនេកំ-
សត្តាហោ អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោកាហា-
នា មិច្ឆតតំ ចិត្តស្ស មនោវិលោខា ឥទំ វុច្ឆតិ វិចិត្តិ-
ក្កាសញ្ញោជនំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រាញាតស្យាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ
 ការយល់ធ្វើគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់
 ខ្ជាប់ ការស្លាប់អង្គុល ផ្លូវពាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិ
 ដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់កងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
 បែបនេះ នេះហៅថា ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ វៀរតែសីលពូកែបរាមាសសញ្ញា-
 ជនៈចេញ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈដែរ ។

(២២២) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្តចាសញ្ញាជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ បុគ្គលឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ
 ចំពោះព្រះធម៌ ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ
 ចំពោះសិក្ខា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងដើម ឆ្លើង
 ឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងចុង ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះ
 ខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះពួកធម៌
 ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។ និងសេចក្តីឆ្លើងឆ្ងល់
 អាការឆ្លើងឆ្ងល់ ភាពនៃចិត្តឆ្លើងឆ្ងល់ សេចក្តីយល់ធ្វើ ការយល់
 ស្ទាក់ស្ទើរ ការបែកចំពាមពីរ ការបែកផ្លូវពីរ ការសង្ស័យ ការប្រកាន់
 យកចំណែកច្រើន ការសាញប្រដាញ ការសាន់វាន់ចិត្ត ការប្រកាន់
 មិនដាច់ស្រេច ភាពនៃចិត្តវិនិច្ឆ័យ ការរសេមរសាមនៃចិត្ត ណា ដែល
 មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តចាសញ្ញាជនៈ ។

សញ្ញាជនគោត្តមេ និក្ខេបេ

[២២៥] តត្ថ កតមំ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញា-
ជនំ ។ ឥតោ តហិទ្ធា សមណាព្រាហ្មណានំ សី-
លេន សុទ្ធិ វិនេន សុទ្ធិ សីលព្វវេនេន សុទ្ធិតំ យា
ឯវុទា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហានំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិ-
ស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បទិកតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាហោ
បដិគ្គាហោ អភិនិវេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆា-
បដោ មិច្ឆតំ តត្ថាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ ឥទំ
វុទតិ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនំ ។

[២២៦] តត្ថ កតមំ កវរាគសញ្ញាជនំ ។ យោ
កវេស្ស កវច្ឆន្តោ កវរាគោ កវនិទ្ធី កវតណ្ហោ កវ-
សីនេហោ កវបរិទ្បាហោ កវមុច្ឆា កវជ្ឈេសានំ ឥទំ
វុទតិ កវរាគសញ្ញាជនំ ។

[២២៧] តត្ថ កតមំ ឥស្សាសញ្ញាជនំ ។ យា
បរលាភសញ្ញាភក្កភារមាណវន្តនប្បដនាស្ស ឥស្សា ឥ-
ស្សាយនា ឥស្សាយិតតំ ឧស្សយា ឧស្សយនា ឧស្ស-
យិតតំ ឥទំ វុទតិ ឥស្សាសញ្ញាជនំ ។

សញ្ញាជនពោធិកនិក្ខេប

[២២៥] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ
 តើដូចម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ មាន
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ
 ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់
 ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិដូច
 ជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
 បែបនេះថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវ័ត បរិសុទ្ធ
 ដោយសីលនិងវ័ត នេះហៅថា សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ ។

[២២៦] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ កវកគសញ្ញាជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងភព តម្រេកក្នុងភព ការរីករាយក្នុងភព ការ
 អន្ទុះសាក្នុងភព សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងភព ការរោលរលក្នុងភព ការ
 ជ្រុលជ្រប់ក្នុងភព ការងប់ចិត្តក្នុងភព ក្នុងភពទាំងឡាយ ណា នេះ
 ហៅថា កវកគសញ្ញាជនៈ ។

[២២៧] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ឥស្សាសញ្ញាជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីច្រណែន អាការច្រណែន ភាពនៃចិត្តច្រណែន
 សេចក្តីឈ្នានីស អាការឈ្នានីស ភាពនៃចិត្តឈ្នានីស ក្នុងលាភសក្ការៈ
 ការគោរព ការរាប់អាន ការសំពះ និងការបូជា របស់បុគ្គលដទៃ
 ណា នេះហៅថា ឥស្សាសញ្ញាជនៈ ។

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

(២២៨) តត្ថ កតមំ មច្ឆរិយសញ្ញោជនំ ។ មញ្ញ
មច្ឆរិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិ-
យំ វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឯវ្យចំ មច្ឆរិ-
មច្ឆរាយនា មច្ឆរាយិតត្ថំ វេរិដ្ឋំ កាធិរិយំ កដ្ឋកញ្ច-
កតា^១ អក្កហិតត្ថំ ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ឆតិ មច្ឆរិយ-
សញ្ញោជនំ ។

(២២៩) តត្ថ កតមំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ ។ ទុក្ខេ
អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធម្ម
អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញា-
ណំ បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វតា-
បរន្តេ អញ្ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ
ធម្មេសុ អញ្ញាណំ យំ ឯវ្យចំ អញ្ញាណំ អនិស្សន្នំ
អនភិសមយោ អនទុកោដោ អសន្តោដោ អប្បដិវេ-
ដោ អសង្កាហនា អបរិយោកាហនា អសមបេត្តនា
អប្បច្ចវេត្តណា អប្បច្ចត្តកម្ម ទុម្មេជ្ឈំ ពាល្យំ
អសម្បជញ្ញំ មោហោ បមោហោ សម្មោហោ
អវិជ្ជា អវិជ្ជោយោ អវិជ្ជោយោកោ អវិជ្ជាទុសយោ

១ កដ្ឋកញ្ចកតាភិ អដ្ឋកថាយំ ទិស្សតិ ។ កដ្ឋកញ្ចកតាភិ កតកញ្ចកតាភិ បាវោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២២៨] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ មច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ តើ
ដូចម្តេច ។ កំណាញ់ ៥ យ៉ាង គឺ កំណាញ់អាវស កំណាញ់ត្រកូល
កំណាញ់លាភ កំណាញ់សេចក្តីសរសើរ កំណាញ់ធម៌ និងសេចក្តីកំ-
ណាញ់ អាការកំណាញ់ ភាពនៃចិត្តកំណាញ់ ការប្រាថ្នាផ្សេងៗ ការសូត
ស្វាញ ការរឹតត្បិត ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាប្រយោជន៍ដ៏លើស ណា ដែលមាន
សភាពបែបនេះ នេះហៅថា មច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ ។

[២២៩] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ មិនដឹងក្នុងហេតុនៃទុក្ខ មិនដឹងក្នុងការរលត់ទុក្ខ
មិនដឹងក្នុងផ្លូវប្រតិបត្តិ ជាដំណើរដើម្បីរលត់ទុក្ខ មិនដឹងក្នុងខន្ធ ចំណែក
ខាងដើម មិនដឹងក្នុងខន្ធចំណែកខាងចុង មិនដឹងខន្ធចំណែកខាងដើមនិង
ខាងចុង មិនដឹងក្នុងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ
និងការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនលើកឃើញ
ការមិនភ្ញាក់រលឹក ការមិនចាក់ដុះ ការមិនបានដោតក្រុងទុក្ខ មិនចុះចិត្ត
ស៊ប់ មិនរំពឹងមើល មិនពិចារណា អំពើមិនដាក់ច្បាស់ ការឈ្លងយល់
បានដោយក្រ ភាពនៃបុគ្គលល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង វង្វេងជ្រប់
ការភ្លេចភ្លាំង អវិជ្ជា ជំនន់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា

សញ្ញាជនពោធិ៍ពេក និក្ខេប

អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាលង្គំ មោហោ អកុសល-
មូលំ ឥទំ វុច្ឆតិ អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ ។

ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនា ។

[២៣០] កតមេ ធម្មា នោ សញ្ញាជនា ។
តេ ធម្មេ បមេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលា-
ព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា
អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ
សញ្ញាជនា ។

[២៣១] កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនិយា ។ សា-
សវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា
រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនិយា ។ កតមេ ធម្មា
អសញ្ញាជនិយា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្ត-
ជលានិ ច អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អស-
ញ្ញាជនិយា ។

[២៣២] កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធា

សញ្ញាជនពោធិកនិក្ខេប

ការស្នាក់នៅលើគីអវិជ្ជា គន្លឹះគីអវិជ្ជា សេចក្តីរឿង ជាអកុសលមូល
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ។

នេះពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈ ។

[២៣០] ពួកធម៌ មិនមែនសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរ
តែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាអកុសល អកុសល
និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ
នេះពួកធម៌ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ។

[២៣១] ពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។
ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាអកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតា-
មាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួក
ធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ មិនមែនជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង
អសង្កតធាតុផង នេះពួកធម៌ មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។

[២៣២] ពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។
ពួកធម៌ណា ដែលប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វា ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជន-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាឧទ្ទោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វា សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុត្តា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។

(២៣៣) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ចេវ
សញ្ញោជនិយា ច ។ តានេវ សញ្ញោជនានិ សញ្ញា-
ជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ច ។ កតមេ ធម្មា
សញ្ញោជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា សញ្ញោជនិយា តេ ធម្មេ វេច-
ន្ទា អវសេសា សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា
ធម្មា កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធទ្វា
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វា ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនិ-
យា ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។

(២៣៤) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ចេវ
សញ្ញោជនសម្បយុត្តា ច ។ កាមរាគសញ្ញោជនំ
អវិជ្ជាសញ្ញោជនេន សញ្ញោជនេវេវ សញ្ញោជនស-
ម្បយុត្តេវ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ កាមរាគសញ្ញោជនេន

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ប្រាស
ចាកសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសន្ធិតធាតុ នេះ
ពួកធម៌ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ។

[២៣៣] ពួកធម៌ ជាសញ្ញាជនៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
ជនៈផង តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈទាំងនោះឯង ជាសញ្ញាជនៈផង
ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះ
ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និង
អព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិន
មែនសញ្ញាជនៈ ។

[២៣៤] ពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
ផង តើដូចម្តេច ។ ភាមរាគសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជា

សញ្ញាជនភោជនេ និក្ខេបេ

សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច បដិយស-
 ញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញា-
 ជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ បដិយសញ្ញាជ-
 នេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច មាន-
 សញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ ស-
 ញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ មានសញ្ញា-
 ជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច ទិដ្ឋិ-
 សញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ ទិដ្ឋិស-
 ញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច
 វិចិត្តិក្ខាសញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជ-
 នភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ វិចិ-
 ត្តិក្ខាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្ប-
 យុត្តញ្ច សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញា-
 ជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិ-
 ជ្ជាសញ្ញាជនំ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនេន សញ្ញា-
 ជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច កវរកសញ្ញាជនំ

សញ្ញាជនពោធិកនិក្ខេប

សញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង ដោយកាមរាគសញ្ញាជនៈ
 បដិយសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង
 ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនផង ដោយបដិយសញ្ញាជនៈ មានសញ្ញាជនៈ
 ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ
 អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង
 ដោយមានសញ្ញាជនៈ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជា
 សញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង ដោយទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ វិចិ-
 ក៏ចាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង ដោយ
 អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនផង ដោយវិចិក៏ចាសញ្ញាជនៈ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញា-
 ជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនផង ដោយអវិជ្ជា-
 សញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនផង ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនផង ដោយសីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ កវរាគសញ្ញាជនៈ

អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនេនោវ សញ្ញាជនសម្ម-
 យុត្តោ អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ កវរកសញ្ញាជនេន ស-
 ញ្ញាជនេនោវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តោ ឥស្សាសញ្ញា-
 ជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនេនោវ សញ្ញាជ-
 នសម្មយុត្តោ អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ ឥស្សាសញ្ញាជនេន
 សញ្ញាជនេនោវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តោ មច្ឆរិយស-
 ញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនេនោវ សញ្ញា-
 ជនសម្មយុត្តោ អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ មច្ឆរិយសញ្ញាជ-
 នេន សញ្ញាជនេនោវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តោ ឥមេ
 ធម្មា សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តា ច ។
 កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្មយុត្តា ចេវ នោ ច
 សញ្ញាជនា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្ម-
 យុត្តា តេ ធម្មេ វិបេត្តា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្មយុត្តា
 ចេវ នោ ច សញ្ញាជនា ។

(២៣៥) កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប័យយុត្តា ស-
 ញ្ញាជនីយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប័យយុត្តា
 សាសវា ក្យសលា ក្យសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ
 អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ដោយភវេត្តសញ្ញាជនៈ ឥស្សាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជា
 សញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយឥស្សាសញ្ញាជនៈ
 មច្ច័យសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយមច្ច័យសញ្ញាជនៈ នេះពួកធម៌ជាសញ្ញា-
 ជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែន
 សញ្ញាជនៈ ។

(២៣៥) ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌
 ប្រកបដោយអាសវៈ ជាតុសល អតុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ

សញ្ញាជនគោត្តកេ និក្ខេបេ

រូបាវចរា អរូបាវចរា រូបត្ថន្តោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណ-
 ត្ថន្តោ ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា សញ្ញា-
 ជនិយា ។ កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា
 អសញ្ញាជនិយា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្ត-
 ដលាទិ ច អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តា អសញ្ញាជនិយា ។

(២៣៦) កតមេ ធម្មា កត្តា ។ ចត្តារោ កត្តា
 អភិជ្ឈា កាយកន្តោ ព្យាបាទោ កាយកន្តោ សី-
 លព្វតបរាមាសោ កាយកន្តោ ឥទ្ធិសង្ខារិកិច្ចវេសោ
 កាយកន្តោ ។

(២៣៧) តត្ថ កតមោ អភិជ្ឈា កាយកន្តោ ។
 យោ រាគោ សារាគោ អនុនយោ អនុរោគោ នន្ទំ នន្ទិ-
 រាគោ ចិត្តស្ស សារាគោ ឥន្ទា មុន្ទា អន្ទោសានំ គេ-
 វោ បលីគេវោ សង្កោ បង្កោ ឯវា មាយា ជនិកា
 សញ្ញាននំ សិព្វិនំ ជាលិនំ សរិតា វិសត្តិកា សុត្តំ វិស-
 ជា អាយ្យហនិ ទុតិយា បលិនំ កវនេត្តិ វនំ វនុថោ

សញ្ញាជនគោច្ចកនិក្ខេប

ប្រាវចរ អប្រាវចរ នឹងប្រទាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណទុក្ខ នេះពួកធម៌
ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌
ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះ
ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។

[២៣៦] ពួកធម៌ជាគន្លះ (ធម៌ដោតក្រងសត្វទុកក្នុងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ គន្លះ ៤ គឺ អភិជ្ឈកាយគន្លះ(១) ព្យាបាទកាយគន្លះ
សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ឥទ្ធិសច្ចាភិក្ខុវេសកាយគន្លះ(២) ។

[២៣៧] បណ្ណាគន្លះទាំងនោះ អភិជ្ឈកាយគន្លះ តើដូចម្តេច ។
តម្រេក ការត្រេកអរខ្លាំង ការជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ការស្រើបស្រាល
ការរីករាយ ការរីករាយខ្លាំង តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា ការ
ជ្រុលជ្រប់ ការងុលងប់ ការពាក់ព័ន្ធ ការប្រើត ការជាប់ចំពាក់ ការលិច
ចុះ ធម្មជាតិវិសត្វឲ្យកើតក្នុងភព មាយា ធម្មជាតិបង្កើតសត្វ ការញ្ចាំង
សត្វឲ្យប្រកបដោយទុក្ខ ធម្មជាតិចាក់ស្រែះសត្វ បណ្ណាញ ការបង្ហូរទៅ
ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ ចំណង់ចង់សត្វទុក ការផ្សាយទៅក្នុងអា-
រម្មណ៍ ធម្មជាតិញ្ចាំងសត្វឲ្យចំរើន ធម្មជាតិជាគម្រប់ពីរ ការតាំងចិត្តទុក
ធម្មជាតិវិសត្វទៅកាន់ភព ធម្មជាតិដូចជាព្រៃ ដូចជាព្រៃញាតស្សាត

១ សភាវៈចងក្រងនាមកាយទុកក្នុងវដ្តៈ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ គឺអភិជ្ឈក ។ ២ សភាវៈ
ចងក្រងនាមកាយទុកក្នុងវដ្តៈ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ គឺសេចក្តីប្រកាន់ខ្ជាប់ ដោយយល់ថា
នេះឡើង ការយល់ដឹង ជាមោឃៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

សន្តរោ សំនេហោ អបេត្តា បដិពន្ធំ អាសា អាសី-
 សនា អាសីសិតត្ថំ រូចាសា សន្នាសា កន្ធាសា
 រសាសា ដោដ្ឋញ្ញាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា
 ជីវិតាសា ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា
 ជប្បិតត្ថំ លោលុប្បំ លោលុប្បាយនា លោលុប្បា-
 យិតត្ថំ បុញ្ចកតា សាធុកម្យតា អធម្មរកោ វិស-
 មលោកោ ធិកន្តិ ធិកាមនា បត្តនា បិហនា
 សម្បត្តនា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូប-
 តណ្ហា អរូបតណ្ហា ធិរោធិតណ្ហា រូបតណ្ហា សន្ន-
 តណ្ហា កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្ម-
 តណ្ហា ឡិយោ យោកោ កន្តោ ឧចានានំ អាវរណំ
 ជីវរណំ នាទនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ
 បរិយុដ្ឋានំ លតា វេរិច្ឆំ ទុក្ខម្វលំ ទុក្ខនិទានំ
 ទុក្ខប្បករោ មារចាសោ មារពលីសំ មារវិសយោ
 តណ្ហានី តណ្ហាជាលំ តណ្ហាកន្តិលំ តណ្ហាសមុទ្ពោ
 អភិជ្ឈា លោកោ អក្កុសលម្វលំ អយំ វុច្ឆតិ អភិជ្ឈា
 កាយកន្តោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការមូលមិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់ ការអាលោះអាស័យ ដៅពង្សត្រទៅ
 សេចក្តីប៉ុនប៉ង អាការប៉ុនប៉ង ភាពនៃចិត្តប៉ុនប៉ង ការប៉ុនប៉ងរូប ប៉ុន
 ប៉ងសំឡេង ប៉ុនប៉ងក្លិន ប៉ុនប៉ងរស ប៉ុនប៉ងផ្សព្វ ប៉ុនប៉ងលាភ ប៉ុន
 ប៉ងទ្រព្យ ប៉ុនប៉ងបុត្រ ប៉ុនប៉ងជីវិត ធម្មជាតិធ្វេច្នា ធ្វេច្នាជ្រុលពេក
 ធ្វេច្នាខ្លាំង សេចក្តីធ្វេច្នា អាការធ្វេច្នា ភាពនៃចិត្តធ្វេច្នា ការរុលត្បូល
 ការប្រព្រឹត្តិរុលត្បូល ភាពនៃចិត្តរុលត្បូល ការញាប់ញ័រ ការចង់ឲ្យ
 សម្រេចប្រយោជន៍ ការត្រេកអរខុសគន្លងធម៌ ការលោភហួសកំណត់
 ការត្រេកត្រអាល ការចង់បានមិនឈប់ សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីស្រ-
 ឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាព្រម ការប្រាថ្នាក្នុងកាម ប្រាថ្នាក្នុងភព ប្រាថ្នា
 ប្រាសចាកភព ប្រាថ្នាក្នុងរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងអរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងនិរោធព
 ប្រាថ្នារូប ប្រាថ្នាសំឡេង ប្រាថ្នាក្លិន ប្រាថ្នារស ប្រាថ្នាផ្សព្វ ប្រាថ្នា
 ធម៌ កិលេសដូចជំនន់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿងចងក្រង គ្រឿងប្រកាន់
 មាំ គ្រឿងរារាំងទ្វេដៅ គ្រឿងរារាំងមិនសល់ គ្រឿងបិទបាំង គ្រឿង
 ចង គ្រឿងចូលទៅដិតសៅហ្មង គ្រឿងដេកគ្រាំ គ្រឿងស្តាត់ដំណើរ
 តណ្ហាដូចជាវល្លិ ការប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ
 ហេតុជាដៃជនកើតនៃទុក្ខ អន្ទាក់នៃមារ នុយនៃមារ អារម្មណ៍នៃមារ ស្ទឹង
 គឺតណ្ហា បណ្តាញគឺតណ្ហា ខ្នោះគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា ការសំឡឹងរំពៃ
 សេចក្តីជាប់ចំពាក់ ជាអកុសលមូល នេះហៅថា អភិជ្ឈកាយគន្លះ ។

(២៣៨) តត្ថ កតហោ ព្យាបាទោ កាយកន្ថោ ។
 អនត្ថំ មេ អចរីតិ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ
 ចរីតិ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិ ត
 អាយាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ
 អចរិ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិ-
 ស្សតិ ត អាយាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អមនា-
 បស្ស អត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិ ។ បេ ។
 អត្ថំ ចរិស្សតិ ត អាយាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន
 អាយាតោ ជាយតិ យោ ឯវ្យាទោ ចិត្តស្ស អាយា-
 តោ បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោដោ កោចោ បកោ-
 ចោ សម្មកោចោ ទោសោ បទោសោ សម្មទោ-
 សោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្ថំ មនោបទោសោ កោដោ
 កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ ទ្វិសនា ទ្វិសិតត្ថំ ព្យាប-
 ត្ថំ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិរោដោ បដិវិរោដោ ចណ្ឌិ-
 ក្កំ អស្សរោចោ អនត្ថមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ឆតិ
 ព្យាបាទោ កាយកន្ថោ ។

ធនុគោត្តកនិក្ខេប

(២៣៨) បណ្ណាគន្លះទាំងនោះ ព្យាបាទកាយគន្លះ តើដូចម្តេច ។

គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ដល់

អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍

ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រ-

យោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិន

ជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។

ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ ជនឯណោះ

នឹងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បាន

ប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញ

ចិត្ត នៃអញ ។ បេ ។ ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍

។ បេ ។ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មជាប្រយោជន៍ ឬក៏ គំនុំ

កើតឡើង ក្នុងហេតុមិនគួរ និងការគំរូនៃចិត្ត ការគំរូនតប សេចក្តី

ប៉ងប៉ង ការខឹងតប ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្លាំង ការក្រោធញ័រ

ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចចិត្ត ការ

ប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រេវក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត

អាការប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃ

ចិត្តព្យាបាទ ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច ការខឹង ការតូចចិត្ត

ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ព្យាបាទកាយគន្លះ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[២៣៩] តត្ថ កតមោ សីលព្វតបរមាសោ កាយកន្តោ ។ ឥតោ ពហិទ្ធា សមណព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិយា ឯវុទា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្នតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ តាហោ បដិគ្គាហោ អភិទិវេសោ បរមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តិគ្គាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុទ្ធិតិ សីលព្វតបរមាសោ កាយកន្តោ ។

[២៤០] តត្ថ កតមោ ឥទំសន្នាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ សស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា អសស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា អន្តវា លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា អនន្តវា លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា តំ ជីវំ តំ សវីរំ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សវីរំ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៣៩) បណ្ណាគន្លះទាំងនោះ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ខាងក្រៅសាសនានេះ ប្រកាន់ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវីត បរិសុទ្ធដោយសីលនិងវីត ទាំងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការក្អួចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្ទាបអង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធផលដាច់ពីនេះ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ។

(២៤០) បណ្ណាគន្លះទាំងនោះ ឥទ្ធិសញ្ញាភិនវេសកាយគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ការប្រកាន់ថា លោកទៀង ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាលោកមិនទៀង ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាលោកមានទីបំផុត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាលោកមិនមានទីបំផុត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃ ជាមោឃៈក្តី ថាជីវិតនោះ គឺសរីរៈនោះ ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាជីវិតដទៃ សរីរៈដទៃ ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅមិនកើតទៀត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន ការយល់នេះពិត

គន្ថោច្ឆោតេ និព្វេណ

មោយមញ្ញន្តំ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថា-
 កតោ បរម្មណា ឥទេមេវ សុត្ថំ មោយមញ្ញន្តំ វា
 យា ឯវុទា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកន្តារេ
 ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តតំ ទិដ្ឋិសុញ្ញាជនំ តាហោ
 បដិក្កាហោ អភិទិវេសោ បរមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆា-
 បថោ មិច្ឆតំ តិក្កាយតនំ វិបរិយេសក្កាហោ អយំ
 វុច្ឆតិ ឥទំសន្ធាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ វេយ្យា
 សីលព្វតបរមាសំ កាយកន្តំ សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឥទំ-
 សន្ធាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។

ឥមេ ធម្មា កន្តា ។

(២៤០) កតមេ ធម្មា នោ កន្តោ ។ តេ ធម្មេ
 វេយ្យា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ អបរិយាបន្នា វេទ-
 នាឧត្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ កន្តា ។

(២៤២) កតមេ ធម្មា កន្តនិយា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
 ចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា

ធនុបោចកន្ថិកា

ការយល់ដឹងជាមោឃៈក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើត
 ទៀតក៏មិនមែន ការយល់នេះពិត ការយល់ដឹងជាមោឃៈក្តី និងទិដ្ឋិ
 ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃស្បាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រើនគឺទិដ្ឋិ ការយល់
 ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការក្លចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់
 ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់
 សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះ
 ហៅថា ឥទ្ធិស្វាភិវឌ្ឍនភាពកាយគន្លះ មួយទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏
 ហៅថា ឥទ្ធិស្វាភិវឌ្ឍនភាពកាយគន្លះដែរ វៀរតែសីលពូកែបរាមាសកាយ-
 គន្លះចេញ ។

នេះពួកធម៌ជាគន្លះ ។

(២៤១) ពួកធម៌មិនមែនគន្លះ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំង
 នោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនគន្លះ ។

(២៤២) ពួកធម៌ ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ឥមេ ធម្មា កន្តនិយា ។ កតមេ ធម្មា អកន្ត-
និយា ។ អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កជលានិ ច
អសង្ខតា ច ឆាតុ ឥមេ ធម្មា អកន្តនិយា ។

(២៤៣) កតមេ ធម្មា កន្តសម្បយុត្តា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាទន្ធា ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា កន្តសម្បយុត្តា ។ កត-
មេ ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ
ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាទន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ឆាតុ ឥមេ ធម្មា
កន្តវិប្បយុត្តា ។

(២៤៤) កតមេ ធម្មា កន្តា ចេវ កន្តនិយា
ច ។ តេវ កន្តា កន្តា ចេវ កន្តនិយា ច ។ កតមេ
ធម្មា កន្តនិយា ចេវ លោ ច កន្តា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា កន្តនិយា តេ ធម្មេ វេយ្យា
អវសេសា សាសវំ កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា កន្តនិយា ចេវ លោ
ច កន្តា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង ។ ពួកធម៌ ដែលគន្លះមិនគប្បី
ដោតក្រង តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង
អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រង ។

(២៤៣) ពួកធម៌ប្រកបដោយគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
ពួកធម៌ប្រកបដោយគន្លះ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ ។

(២៤៤) ពួកធម៌ជាគន្លះផង ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងផង តើដូច
ម្តេច ។ គន្លះទាំងនោះឯង ជាគន្លះផង ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងផង ។
ពួកធម៌ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះ
ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល
និងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះ ។

គន្ថគោដ្ឋកេ និក្ខេបេ

[២៤៥] កតមេ ធម្មា កត្តា ថេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ។ សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្ថោ អភិជ្ឈកាយកន្ថេន^(១) កន្ថោ ថេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច អភិជ្ឈ កាយកន្ថោ សីលព្វតបរាមាសកាយកន្ថេន^(២) កន្ថោ ថេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ឥទំសព្វាភិធិវេសោ កាយកន្ថោ អភិជ្ឈកាយកន្ថេន កន្ថោ ថេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច អភិជ្ឈ កាយកន្ថោ ឥទំសព្វាភិធិវេសកាយកន្ថេន^(៣) កន្ថោ ថេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ឥមេ ធម្មា កត្តា ថេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា កន្ថសម្បយុត្តា ថេវ ឆោ ច កត្តា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វេចេត្វា វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទោ ឥមេ ធម្មា កន្ថសម្បយុត្តា ថេវ ឆោ ច កត្តា ។

[២៤៦] កតមេ ធម្មា កន្ថវិប្បយុត្តា កន្ថធិយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទោ

១ អភិជ្ឈាយ កាយកន្ថេន ។ ២ សីលព្វតបរាមាសេន កាយកន្ថេន ។

៣ ឥទំសព្វាភិធិវេសេន កាយកន្ថេន ។

គន្ថោច្ឆកុកុស្តប្ប

(២៤៥) ពួកធម៌ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង តើដូចម្តេច ។

សីលពូតបរាមាសកាយគន្ថៈ ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង ដោយ

អភិជ្ឈកាយគន្ថៈ អភិជ្ឈកាយគន្ថៈ ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង

ដោយសីលពូតបរាមាសកាយគន្ថៈ ឥសប្បាភិវេសកាយគន្ថៈ ជាគន្ថៈផង

ប្រកបដោយគន្ថៈផង ដោយអភិជ្ឈកាយគន្ថៈ អភិជ្ឈកាយគន្ថៈ ជា

គន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង ដោយឥសប្បាភិវេសកាយគន្ថៈ នេះ

ពួកធម៌ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយ

គន្ថៈ តែមិនមែនគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌

ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយគន្ថៈ តែមិនមែនគន្ថៈ ។

(២៤៦) ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្ថៈ តែគន្ថៈគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។

ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល

អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ ប្រាវចរ អប្បាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌ

ឥមេ ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា កន្តនិយា ។ កតមេ
 ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា អកន្តនិយា ។ អបរិយាប្ប
 មត្តា ច មក្កជលានិ ច អសុដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ
 ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា អកន្តនិយា ។

(២៤៧) កតមេ ធម្មា ឡិយា ។ បេ ។ កត-
 មេ ធម្មា យោកា ។ បេ ។

(២៤៨) កតមេ ធម្មា ជីវរណា ។ ន ជីវ-
 លានិ កាមច្ឆន្ទជីវរណំ ព្យាចានជីវរណំ ជីនមិទ្ធ-
 ជីវរណំ ឧទ្ធចក្កក្កុជជីវរណំ វិចិត្តាជីវរណំ អវិជ្ជា-
 ជីវរណំ ។

(២៤៩) តត្ថ កតមំ កាមច្ឆន្ទជីវរណំ ។ យោ
 កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរតោ កាមនន្ទំ កាម-
 តណ្ហា កាមសិនេហោ កាមបរិឡោហោ កាមមុត្តា
 កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ឆតិ កាមច្ឆន្ទជីវរណំ ។

(២៥០) តត្ថ កតមំ ព្យាចានជីវរណំ ។
 អនត្ថំ មេ អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ
 មេ ចរតិ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រង ។ ពួក
ធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះមិនគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។ មគ្គជា
អបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ប្រាស
ចាកគន្លះ តែគន្លះមិនគប្បីដោតក្រង ។

(២៤៧) ពួកធម៌ជាឧបាសិកៈ (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យលង់ក្នុងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកធម៌ជាយោគៈ (ធម៌ប្រកបសត្វទុកក្នុងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ បេ ។

(២៤៨) ពួកធម៌ជានីវរណៈ (ធម៌ជារនាំង) តើដូចម្តេច ។
នីវរណៈ ៦ គឺ កាមច្ចន្ធនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ មីនមិទ្ធនីវរណៈ
ទុច្ចកកច្ចនីវរណៈ វិចិត្រនីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ។

(២៤៩) បណ្តានីវរណៈទាំងនោះ កាមច្ចន្ធនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីប្រាថ្នាចំពោះកាម សេចក្តីត្រេកអរចំពោះកាម សេចក្តីរករាយ
ចំពោះកាម សេចក្តីអន្ទះសាចំពោះកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ចំពោះកាម
សេចក្តីរោលរាលចំពោះកាម សេចក្តីជ្រុលជ្រប់ចំពោះកាម សេចក្តីបំបិទ
ចំពោះកាម ក្នុងកាមទាំងឡាយ ណា នេះហៅថា កាមច្ចន្ធនីវរណៈ ។

(២៥០) បណ្តានីវរណៈទាំងនោះ ព្យាបាទនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំ
កើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ គំ-
នុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ

នីវរណគោច្ចពេ និក្ខេបេ

ចរិស្សត័តិ អាឃាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ មនា-
 បស្ស អនត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិតិ ។ បេ ។
 អនត្ថំ ចរិស្សត័តិ អាឃាតោ ជាយតិ អប្បយស្ស
 មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិតិ
 ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិស្សត័តិ អាឃាតោ ជាយតិ
 អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ ជាយតិ យោ ឯវ-
 រូចោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ បដិឃំ បដិវិ-
 រោធា កោចោ បកោចោ សម្មកោចោ នោសោ
 បនោសោ សម្មនោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបតិ មនោ-
 បនោសោ កោធា កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតតំ នោសោ
 ទូសនា ទូសិតតំ ព្យាបតិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតតំ
 វិរោធា បដិវិរោធា ចល្លាក្កំ អសុរោចោ អនត្តម-
 នតា ចិត្តស្ស វេទំ វុច្ឆតិ ព្យាចាទដិវរណំ ។

[២៥០] តត្ថ កតមំ ដំនមិទ្ធីវរណំ អត្ថ

ដំនំ អត្ថ មិទ្ធី ។ តត្ថ កតមំ ដំនំ ។

និរណោកោត្តរនិរុទ្ទ

គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្ម មិនជាប្រយោជន៍
 ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់បុគ្គល ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។
 ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ ជនឯណោះ
 នឹងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
 បានប្រព្រឹត្ត នូវកម្មជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិន
 ជាទីពេញចិត្ត នៃអញ ។ បេ ។ ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជា
 ប្រយោជន៍ ។ បេ ។ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ឬក៏
 គំនុំកើតឡើងក្នុងហេតុមិនគួរ និងការគំនូននៃចិត្ត ការគំនូនតប សេច-
 ក្តីហ្នឹងថ្នាក់ ការខឹងតប ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្វាំង ការក្រោធម្លាវ
 ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចនៃចិត្ត ការ
 ប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រោធការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត អាការ
 ប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃចិត្ត
 ព្យាបាទ ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តភាព ការខឹង ការតូចចិត្ត
 ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ព្យាបាទនិរណោកោត្តរ ។

(២៥១) បណ្ណានិរណោកោត្តរនោះ ចិនមិទ្ធនិរណោកោត្តរ តើដូច
 ម្តេច ។ ចិនៈ (សេចក្តីផ្តុំព្រាង) ក៏មាន មិទ្ធា (សេចក្តី
 ដើរកងក៏) ក៏មាន ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ចិនៈ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ភាពមិនឈ្លាសវៃ ភាពមិនគួរដល់ការងារ ការជ្រប់នៅ ការសម្ងំនៅ
 សេចក្តីរញ្ជា អាការរញ្ជា ភាពរញ្ជា សេចក្តីផ្ដុំញាត្រង់ ការផ្ដុំញា
 ត្រង់ ភាពផ្ដុំញាត្រង់ ណា នៃចិត្ត នេះហៅថា ចិនៈ ។ បណ្ណាធម៌
 ទាំងនោះ មិច្ឆៈ តើដូចម្តេច ។ ភាពមិនឈ្លាសវៃ ភាពមិនគួរដល់
 ការងារ ការជ្រប់ ការស្រពោន ការងងឹតឈ្ងប់ខាងក្នុង ការងោកងក់
 ការស្របសៅ អាការយឺតភ្លឺ ។ សេចក្តីស្របសៅ អាការស្របសៅ
 ភាពស្របសៅ ណា នៃកាយ នេះហៅថា មិច្ឆៈ ។ នេះចិនៈ
 នេះមិច្ឆៈ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ នេះហៅថា ចិនមិច្ឆនិវរណៈ ។

(២៥២) បណ្ណានិវរណៈទាំងនោះ ទទួលកក្កចនិវរណៈ តើដូចម្តេច ។
 ទទួលៈ (ការអវិណ្ឌតអណ្ឌ) ក៏មាន កក្កចៈ (ការនឹករឿង) ក៏មាន ។
 បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ទទួលៈ តើដូចម្តេច ។ ការអវិណ្ឌតអណ្ឌ ការ
 មិនស្ងប់ម្យ៉ាង ការរាយមាយ ការភ័ន្តកាំង ណា នៃចិត្ត នេះ ហៅថា
 ទទួលៈ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ កក្កចៈ តើដូចម្តេច ។ ការសំគាល់ថា
 គួរក្នុងរបស់មិនគួរ សំគាល់ថាមិនគួរក្នុងរបស់គួរ សំគាល់ថាជាទោស
 ក្នុងរបស់មិនមែនជាទោស សំគាល់ថាមិនជាទោស ក្នុងរបស់ជាទោស
 នឹងសេចក្តីរឿង អាការរឿង ភាពនៃចិត្តរឿង ការក្តៅក្រហាយ
 ចិត្ត ការរសេមរសាមចិត្ត ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
 កក្កចៈ ។ នេះទទួលៈ នេះកក្កចៈ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ នេះហៅ
 ថា ទទួលកក្កចនិវរណៈ ។

និវរណគោដ្ឋកេ និក្ខេបោ

(២៥៣) តត្ថ កតមំ វិចិត្តាដ្ឋានីវរណំ ។ សត្វ
 កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ ធម្មេ កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ សង្ឃេ
 កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ សិក្ខាយ កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ បុព្វ-
 ន្តេ កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ អបរន្តេ កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ
 បុព្វនាបរន្តេ កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ ឥន្ទប្បដ្ឋយតាបដិច្ច-
 សមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កង្ខតំ វិចិត្តត្ថំ យា ឯវុចា
 កង្ខា កង្ខាយនា កង្ខាយិតត្ថំ វិមតិ វិចិត្តា ទ្វេ-
 ឡកំ ទ្វេនាបថោ សំសយោ អនេកំសត្តាហោ
 អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោតាហនា ឥម្ពិតត្ថំ
 ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ឥទំ វុច្ឆតិ វិចិត្តាដ្ឋានីវរណំ ។

(២៥៤) តត្ថ កតមំ អវិជ្ជាដ្ឋានីវរណំ ។ ទុក្ខេ
 អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធ�េ អ-
 ញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ
 បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរន្តេ
 អញ្ញាណំ ឥន្ទប្បដ្ឋយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ

នីវរណោច្ឆារនិរុទ្ធ

[២៥៣] បណ្ណានីវរណោច្ឆារនិរុទ្ធ វិចិត្តិច្ឆានីវរណោច្ឆារនិរុទ្ធ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះ
 ព្រះធម៌ ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះ
 សិក្ខា ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងដើម ឆ្លៀងឆ្លល់
 សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងចុង ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធ
 ទាំងចំណែកខាងដើម ទាំងចំណែកខាងចុង ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះ
 ពួកធម៌ ដែលកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ និងសេចក្តីសង្ស័យ
 អាការសង្ស័យ ភាពនៃចិត្តសង្ស័យ ការយល់ឆ្គោង ការសង្ស័យ ការ
 បែកចិត្តជាចំពាមពីរ ការបែកជាផ្លូវពីរ ការឆ្លៀងឆ្លល់ ការប្រកាន់យក
 ចំណែកដ៏ច្រើន ការសាញប្រជាញ ការសាន់វន់ចិត្ត ការប្រកាន់មិន
 ជាច្រើន ភាពនៃចិត្តវិលវល់ ការរសេមរសាមនៃចិត្ត ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តិច្ឆានីវរណោច្ឆារនិរុទ្ធ ។

[២៥៤] បណ្ណានីវរណោច្ឆារនិរុទ្ធ អវិជ្ជានីវរណោច្ឆារនិរុទ្ធ តើដូចម្តេច ។ ការមិន
 ដឹងក្នុងទុក្ខ មិនដឹងក្នុងហេតុឲ្យកើតទុក្ខ មិនដឹងក្នុងការរលត់ទុក្ខ មិនដឹងក្នុង
 បដិបទ្ធាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ មិនដឹងក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើម
 មិនដឹងក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើម ទាំង
 ចំណែកខាងចុង មិនដឹងក្នុងពួកធម៌ដែលកើតព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

អញ្ញាលំ យំ ឯវ្យុបំ អញ្ញាលំ អនុស្សនំ អនុភស្មម
 យោ អនុត្តោនោ អសម្ពោនោ អប្បដិវេនោ អសង្កា-
 ហនា អបរិយោតាហនា អសមបេត្តនា អប្បត្ថវេត្ត-
 ណា អប្បត្ថត្ថត្ថំ ធុម្ពុជំ ពាល្យំ អសម្ពជញ្ញំ មោ-
 ហោ បមោហោ សម្មោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជោយោ អវិជ្ជា-
 យោតោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាលង្គិ-
 មោហោ អកុសលម្ធលំ ឥទំ វុត្ថតិ អវិជ្ជាជីវណំ ។

ឥមេ ធម្មា ជីវណំ ។

[២៥៥] កតមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។ តេ
 ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
 ធម្មា កាមាវចន រូចាវចន អរូចាវចន អបរិយាបដ្ឋា
 វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថន្ទោ សព្វញ្ច វ្យុបំ
 អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។

[២៥៦] កតមេ ធម្មា ជីវណិយា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូចា-
 វចន អរូចាវចន រូបត្ថន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថ-
 ន្ទោ ឥមេ ធម្មា ជីវណិយា ។ កតមេ ធម្មា
 អជីវណិយា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដលានិ
 ច អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អជីវណិយា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

និងការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនភ្ញាក់រលឹក
 ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនបានដោតក្រង់ទុក ការ
 មិនចុះចិត្តស្ងប់ មិនពឹងមើល ការមិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់
 ការយល់ខុស ភាពនៃសេចក្តីល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង វង្វេង
 ជ្រប់ ការភ្លេចភ្លាំង អវិជ្ជា អន្លង់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស្សយន្ត
 គឺអវិជ្ជា ការស្តាប់ដំណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វេង ជាអកុសល-
 មូល ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អវិជ្ជានិវរណៈ ។

នេះពួកធម៌ជាវិវរណៈ ។

[២៥៥] ពួកធម៌ មិនមែននិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌
 ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាអកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាតាមាវចរ ប្រាវចរ អប្បាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែននិវរណៈ ។

[២៥៦] ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាអកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវ-
 ចរ ប្រាវចរ អប្បាវចរ រូបខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ។ ពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង
 នេះពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ។

និវរណោច្ឆកេ និក្ខេបោ

(២៥៧) កតមេ ធម្មា និវរណសម្បយុត្តា ។
 តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាទន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា និវរណសម្ប-
 យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា និវរណវិប្បយុត្តា ។
 តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាទន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា និវរណវិប្បយុត្តា ។

(២៥៨) កតមេ ធម្មា និវរណា ចេវ និវរ-
 ណីយា ច ។ តានេវ និវរណានិ និវរណា ចេវ
 និវរណីយា ច ។ កតមេ ធម្មា និវរណីយា ចេវ
 នោ ច និវរណា ។ តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា
 និវរណីយា តេ ធម្មេ វេចេត្វា អវសេសា សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូចាវ-
 ចន អរូចាវចន រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ ធម្មា និវរណីយា ចេវ នោ ច និវរណា ។

(២៥៩) កតមេ ធម្មា និវរណា ចេវ និវរណ-
 សម្បយុត្តា ច ។ កាមច្ឆន្ទនិវរណំ អវិជ្ជានិវរណ-
 ន និវរណញ្ចេវ និវរណសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវរណំ

នីវរណគោត្តកនិក្ខេប

[២៥៧] ពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 នេះពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាក
 នីវរណៈ ។

[២៥៨] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង
 តើដូចម្តេច ។ នីវរណៈទាំងនោះឯង ហៅថានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍
 ដល់នីវរណៈផង ។ ពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែន
 ជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ
 ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់
 ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ
 រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ជា
 ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។

[២៥៩] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង តើដូច
 ម្តេច ។ កាមច្ចន្ធនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយ
 អវិជ្ជានីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កាមច្ឆន្ទនិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច
ព្យាបាទនិវេរណំ អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេ-
រណសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវេរណំ ព្យាបាទនិវេរណោ ន
និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច ដឹងមិទ្ធុនិវេរណំ
អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច
អវិជ្ជានិវេរណំ ដឹងមិទ្ធុនិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេ-
រណសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចនិវេរណំ អវិជ្ជានិវេរណោ ន
និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវេរណំ ឧទ្ធច-
្ចនិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច កុ-
ក្កុច្ចនិវេរណំ អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេរណ-
សម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវេរណំ កុក្កុច្ចនិវេរណោ ន និ-
វេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច វិចិត្តិន្ទានិវេរណំ
អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច
អវិជ្ជានិវេរណំ វិចិត្តិន្ទានិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និ-
វេរណសម្បយុត្តញ្ច កាមច្ឆន្ទនិវេរណំ ឧទ្ធច្ចនិវេរណោ-
ន និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចនិវេរណំ
កាមច្ឆន្ទនិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ និវេរណសម្បយុ-
ត្តញ្ច ព្យាបាទនិវេរណំ ឧទ្ធច្ចនិវេរណោ ន និវេរណោ ញោវ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដោយកាមច្ចន្តន៍វរណៈ ព្យាបាទន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយ
 ន៍វរណៈផង ដោយអវិជ្ជាន៍វរណៈ អវិជ្ជាន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រ-
 កបដោយន៍វរណៈផង ដោយព្យាបាទន៍វរណៈ ច័នម្ចីន៍វរណៈ ជា
 ន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង ដោយអវិជ្ជាន៍វរណៈ អវិជ្ជាន៍វរ-
 ណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង ដោយច័នម្ចីន៍វរណៈ
 ឡូច្ចន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផ ដោយអវិជ្ជាន៍វរ-
 ណៈ អវិជ្ជាន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង ដោយ
 ឡូច្ចន៍វរណៈ កុក្ខច័ន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង
 ដោយអវិជ្ជាន៍វរណៈ អវិជ្ជាន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរ-
 ណៈផង ដោយកុក្ខច័ន៍វរណៈ វិចិក្ខាន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកប
 ដោយន៍វរណៈផង ដោយអវិជ្ជាន៍វរណៈ អវិជ្ជាន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈ
 ផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង ដោយវិចិក្ខាន៍វរណៈ កាមច្ចន្តន៍វរណៈ
 ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង ដោយឡូច្ចន៍វរណៈ ឡូច្ច-
 ន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង ដោយកាមច្ចន្តន៍វរ-
 ណៈ ព្យាបាទន៍វរណៈ ជាន៍វរណៈផង ប្រកបដោយន៍វរណៈផង

និរណតោច្ចពេ និក្ខេបោ

ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចជីវនាំ ព្យាបាទជីវនោ-
 ន ជីវនាញោវ ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច ដឹងមិទ្ធិជីវនាំ
 ឧទ្ធច្ចជីវនោន ជីវនាញោវ ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច
 ឧទ្ធច្ចជីវនាំ ដឹងមិទ្ធិជីវនោន ជីវនាញោវ ជីវនា-
 សម្បយុត្តញ្ច កុក្កុច្ចជីវនាំ ឧទ្ធច្ចជីវនោន ជីវ-
 នាញោវ ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចជីវនាំ កុក្កុច្ច-
 ជីវនោន ជីវនាញោវ ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច វិច្ច-
 ត្តន្តាជីវនាំ ឧទ្ធច្ចជីវនោន ជីវនាញោវ ជីវនា-
 សម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចជីវនាំ វិច្ចត្តន្តាជីវនោន ជីវ-
 នាញោវ ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាជីវនាំ ឧទ្ធច្ច-
 ជីវនោន ជីវនាញោវ ជីវនាសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ច-
 ជីវនាំ អវិជ្ជាជីវនោន ជីវនាញោវ ជីវនាសម្ប-
 យុត្តញ្ច ឥមេ ធម្មា ជីវនា ចេវ ជីវនាសម្បយុ-
 ត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា ជីវនាសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ជីវនា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
 សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វិបេត្តា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា ជីវនាសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ជីវនា ។

នីវរណពោច្ចកនិក្ខេប

ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយព្យាបាទនីវរណៈ បីនមិទ្ធនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយបីនមិទ្ធនីវរណៈ កក្កុច្ចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយកក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិត្តនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយវិចិត្តនីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយអវិជ្ជានីវរណៈ នេះពួកធម៌ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[២៦០] កតមេ ធម្មា នីវរណវិប្បយុត្តា នីវរ-
ណីយា ។ តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា សា-
សវា កុសលាព្យាកតា^(១) ធម្មា កាមាវចរ រូចាវច-
រា អរូចាវចរ រូបកូន្ទោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណកូន្ទោ ឥមេ
ធម្មា នីវរណវិប្បយុត្តា នីវរណីយា ។ កតមេ ធម្មា
នីវរណវិប្បយុត្តា អនីវរណីយា ។ អបរិយាបន្នា មក្ក-
ច មក្កដលានិ ច អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
នីវរណវិប្បយុត្តា អនីវរណីយា ។

[២៦១] កតមេ ធម្មា បរមមាសា ។ ទិដ្ឋិបរ-
មាសោ ។ តត្ថ កតមោ ទិដ្ឋិបរមាសោ ។ សស្ស-
តោ លោកោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា អន្ត-
វា លោកោតិ វា អនន្តវា លោកោតិ វា តំ ជីវំ
តំ សរីរន្តំ វា អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សរីរន្តំ វា ហោតិ
តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បរ-
ម្មរណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ
បរម្មរណាតិ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ
បរម្មរណាតិ វា យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិ-
កហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តតំ

១ ឧ. កុសលាកុសលាព្យាកតាតិ និស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២៦០] ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយភាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ។

[២៦១] ពួកធម៌ជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិបរាមាសៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ (ការយល់ឃើញ) ថា លោកទៀងក្តី ថា លោកមិនទៀងក្តី ថា លោកមានទីបំផុតក្តី ថា លោកមិនមានទីបំផុតក្តី ថា ជីវិតនោះ គឺសរីរៈនោះក្តី ថា ជីវិតដទៃសរីរៈដទៃក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅមិនកើតទៀតក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនទៀតក៏មានក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនក្តី និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិព្រាញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ

នីវេណគោច្ចពេ និក្ខេបោ

ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាលោ បដិគ្គាលោ អភិធិវេសោ បរ-
 មាសោ កុម្មតោ មិន្ទាបដោ មិន្ទតំ វិគ្គាយតនំ វិប-
 រិយេសត្តាលោ អយំ វុត្ថុតិ ទិដ្ឋិបរមាសោ ។ សត្វា-
 បិ មិន្ទាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិបរមាសោ ។ ឥមេ ធម្មា បរមា-
 សា ។ កតមេ ធម្មា ឆោ បរមាសា ។ តេ ធម្មេ
 វិបេត្តា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ អបរិយាបន្នា វេទ-
 នាឧន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សត្វត្វា រូបំ អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឆោ បរមាសា ។

[២៦២] កតមេ ធម្មា បរមមជ្ជា ។ សាសវ-
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
 ចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ ធម្មា បរមមជ្ជា ។ កតមេ ធម្មា អបរមមជ្ជា ។
 អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសដ្ឋតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អបរមមជ្ជា ។

[២៦៣] កតមេ ធម្មា បរមាសសម្បយុត្តា ។ តេ-
 ហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាឧន្ទោ ។ បេ ។

និរណពោធិកនិក្ខេប

ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការក្លចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការ
 ស្ថាបអង្គែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់
 សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះ
 ហៅថា ទិដ្ឋិបកមាសៈ ។ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋិបក-
 មាសៈដែរ ។ នេះពួកធម៌ជាបកមាសៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាបកមាសៈ
 តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល
 អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ
 វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ប្រទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះ
 ពួកធម៌ មិនមែនជាបកមាសៈ ។

[២៦២] ពួកធម៌ដែលបកមាសៈស្ថាបអង្គែល តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតា-
 មាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ ប្រក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួក
 ធម៌ ដែលបកមាសៈស្ថាបអង្គែល ។ ពួកធម៌ដែលបកមាសៈមិនស្ថាប
 អង្គែល តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អស-
 ង្កតធាតុផង នេះពួកធម៌ដែលបកមាសៈមិនស្ថាបអង្គែល ។

[២៦៣] ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយបកមាសៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។

វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ឥមេ ធម្មា បរាមាសសប្បយុត្តា ។
 កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា ។ តេហិ ធម្មេ-
 ហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធទ្វេ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ សព្វញ្ច រូបំ អសន្នតា ច ធាតុ
 ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា ។

(២៦៤) កតមេ ធម្មា បរាមាសា ចេវ បរា-
 មជ្ជា ច ។ ស្ទេវ បរាមាសោ បរាមាសោ ចេវ
 បរាមជ្ជា ច ។ កតមេ ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ ឆោ
 ច បរាមាសា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា បរា-
 មជ្ជា តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា សាសវា កុស-
 លាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូចាវចន
 អរូចាវចន រូបក្ខន្ធទ្វេ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ឥមេ
 ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ ឆោ ច បរាមាសា ។

(២៦៥) កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរា-
 មជ្ជា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា
 សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវ-
 ចន រូចាវចន អរូចាវចន រូបក្ខន្ធទ្វេ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធទ្វេ ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរាមជ្ជា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ដែលប្រកបដោយបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌ដែល
ប្រាសចាកបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំង
នោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខតធាតុ
នេះពួកធម៌ដែលប្រាសចាកបរាមាសៈ ។

(២៦៤) ពួកធម៌ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល
ផង តើដូចម្តេច ។ បរាមាសៈនោះឯង ជាបរាមាសៈផង ដែលបរា-
មាសៈស្តាប់អង្គុលផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិន
មែនជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ដែលបរាមាសៈស្តាប់
អង្គុល ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេស
សល់ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌គ្រាន់តែបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនជាបរាមាសៈ ។

(២៦៥) ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាប់
អង្គុល តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ
ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល ។

បរាមាសគោត្តកេ ឧត្តរោ

កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។ អប-
រិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសដ្ឋតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។

(២៦៦) កតមេ ធម្មា សារម្មណា ។ វេទនា-
ខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពាសន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ
ឥមេ ធម្មា សារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អនាម្ម-
ណា ។ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា អនាម្មណា ។

(២៦៧) កតមេ ធម្មា ចិត្តា ។ ចក្កវិញ្ញាណំ
សោតវិញ្ញាណំ យានវិញ្ញាណំ ជីវិតវិញ្ញាណំ កាយ-
វិញ្ញាណំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥមេ ធម្មា
ចិត្តា ។ កតមេ ធម្មា វេទនា ចិត្តា ។ វេទនាខន្ធោ
សញ្ញាខន្ធោ សម្ពាសន្ធោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា វេទនា ចិត្តា ។

(២៦៨) កតមេ ធម្មា ចេតសិកា ។ វេទនាខន្ធោ
សញ្ញាខន្ធោ សម្ពាសន្ធោ ឥមេ ធម្មា ចេតសិកា ។
កតមេ ធម្មា អចេតសិកា ។ ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ
អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អចេតសិកា ។

បរាមាសធាតុកនិក្ខេប

ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈផង បរាមាសៈមិនស្អាបអង្គ្រលផង តើដូច
ម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាបន្ទៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្កតធាតុផង
នេះពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈផង បរាមាសៈមិនស្អាបអង្គ្រលផង ។

(២៦៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកុន្ធ វិញ្ញាណកុន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយអារម្ម-
ណ៍ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងអស់ និង
អសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជាអារម្មណ៍ ។

(២៦៧) ពួកធម៌ជាចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោត-
វិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវ្ហវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុ នេះពួកធម៌ជាចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចិត្ត តើដូចម្តេច ។
វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកុន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួក
ធម៌មិនមែនជាចិត្ត ។

(២៦៨) ពួកធម៌ជាចេតសិក តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញា-
ខន្ធ សង្ខារកុន្ធ នេះពួកធម៌ជាចេតសិក ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចេតសិក
តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង អសង្កតធាតុផង នេះពួកធម៌
មិនមែនជាចេតសិក ។

[២៦៩] កតមេ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តា ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពាវត្តន្ធោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ ចិត្តំ ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សម្បយុត្តន្តិច្ចំ ចិត្តេន វិប្បយុត្តន្តិច្ចំ ។

[២៧០] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋា ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពាវត្តន្ធោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ ចិត្តំ ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សំសដ្ឋន្តិច្ចំ ចិត្តេន វិសំសដ្ឋន្តិច្ចំ ។

[២៧១] កតមេ ធម្មា ចិត្តសម្មដ្ឋានា ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពាវត្តន្ធោ កាយវិញ្ញាតិ វេទនាវិញ្ញាតិ យំ វា បទពាម្បំ អត្ថំ រូបំ ចិត្តំ ចិត្តហេតុកំ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបាយតំ សន្តាយតំ កន្តាយតំ វសាយតំ ដោជ្ជន្តាយតំ អាកាសធាតុ អាចោធាតុ រូបស្សំ លហិតា រូបស្សំ មុត្តតា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៦៩) ពួកធម៌ប្រកបដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌ប្រាស
 ចាកចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌
 ប្រាសចាកចិត្ត ។ ចិត្តគេមិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា
 ប្រាសចាកចិត្តផងទេ ។

(២៧០) ពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
 ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត ។ ពួក
 ធម៌មិនច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខ-
 តធាតុ នេះពួកធម៌មិនច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត ។ ចិត្តគេមិនគប្បីពោល
 ថា ច្រឡកច្រឡំដោយចិត្តផង ថាមិនច្រឡកច្រឡំដោយចិត្តផងទេ ។

(២៧១) ពួកធម៌តាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។
 វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ (ការកម្រើកកាយ)
 វិចីវិញ្ញាតិ (ការកម្រើកវាចា) ថ្មក៏ រូបដទៃណា គឺរូបកើតអំពីចិត្ត
 មានចិត្តជាហេតុ មានចិត្តជាសមុជ្ជាន រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ
 គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោងញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ
 រូបស្ស្រលហុតា (ភាពនៃរូបស្រាល) រូបស្សមុទុតា (ភាពនៃរូបទន់)

បរាមាសគោត្តកេ និព្វេយេ

រូបស្ស កក្កញ្ញតា រូបស្ស ឧបបយោ រូបស្ស សន្តតិ
កក្កញ្ញីកាវេ អាហារវេ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសម្មជ្ជាណ ។
កក្កមេ ធម្មា ឆោ ចិត្តសម្មជ្ជាណ ។ ចិត្តញ្ច អវ-
សេសញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឆោ
ចិត្តសម្មជ្ជាណ ។

[២៧២] កក្កមេ ធម្មា ចិត្តសហគុណោ ។ វេទនា-
ខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពារក្ខន្ទោ កាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសហគុណោ ។ កក្កមេ ធម្មា ឆោ ចិត្ត-
សហគុណោ ។ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច រូបំ អសង្ខតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឆោ ចិត្តសហគុណោ ។

[២៧៣] កក្កមេ ធម្មា ចិត្តានុបរិវត្តិនោ ។
វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពារក្ខន្ទោ កាយវិញ្ញតិ
វចីវិញ្ញតិ ឥមេ ធម្មា ចិត្តានុបរិវត្តិនោ ។ កក្កមេ
ធម្មា ឆោ ចិត្តានុបរិវត្តិនោ ។ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច
រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឆោ ចិត្តានុ-
បរិវត្តិនោ ។

[២៧៤] កក្កមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មជ្ជាណ ។
វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពារក្ខន្ទោ ឥមេ ធម្មា

បរាមាសោចក្កនិក្ខេប

រូបស្សកម្មញ្ញតា (ភាពនៃរូបគួរដល់ការងារ) រូបស្សទុបចយៈ (ការសន្សំនៃរូប) រូបស្សសន្តតិ (ដំណនៃរូប) កតឡឺង្ការាហារ នេះពួកធម៌ដែលតាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបដ៏សេសផង អសន្ធិតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ។

(២៧២) ពួកធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធសញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីរិញ្ញាតិ នេះពួកធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបដ៏សេសផង អសន្ធិតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

(២៧៣) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធសញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីរិញ្ញាតិ នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបដ៏សេសផង អសន្ធិតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

(២៧៤) ពួកធម៌ច្រឡំច្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ នេះពួកធម៌

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណ៍

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។ កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។ ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុត្តា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។

[២៧៥] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស-
ហកុនោ ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពុត្តន្ធោ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហកុនោ ។ កត-
មេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហកុនោ ។
ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុត្តា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហកុនោ ។

[២៧៦] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា-
បរិវត្តនោ ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពុត្តន្ធោ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាបរិវត្តនោ ។ កត-
មេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាបរិវត្តនោ ។
ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុត្តា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាបរិវត្តនោ ។

[២៧៧] កតមេ ធម្មា អជ្ឈត្តកា ។ ចក្ខាយ-
តនំ ។ បេ ។ មនាយតនំ ឥមេ ធម្មា អជ្ឈត្តកា ។
កតមេ ធម្មា ពាហិកា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
ធម្មាយតនំ ឥមេ ធម្មា ពាហិកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គហិ

ប្រឡូកប្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខត-
ធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ។

(២៧៥) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំ ទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

(២៧៦) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ វិញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំ ទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

(២៧៧) ពួកធម៌ជាខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ មនាយតនៈ នេះពួកធម៌ជាខាងក្នុង ។ ពួកធម៌ជាខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ វេ ។ ធម្មាយតនៈ នេះពួកធម៌ជាខាងក្រៅ ។

បរាមាសកោដ្ឋកោ និព្វេកោ

(២៧៨) កតមេ ធម្មា ឧបាទា ។ ចក្ខុយ-
តនំ ។ មេ ។ កតទ្បីកាវោ អាហារោ ឥមេ ធម្មា
ឧបាទា ។ កតមេ ធម្មា នោ ឧបាទា ។ វេទនា-
ខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សង្ខារក្ខន្ទោ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ
ចត្តារោ ច^(១) មហាក្ខតា អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា នោ ឧបាទា ។

(២៧៩) កតមេ ធម្មា ឧបាទិន្នា ។ សាសវ-
កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចិត្រា កាមាវចរ
រូចាវចរ អរូចាវចរ វេទនាខន្ទោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ទោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា
ឧបាទិន្នា ។ កតមេ ធម្មា អនុបាទិន្នា ។ សា-
សវំ កុសលាកុសលា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវច-
រ អរូចាវចរ វេទនាខន្ទោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ
យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុសលា ធាតុកុសលា
ន ច កម្មវិចិត្រា យញ្ច រូបំ ន កម្មស្ស កត-
ត្តា អបរិយាបន្នា មត្តា ច មត្តដលានំ ច អសង្ខ-
តា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនុបាទិន្នា ។

បរាមាសពោធិកនិក្ខេប

(២៧៨) ពួកធម៌ជាទុបាទា (ទុបាទារូប) តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
 យតនៈ ។ បេ ។ កតត្ថវិញ្ញាណាវ នេះពួកធម៌ជាទុបាទា ។ ពួកធម៌
 មិនមែនជាទុបាទា តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មហាក្ខត្រូបទាំង ៤ និងអសង្កតធាតុ នេះធម៌មិនមែនជា
 ទុបាទា ។

(២៧៩) ពួកធម៌ជាទុបាទិន្នៈ (ធម៌មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ) តើដូចម្តេច ។ វិបាក ប្រកបដោយ
 អាសវៈ របស់ពួកធម៌ជាកុសល និងអកុសល ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូ-
 បាវចរ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ និងរូបដែលជាកម្មស្យកតត្តា
 នេះពួកធម៌ជាទុបាទិន្នៈ ។ ពួកធម៌ជាអនុបាទិន្នៈ (ធម៌មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ) តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល និងអកុសល ជាតាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ឬពួកធម៌ជាកិរិយា ដែល
 មិនមែនជាកុសល មិនមែនជាអកុសល មិនមែនជាកម្មវិបាក រូបដែល
 មិនមែនជាកម្មស្យកតត្តា មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈ ផលនៃមគ្គ និងអសង្កត-
 ធាតុ នេះពួកធម៌ ជាអនុបាទិន្នៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

[២៨០] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ។ ចត្តារិ
ឧបាទានានិ កាមុបាទានំ ទិដ្ឋុបាទានំ សីលព្វតុ-
បាទានំ អត្តវាទុបាទានំ ។

[២៨១] តត្ថ កតមំ កាមុបាទានំ ។ យោ
កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរកោ កាមនង្គំ កាម-
តណ្ហា កាមសីនេហោ កាមបរិទ្បាហោ កាមមុត្តា
កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ឆតិ កាមុបាទានំ ។

[២៨២] តត្ថ កតមំ ទិដ្ឋុបាទានំ ។ នត្ថំ ទិដ្ឋំ
នត្ថំ យំដ្ឋំ នត្ថំ ហុតំ នត្ថំ សុកដទុក្កដានំ កម្មា-
នំ ជលវិចារកោ នត្ថំ អយំ លោកោ នត្ថំ បរោ
លោកោ នត្ថំ មាតា នត្ថំ បិតា នត្ថំ សត្វា ឱប-
បាតិកា នត្ថំ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មក្ក-
តា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោ-
កំ សយំ អភិញ្ញា សង្កកត្វា បវេទន្តិតំ យា ឯវ-
រុចា ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋកតំ ទិដ្ឋកហានំ ទិដ្ឋកត្តារោ ទិដ្ឋវិស្វ-
កាយិកំ ទិដ្ឋវិច្ឆន្តិតំ ទិដ្ឋសញ្ញោជនំ កាហោ បដិក្កា-
ហោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបថោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៨០) ពួកធម៌ ជាទុប្បាទាន (សេចក្តីប្រកាន់មាំ) តើដូចម្តេច ។ ទុប្បាទាន ៤ គឺ កាមុប្បាទាន ទិដ្ឋប្បាទាន សីលព្វតុប្បាទាន អត្តវេទុប្បាទាន ។

(២៨១) បណ្តាទុប្បាទានទាំងនោះ កាមុប្បាទាន តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាចំពោះកាម ការត្រេកអរចំពោះកាម ការរីករាយចំពោះកាម ការអន្ទះសាចំពោះកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ចំពោះកាម ការរេលពលចំពោះកាម ការជ្រុលជ្រប់ចំពោះកាម ការនុល្លង់បំពោះកាម ណាក្នុងកាមទាំងឡាយ នេះហៅថា កាមុប្បាទាន ។

(២៨២) បណ្តាទុប្បាទានទាំងនោះ ទិដ្ឋប្បាទាន តើដូចម្តេច ។ ការយល់ថា ទានដែលបានឲ្យហើយមិនមានផល ឬជាធម៌មិនមានផល ឬជាតួចមិនមានផល ផលវិបាកនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើល្អ ឬធ្វើអាក្រក់មិនមានលោកនេះមិនមាន លោកខាងមុខមិនមាន មាតាមិនមានគុណ បិតាមិនមានគុណ ពួកសត្វជាទុបបាតិកៈមិនមាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ក្នុងលោក ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិល្អ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះនិងលោកខាងមុខ ដោយប្រាថ្នាដ៏ទុក្ខដោយខ្លួនឯង ហើយសំដែងប្រាប់បាន ក៏មិនមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការភ្ជួចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គុយ ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស

មិច្ឆត្តំ តិគ្គាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ ឥទំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋ-
 ថាទានំ ។ វេយ្យា សីលព្វតុថាទានំ អត្តវាទុថា-
 ទានំ សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋថាទានំ ។

[២៨៣] តត្ថ កតមំ សីលព្វតុថាទានំ ។ ឥតោ
 ពហិត្វា សមណាប្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ វតេន
 សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតំ យា ឯវុច្ចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិ-
 កតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិ-
 វិច្ឆន្តិកំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាហោ បដិក្កាហោ អភិជិ-
 វេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆត្តំ
 តិគ្គាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ ឥទំ វុច្ចតិ សីលព្វ-
 តុថាទានំ ។

[២៨៤] តត្ថ កតមំ អត្តវាទុថាទានំ ។ ឥធិ
 អស្សុតវា បុដ្ឋជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិទោ អរិយធម្ម អវិជ្ជតោ សប្បវិសានំ
 អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បវិស-
 ធម្ម អវិជ្ជតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ
 វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ

ឧបាសនាពោធិកន្ថប

ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ទិដ្ឋបាទាន ។ លើក
លែងតែសីលពូតុបាទាន និងអត្តវាទុបាទានចេញ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋតាំង
អស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋបាទានដែរ ។

(២៨៣) បណ្តាទុបាទានទាំងនោះ សីលពូតុបាទាន តើដូចម្តេច ។
ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ខាងក្រៅ អំពីសាសនានេះ (ប្រកាន់ថា) សេចក្តី
បរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវិត បរិសុទ្ធដោយសីលនិងវិត និងទិដ្ឋិ
ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្យាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការ
យល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការក្អួចកាន់ ការប្រកាន់ ការ
ប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិ
ដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
បែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតុបាទាន ។

(២៨៤) បណ្តាទុបាទានទាំងនោះ អត្តវាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។
បុថុជន ជាអ្នកមិនចេះដឹង ក្នុងលោកនេះ មិនធ្លាប់ឃើញពួកព្រះអរិយៈ
មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងអរិយធម៌ មិនទូន្មានខ្លួន ក្នុងអរិយធម៌ មិនធ្លាប់
ឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងសប្បុរសធម៌ មិនទូន្មាន
ខ្លួន ក្នុងសប្បុរសធម៌ រមែងយល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថា
មានរូបខ្លះ ឃើញរូបថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានក្នុងរូបខ្លះ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្ស័តិ វេទនាវនំ វា អត្តានំ
អត្តនំ វា វេទនំ វេទនាយ វា អត្តានំ សញ្ញា អត្តតោ
សមនុបស្ស័តិ សញ្ញាវនំ វា អត្តានំ អត្តនំ វា សញ្ញា
សញ្ញាយ វា អត្តានំ សង្ខារ អត្តតោ សមនុបស្ស័តិ
សង្ខារវនំ វា អត្តានំ អត្តនំ វា សង្ខារ សង្ខារសុ វា
អត្តានំ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្ស័តិ វិញ្ញាណ-
វនំ វា អត្តានំ អត្តនំ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា
អត្តានំ យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ទិដ្ឋិតហនំ ទិដ្ឋិ-
កត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្និតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ
កាលោ បដិក្កាលោ អភិនិវេសោ បរមាសោ កុម្ម-
តោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តត្ថាយតនំ វិបរិយេសត្តាលោ
ឥទំ វុច្ចតិ អត្តវាទុចាទានំ ។

ឥមេ ធម្មា ឧបាទានា ។

(២៨៥) កតមេ ធម្មា នោ ឧបាទានា ។ តេ
ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
ធម្មា កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ អបរិយាប-
ន្នា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថន្ធោ សព្វញ្ច
រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ ឧបាទានា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ឃើញវេទនាថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានវេទនាខ្លះ ឃើញវេទនាថាមាន
 កង់ខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកង់វេទនាខ្លះ ឃើញសញ្ញាថាជាខ្លួន ឃើញ
 ខ្លួនថាមានសញ្ញាខ្លះ ឃើញសញ្ញាថាមានកង់ខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមាន
 កង់សញ្ញាខ្លះ ឃើញសង្ខារថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានសង្ខារខ្លះ ឃើញ
 សង្ខារថាមានកង់ខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកង់សង្ខារខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណ
 ថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានវិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានកង់ខ្លួនខ្លះ
 ឃើញខ្លួនថាមានកង់វិញ្ញាណខ្លះ និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាត
 គឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់
 គឺទិដ្ឋិ ការក្នុងកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គីល ផ្លូវ
 អាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុង
 ការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អត្តវា-
 ទុបាទាន ។

នេះពួកធម៌ ជាទុបាទាន ។

[២៨៥] ពួកធម៌មិនមែនជាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ វៀរតែ
 ធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និង
 អព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខ្លួន
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិន
 មែនជាទុបាទាន ។

ឧបាសគោត្តកេ និព្វេហេ

[២៨៦] កតមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូបាវច-
 រា អរូបាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ។ កតមេ ធម្មា អនុបាទា-
 និយា ។ អបរិយាបន្នា មត្តា ច មគ្គដលានិ ច អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនុបាទានិយា ។

[២៨៧] កតមេ ធម្មា ឧបាទានសម្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា ឧបាទានស-
 ម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។

[២៨៨] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ ឧបាទានិ-
 យា ច ។ តានេវ ឧបាទានានិ ឧបាទានា ចេវ ឧបា-
 ទានិយា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ចេវ ឆោ
 ច ឧបាទានា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា ឧបា-
 ទានិយា តេ ធម្មេ វិបេត្តា អវសេសា សាសវា

ឧបាសនាបោកបញ្ឆោត

[២៨៦] ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាភូសល អភូសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា ។ ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា ។

[២៨៧] ពួកធម៌ប្រកបដោយឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយឧបាសនា ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាកឧបាសនា ។

[២៨៨] ពួកធម៌ជាឧបាសនាផង ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនាផង តើដូចម្តេច ។ ឧបាសនាទាំងនោះឯង ជាឧបាសនាផង ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនាផង ។ ពួកធម៌ គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តែមិនមែនជាឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ប្រកបដោយអាសវៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូបាវច-
ន អរូបាវចន រូបត្ថនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថនោ
ឥមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានា ។

(២៨៩) កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ ឧបាទា-
នសម្បយុត្តា ច ។ ទិដ្ឋុបាទានំ កាមុបាទានេន
ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច កាមុបាទានំ
ទិដ្ឋុបាទានេន ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច
សីលព្វតុបាទានំ កាមុបាទានេន ឧបាទានញ្ចេវ ឧបា-
ទានសម្បយុត្តញ្ច កាមុបាទានំ សីលព្វតុបាទានេន
ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច អត្តវាទុបាទានំ
កាមុបាទានេន ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្ត-
ញ្ច កាមុបាទានំ អត្តវាទុបាទានេន ឧបាទានញ្ចេវ
ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច ឥមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ
ឧបាទានសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទា-
នសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វេបេត្វា
វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថនោ ឥមេ ធម្មា
ឧបាទានសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ
ប្រក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
ឧបាទាន តែមិនមែនជាឧបាទាន ។

[២៨៩] ពួកធម៌ជាឧបាទានផង ប្រកបដោយឧបាទានផង តើ
ដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋុបាទាន ជាឧបាទានផង ប្រកបដោយឧបាទានផង
ដោយកាមុបាទាន កាមុបាទាន ជាឧបាទានផង ប្រកបដោយឧបាទាន
ផង ដោយទិដ្ឋុបាទាន សីលព្វតុបាទាន ជាឧបាទានផង ប្រកបដោយ
ឧបាទានផង ដោយកាមុបាទាន កាមុបាទាន ជាឧបាទានផង ប្រកប
ដោយឧបាទានផង ដោយសីលព្វតុបាទាន អត្តវាទុបាទាន ជាឧបាទាន
ផង ប្រកបដោយឧបាទានផង ដោយកាមុបាទាន កាមុបាទាន ជា
ឧបាទានផង ប្រកបដោយឧបាទានផង ដោយអត្តវាទុបាទាន នេះពួក
ធម៌ជាឧបាទានផង ប្រកបដោយឧបាទានផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកប
ដោយឧបាទាន តែមិនមែនជាឧបាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខ្លួន
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយឧបាទាន តែ
មិនមែនជាឧបាទាន ។

[២៧០] កតមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ឧបា-
 ទានិយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា
 សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមា-
 វចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ឧបា-
 ទានិយា ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា អនុ-
 បាទានិយា ។ អបរិយាបដ្ឋា មក្កា ច មក្កដលានិ
 ច អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្ប-
 យុត្តា អនុបាទានិយា ។

[២៧១] កតមេ ធម្មា កិលេសា ។ ទស
 កិលេសវត្ថុនិ លោភោ ទោសោ មោហោ មាធា
 ទិដ្ឋិ វិចិត្តិន្តា បីនំ ឧទ្ធច្ចំ អហិកំ អនោត្តប្បំ ។

[២៧២] តត្ថ កតមោ លោភោ ។ យោ រាគោ
 សារាគោ អនុនយោ អនុរោជោ នន្ទំ នន្ទិរាគោ
 ចិត្តស្ស សារាគោ ឥន្ទា មុន្ទា អន្លោសានំ គេដោ
 បលិគេដោ សង្កោ បង្កោ ឯជា មាយា ជនិកា
 សញ្ញននំ សិព្វនំ ជាលនំ សវិតា វិសត្តិកា សុត្ត

ឧបាសនាពោធិកនិក្ខេប

(២៧០) ពួកធម៌ប្រាសចាកឧបាសនា តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបា-
 សនា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌
 ប្រកបដោយភាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមរុចរ
 រុចរាវចរ អរុចរាវចរ និងប្រទូន្ម ។ បេ ។ វិញ្ញាណទូន្ម នេះពួកធម៌
 ប្រាសចាកឧបាសនា តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា ។ ពួកធម៌ប្រាស
 ចាកឧបាសនាផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនាផង តើដូចម្តេច ។
 មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌
 ប្រាសចាកឧបាសនាផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនាផង ។

(២៧១) ពួកធម៌ជាតិលេស (គ្រឿងសៅហ្មង) តើដូចម្តេច ។
 តិលេសវត្ថុ ១០ គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ វិចិត្រា
 មីនៈ ឧទ្ធច្ចៈ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ។

(២៧២) បណ្តាតិលេសវត្ថុទាំងនោះ លោភៈ តើដូចម្តេច ។
 តម្រេក ការត្រេកអរខ្លាំង ការជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ការស្រើបស្រាល
 ការរីករាយ ការរីករាយខ្លាំង តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា ការ
 ជ្រួលជ្រប់ ការផ្ទុលផ្ទប់ចិត្ត ការពាក់ព័ន្ធ ការរួបរឹត ការជាប់ចំពាក់
 ការលិចចុះ ធម្មជាតិវិសេសក្នុងក្រុងក្រុង មាយា ធម្មជាតិបង្កើតសត្វ
 ការញ៉ាំងសត្វឲ្យប្រកបដោយទុក្ខ ធម្មជាតិចាក់ស្រែះសត្វទុក្ខ បណ្តាញ
 ការបង្កើនទៅ ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ចំណងចង់សត្វទុក្ខ

វិសដា អាយ្យហនី ទុតិយោ បណិធិ កវនេត្តំ វង់
 វង់ថោ សន្តោ ភិវេយោ អបេត្តា បដិពន្ធិ អាសា
 អាសីសនា អាសីសិតត្ថំ រូបាសា សន្នាសា កន្ធាសា
 រសាសា ដោដ្ឋញ្ញាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា
 ដីវិតាសា ជប្បា បដប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា
 ជប្បិតត្ថំ លោលុប្បំ លោលុប្បាយនា លោលុប្បា-
 យិតត្ថំ បុញ្ញិតតា សាធុកម្យតា អធម្មរកោ វិស-
 មលោកោ និកត្តំ និកាមនា បត្តនា បិហនា
 សម្បត្តនា កាមតត្ថណា កវតត្ថណា វិកវតត្ថណា រូប-
 តត្ថណា អរូបតត្ថណា និរោធិតត្ថណា រូបតត្ថណា សន្និ-
 តត្ថណា កន្ធិតត្ថណា រសតត្ថណា ដោដ្ឋញ្ញតត្ថណា ធម្ម-
 តត្ថណា ឌីយោ យោកោ កន្តោ ឧបាទានំ អាវរណំ
 ជីវរណំ នាទនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលសោ អនុសយោ
 បរិយុដ្ឋានំ លតា វេរិច្ឆំ ទុក្ខម្បលំ ទុក្ខនិទានំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ ធម្មជាតិញ៉ាំងសត្វឲ្យចំរើន ធម្មជាតិជាគម្រប់
 ពីរ ការតាំងចិត្តទុក ធម្មជាតិនាំសត្វទៅកាន់ភព ធម្មជាតិដូចជាព្រៃ ដូច
 ព្រៃញាតស្សាត ការមូលមិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់ ការអាលោះអាល័យ
 ដៅពង្សតទៅ សេចក្តីប៉ិនប៉ង អាការប៉ិនប៉ង ភាពនៃចិត្តប៉ិនប៉ង ការប៉ិន
 ប៉ងរូប ប៉ិនប៉ងសំឡេង ប៉ិនប៉ងក្លិន ប៉ិនប៉ងរស ប៉ិនប៉ងផ្សព្វ ប៉ិនប៉ង
 លាភ ប៉ិនប៉ងទ្រព្យ ប៉ិនប៉ងបុត្រ ប៉ិនប៉ងជីវិត ធម្មជាតិឆ្ងល់ ឆ្ងល់
 ជ្រុល ឆ្ងល់ខ្លាំង សេចក្តីឆ្ងល់ អាការឆ្ងល់ ភាពនៃចិត្តឆ្ងល់ ការ
 រុលត្បុល អាការប្រព្រឹត្តរុលត្បុល ភាពនៃចិត្តរុលត្បុល ការញាប់ញ័រ
 ការចង់បានឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ ការត្រេកអរខុសគន្លងធម៌ ការលោភ
 ហួសកំណត់ ការត្រេកត្រអាល ការចង់បានមិនឈប់ សេចក្តីប្រាថ្នា
 សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាព្រម សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម ប្រាថ្នា
 ភព ប្រាថ្នាប្រាសចាកភព ប្រាថ្នាក្នុងរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងអរូបភព
 ប្រាថ្នាក្នុងនិរោធិ ប្រាថ្នារូប ប្រាថ្នាសំឡេង ប្រាថ្នាក្លិន ប្រាថ្នារស
 ប្រាថ្នាផ្សព្វ ប្រាថ្នាធម៌ កិលេសដូចជាជំនន់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿង
 ចងក្រង គ្រឿងប្រកាន់មាំ គ្រឿងរារាំងទូទៅ គ្រឿងរារាំងមិនសល់
 គ្រឿងបិទបាំង គ្រឿងចង គ្រឿងចូលទៅជិតសៅហ្មង គ្រឿងស្ទាក់ដ-
 ណើរ តណ្ហាដូចជាវល្លិ ប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ

ឧបាសគោត្តរោ និព្វេយ្យោ

ទុក្ខប្បករោ មារចាសោ មារតលីសំ មារវិសយោ
 តណ្ហាននី តណ្ហាជាលំ តណ្ហាភន្ទុលំ តណ្ហាសម្ម-
 ទោ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ
 លោកោ ។

(២៧៣) តត្ថ កតមោ ទោសោ ។ អនត្ថំ មេ
 អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតំ អា-
 យាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិ អាយាតោ
 ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ-
 ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិតំ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិស្ស-
 តិ អាយាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អម-
 នាបស្ស អត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិតំ ។ បេ ។
 អត្ថំ ចរិស្សតិ អាយាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា
 បន អាយាតោ ជាយតិ យោ ឯវុច្ចោ ចិត្តស្ស
 អាយាតោ បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោដោ កោ-
 ចោ បកោចោ សម្មកោចោ ទោសោ បទោ-
 សោ សម្មទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោ-
 សោ កោដោ កុដ្ឋោ កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ

ឧបាសនាពោធិកនិក្ខេប

ហេតុជាដៃនៃកើតនៃទុក្ខ អន្តរក្កនៃមារ នុយនៃមារ អារម្មណ៍នៃមារ ស្ទឹង
គិតល្អា បណ្តាញគិតល្អា ខ្លោះគិតល្អា សមុទ្រគិតល្អា ការសំឡឹង
រំពៃ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ ជាអកុសលមូល ណា នេះហៅថា លោភៈ ។

[២៧៣] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ ទោសៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំ
កើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ
គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់
អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍
ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជា
ប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។
កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រ-
យោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍
ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។ កំពុង
ប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍
ឬគំនុំកើតឡើង ក្នុងហេតុមិនគួរ និងការគំរាមនៃចិត្ត ការគំរាមតប
សេចក្តីថ្វីដំបូក ការខឹងតប ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្លាំង ការក្រោធ
ញ័រ ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចនៃចិត្ត
ការប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត

ទ្វិសធា ទ្វិសិតត្ថំ ព្យាបត្ថំ ព្យាបជ្ឈនា ព្យាបជ្ឈិតត្ថំ
វិរោធា បដិវិរោធា ចល្លិត្តំ អស្សរោចោ អនត្តម-
នតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ នោសោ ។

(២៧៤) តត្ថ កតមោ មោហោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញា-
ណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធ�េ អញ្ញាណំ
ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្តេ
អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរន្តេ អញ្ញាណំ
ឥទប្បក្ខយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាណំ
យំ ឯវុបំ អញ្ញាណំ អនិស្សន្នំ អនតិសមយោ អន-
នុពោធា អសម្ពោធា អប្បដិវេធា អសង្កាហនា
អបរិយោកាហនា អសមបេក្ខនា អប្បច្ចវេក្ខណា
អប្បច្ចក្ខកម្មំ ទុម្មេជ្ឈំ ពាល្យំ អសម្បជញ្ញំ មោហោ
បមោហោ សម្ពោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជាយោ អវិជ្ជា-
យោតោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាល-
ដ្ឋី មោហោ អកុសលម្បលំ អយំ វុច្ចតិ មោហោ ។

(២៧៥) តត្ថ កតមោ មាធា ។ សេយ្យោបាមស្មីតិ មា-
ធា សនិសោបាមស្មីតិ មាធា ហិធាបាមស្មីតិ មាធា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អាការប្រទ្ទស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទ្ទស្ត សេចក្តីវិនាស អាការវិនាស ភាព
នៃចិត្តវិនាស ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តភាព ការខឹង ការភូចចិត្ត
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ទោសៈ ។

(២៩៤) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ មោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិន
ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខសមុទ័យ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ
មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែក
ខាងដើម មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធ
ទាំងជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង មិនដឹងច្បាស់ក្នុងពួកធម៌ ដែលកើត
ឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ និងការមិនដឹងច្បាស់ ការមិនឃើញ
ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនក្លាក់រលឹក ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់
ធ្លុះ ការមិនបានដោតក្រង់ទុក ការមិនចុះចិត្តស៊ប់ ការមិនរំពឹងមើល ការ
មិនបានពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ ការយល់បានដោយក្រ ភាពនៃ
សេចក្តីល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង ការវង្វេងជ្រប់ ការភូចភ្នាំង
អវិជ្ជា ជំននគឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្អាតដំ-
ណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វេង ជាអកុសលមូល ណា ដែល
មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា មោហៈ ។

(២៩៥) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ មានៈ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីប្រកាន់ថា អញប្រសើរ (ជាងគេ) ប្រកាន់ថា អញ
ស្មើ (នឹងគេ) ប្រកាន់ថា អញថោកទាប (ជាងគេ)

កំលេសគោច្ចកេ និព្វេយោ

យោ ឯវ្យាចោ មាណោ មញ្ញាណោ មញ្ញាតតំ ឧណ្ហាត
ឧណ្ហាមោ ធម្មោ សម្មត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្ត-
ស្ស អយំ វុច្ចតិ មាណោ ។

(២៩៦) តត្ថ កតមា ទិដ្ឋិ ។ សស្សតោ លោ-
កោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា អន្តវា លោ-
កោតិ វា អនន្តវា លោកោតិ វា តំ ជីវំ តំ សវ័រន្តិ
វា អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សវ័រន្តិ វា ហោតិ តថាគតោ
បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ
វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ
វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរ-
ណាតិ វា យា ឯវ្យាចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ
ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តំ ទិដ្ឋិស-
ញ្ញោជនំ តាហោ បដិគ្គាហោ អភិនិវេសោ បរា-
មាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆតំ តិក្ខាយតនំ
វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋិ ។ សព្វាចិ
មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិ ។

(២៩៧) តត្ថ កតមា វិចិត្តិក្កា ។ សត្តិ កត្តតិ វិចិ-
ក្កត្តតិ ធម្មេ កត្តតិ វិចិត្តត្តតិ សង្ខេ កត្តតិ វិចិត្តត្តតិ
សិក្ខាយ កត្តតិ វិចិត្តត្តតិ វុច្ចន្តិ កត្តតិ វិចិត្តត្តតិ

កិលេសចោក្ខនិក្ខេប

សេចក្តីប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ការលើកខ្លួន ការ
បោកឡើង អាការដូចទង់ជ័យ ការតំភើង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចដងទង់
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា មាន ។

(២៩៦) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ ទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ (ការ
យល់) ថា លោកទៀងក្តី ថា លោកមិនទៀងក្តី ថា លោកមានទីបំផុតក្តី
ថា លោកមិនមានទីបំផុតក្តី ថា ជីវិតនោះគឺសរវៈនោះក្តី ថា ជីវិតដទៃស-
រវៈដទៃក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅមិនកើតទៀតក្តី
ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មានក្តី ថា សត្វស្លាប់
ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនក្តី ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ
ព្រៃស្បាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការ
ជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការភ្ជួចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់
អង្គុយ ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តី
ប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅ
ថា ទិដ្ឋិ ។ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋិដែរ ។

(២៩៧) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ វិចិត្រិច្ចា តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលឆ្លើងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ
ចំពោះព្រះធម៌ ឆ្លើងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លើងឆ្ងល់
សង្ស័យចំពោះសិក្ខា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងដើម

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

អបរទ្ទេ កង្ខតិ វិចិត្តិកង្ខតិ បុព្វនាបរទ្ទេ កង្ខតិ
 វិចិត្តិកង្ខតិ ឥទ្ធិប្បក្ខយតាបដិក្ខុសមុប្បន្នេស្ក ធម្មេស្ក
 កង្ខតិ វិចិត្តិកង្ខតិ យា ឧវ្យា កង្ខា កង្ខាយនា
 កង្ខាយិតត្ថំ វិមតិ វិចិត្តិកង្ខា ទ្វេធិកំ ទ្វេនាបថា
 សំសយោ អនេកំសក្កាហោ អាសប្បនា បរិសប្បនា
 អបរិយោតាហនា ធម្មិតត្ថំ ចិត្តស្ស មនោវិលោខា
 អយំ វុច្ចតិ វិចិត្តិកង្ខា ។

[២៩៨] តត្ថ កតមំ ដំនំ ។ យា ចិត្តស្ស
 អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឡីល័យនា សល័យនា លំនំ
 ល័យនា ល័យិតត្ថំ ដំនំ ដ័យនា ដ័យិតត្ថំ ចិត្តស្ស
 ឥទ្ធិ វុច្ចតិ ដំនំ ។

[២៩៩] តត្ថ កតមំ ឧទ្ធច្ចំ ។ យំ ចិត្តស្ស
 ឧទ្ធច្ចំ អវ្យាសមោ ចេតសោ វិក្ខេហោ ភន្តត្ថំ ចិត្ត-
 ស្ស ឥទ្ធិ វុច្ចតិ ឧទ្ធច្ចំ ។

[៣០០] តត្ថ កតមំ អហិរិកំ ។ យំ ន
 ហិរិយតិ ហិរិយិតព្វេន ន ហិរិយតិ ចាបកានំ អក្ក-
 សលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទ្ធិ វុច្ចតិ អហិរិកំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ឆ្លៀងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះខន្ធ ជាចំណែកខាងចុង ឆ្លៀងឆ្ងល់សង្ស័យ
 ចំពោះខន្ធ ទាំងជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ឆ្លៀងឆ្ងល់ សង្ស័យ
 ចំពោះធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ និងសេចក្តីឆ្លៀង
 ឆ្ងល់ អាការឆ្លៀងឆ្ងល់ ភាពនៃសេចក្តីឆ្លៀងឆ្ងល់ ការយល់ស្ទុកស្ទើរ
 ការសង្ស័យ ការបែកចិត្តជាចំពាមពីរ ការបែកជាផ្លូវពីរ ការកន្លះៗ ការ
 ប្រកាន់យកចំណែកដ៏ច្រើន ការសាញាប្រដាញ ការសាន់វាន់ចិត្ត ការ
 ប្រកាន់មិនដាច់ស្រេច ភាពនៃចិត្តវិនិច្ឆ័យ ការរសេមរសាមនៃចិត្ត ណា
 ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តិញ ។

(២៩៨) បណ្ណកិលេសវត្ថុទាំងនោះ បីនេះ តើដូចម្តេច ។ ភាព
 នៃចិត្តមិនស្រួល មិនគួរដល់ការងារ ការជ្រប់នៅ ការសម្ងំនៅ សេចក្តី
 រួញរា អាការរួញរា ភាពនៃចិត្តរួញរា សេចក្តីធុញទ្រាន់ អាការធុញ
 ទ្រាន់ ភាពនៃចិត្តធុញទ្រាន់ ណា នេះហៅថា បីនេះ ។

(២៩៩) បណ្ណកិលេសវត្ថុទាំងនោះ ទទួច្ចៈ តើដូចម្តេច ។
 ភាពនៃចិត្តរើរវាយ ការមិនស្ងប់រម្ងាប់ ការរាយមាយនៃចិត្ត ការភ័ន្ត
 កាំងនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា ទទួច្ចៈ ។

(៣០០) បណ្ណកិលេសវត្ថុទាំងនោះ អហិរិកៈ តើដូចម្តេច ។
 ត្រង់ដែលបុគ្គល មិនខ្មាសដោយអំពើដែលគួរខ្មាស មិនខ្មាសដោយការ
 ភប់ប្រសប់នូវអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា អហិរិកៈ ។

កំលេសគោច្ឆកេ និក្ខេបោ

[៣០១] តត្ថ កតមំ អនោត្តប្បំ ។ យំ ន ឌីត្ត-
ប្បតិ ឌីត្តប្បតិកោន ន ឌីត្តប្បតិ ចាបកានំ អកុស-
លានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ អនោត្តប្បំ ។

ឥមេ ធម្មា កំលេសា ។

[៣០២] កតមេ ធម្មា វោ កំលេសា ។ តេ
ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា
វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទោ សព្វញ្ច រូបំ
អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា វោ កំលេសា ។

[៣០៣] កតមេ ធម្មា សង្ខីលេសិកា ។ សា-
សវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា
រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធទោ ឥមេ ធម្មា សង្ខីលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា
អសង្ខីលេសិកា ។ អបរិយាបដ្ឋា មក្កា ច មក្កដលានំ
ច អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អសង្ខីលេសិកា ។

[៣០៤] កតមេ ធម្មា សង្ខីលំដ្ឋា ។ វីរិណិ អ-
កុសលម្បលានំ លោកោ ខោសោ មោហោ តនេក-
ដ្ឋា ច កំលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។

កិលេសគោត្តកនិក្ខេប

[៣០១] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ អនោត្តប្បៈ តើដូចម្តេច ។
ត្រង់ដែលបុគ្គលមិនតក់ស្លុត ដោយអំពើដែលគួរតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុត
ដោយការភ័យប្រសព្វនូវអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា អនោត្តប្បៈ ។

នេះពួកធម៌ជាកិលេស ។

[៣០២] ពួកធម៌មិនមែនកិលេស តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំង
នោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិ-
ញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនកិលេស ។

[៣០៣] ពួកធម៌គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវ-
ចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌
គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូច
ម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះ
ពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

[៣០៤] ពួកធម៌ដែលសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល
៣ យ៉ាង គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅ
ជាមួយនឹងអកុសលមូល មានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ តំសម្បជ្ជានំ កាយកម្មំ វេទកម្មំ
មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា សង្កលីដ្ឋា ។ កតមេ
ធម្មា អសង្កលីដ្ឋា ។ កុសលាព្យាកតា ធម្មា
កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា
វេទនាឧទ្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ សព្វញ្ច
រូបំ អសង្ខតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា អសង្កលីដ្ឋា ។

[៣០៥] កតមេ ធម្មា កិលេសសម្បយុត្តា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាឧទ្ទោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ឥមេ ធម្មា កិលេស-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាឧទ្ទោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា
ច ជានុ ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។

[៣០៦] កតមេ ធម្មា កិលេសា ចេវ សង្ក-
លេសិកា ច ។ តេវ កិលេសា កិលេសា ចេវ
សង្កលេសិកា ច ។ កតមេ ធម្មា សង្កលេសិកា
ចេវ ធា ច កិលេសា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
សង្កលេសិកា តេ ធម្មេ វេបេត្តា អវសេសា សាសវា

អភិធម្មបដិក ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយអកុសលមូលមានលោភៈជាដើមនោះ និង
 កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលមូលមានលោភៈ
 ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាអកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំង
 អស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង ។

(៣០៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 នេះពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
 កិលេស ។

(៣០៦) ពួកធម៌ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង តើ
 ដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងនោះឯង ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅ-
 ហ្មងផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងដោយធម៌ទាំងនោះ
 វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ប្រកបដោយអាសវៈ

កំលេសគោត្តកថា ឧបទ្វេយ្យ

តុសលាតុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូបា-
វចន អរូបាវចន រូបក្ខន្ធា ។ មេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សង្ខារេសសីកា ចេវ នោ ច
កំលេសា ។

(៣០៧) កតមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ សង្ខា-
រេសសីកា ច ។ តេវ កំលេសា កំលេសា ចេវ
សង្ខារេសសីកា ច ។ កតមេ ធម្មា សង្ខារេសសីកា ចេវ
នោ ច កំលេសា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
សង្ខារេសសីកា តេ ធម្មេ វេយ្យា វេទនាខន្ធា ។ មេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សង្ខារេសសីកា ចេវ នោ
ច កំលេសា ។

(៣០៨) កតមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ កំលេ-
សសម្បយុត្តា ច ។ លោភោ មោហេន កំលេសោ
ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តា ច មោហោ លោភេន
កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តា ច នោសោ
មោហេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តា ច
មោហោ នោសេន កំលេសោ ចេវ កំលេស-
សសម្បយុត្តា ច មាណោ មោហេន កំលេសោ

កិលេសចោធព្វកនិរុទ្ធ

ជាកុបេល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ
និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស ។

[៣០៧] ពួកធម៌ជាកិលេសផង សៅហ្មងផង តើដូចម្តេច ។
កិលេសទាំងនោះឯង ជាកិលេសផង សៅហ្មងផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ
សៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា សៅហ្មង
ដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស ។

[៣០៨] ពួកធម៌ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង តើដូច
ម្តេច ។ លោកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ
មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយលោភៈ ទោសៈ
ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិ-
លេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទោសៈ មានៈ ជាកិលេសផង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច មោហោ មាធនេ កិ-
 លេសោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច ទិដ្ឋិ មោហា-
 ន កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច មោហា
 ទិដ្ឋិយា កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 វិចិត្តោ មោហេន កិលេសោ ថេវ កិលេសស-
 ម្បយុត្តោ ច មោហា វិចិត្តោយ កិលេសោ ថេវ
 កិលេសសម្បយុត្តោ ច ដឹង មោហេន កិលេសោ
 ថេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ ដឹងនេ កិលេ-
 សោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធច្ចំ មោហា-
 ន កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ
 ឧទ្ធច្ចេន កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 អហិរិកំ មោហេន កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្ប-
 យុត្តញ្ច មោហោ អហិរិកេន កិលេសោ ថេវ កិ-
 លេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ មោហេន កិលេ-
 សោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ អនោត្ត-
 ប្បេន កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 លោភោ ឧទ្ធច្ចេន កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្ប-
 យុត្តោ ច ឧទ្ធច្ចំ លោភេន កិលេសោ ថេវ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិត្រិច្ចា ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយវិចិត្រិច្ចា ប៊ិនៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេស-
 ផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង
 ដោយប៊ិនៈ ទទ្ធច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 ទទ្ធច្ចៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិ-
 រិកៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអ-
 នោត្តប្បៈ លោកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 ទទ្ធច្ចៈ ទទ្ធច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយលោកៈ

កំលេសគោត្តកេ សិក្ខេពេ

កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ទោសោ ឧទ្ធច្ឆន កំលេសោ
 ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធច្ឆំ ទោសេន កំ-
 លេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ ឧទ្ធច-
 ច្ឆន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តោ ច
 ឧទ្ធច្ឆំ មោហេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្ប-
 យុត្តញ្ច មាធ�ោ ឧទ្ធច្ឆន កំលេសោ ចេវ កំលេ-
 សសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធច្ឆំ មាធន កំលេសោ ចេវ
 កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ទិដ្ឋិ ឧទ្ធច្ឆន កំលេសោ ចេវ
 កំលេសសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធច្ឆំ ទិដ្ឋិយា កំលេសោ
 ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច វិចិត្តោ ឧទ្ធច្ឆន កំ-
 លេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធច្ឆំ វិចិត្ត-
 ោយ កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ដំនំ ឧ-
 ទ្ធច្ឆន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ឆំ
 ដំនេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច អហិ-
 រិកំ ឧទ្ធច្ឆន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច
 ឧទ្ធច្ឆំ អហិរិកេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្ប-
 យុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ ឧទ្ធច្ឆន កំលេសោ ចេវ កំលេ-
 សសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ឆំ អនោត្តប្បេន កំលេសោ ចេវ

កិលេសបោកកន្ត្រៃ

ទោសៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ
 ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទោសៈ មោហៈ ជា
 តិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិលេស
 ផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយមោហៈ មានៈ ជាតិលេសផង
 ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិលេសផង ប្រកប
 ដោយតិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិ-
 លេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេស
 ផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិត្រិញ្ច ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង
 ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយ
 វិចិត្រិញ្ច មិនៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ
 ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយមិនៈ អហិរិកៈ
 ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិ-
 លេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ជាតិ-
 លេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាតិលេសផង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច លោភោ អហិរិកេន តិ-
 លេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ
 លោភេន តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច
 ទោសោ អហិរិកេន តិលេសោ ថេវ តិលេសស-
 សម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ ទោសេន តិលេសោ ថេវ
 តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ អហិរិកេន តិលេ-
 សោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ មោ-
 ហេន តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច មាធា
 អហិរិកេន តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តោ ច
 អហិរិកំ មាធនេន តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្ប-
 យុត្តញ្ច ទិដ្ឋិ អហិរិកេន តិលេសោ ថេវ តិលេស-
 សសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ ទិដ្ឋិយា តិលេសោ ថេវ តិ-
 លេសសសម្បយុត្តញ្ច វិចិត្តោ អហិរិកេន តិលេសោ
 ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ វិចិត្តោយ តិ-
 លេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច បីនំ អហិរិកេន
 តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច អហិរិកំ បី-
 នេន តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធចំ
 អហិរិកេន តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តញ្ច

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ លោភៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយលោភៈ ទោសៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទោសៈ មោហៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មានៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិត្តា ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិ-
 លេសផង ដោយវិចិត្តា មិនៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង
 ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មិនៈ ឧទ្ធចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ

កំលេសគោត្តពេ និព្វេយ

អហិកំ ឧទ្ធច្ចេន កំលេសោ ថេវ កំលេស-
 សម្បយុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ អហិកេន កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច អហិកំ អនោត្តប្បេន
 កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច លោកេ
 អនោត្តប្បេន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុ-
 ត្តោ ច អនោត្តប្បំ លោកេន កំលេសោ ថេវ
 កំលេសសម្បយុត្តញ្ច នោសោ អនោត្តប្បេន កំ-
 លេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ
 នោសេន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច
 មោហោ អនោត្តប្បេន កំលេសោ ថេវ កំលេស-
 សម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ មោហេន កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច មាដោ អនោត្តប្បេន
 កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្ត-
 ប្បំ មាដេន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុ-
 ត្តញ្ច ទិដ្ឋិ អនោត្តប្បេន កំលេសោ ថេវ កំ-
 លេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ ទិដ្ឋិយា កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច វិចិត្តា អនោត្តប្បេន
 កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ

កំលែបពោធិ៍ក្រប

អហិរិកៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយឧទ្ធច្ចៈ

អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអហិរិកៈ

អហិរិកៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ

លោកៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ

អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយលោកៈ

ទោសៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ

អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទោសៈ

មោហៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ

អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយមោហៈ

មានៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ

អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ

ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោ-

ត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិត្រា ជា

តិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

វិចិត្តោយ កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុ-
ត្តញ្ច ដឹង អនោត្តប្បន កំលេសោ ថេវ កំ-
លេសសម្បយុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ ដឹង កំលេសោ
ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធចំ អនោត្តប្បន កំ-
លេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ ឧទ្ធូ-
ច្ឆន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តញ្ច អហំ-
វិកំ អនោត្តប្បន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្ប-
យុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ អហំវិកេន កំលេសោ ថេវ
កំលេសសម្បយុត្តញ្ច ឥមេ ធម្មា កំលេសោ ថេវ
កំលេសសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា កំលេ-
សសម្បយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេសោ ។ តេហំ
ធម្មេហំ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វេចេត្តា
វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា
កំលេសសម្បយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេសោ ។

(៣០៩) កតមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា សង្ក-
លេសិកា ។ តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា
សាសវំ កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូបា-
វចន អរូបាវចន រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយវិចិត្រចារ្យ ថ្មីនេះ ជា
 កិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ
 ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយថ្មីនេះ ទទួលៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទទួលៈ អហិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយអហិកៈ នេះពួកធម៌ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែន
 ជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរ
 តែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌
 គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនជាកិលេស ។

(៣០៩) ពួកធម៌ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំង
 នោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
 កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា សង្កិលេសិកា ។ ក-
 តមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា អសង្កិលេសិកា ៖
 អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសង្ខតា ច ជានុ
 ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា អសង្កិលេសិកា ។

[៣០០] កតមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតត្វា ។
 តិណិ សញ្ញាជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិនា សីល-
 ព្វតបរាមាសោ ។

[៣០១] តត្ថ កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធម
 អស្សុតវា បុព្វជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិនោ អរិយធម្ម អវិនិតោ សប្បវិសានំ
 អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិនោ សប្បវិស-
 ធម្ម អវិនិតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ
 វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា
 អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ
 យា ឯវរូទា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសក្កា-
 ហោ អយំ វុច្ចតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។

បដិវត្តន៍ក្នុង

នេះពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌
 ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង តើដូចម្តេច ។
 មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌
 ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ។

(៣១០) ពួកធម៌គួរលះ ដោយទស្សនៈ (សោតាបត្តិមគ្គ)
 តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ៣ គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិក្ខុ និងសីលពូត-
 បរាមាសៈ ។

(៣១១) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនឃើញពួកព្រះអរិយៈ មិន
 ឈ្លាសវៃក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងអរិយធម៌ មិនបានឃើញ
 ពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃក្នុងសប្បុរសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងសប្បុ-
 រសធម៌ រមែងយល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានរូបខ្លះ ឃើញ
 រូបថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានក្នុងរូបខ្លះ ឃើញវេទនា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារ ។ បេ ។ ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួន
 ថាមានវិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមាន
 ក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែង
 រកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សក្កាយទិដ្ឋិ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

[៣០២] តត្ថ កតមា វិចិត្តិន្ទា ។ សត្តវ
កត្តតិ វិចិត្តិន្ទតិ ។ បេ ។ បម្ពិតតំ ចិត្តស្ស មនោ-
វិលេខោ អយំ វុត្តតិ វិចិត្តិន្ទា ។

[៣០៣] តត្ថ កតមោ សីលព្វតបរមាសោ ។
ឥតោ តហិត្វា សមណាប្រាហ្មណាធំ សីលេន សុទ្ធិ
វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា ឯវុត្តា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុត្តតិ
សីលព្វតបរមាសោ ។

[៣០៤] ឥមាទិ វិណិ សញ្ញោជនាទិ តទេក-
ដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋាធំ កាយកម្មំ វិចិត្តកម្មំ
មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតត្វា ។
កតមេ ធម្មា ន ទស្សនេន បហាតត្វា ។ តេ ធម្មេ
វេយ្យា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
នាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ
អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន ទស្សនេន
បហាតត្វា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៣១២] បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្តិច្ឆា តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលឡើងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្ត
រឹងរូស ការរសេមរសាមនៃចិត្ត នេះហៅថា វិចិត្តិច្ឆា ។

[៣១៣] បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលពូតបរាមាសៈ តើដូច
ម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ (យល់ឃើញ)
ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវិត្ត បរិសុទ្ធដោយសីល
និងវិត្ត ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសៈ ។

[៣១៤] សញ្ញាជនៈ ៣ នេះ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជា
មួយនឹងសញ្ញាជនៈនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែល
ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈនោះ កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំង
ឡើង អំពីសញ្ញាជនៈនោះ នេះពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ ។
ពួកធម៌មិនគួរលះ ដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះ
ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ មិនគួរលះ
ដោយទស្សនៈ ។

បិដ្ឋិទុកេ និព្វេយេ

(៣១៥) កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។
 អវសេសោ លោភោ ធានោ មោហោ នទេកេន្ធ
 ច កំលេសោ តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បជ្ជានំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ មនោ-
 កម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ កតមេ
 ធម្មា ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ តេ ធម្មេ វេបេត្តា
 អវសេសោ កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមា-
 វចរា រូចារវចរា អរូចារវចរា អបរិយាបន្នា វេទនាខ-
 ន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

(៣១៦) កតមេ ធម្មា ទស្សនន បហាតញ្ច-
 ហេតុកា ។ តីណិ សញ្ញោជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ
 វិចិត្តិន្ធា សីលព្វតបរាមាសោ ។

(៣១៧) តត្ថ កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធម
 អស្សតវា បុត្តជ្ឈនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិជិតោ សច្ចវិសានំ
 អទស្សវី សច្ចវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សច្ចវិស-
 ធម្មេ អវិជិតោ រូបំ អត្ថតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ

បិដ្ឋកនិក្ខេប

(៣១៥) ពួកធម៌គួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ លោកៈ
 ទោសៈ មោហៈ ដ៏សេសសល់ ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅ
 ជាមួយនឹងកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ
 កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេស មានលោកៈ
 ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ គួរលះដោយការវិនា ។ ពួកធម៌ មិនគួរ
 លះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏
 សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាប្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់
 និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនគួរលះដោយការវិនា ។

(៣១៦) ពួកធម៌មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 សញ្ញាជនៈ ៣ គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្រ្ត និងសីលព្វតបរាមាសៈ ។

(៣១៧) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនបានឃើញពួកព្រះអរិយៈ
 មិនឈ្លាសវៃក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួន ក្នុងអរិយធម៌ មិនបាន
 ឃើញពួកសប្បវេស មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងសប្បវេសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួន
 ក្នុងសប្បវេសធម៌ រមែងយល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានរូបខ្លះ
 ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារេ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា
 អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ
 យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តា-
 ហោ អយំ វុច្ចតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។

[៣១៨] តត្ថ កតមា វិចិត្តិដ្ឋា ។ សត្តរិ
 កង្ខតិ វិចិត្តិច្ឆតិ ។ បេ ។ ឯមិតតំ ចិត្តស្ស មនោ-
 វិលេខោ អយំ វុច្ចតិ វិចិត្តិដ្ឋា ។

[៣១៩] តត្ថ កតមា សីលព្វតបរាមាសោ ។
 ឥតោ ពហិដ្ឋា សមណាព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ
 វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 សីលព្វតបរាមាសោ ។

[៣២០] ឥមាទិ តីណិ សញ្ញាជនានិ តទេកដ្ឋា
 ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាឧត្តោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខត្តោ តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិចិត្តកម្មំ មនោ-
 កម្មំ ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ឃើញរូបថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានក្នុងរូបខ្លះ (ឃើញ) វេទនា
 ។ រូប ។ សញ្ញា ។ រូប ។ សង្ខារ ។ រូប ។ ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន
 ឃើញខ្លួនថាមានវិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញ
 ខ្លួនថាមានក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ រូប ។ ការប្រកាន់ក្នុង
 ការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សក្កាយ-
 ទិដ្ឋិ ។

(៣១៨) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្រច្ចា តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលឡើងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ។ រូប ។ ភាពនៃសេចក្តី
 រឹងរូស ការរសេមរសាមនៃចិត្ត នេះហៅថា វិចិត្រច្ចា ។

(៣១៩) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលពូកបរាមាសៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ (យល់ឃើញ)
 ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវ័ត្ត បរិសុទ្ធដោយសីល
 និងវ័ត្ត និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ រូប ។ ការប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស
 ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូកបរាមាសៈ ។

(៣២០) សញ្ញាជនៈ៣នេះ និងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជាមួយ
 នឹងសញ្ញាជនៈនោះ វេទនាខ្លួន ។ រូប ។ វិញ្ញាណខ្លួន ដែលប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈនោះ កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើង
 អំពីសញ្ញាជនៈនោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុគ្រួលដោយទស្សនៈ ។

បដិទុកេ និព្វេយេ

តំណី សុញ្ញោជនានិ សក្កាយនិដ្ឋំ វិចិត្តញ្ញា សីល-
 ព្វតបរាមាសោ ឥមេ ធម្មា និស្សនេន បហាតព្វា^(១) ។
 តទេកដ្ឋា^(២) លោកោ ទោសោ មោហោ ឥមេ ធម្មា
 និស្សនេន បហាតព្វហេត្វា^(៣) ។ តទេកដ្ឋា ច កំលេ-
 សា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ មនោ-
 កម្មំ ឥមេ ធម្មា និស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។
 កតមេ ធម្មា ន និស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។
 តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យា-
 កតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយា-
 បដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ញ
 រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន និស្សនេន
 បហាតព្វហេតុកា ។

[៣២០] កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វ-
 ហេតុកា ។ អវសេសោ លោកោ ទោសោ មោហោ
 ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វហេត្វា ។ តទេកដ្ឋា
 ច កំលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ

បង្កើតកុសល

សញ្ញាជនៈ ៣ គឺ សកាយទិដ្ឋិ វិចិត្រច្ចា និងសីលព្វតបរាមាសៈ នេះ
 ពួកធម៌គួរលះដោយទស្សនៈ ។ លោកៈ ទោសៈ មោហៈ ដែលតាំង
 នៅជាមួយនឹងសញ្ញាជនៈនោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្ស-
 នៈ ។ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅ ជាមួយនឹងកិលេសមានលោកៈ
 ជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិ-
 លេសមានលោកៈជាដើមនោះ កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំង
 ឡើងអំពីកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌មានហេតុគួរលះ
 ដោយទស្សនៈ ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល
 អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយា-
 បន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កត
 ធាតុ នេះពួកធម៌មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ។

[៣២១] ពួកធម៌មានហេតុគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។
 លោកៈ ទោសៈ មោហៈ ដ៏សេសសល់ នេះពួកធម៌ មានហេតុ
 គួរលះ ដោយការវិនា ។ ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយ នឹង
 កិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ដែលប្រកបដោយកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ កាយកម្ម វចីកម្ម

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

មនោគម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតត្វហេតុ-
 កា ។ កតមេ ធម្មា ន ភាវនាយ បហាតត្វហេតុ-
 កា ។ តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវិសេសា កុសលាកុ-
 សលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវ-
 ចរេ អបរិយាបន្នោ វេទនាឧត្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខត្តោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
 ន ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។

[៣២២] កតមេ ធម្មា សវិតក្កា ។ សវិតក្ក-
 ភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វិតក្កំ
 វេបេត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាឧត្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
 ណក្ខត្តោ ឥមេ ធម្មា សវិតក្កា ។ កតមេ ធម្មា
 អវិតក្កា ។ អវិតក្កភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ
 អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាឧត្តោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខត្តោ វិតក្កា ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អវិតក្កា ។

[៣២៣] កតមេ ធម្មា សវិចារា ។ សវិចារភូមិ-
 យំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វិចារំ វេបេត្វា
 តំសម្បយុត្តោ វេទនាឧត្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខត្តោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គហ៍

មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នេះពួក
 ធម៌ មានហេតុគួរលះដោយការវិនា ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេស
 សល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់
 និងអសន្ធិតធាតុ នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា ។

(៣២២) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែវិតក្កៈ
 ក្នុងសវិតក្កភូមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ វេទនា-
 ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយវិតក្កៈនោះ នេះពួកធម៌
 ប្រកបដោយវិតក្កៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ក្នុងអវិតក្កភូមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ
 អបរិយាបន្នៈ និងវិតក្កៈផង រូបទាំងអស់ផង អសន្ធិតធាតុផង នេះពួក
 ធម៌មិនមានវិតក្កៈ ។

(៣២៣) ពួកធម៌ ប្រកបដោយវិចារៈ (ការពិចារណា)
 តើដូចម្តេច ។ វៀរតែវិចារៈ ក្នុងសវិចារភូមិ ជាតាមាវចរ
 រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ

បិដ្ឋក្កោ ឆិញ្ចោ

ឥមេ ធម្មា សវិចារា ។ កតមេ ធម្មា អវិចារា ។ អវិ-
ចារក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយា-
បន្នេ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា វិចារោ ច
សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អវិចារា ។

(៣២២) កតមេ ធម្មា សប្បីតិកា ។ សប្ប-
តិកក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ បីតិ
វេចត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សប្បីតិកា ។ កតមេ ធម្មា
អប្បីតិកា ។ អប្បីតិកក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ
អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា បីតិ ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។

(៣២៣) កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ បីតិ-
ក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ បីតិ
វេចត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ កតមេ ធម្មា
ន បីតិសហគតា ។ ន បីតិក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចា-
វចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។

បំណងរូប

ដែលប្រកបដោយវិចារៈនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌
មិនមានវិចារៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ក្នុង
អវិចារក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងវិចារៈ
ផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនមានវិចារៈ ។

(៣២៤) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ តើដូចម្តេច ។ វៀរ
តែបីតិ ក្នុងសប្បតិកក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយបីតិនោះ នេះពួកធម៌
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ តើ
ដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ក្នុងសប្បតិកក្ខមិ ជាតា-
មាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងបីតិផង រូបទាំងអស់ផង
អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ។

(៣២៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែបីតិ ក្នុង
បីតិក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ វេទនាខន្ធ
។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយបីតិនោះ នេះពួកធម៌ប្រកប
ដោយបីតិ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ

អភិធម្មបដិភេ ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ បីតិ ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន បីតិសហគតា ។

[៣២៦] កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។
សុខភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ សុខំ
វិបេត្តា តំសម្បយុត្តោ សញ្ញាខន្ធទ្វេ សដ្ឋារក្ខន្ធទ្វេ
វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ឥមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កត-
មេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។ ន សុខភូមិយំ
កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទ-
នាខន្ធទ្វេ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ សុខញ្ច សព្វញ្ច
រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។

[៣២៧] កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។
ឧបេក្ខាភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិ-
យាបន្នេ ឧបេក្ខំ វិបេត្តា តំសម្បយុត្តោ សញ្ញាខន្ធទ្វេ
សដ្ឋារក្ខន្ធទ្វេ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ឥមេ ធម្មា ឧបេក្ខា-
សហគតា ។ កតមេ ធម្មា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។
ន ឧបេក្ខាភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ
អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធទ្វេ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ
ឧបេក្ខា ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងទីមិនមែនជាបីតិក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ
អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងបីតិផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង
នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយបីតិ ។

(៣២៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែសុខៈ
ក្នុងសុខក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញាខន្ធ
សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខៈនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយ
សុខៈ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងទីមិនមែនជាសុខក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ
អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងសុខៈផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុ
ផង នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយសុខៈ ។

(៣២៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយឧបេក្ខា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែ
ឧបេក្ខាក្នុងឧបេក្ខាក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ
ចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយឧបេ-
ក្ខានោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយឧបេក្ខា ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយ
ឧបេក្ខា តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងទីមិន
មែនជាឧបេក្ខាក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និង
ឧបេក្ខាផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រកប
ដោយឧបេក្ខា ។

[៣២៨] កតមេ ធម្មា កាមាវចរា ។ ហេដ្ឋតោ
 អវិចីនិរយំ បរិយន្តំ ករិត្យា ឧបរិតោ បរិនិម្មិត-
 វសវត្ថំ ទេវេ អន្តោ ករិត្យា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តា-
 វចរា ឯត្ថ បរិយាបន្នា ខន្ធនាតុអាយតនា រូបា វេទ-
 នា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា កាមាវច-
 រា ។ កតមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។ រូបាវចរា
 អរូបាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។

[៣២៩] កតមេ ធម្មា រូបាវចរា ។ ហេដ្ឋតោ
 ព្រហ្មលោកំ បរិយន្តំ ករិត្យា ឧបរិតោ អកណិដ្ឋេ
 ទេវេ អន្តោ ករិត្យា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចរា ឯត្ថ
 បរិយាបន្នា សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស វា ទិដ្ឋធម្ម-
 សុខវិហារិស្ស វា ចិត្តចេតសីកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា
 រូបាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន រូបាវចរា ។ កាមាវចរា
 អរូបាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន រូបាវចរា ។

[៣៣០] កតមេ ធម្មា អរូបាវចរា ។ ហេដ្ឋតោ
 អាគាសានិយាយតនុបកេ ទេវេ បរិយន្តំ ករិត្យា
 ឧបរិតោ នេវសញ្ញានិយាយតនុបកេ ទេវេ អន្តោ

បិដ្ឋកុកនិក្ខេប

(៣២៨) ពួកធម៌ជាតាមាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម កំណត់
 យកអវិចារកជាទីបំផុត ខាងលើ កំណត់យកបរិនិម្មិតវិសវត្ថុទៅលោក
 ជាទីបំផុត ទីណា ដែលមានក្នុងចន្លោះនេះ ខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ
 រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលគ្រាច់ចុះក្នុងទីនេះ រាប់
 បញ្ចូលក្នុងទីនេះ នេះពួកធម៌ជាតាមាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាតាមាវចរ
 តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែន
 ជាតាមាវចរ ។

(៣២៩) ពួកធម៌ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម កំណត់
 យកព្រហ្មលោកជាទីបំផុត ខាងលើ កំណត់យកអកនិដ្ឋទៅលោកជា
 ទីបំផុត ទីណាដែលមានក្នុងចន្លោះនេះ ធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិក ដែលគ្រាច់
 ចុះក្នុងទីនេះ រាប់បញ្ចូលក្នុងទីនេះ នៃបុគ្គលអ្នកចូល (កាន់សមាបត្តិ) ឬ
 បុគ្គលដែលកើតហើយ ឬក៏បុគ្គលអ្នកនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ន នេះពួកធម៌
 ជារូបាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ តាមាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ ។

(៣៣០) ពួកធម៌ ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម
 កំណត់យកពួកទៅតា ដែលកើតក្នុងអាភាសានញ្ញាយតនកត ជាទីបំផុត
 ខាងលើ កំណត់យកទៅតា ដែលកើតក្នុងនៃវិសញ្ញានាសញ្ញាយតនកត

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កក្កិត្តា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចនេ ឯត្ត បរិយាបន្នា
សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស វា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហា-
រិស្ស វា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អរូចាវ-
ចនេ ។ កតមេ ធម្មា ន អរូចាវចនេ ។ កាមាវចនេ
រូចាវចនេ អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន អរូចាវចនេ ។

(៣៣០) កតមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ សា-
សវា កុសលាកុសលាព្យាកតតា ធម្មា កាមាវចនេ
រូចាវចនេ អរូចាវចនេ រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
ឥមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ កតមេ ធម្មា អបរិយា-
បន្នា ។ មត្តា ច មក្កដលាជិ ច អសង្ខតា ច ជានុ
ឥមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។

(៣៣២) កតមេ ធម្មា និយ្យាជិកា ។ ចត្តា-
រោ មត្តា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា និយ្យាជិកា ។
កតមេ ធម្មា អនិយ្យាជិកា ។ តេ ធម្មេ បឋេត្តា
អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតតា ធម្មា កាមា-
វចនេ រូចាវចនេ អរូចាវចនេ អបរិយាបន្នា វេទនាខន្ធា
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច
ជានុ ឥមេ ធម្មា អនិយ្យាជិកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាទីបំផុត ទីណា ដែលមានកងចន្លោះនេះ ធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិក គ្រាប់
 ចុះកងទីនេះ រាប់បញ្ចូលកងទីនេះ នៃបុគ្គលអកុសល (កាន់សមាបត្តិ)
 ឬបុគ្គលដែលទៅកើតហើយ ឬក៏បុគ្គលអកុសលនៅជាសុខ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន
 នេះពួកធម៌ជាអរូបាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។
 កាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ ។

(៣៣១) ពួកធម៌ជាបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបា-
 វចរ អរូបាវចរ និងរូបទុក្ខ ។ បេ ។ វិញ្ញាណទុក្ខ នេះពួកធម៌ជាអបរិ-
 យាបន្នៈ ។ ពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គផ្សំ ផលនៃ
 មគ្គផ្សំ អសង្កតធាតុផ្សំ នេះពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ ។

(៣៣២) ពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ (ធម៌នាំសត្វឲ្យរួចចាកវដ្តៈ) តើ
 ដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។ ពួក
 ធម៌ជានិយ្យានិកៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌
 ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបា-
 វចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាទុក្ខ ។ បេ ។ វិញ្ញាណទុក្ខ រូប
 ទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។

[៣៣៣] កតមេ ធម្មា និយតា ។ បញ្ច កម្មា-
និ អាទន្តិកានិ យា ច មិន្នានិជ្ជំ និយតា ចត្តារក
មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា និយតា ។ កតមេ
ធម្មា អនិយតា ។ តេ ធម្មេ បឋេត្វា អវសេសា
កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
ចរ អរូចាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា អនិយតា ។

[៣៣៤] កតមេ ធម្មា សធុត្តរា ។ សាសវា
កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
ចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
ឥមេ ធម្មា សធុត្តរា ។ កតមេ ធម្មា អធុត្តរា ។
អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្តដលានិ ច អសង្កតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា អធុត្តរា ។

[៣៣៥] កតមេ ធម្មា សវណា ។ តីណិ
អកុសលម្បលានិ លោភោ ខោសោ មោហោ ត-
ទេកដ្ឋា ច កីលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខ-
ន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ

បដិទុក្ខនិក្ខេប

(៣៣៣) ពួកធម៌ជានិយតៈ (ទៀង) តើដូចម្តេច ។ អានន្តរិក-
 កម្ម ៥ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋី និងមគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ជានិ-
 យតៈ ។ ពួកធម៌ជាអនិយតៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះ
 ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
 កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ជាអនិយតៈ ។

(៣៣៤) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខ (ការរើឡើងនូវខ្លួន) តើ
 ដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និង
 អព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាទុក្ខៈ
 តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង
 នេះពួកធម៌មិនមែនជាទុក្ខៈ ។

(៣៣៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយរណៈ (សឹកសត្រូវ) តើដូច
 ម្តេច ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ ទាំង
 ពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងអកុសលមូលនោះ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយអកុសលមូលនោះ កាយកម្ម

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

វិចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា សរណា ។ កតមេ
 ធម្មា អរណា ។ កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវ-
 ចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្តោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្ថន្តោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អរណា ។

[៣៣៦] កតមេ ធម្មា វិជ្ជាកាគិនោ ។ វិជ្ជាយ
 សម្បយុត្តកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា វិជ្ជាកាគិនោ ។
 កតមេ ធម្មា អវិជ្ជាកាគិនោ ។ អវិជ្ជាយ សម្បយុត្ត-
 កា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អវិជ្ជាកាគិនោ ។

[៣៣៧] កតមេ ធម្មា វិជ្ជបមា ។ ហេដ្ឋិមេសុ
 តីសុ អរិយមក្កេសុ បញ្ញា ឥមេ ធម្មា វិជ្ជបមា ។
 កតមេ ធម្មា វិជ្ជបមា ។ ឧបរិដ្ឋិមេ អរហត្តមក្កេ
 បញ្ញា ឥមេ ធម្មា វិជ្ជបមា ។

[៣៣៨] កតមេ ធម្មា ពាលា ។ អហិកញ្ច
 អនោត្តប្បញ្ច ឥមេ ធម្មា ពាលា សព្វេបិ អកុស-
 លា ធម្មា ពាលា ។ កតមេ ធម្មា បណ្ឌិតា ។
 ហិក ច ឌីត្តប្បញ្ច ឥមេ ធម្មា បណ្ឌិតា សព្វេបិ
 កុសលា ធម្មា បណ្ឌិតា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលនោះ នេះពួកធម៌ប្រកប
ដោយរណៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារណៈ (មិនជាសីកសត្រូវ) តើដូច
ម្តេច ។ ពួកធម៌ជាភុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ
អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំង
អស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជារណៈ ។

(៣៣៦) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចំណែកនៃវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។
ពួកធម៌ប្រកបដោយវិជ្ជា នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកនៃវិជ្ជា ។
ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកនៃអវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកប
ដោយអវិជ្ជា នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកនៃអវិជ្ជា ។

(៣៣៧) ពួកធម៌ប្រៀបដូចផ្នែកបន្ទោរ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា
ក្នុងអរិយមគ្គ ៣ ខាងក្រោម នេះពួកធម៌ប្រៀបដូចផ្នែកបន្ទោរ ។
ពួកធម៌ប្រៀបដូចពេជ្រ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញាក្នុងអរហត្តមគ្គខាងលើ
នេះពួកធម៌ប្រៀបដូចពេជ្រ ។

(៣៣៨) ពួកធម៌ពាល តើដូចម្តេច ។ អហិរិកៈនិងអនោត្តប្បៈ
នេះពួកធម៌ពាល សូម្បីអកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌ពាលដែរ ។
ពួកធម៌បណ្ឌិត តើដូចម្តេច ។ ហិរិនិងឧត្តប្បៈ នេះពួកធម៌បណ្ឌិត សូម្បី
ភុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌បណ្ឌិតដែរ ។

បដិវត្តន៍ ឥន្ទ្របា

[៣៣៩] កតមេ ធម្មា កល្យាណ ។ អហិរិកញ្ច
 អនោត្តប្បញ្ញ ឥមេ ធម្មា កល្យាណ សព្វេបិ អកុស-
 លា ធម្មា កល្យាណ ។ កតមេ ធម្មា សុត្តា ។
 ហិរិ ច ឡិក្ខប្បញ្ញ ឥមេ ធម្មា សុត្តា សព្វេបិ
 កុសលា ធម្មា សុត្តា ។

[៣៤០] កតមេ ធម្មា តបនិយា ។ កាយទុច្ចរិតំ
 វចីទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ ឥមេ ធម្មា តបនិយា សព្វេបិ
 អកុសលា ធម្មា តបនិយា ។ កតមេ ធម្មា អតប-
 និយា ។ កាយសុចរិតំ វចីសុចរិតំ មនោសុចរិតំ ឥមេ
 ធម្មា អតបនិយា សព្វេបិ កុសលា ធម្មា អតបនិយា ។

[៣៤១] កតមេ ធម្មា អធិវចនា ។ យា តេសំ
 តេសំ ធម្មានំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ចត្តិ វេហារោ នាមំ
 នាមកម្មំ នាមធម្មំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាបោ ឥមេ
 ធម្មា អធិវចនា ។ សព្វេវ ធម្មា អធិវចនបថា ។

[៣៤២] កតមេ ធម្មា និរុត្តិ ។ យា តេសំ
 តេសំ ធម្មានំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ចត្តិ វេហារោ នាមំ
 នាមកម្មំ នាមធម្មំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាបោ ឥមេ
 ធម្មា និរុត្តិ ។ សព្វេវ ធម្មា និរុត្តិបថា ។

បំណងទុក្ខប្បេស

[៣៣៩] ពួកធម៌ខ្មៅ តើដូចម្តេច ។ អហិរិកៈ និងអនាត្តប្បៈ នេះពួកធម៌ខ្មៅ សូម្បីអកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌ខ្មៅដែរ ។ ពួកធម៌ស តើដូចម្តេច ។ ហិរិ និង ឥត្តប្បៈ នេះពួកធម៌ស សូម្បីកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌សដែរ ។

[៣៤០] ពួកធម៌ដុតកំដៅ តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វច្ចរិត មនោទុច្ចរិត នេះពួកធម៌ដុតកំដៅ សូម្បីអកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌ដុតកំដៅដែរ ។ ពួកធម៌មិនដុតកំដៅ តើដូចម្តេច ។ កាយសុច្ចរិត វច្ចសុច្ចរិត មនោសុច្ចរិត នេះពួកធម៌មិនដុតកំដៅ សូម្បីកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌មិនដុតកំដៅដែរ ។

[៣៤១] ពួកធម៌ជាអធិវចនៈ (ឈ្មោះ) តើដូចម្តេច ។ ការរាប់ ការដឹងដោយប្រពៃ ការតាំងទុក ការនិយាយ ឈ្មោះ ការធ្វើនូវឈ្មោះ ការតកល់ទុកនូវឈ្មោះ លំនាំពាក្យពោល ព្យញ្ជនៈ ការនិយាយចំឈ្មោះ ណា នៃពួកធម៌នោះ ។ នេះពួកធម៌ជាអធិវចនៈ ។ ឯពួកធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាគន្លងនៃអធិវចនៈដែរ ។

[៣៤២] ពួកធម៌ជានិរុត្តិ (ពាក្យពោល) តើដូចម្តេច ។ ការរាប់ ការដឹងដោយប្រពៃ ការតាំងទុក ការនិយាយ ឈ្មោះ ការធ្វើនូវឈ្មោះ ការតកល់ទុកនូវឈ្មោះ លំនាំពាក្យពោល ព្យញ្ជនៈ ការនិយាយចំឈ្មោះ ណា នៃពួកធម៌នោះ ។ នេះពួកធម៌ជានិរុត្តិ ។ ឯពួកធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាគន្លងនៃនិរុត្តិដែរ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌ

[៣៤៣] កតមេ ធម្មា បញ្ញត្តិ ។ យា តេសំ
តេសំ ធម្មានំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វេហារោ នាមំ
នាមកម្មំ នាមធម្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាទោ ឥមេ
ធម្មា បញ្ញត្តិ ។ សព្វេ ធម្មា បញ្ញត្តិបថា ។

[៣៤៤] តត្ថ កតមំ នាមំ ។ វេទនាខន្ទោ ស-
ញ្ញាខន្ទោ សង្ខារត្ថន្ទោ វិញ្ញាណត្ថន្ទោ អសង្ខតា ច
នាតុ ឥទំ វុច្ចតិ នាមំ ។ តត្ថ កតមំ រូបំ ។ ធន្តា-
រោ ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
រូបំ ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ ។

[៣៤៥] តត្ថ កតមា អវិជ្ជា ។ យំ អញ្ញាណំ
អនិស្សន្នំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្គិ មោហោ អកុសលម្ប-
លំ អយំ វុច្ចតិ អវិជ្ជា ។ តត្ថ កតមា ភវតណ្ហា ។
យោ ភវេសុ ភវត្ថន្ទោ ។ បេ ។ ភវជ្ឈោសានំ អយំ
វុច្ចតិ ភវតណ្ហា ។

[៣៤៦] តត្ថ កតមា ភវទិដ្ឋិ ។ ភវិស្សតិ
អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ
។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ ភវទិដ្ឋិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសន្តណ៍

(៣៤៣) ពួកធម៌ជាបញ្ញត្តិ តើដូចម្តេច ។ ការរាប់ ការដឹង
ដោយប្រពៃ ការតាំងទុក ការនិយាយ ឈ្មោះ ការធ្វើឲ្យឈ្មោះ
ការគំគល់ទុកឲ្យឈ្មោះ លំនាំពាក្យពោល ព្យញ្ជនៈ ការនិយាយចំ
ឈ្មោះ ណា នៃពួកធម៌នោះ ។ នេះពួកធម៌ជាបញ្ញត្តិ ។ ពួកធម៌ទាំង
អស់ ក៏ជាគន្លងនៃបញ្ញត្តិដែរ ។

(៣៤៤) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ នាម តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ និងអសង្ខតធាតុ នេះហៅ
ថា នាម ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ រូប តើដូចម្តេច ។ មហាកូត-
រូប ៤ និងរូបដែលអាស្រ័យមហាកូតរូបទាំង ៤ នេះហៅថា រូប ។

(៣៤៥) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ការមិន
ដឹង ការមិនឃើញ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ជាអកុ-
សលមូល ណា នេះហៅថា អវិជ្ជា ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កវ-
តណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ការប្រាថ្នាក្នុងកត ។ បេ ។ ការចុះចិត្តស៊ប់
ក្នុងកត ចំពោះកតទាំងឡាយ ណា នេះហៅថា កវតណ្ហា ។

(៣៤៦) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភវទិដ្ឋិ (ការយល់ឃើញថាសត្វ
កើតទៀត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
នឹងកើតមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការ
ស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ភវទិដ្ឋិ ។

តត្ថ កតមា វិក្កទិដ្ឋិ ។ ន កស្សតិ អត្តា ច
 លោកោ ចាតិ យា ឯវ្យាចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។
 វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ វិក្កទិដ្ឋិ ។

[៣២៧] តត្ថ កតមា សស្សតទិដ្ឋិ ។ សស្ស-
 តោ អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវ្យាចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិ-
 កតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ សស្ស-
 តទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ ឧច្ឆេទិស្សតិ អត្តា
 ច លោកោ ចាតិ យា ឯវ្យាចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។
 វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

[៣២៨] តត្ថ កតមា អន្តរាទិដ្ឋិ ។ អន្តរា
 អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវ្យាចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 អន្តរាទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា អន្តរាទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដក

បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ វិភវទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ឃើញថាសត្វមិនកើតទៀត)
តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី នឹងមិនកើតមាន
និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិភវទិដ្ឋិ ។

(៣៤៧) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សស្សតទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ថា
ខ្លួននឹងលោកទៀង) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី
លោកក្តី ទៀងទាត់ និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់
ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
សស្សតទិដ្ឋិ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ថាសត្វ
សូន្យ មិនកើតទៀត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី
លោកក្តី ដាច់សូន្យ និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រ-
កាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

(៣៤៨) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អន្តវទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់
ថា លោកមានទីបំផុត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី
លោកក្តី មានទីបំផុត និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់
ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
អន្តវទិដ្ឋិ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អនន្តវទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

អនន្តរា អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវុទា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
អនន្តរាទិដ្ឋិ ។

[៣៤៧] តត្ថ កតមា បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។ បុព្វន្ត
អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេ-
សត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា
អបរន្តានុទិដ្ឋិ ។ អបរន្ត អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ អប-
រន្តានុទិដ្ឋិ ។

[៣៤៨] តត្ថ កតមំ អហិរិកំ ។ យំ ន ហិរិយតិ
ហិរិយតព្វេន ន ហិរិយតិ ចាបកានំ អកុសលានំ
ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ អហិរិកំ ។ តត្ថ
កតមំ អនោត្តប្បំ ។ យំ ន ឱត្តប្បតិ ឱត្តប្បតព្វេន
ន ឱត្តប្បតិ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ សមា-
បត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ អនោត្តប្បំ ។

[៣៤៩] តត្ថ កតមា ហិរិ ។ យំ ហិរិយតិ ហិរិ-
យតព្វេន ហិរិយតិ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មិនមានទីបំផុត និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺ ទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការវិស្វវរក្ខុស ណា ដែលមាន សភាពបែបនេះ នេះហៅថា អនន្តរទិដ្ឋិ ។

(៣៤៩) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បុព្វនានុទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់តាម ចំណែកនៃខន្ធខាងដើម) តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការវិស្វវរក្ខុស ណា កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញានូវ ខន្ធជាចំណែកខាងដើម នេះហៅថា បុព្វនានុទិដ្ឋិ ។ បណ្តាធម៌ទាំង នោះ អបរនានុទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការវិស្វវរក្ខុស ណា កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញានូវខន្ធ ជាចំណែកខាងចុង នេះហៅថា អបរនានុទិដ្ឋិ ។

(៣៥០) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អហិរិកៈ តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែល បុគ្គល មិនខ្មាសដោយអំពើដែលគួរខ្មាស មិនខ្មាសដោយការជួបប្រទះ នូវធម៌អកុសលដ៏លាមក នេះហៅថា អហិរិកៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំង នោះ អនោត្តប្បៈ តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែលបុគ្គល មិនក្តៅក្រហាយ ដោយអំពើដែលគួរក្តៅក្រហាយ មិនក្តៅក្រហាយដោយការជួបប្រទះនូវ ធម៌អកុសលដ៏លាមក នេះហៅថា អនោត្តប្បៈ ។

(៣៥១) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ហិរិ តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែល បុគ្គលខ្មាស ដោយអំពើដែលគួរខ្មាស ខ្មាសដោយការជួបប្រទះនូវធម៌

សុត្តន្តបិដក អំបូរ

សមាបត្តិយា អយំ វុច្ចតិ ហិរិ ។ តត្ថ កតត្ថ
 ឡិក្ខប្បំ ។ យំ ឡិក្ខប្បតិ ឡិក្ខប្បតិព្វេន ឡិក្ខប្បតិ ចា-
 បកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា វេទំ វុច្ចតិ
 ឡិក្ខប្បំ ។

[៣៥២] តត្ថ កតតមា ទោវចស្សតា ។ សហធម្ម-
 កេ វុច្ចមានេ ទោវចស្សយំ^(១) ទោវចស្សយំ ទោវច-
 ស្សតា វិប្បដិក្ខុលត្តាហិតា វិបច្ចនីកសាតតា អនា-
 ទិវយំ អនាទរតា អការវតា អប្បដិស្សវតា អយំ វុច្ចតិ
 ទោវចស្សតា ។ តត្ថ កតតមា ចាបមិត្តតា ។ យេ
 តេ បុគ្គលា អស្សន្ទា ទុស្សីលា អប្បស្សតា មច្ឆ-
 វិនោ ទុប្បញ្ញា យា តេសំ សេវនា និសេវនា សំសេ-
 វនា ភជនា សម្ពជនា ភត្តិ សម្ពត្តិ តំសម្បវដ្តតា
 អយំ វុច្ចតិ ចាបមិត្តតា ។

[៣៥៣] តត្ថ កតតមា សោវចស្សតា ។ សហ-
 ធម្មកេ វុច្ចមានេ សោវចស្សយំ សោវចស្សយំ
 ១ ឱ. ពោរិយស្សយំ ។

សុត្តន្តបិដក

ជាអកុសលដ៏លាមក នេះហៅថា ហិរិ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ឥតប្បៈ
តើដូចម្តេច ។ គ្រងដែលបុគ្គល ក្តៅក្រហាយដោយអំពើដែលគួរក្តៅ
ក្រហាយ ក្តៅក្រហាយដោយការជួបប្រទះ នូវធម៌ជាអកុសលដ៏លាមក
នេះហៅថា ឥតប្បៈ ។

(៣៥២) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅក្រ
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រដៅក្រ ការស្តីថាក្រ ភាពនៃបុគ្គលដែល
គេប្រដៅក្រ ភាពនៃបុគ្គលប្រកាន់យកខាងខុស ភាពនៃបុគ្គលត្រេកអរ
ក្នុងធម៌ជាសត្រូវ ការមិនអើពើ ភាពនៃបុគ្គលមិនយកចិត្តទុកដាក់ ភាព
នៃបុគ្គលមិនគោរព ភាពនៃបុគ្គលមិនទទួលស្តាប់បង្គាប់ ចំពោះសហ-
ធម្មិកជន ដែលស្តីប្រដៅ នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅ
ក្រ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្តអាក្រក់ តើដូច
ម្តេច ។ ពួកបុគ្គលណា ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា ទ្រុស្តសីល ចេះដឹងតិច
ជាមនុស្សកំណាញ់ គ្មានប្រាជ្ញា ការសេព ការជិតជិតនឹងគ្នា ការ
ត្រូវគំនិតគ្នា ការគប់រកគ្នា ការស្របគំនិតគ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់គ្នា
ការជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ភាពនៃបុគ្គលមូលមិត្តនឹងគ្នា ណា នៃបុគ្គលទាំងនោះ
នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្តអាក្រក់ ។

(៣៥៣) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅងាយ
តើដូចម្តេច ។ ការប្រដៅងាយ ការស្តីថាងាយ ភាពនៃបុគ្គលដែល

អរធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

សោវចស្សតា អប្បជិក្កុលត្តាហិតា អវិបច្ឆដិកសា-
 តតា សាទរិយំ សាទរតា សតារតា សប្បជិស្សតា
 អយំ វុច្ចតិ សោវចស្សតា ។ តត្ថ កតមា កល្យា-
 ណមិត្តតា ។ យេ តេ បុគ្គលា សន្ធា សីលវន្តោ
 ពហុស្សតា ឆាកវន្តោ បញ្ចវន្តោ យា តេសំ សេវនា
 និសេវនា សំសេវនា កដនា សម្ពជនា កត្តិ សម្ពត្តិ
 តំសម្បវដ្តតា អយំ វុច្ចតិ កល្យាណមិត្តតា ។

(៣៩២) តត្ថ កតមា អាបត្តិកុសលតា ។
 បញ្ចបិ អាបត្តិកុដ្ឋា អាបត្តិយោ សត្តបិ អាបត្តិ-
 កុដ្ឋា អាបត្តិយោ យា តាសំ អាបត្តិនំ អាបត្តិកុ-
 សលតា បញ្ចា បដាទនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
 វិបយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អាបត្តិកុសលតា ។
 តត្ថ កតមា អាបត្តិវដ្ឋានកុសលតា ។ យា តាហិ
 អាបត្តិហិ វដ្ឋានកុសលតា បញ្ចា បដាទនា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

គេប្រដៅងាយ ភាពនៃបុគ្គលមិនកាន់យកខាងខុស ភាពនៃបុគ្គលមិន
 ត្រេកអរ ចំពោះធម៌ជាសត្រូវ សេចក្តីអើពើ ភាពនៃបុគ្គលយកបត្តិទុក
 ដាក់ ភាពនៃបុគ្គលប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ភាពនៃបុគ្គលប្រកបដោយ
 ការទទួលស្តាប់បង្គាប់ ចំពោះសហធម្មិកជនដែលស្ម័គ្រប្រដៅ នេះហៅថា
 ភាពនៃបុគ្គលប្រដៅងាយ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលមាន
 មិត្តល្អ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលណា ជាអ្នកមានសទ្ធា មានសីល
 ចេះដឹងច្រើន មានចាតៈ មានប្រាជ្ញា ការសេព ការជិតជិតនឹងគ្នា
 ការត្រូវគំនិតគ្នា ការគប់រកគ្នា ការស្របគំនិតគ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់គ្នា
 ការជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ភាពនៃបុគ្គលមូលមិត្តនឹងគ្នា ណា នៃបុគ្គលទាំង
 នោះ នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្តល្អ ។

[៣៥២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអាបត្តិ តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកអាបត្តិមានកងនៃអាបត្តិ ៥ ក្តី ពួកអាបត្តិមានកងនៃអាបត្តិ ៧
 ក្តី សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអាបត្តិ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការ
 មិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះអាបត្តិទាំងនោះ
 នេះហៅថា សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអាបត្តិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃ
 បុគ្គលអ្នកឈ្វាសក្នុងការចេញចាកអាបត្តិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឈ្វាស
 ក្នុងការចេញចាកអាបត្តិទាំងនោះ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក អំពូល

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អា-
បត្តិវដ្តានុកុសលតា ។

[៣៥៥] ឥត្ថ កតមា សមាបត្តិកុសលតា ។
អត្ថិ សវិតក្កសវិទារា សមាបត្តិ អត្ថិ អវិតក្កវិទារ-
មតា សមាបត្តិ អត្ថិ អវិតក្កអវិទារា សមាបត្តិ យា-
តាសំ សមាបត្តិនំ សមាបត្តិកុសលតា បញ្ញា បដា-
ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
វុច្ចតិ សមាបត្តិកុសលតា ។ ឥត្ថ កតមា សមាប-
ត្តិវដ្តានុកុសលតា ។ យា តាហិ សមាបត្តិហិ វុច្ចា-
នុកុសលតា បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ សមាបត្តិវដ្តានុ-
កុសលតា ។

[៣៥៦] ឥត្ថ កតមា ធាតុកុសលតា ។ អដ្ឋា-
រសធាតុយោ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណ-
ធាតុ សោតធាតុ សន្ធុធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ
យានធាតុ កន្ធុធាតុ យានវិញ្ញាណធាតុ ជីវ្ហធាតុ
រសធាតុ ជីវ្ហវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ដោដ្ឋព្វធាតុ

សុត្តន្តបិដក

ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា នេះហៅថា
សេចក្តីល្ងាសក្នុងការចេញចាកសាមាបត្តិ ។

[៣៥៥] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីល្ងាសក្នុងសមាបត្តិ តើ
ដូចម្តេច ។ សមាបត្តិ ប្រកបដោយវិតក្កៈនិងវិចារៈក៏មាន សមាបត្តិ មិន
មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន សមាបត្តិ មិនមានវិតក្ក ទាំងមិន
មានវិចារៈក៏មាន សេចក្តីល្ងាសក្នុងសមាបត្តិ ការដឹងច្បាស់ ការយល់
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ
ណា ចំពោះសមាបត្តិទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តីល្ងាសក្នុងសមា-
បត្តិ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីល្ងាសក្នុងការចេញចាកសមា-
បត្តិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីល្ងាស ក្នុងការចេញចាកសមាបត្តិទាំង
នោះ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការ
ពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា នេះហៅថា សេចក្តីល្ងាសក្នុងការ
ចេញចាកសមាបត្តិ ។

[៣៥៦] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីល្ងាសក្នុងធាតុ តើដូច
ម្តេច ។ ធាតុ ១៨ គឺ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោតធាតុ
សទ្ទធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ យានធាតុ គន្ធនធាតុ យានវិញ្ញាណ-
ធាតុ ជីវ្ហធាតុ រសធាតុ វិវ្ហវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ផោដ្ឋធាតុ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ យា តាសំ ធាត្វនំ ធាតុកុសលតា បញ្ញាបដិធនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ ធាតុកុសលតា ។ តត្ថ កតមា មនសិការកុសលតា ។ យា តាសំ ធាត្វនំ មនសិការកុសលតា បញ្ញា បដិធនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ មនសិការកុសលតា ។

[៣៥៧] តត្ថ កតមា អាយតនកុសលតា ។ ទ្វាទសាយតនានំ ចក្ខាយតនំ រូបាយតនំ សោតាយតនំ សង្កាយតនំ ឃានាយតនំ កន្ធាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ រសាយតនំ កាយាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ យា តេសំ អាយតនានំ អាយតនកុសលតា បញ្ញា បដិធនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អាយតនកុសលតា ។ តត្ថ កតមា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលតា ។ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា សង្ខារប្បច្ចយា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណប្បច្ចយា ធាមរូបំ ធាមរូបប្បច្ចយា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ សេចក្តី
 ឈ្លាសក្នុងធាតុ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការ
 មិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះធាតុទាំងនោះ
 នេះហៅថា សេចក្តីឈ្លាសក្នុងធាតុ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តី
 ឈ្លាស ក្នុងការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុង
 ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិន
 វង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះធាតុទាំងនោះ
 នេះហៅថា សេចក្តីឈ្លាសក្នុងការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ។

[៣៥៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុងអាយតនៈ
 តើដូចម្តេច ។ អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុយតនៈ រូបាយតនៈ សោតា-
 យតនៈ សុទ្ធាយតនៈ ឃានាយតនៈ គន្ធាយតនៈ ជីវ្ហា-
 យតនៈ រសាយតនៈ កាយាយតនៈ ផោជ្ឈញ្ញាយតនៈ មនា-
 យតនៈ ធម្មាយតនៈ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុងអាយតនៈ ការដឹង
 ច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌
 ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តី
 ឈ្លាសក្នុងអាយតនៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុង
 បដិច្ចសមុប្បាទ តើដូចម្តេច ។ សង្ខារកើតឡើង ព្រោះអវិជ្ជាជា
 បច្ច័យ វិញ្ញាណកើតឡើង ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ នាមរូបកើតឡើង

សឡាយតនំ សឡាយតនប្បច្ចយា ជស្មោ ជស្ម-
 ប្បច្ចយា វេទនា វេទនាបច្ចយា តណ្ហា តណ្ហាបច្ច-
 យា ឧបាទានំ ឧបាទានប្បច្ចយា ករោ ករៈប្បច្ចយា
 ជាតិ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិនេត្តិក្ខ-
 រោមនស្សបាយាសា សម្ពុទ្ធិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស
 ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតីតិ យា តត្ថ បញ្ញា
 បដាទនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ វុត្ថតិ បដិច្ចសមុប្បាទកុសលតា ។

[៣៥៨] តត្ថ កតមា ហំនកុសលតា ។ យេ
 យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ហេតុ បច្ចយា ឧ-
 ប្បាទាយ តំ តំ ហំនន្តិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាទនា
 ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
 វុត្ថតិ ហំនកុសលតា ។ តត្ថ កតមា អដ្ឋានកុស-
 លតា ។ យេ យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ន
 ហេតុ ន បច្ចយា ឧប្បាទាយ តំ តំ អដ្ឋានន្តិ យា

សុត្តន្តបិដក

ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ សឡាយតនៈកើតឡើង ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ
 ផស្សៈកើតឡើង ព្រោះសឡាយតនៈជាបច្ច័យ វេទនាកើតឡើង ព្រោះ
 ផស្សៈជាបច្ច័យ តណ្ហាកើតឡើង ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ទុក្ខានកើត
 ឡើង ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ភពកើតឡើង ព្រោះទុក្ខានជាបច្ច័យ
 ជាតិកើតឡើង ព្រោះភពជាបច្ច័យ ជរាមរណៈកើតឡើង ព្រោះជាតិជា
 បច្ច័យ សេចក្តីសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស និងសេចក្តីចង្អៀត
 ចង្អល់ចិត្ត ក៏កើតឡើងព្រម ការកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែង
 មាន ដោយអាការយ៉ាងនេះ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះបដិច្ច-
 សមុប្បាទធម៌នោះ នេះហៅថា សេចក្តីឈ្លាសក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ។

(៣៥៨) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាសក្នុងឋានៈ (ហេតុ)
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ។ ជាហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកធម៌ណា ។
 ពួកធម៌នោះ ។ ឈ្មោះ ឋានៈ ព្រោះអាស្រ័យនូវហេតុប្បច្ច័យនោះ ។
 ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណា
 ធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះធម៌ទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តី
 ឈ្លាសក្នុងឋានៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាសក្នុងអដ្ឋានៈ
 (មិនមែនជាហេតុ) តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ។ មិនមែនជាហេតុ
 មិនមែនជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ណា ។ ពួកធម៌នោះ ។ ឈ្មោះថា អដ្ឋានៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

តត្ថ បញ្ចា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អដ្ឋានកុសលតា ។

[៣៥៧] តត្ថ កតមោ អាជ្ជវេ ។ យា អាជ្ជវតា
អជិម្ហតា អវុដ្ឋតា អកុដិលតា អយំ វុច្ចតិ អាជ្ជវេ ។
តត្ថ កតមោ មទ្ធុវេ ។ យា មទ្ធុតា មទ្ធុវតា អក-
ក្ខន្ធា អកបិណតា ធិបចិត្តតា អយំ វុច្ចតិ មទ្ធុវេ ។

[៣៦០] តត្ថ កតមា ខន្តិ ។ យា ខន្តិ ខមន-
តា អធិវាសនតា អចល្លាត្តំ អនស្សរោចោ អត្តម-
នតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ខន្តិ ។ តត្ថ កតមំ សោ-
រច្ចំ ។ យោ កាយិកោ អវីតិក្កមោ វាចសិកោ
អវីតិក្កមោ កាយិកាវាចសិកោ អវីតិក្កមោ ឥទ្ធ-
វុច្ចតិ សោរច្ចំ ។ សព្វោបិ សីលសំវារោ សោរច្ចំ ។

[៣៦១] តត្ថ កតមំ សាខល្យំ ។ យា សា វា-
នា អល្លាតា^(១) កក្កសា បរកដុកា បរាភិសដ្ឋជិ

១ ឧ. ឯត្ថន្តរេ អសាតាភិ ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ព្រោះអាស្រ័យនូវហេតុប្បដ្ឋាននោះ ។ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់
។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំ-
ពោះធម៌ទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអង្គនេះ ។

(៣៤៩) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពត្រង់ តើដូចម្តេច ។ ភាព
នៃអាការត្រង់ ការមិនឆ្គងខ្លួន ការមិនវៀចវេរ ការមិនកោងកាច
ណា នេះហៅថា ភាពត្រង់ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពទន់ភ្លន់
តើដូចម្តេច ។ ភាពនៃអាការទន់ភ្លន់ ដំណើរទន់ភ្លន់ ការមិនរឹងរូស
ការមិនក្រអឺតក្រអោង ការមានចិត្តរាបទាប ណា នេះហៅថា ភាព
ទន់ភ្លន់ ។

(៣៥០) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីអត់សង្កត់ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីអត់ធន់ ភាពអត់ធន់ ការអត់សង្កត់ ភាពមិនកាច មិនព្រហ័ន
ភាពនៃចិត្តរីករាយ ណា នេះហៅថា សេចក្តីអត់សង្កត់ ។ បណ្តា
ធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីស្ងួត តើដូចម្តេច ។ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសកាយ
ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសវាចា ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសកាយនិងវាចា ណា
នេះហៅថា សេចក្តីស្ងួត ។ សូម្បីការសង្រួម ក្នុងសីលទាំងអស់ ក៏
ហៅថា សេចក្តីស្ងួតដែរ ។

(៣៥១) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីរក់ទាក់ តើដូចម្តេច ។
វាចា ណា ជាវាចាពកកន្ទួល ពកស្អុយ វាចាមិនជាទីពេញចិត្តអក្សរដ៏ទៃ

សុត្តន្តបិដក អំពូល

កោដសាមន្តា អសមាធិសំវត្ថុនិកា តថាវ្វប វាចំ
 បហាយ យា សា វាចា នេទ្បា កុណ្ឌសុខា បេម-
 ជ័យា បាទយុត្តមា ចោរី ពហុជនកុណ្ឌា ពហុជនម-
 នាថា តថាវ្វប វាចំ កាសិកា ហោតិ យា តត្ថ
 សុណ្ហាវចនា សុខិលវចនា អនុសាវចនា ឥទំ វុត្ថុតិ
 សាខល្យំ ។ តត្ថ កតមោ បដិសន្ធារោ ។ ទ្វេ
 បដិសន្ធារោ អាមិសប្បដិសន្ធារោ ច ធម្មប្បដិសន្ធារោ
 ច ឥនេកោច្ឆោ បដិសន្ធារកោ ហោតិ អាមិសប្បដិ-
 សន្ធារេន វា ធម្មប្បដិសន្ធារេន វា អយំ វុត្ថុតិ បដិ-
 សន្ធារោ ។

(៣៦២) តត្ថ កតមា ឥន្ទ្រិយេសុ អនុត្តរាតា ។ ឥ-
 នេកោច្ឆោ ចក្កុនា វ្វបំ ទិស្វា ទិមិត្តក្កាហី ហោតិ អនុ-
 ព្យាញ្ញនក្កាហី យត្វាទិករណមេនំ ចក្កុន្ទ្រិយំ អសំវត្ថុ
 វិហារន្តំ អភិជ្ឈានោមនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា
 អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំវរាយ ន បដិបជ្ជតិ ន វត្ថុតិ
 ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុន្ទ្រិយេ ន សំវរំ អាបជ្ជតិ សោតេន
 សុទ្ធិំ សុត្វា ។ បេ ។ យានេន ភន្តំ យាយិត្វា ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក

ជាវាចាជាលក្ខណ៍ដល់អ្នកដទៃ ជាសំដីជិតការក្រោធ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី
 សមាធិ បុគ្គលក៏លះបង់នូវវាចាបែបនោះចេញ វាចាណា មិនជាទោស
 ជាវាចាសុខដល់គ្រូចៀក ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត ជាវាចានៃអ្នក
 ក្រុង ជាទីត្រេកអរនៃជនច្រើន ជាទីពេញចិត្តនៃជនច្រើន បុគ្គលក៏ជាអ្នក
 និយាយចំពោះវាចាបែបនោះ បានដល់ការពោលពាក្យពីរោះ ការពោល
 ពាក្យផ្លូវផង ការពោលពាក្យមិនទ្រគោះ នេះហៅថាសេចក្តីរាក់
 ទាក់ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការទទួលរាក់ទាក់ តើដូចម្តេច ។
 ការទទួលរាក់ទាក់មាន ២ យ៉ាង គឺ ការទទួលរាក់ទាក់ដោយអាមិសៈ ១
 ការទទួលរាក់ទាក់ដោយធម៌ ១ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកទទួល
 រាក់ទាក់ ដោយការទទួលរាក់ទាក់ដោយអាមិសៈ ឬដោយការទទួលរាក់
 ទាក់ដោយធម៌ នេះហៅថា ការទទួលរាក់ទាក់ ។

(៣៦២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការមិនរក្សាទារក្នុងឥន្ទ្រិយ តើ
 ដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ ជា
 អ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុញ្ញាតៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ជា
 អកុសលធម៌ដ៏លាមក គប្បីគ្របសង្កត់ នូវបុគ្គលដែលមិនសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយ
 + នេះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយណា ក៏មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម
 នូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ មិនរក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ មិនដល់នូវការសង្រួម ក្នុង
 ចក្ខុន្ទ្រិយ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ បេ ។ ធុក្ខនដោយច្រមុះ ។ បេ ។

ដឹងយ រស់ សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន ដោជ្ជតំ
 ដុសិត្វា ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ និមិត្តត្ថាហី
 ហោតិ អនុញ្ញានត្ថាហី យត្វាជីករណមេនំ មនិជ្រៃ-
 យំ អសំវុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា
 អកុសលា ធម្មា អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំវរាយ ន
 បដិបជ្ជតិ ន រត្តតិ មនិជ្រៃយំ មនិជ្រៃយេ ន សំវរំ
 អាបជ្ជតិ យា ឥមេសំ ធម្មំ ឥជ្រៃយានំ អកុត្ត អ-
 តោបនា អនារក្ខា អសំវរោ អយំ វុច្ចតិ ឥជ្រៃ-
 យេសុ អកុត្តន្ទារតា ។ តត្ថ កតមា ភោជនេ អ-
 មត្តញ្ញាតា ។ ឥនេកន្ទោ អប្បជិស្ម័ត្វា អយោនិសោ
 អាហារំ អាហារេតិ នវាយ មនាយ មណ្ឌនាយ វិក្ខុ-
 សនាយ យា តត្ថ អសន្តជិស្មតា អមត្តញ្ញាតា អប្បជិ-
 ស្ម័ត្វា ភោជនេ អយំ វុច្ចតិ ភោជនេ អមត្តញ្ញាតា ។

(៣៦៣) តត្ថ កតមា ឥជ្រៃយេសុ កុត្តន្ទារតា ។
 ឥនេកន្ទោ ចក្កនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តត្ថាហី ហោតិ
 នានុញ្ញានត្ថាហី យត្វាជីករណមេនំ ចក្កជ្រៃយំ អសំ-
 វុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា អកុសលា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

លិង្គក្សវដោយអណ្តាត ។ បេ ។ ពាល់ត្រូវផោដ្ឋព្វដោយកាយ ។ បេ ។
 ដឹងច្បាស់នូវធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់
 យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ ដ៏លាមក
 គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែលមិនសង្រួមមន្ត្រីន្ទ្រិយ⁺នេះ ព្រោះហេតុមិន
 សង្រួម នូវមន្ត្រីន្ទ្រិយណា ក៏មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវមន្ត្រីន្ទ្រិយនោះ
 មិនរក្សានូវមន្ត្រីន្ទ្រិយ មិនដល់នូវការសង្រួមក្នុងមន្ត្រីន្ទ្រិយ និងសេចក្តីមិន
 គ្រប់គ្រង អាការមិនគ្រប់គ្រង ការមិនរក្សា ការមិនសង្រួម នូវឥន្ទ្រិយ
 ទាំង ៦ នេះ ណា នេះហៅថា ការមិនរក្សាទ្វារ ក្នុងឥន្ទ្រិយ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការមិនដឹងប្រមាណក្នុងកោដន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
 ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ មិនបានពិចារណា ដោយឡែកប្រាជ្ញា ហើយ
 បរិភោគអាហារ ដើម្បីលេង ដើម្បីស្រវឹង ដើម្បីប្រដាប់ ដើម្បីស្អិត
 ស្អាត សេចក្តីមិនសន្តោស ការមិនដឹងប្រមាណ ការមិនពិចារណាក្នុង
 កោដននោះ ណា នេះហៅថា ការមិនដឹងប្រមាណក្នុងកោដន ។

[៣៦៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការរក្សាទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ តើ
 ដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ ជា
 អ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត មិនកាន់យក នូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈានិង
 ទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែល
 មិនសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយ⁺នេះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយណា

ធម្មា អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំវារយ បដិបជ្ជតិ
 រក្ខតិ មន្ត្រិយំ មន្ត្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ សោ-
 ភេន សន្នំ សុត្វា ។ បេ ។ យានេន កន្លំ យាយិត្វា
 ។ បេ ។ ជិហ្គយ រសំ សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន
 ដោជ្ជតំ ធុសិត្វា ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន
 និមិត្តក្តាហី ហោតិ នាទុក្ខញ្ញនក្តាហី យត្វាជិករណា-
 មេនំ មន្ត្រិយំ អសំវតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈោទោមនស្សា
 ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំ-
 វារយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ មន្ត្រិយំ មន្ត្រិយេ សំវរំ
 អាបជ្ជតិ យា ឥមេសំ នន្ទំ ឥន្ទ្រិយានំ កុតិ កោបនា
 អារក្ខោ សំវារេ អយំ វុច្ចតិ ឥន្ទ្រិយេសុ កុត្តន្ទារតា ។
 តត្ថ កតមា ភោជនេ មត្តញ្ញា ។ ឥនេកន្ទោ
 បដិសង្ខា យោនិយោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ
 នវាយ ន មនាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ
 យាវនេវ ឥមស្ស កាយស្ស វិត្តយា យាបនាយ វិហ័-
 សុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុក្កហាយ ឥតិ បុរណញ្ច វេ-
 ននំ បដិហង្គមិ នវញ្ច វេននំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ យា-
 ត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ដាសុវិហារេ ចាតិ

សុត្តន្តបិដក

ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្គម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការ
សង្គមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ពួសឡើងដោយត្រចៀក ។ បេ ។ ជុំភ្លិនដោយច្រមុះ
។ បេ ។ លិទ្ធក្សវរសដោយអណ្តាត ។ បេ ។ ពាល់ត្រូវផ្តោដ្ឋព្វដោយកាយ
។ បេ ។ ដឹងធម្មារមណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត មិន
កាន់យកនូវអនុញ្ញាតៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក
គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែលមិនសង្គមមន្ត្រិយន្ត្រះ ព្រោះហេតុមិន
សង្គមនូវមន្ត្រិយណា ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្គម នូវមន្ត្រិយនោះ រក្សា
នូវមន្ត្រិយ ដល់នូវការសង្គមក្នុងមន្ត្រិយ និងសេចក្តីគ្រប់គ្រង អា-
ការគ្រប់គ្រង ការរក្សា ការសង្គមនូវមន្ត្រិយទាំង ៦ នេះ ណា នេះហៅ
ថា ការរក្សាទារ ក្នុងមន្ត្រិយ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការដឹងប្រមាណ
ក្នុងភោជន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ពិចារណា
ដោយទុបាយប្រាជ្ញា ហើយទើបបរិភោគនូវអាហារ មិនមែនដើម្បីលេង
មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាង
គឺបរិភោគដើម្បីតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីកំចាត់បង់នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះនូវព្រហ្មចរិយធម៌ តែ
ប៉ុណ្ណោះ អាត្មាអញនឹងកំចាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង នឹងមិនឲ្យវេទនា
ថ្មីកើតឡើងបានផង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃឥរិយាបថក្តី ការមិនមានទោស
ក្តី ការនៅជាសុខសប្បាយក្តី នឹងមានដល់អញ សេចក្តីសន្តោស

អរិយធម៌ពិភព ធម្មសង្គណ៍

យា តត្ថ សុទ្ធិជិតា មត្តញ្ញា បដិសុទ្ធា កោដនេ
អយំ វុច្ចតិ កោដនេ មត្តញ្ញា ។

[៣៦៤] តត្ថ កតមំ មុជ្ជសង្ខំ ។ យា អសតិ
អនុស្សតិ អប្បជិស្សតិ អសតិ អសរណតា អធារ-
ណតា បិណ្ឌបនតា សម្មសនតា ឥទំ វុច្ចតិ មុជ្ជស-
ង្ខំ ។ តត្ថ កតមំ អសម្បជញ្ញំ ។ យំ អញ្ញាណំ
អនុស្សនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្គិ មោហោ អកុសលម្ប-
លំ ឥទំ វុច្ចតិ អសម្បជញ្ញំ ។

[៣៦៥] តត្ថ កតមា សតិ ។ យា សតិ អនុ-
ស្សតិ បដិស្សតិ សតិ សរណតា ធារណតា អបិណ្ឌ-
បនតា អសម្មសនតា សតិ សតិទ្រិយំ សតិពលំ
សម្មាសតិ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ តត្ថ កតមំ សម្ប-
ជញ្ញំ ។ យា បញ្ញា បដិណ្ឌា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ សម្បជញ្ញំ ។

[៣៦៦] តត្ថ កតមំ បដិសុទ្ធានតលំ ។
យា បញ្ញា បដិណ្ឌា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
វិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ បដិសុទ្ធានតលំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការដឹងប្រមាណ ការពិចារណាដូច្នេះ ក្នុងកោដននោះ ណា នេះហៅ
ថា ការដឹងប្រមាណក្នុងកោដន ។

(៣៦៤) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការភ្លេចស្មារតី តើដូចម្តេច ។
ការគ្មានស្មារតី ការនឹកមិនឃើញ ការភ្លេចស្មារតី ការមិនមានស្មារតី
ការមិនរលឹក ការមិនបានចាំទុក ការភ្លេចភ្នាំង និងការវង្វេង ណា
នេះហៅថា ការភ្លេចស្មារតី ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនដឹង
ខ្លួន តើដូចម្តេច ។ ការមិនដឹង ការមិនឃើញ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា
សេចក្តីវង្វេង ជាអកុសលមូល ណា នេះហៅថា សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន ។

(៣៦៥) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ស្មារតី តើដូចម្តេច ។ ការ
មានស្មារតី ការនឹកឃើញ ការនឹករលឹក ស្មារតី សេចក្តីរលឹក
ការចាំទុក ការមិនភ្លេចភ្នាំង ការមិនវង្វេង សតិ (ការរលឹក) ឥន្ទ្រិយ
គឺសតិ ពលៈគឺសតិ ការនឹកត្រូវ ណា នេះហៅថា ស្មារតី ។
បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីដឹងខ្លួន តើដូចម្តេច ។ ប្រាជ្ញា ការដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា
នេះហៅថា សេចក្តីដឹងខ្លួន ។

(៣៦៦) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កំឡាំងគឺការពិចារណា តើដូច
ម្តេច ។ ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារ-
ណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា នេះហៅថា កំឡាំងគឺការពិចារណា ។

សុត្តន្តបិដក វិញ្ញាណ

តត្ថ កតមំ ភាវណាពលំ ។ យា កុសលានំ ធម្មានំ
អាសេវនា ភាវនា ពហុលីកម្មំ ឥទំ វុច្ចតិ ភាវណា-
ពលំ សត្តបំ ពោជ្ឈន្តា ភាវណាពលំ ។

[៣៦៧] តត្ថ កតមោ សមថោ ។ យា ចិត្ត-
ស្ស បិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ចតិ សម-
ថោ ។ តត្ថ កតមា វិបស្សនា ។ យា បញ្ញា បដា-
ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាធិដ្ឋី អយំ
វុច្ចតិ វិបស្សនា ។

[៣៦៨] តត្ថ កតមំ សមថនិមិត្តំ ។ យា ចិត្ត-
ស្ស បិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ឥទំ វុច្ចតិ សមថនិ-
មិត្តំ ។ តត្ថ កតមំ បត្តាហនិមិត្តំ ។ យោ ចេត-
សីកោ វីរិយារម្មោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ ឥទំ
វុច្ចតិ បត្តាហនិមិត្តំ ។

[៣៦៩] តត្ថ កតមោ បត្តាហោ ។ យោ ចេត-
សីកោ វីរិយារម្មោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ អយំ
វុច្ចតិ បត្តាហោ ។ តត្ថ កតមោ អវិក្ខេបោ ។
យា ចិត្តស្ស បិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ចតិ
អវិក្ខេបោ ។

សុត្តន្តបិដក

បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ កំឡាំងគឺការវិនា តើដូចម្តេច ។ ការគំរាម ការ
អប់រំ ការធ្វើឲ្យប្រើនូវភូមិភាគសលធម៌ ណា នេះហៅថា កំឡាំងគឺ
ការវិនា សូម្បីពោជ្ឈង្គទាំង ៧ ក៏ហៅថា កំឡាំងគឺការវិនាដែរ ។

(៣៦៧) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សមថៈ (សភាពរម្ងាប់ធម៌ជា
សត្រូវ) តើដូចម្តេច ។ ការបិតនៅ នៃចិត្ត ។ បេ ។ ការតំកល់
ចិត្តត្រូវ ណា នេះហៅថា សមថៈ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ វិបស្សនា
(ធម្មជាតិឃើញដោយអាការផ្សេងៗ) តើដូចម្តេច ។ ប្រាជ្ញា
ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណា សេចក្តីយល់
ត្រូវ ណា នេះហៅថា វិបស្សនា ។

(៣៦៨) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ និមិត្តគឺសមថៈ តើដូចម្តេច ។
ការបិតនៅ នៃចិត្ត ។ បេ ។ ការតំកល់ចិត្តត្រូវ ណា នេះហៅថា
និមិត្តគឺសមថៈ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ និមិត្តគឺការផ្តងឡើង តើដូច
ម្តេច ។ ការប្រារព្ធត្បាយាម ប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ ត្បាយាម
ត្រូវ ណា នេះហៅថា និមិត្តគឺការផ្តងឡើង ។

(៣៦៩) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ការផ្តងឡើង តើដូចម្តេច ។
ការប្រារព្ធត្បាយាម ប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ ត្បាយាមត្រូវ ណា
នេះហៅថា ការផ្តងឡើង ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ការមិនរាយមាយ
តើដូចម្តេច ។ ការបិតនៅ នៃចិត្ត ។ បេ ។ ការតំកល់ចិត្តត្រូវ
ណា នេះហៅថា ការមិនរាយមាយ ។

[៣៧០] តត្ថ កតមា សីលវិបត្តិ ។ យោ កាយិកោ
 វីតិក្កមោ វាចសីកោ វីតិក្កមោ កាយិកា-
 វាចសីកោ វីតិក្កមោ អយំ វុច្ចតិ សីលវិបត្តិ សព្វ-
 ម្បិ ទុស្សីល្យំ សីលវិបត្តិ ។ តត្ថ កតមា ទិដ្ឋវិបត្តិ ។
 ទត្ថ ទិដ្ឋំ ទត្ថ យិដ្ឋំ ទត្ថ ហុតំ ទត្ថ សុកដទិក្ក-
 ដានំ កម្មានំ ជលវិចារោ ទត្ថ អយំ លោកោ ទត្ថ
 បរោ លោកោ ទត្ថ មាតា ទត្ថ បិតា ទត្ថ សត្តា
 ឡិបទាតិកា ទត្ថ លោកេ សមណាព្រាហ្មណា ស-
 មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច
 លោកំ សយំ អភិញ្ញា សង្ខតត្វា បវេទន្តិកំ យា
 ឯវ្យាទា ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ
 អយំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋវិបត្តិ សព្វាបិ មិន្នាទិដ្ឋំ ទិដ្ឋវិបត្តិ ។

[៣៧១] តត្ថ កតមា សីលសម្បទា ។ កាយិកោ
 អវីតិក្កមោ វាចសីកោ អវីតិក្កមោ កាយិកាវាចសី-
 កោ អវីតិក្កមោ អយំ វុច្ចតិ សីលសម្បទា សព្វាបិ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៣៧០) បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ វិបត្តិនៃសីល តើដូចម្តេច ។ ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយ ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយវាចា ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយនិងវាចា ណា នេះហៅថា វិបត្តិនៃសីល សូម្បីទ្រុស្តសីលទាំងអស់ ក៏ហៅថា វិបត្តិនៃសីលដែរ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់ឃើញ) ថា ទានដែលគេឲ្យហើយ មិនមានផល ឬជាធម៌មិនមានផល ឬជាតូចមិនមានផល ផលវិបាកនៃកម្មដែលគេធ្វើល្អ ធ្វើអាក្រក់មិនមាន លោកនេះមិនមាន លោកខាងមុខមិនមាន មាតាមិនមានគុណ បិតាមិនមានគុណ ពួកសត្វជាតិបុគ្គលិកកំណើតមិនមាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក អ្នកប្រព្រឹត្តិល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ដែលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដោយប្រាជ្ញាជំនុំត្រឹមត្រូវដោយខ្លួនឯង ហើយសំដែងបាន ក៏មិនមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា វិបត្តិនៃទិដ្ឋិដែរ ។

(៣៧១) បណ្ណាធម៌ទាំងអស់ ការបរិច្ចណិដោយសីល តើដូចម្តេច ។ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយវាចា ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយនិងវាចា នេះហៅថា ការបរិច្ចណិដោយសីល សូម្បីការសង្រួមក្នុងសីលទាំងអស់

សុត្តន្តបិដក ឧបសម្ព័ន្ធនិកាយ

សីលសំវារោ សីលសម្មាទា ។ តត្ថ កតតមា ទិដ្ឋិ-
 សម្មាទា ។ អត្ថំ ទិដ្ឋំ អត្ថំ យិដ្ឋំ អត្ថំ ហុំតំ អត្ថំ
 សុកុដទុក្កដានំ កម្មានំ ផលវិបាកោ អត្ថំ អយំ
 លោកោ អត្ថំ បរោ លោកោ អត្ថំ មាតា អត្ថំ បិតា
 អត្ថំ សត្តា ឪបហតិកា អត្ថំ លោកេ សមណព្រាហ្ម-
 ណា សម្មគតា សម្មាបដិបដ្ឋា យេ ឥមញ្ច លោកំ
 បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សង្ខតត្វា បវេទេន្តិត-
 យា ឯវុទា បញ្ញា បដាទនា ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋិសម្មាទា ស-
 ព្វាបិ សម្មាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិសម្មាទា ។

[៣៧២] តត្ថ កតតមា សីលវិសុទ្ធិ ។ កាយិ-
 កោ អវិភិក្កមោ វាចសិកោ អវិភិក្កមោ កាយិក-
 វាចសិកោ អវិភិក្កមោ អយំ វុច្ចតិ សីលវិសុទ្ធិ ស-
 ព្វាបិ សីលសំវារោ សីលវិសុទ្ធិ ។ តត្ថ កតតមា ទិដ្ឋិ-
 វិសុទ្ធិ ។ កម្មស្សកតតញ្ញាណំ សង្ខារុលោមិកញ្ញាណំ

សុត្តន្តបិដក

ក៏ហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយសីលវិជ្ជា ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការបរិបូណ៌
 ដោយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់ឃើញ) ថា ទានដែលគេឲ្យ
 ហើយមានផល ឬជាធំមានផល ឬជាតូចមានផល ផលនៃវិបាកនៃកម្ម
 ដែលគេធ្វើល្អនិងធ្វើអាក្រក់មាន លោកនេះមាន លោកខាងមុខមាន មា-
 តាមានគុណ បិតាមានគុណ ពួកសត្វជាឧបបាតិកៈកំណើតមាន ពួកសម-
 ណាព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ដែលធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមដោយ
 ខ្លួនឯង ហើយសំដែងបានមាន និងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយទិដ្ឋិ សូម្បីសម្មាសម្ពុទ្ធ
 ទាំងអស់ ក៏ហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយទិដ្ឋិដែរ ។

(៣៧២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការបរិសុទ្ធនៃសីល តើដូច
 ម្តេច ។ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើស
 ប្រកបដោយវាចា ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយនិងវាចា នេះ
 ហៅថា ការបរិសុទ្ធនៃសីល សូម្បីការសង្រួមកងសីលទាំងអស់ ក៏ហៅ
 ថា ការបរិសុទ្ធនៃសីលដែរ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការបរិសុទ្ធនៃទិដ្ឋិ
 តើដូចម្តេច ។ កម្មសូត្រតញ្ញាណ (ការដឹងច្បាស់កម្មជាបស់ខ្លួន)
 សច្ចានុលោមិកញ្ញាណ (ការដឹងច្បាស់ អនុលោមតាមសច្ចៈ ៤)

មក្កសមន្តីស្ស ញាណំ ដលសមន្តីស្ស ញាណំ ។

(៣៧៣) ទិដ្ឋវិសុទ្ធិ ខោ បនាតិ យា បញ្ញា ប-
ដាននា ។ បេ ។ អនោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។
យថាទិដ្ឋិស្ស ច បដានន្តិ យោ ចេតសីកោ វីរី-
យារម្ហោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ ។

(៣៧៤) សំវេកោតិ ជាតិកយំ ជរាភយំ ព្យាធិ-
កយំ មរណភយំ ។ សំវេជនិយំ ហំនន្តិ ជាតិ ជរា
ព្យាធិ មរណំ ។ សំវិក្កស្ស ច យោនិសោ បដានន្តិ
ឥធ ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ ចាបកានំ អក្កុសលានំ ធម្មា-
នំ អនុប្បាទាយ ធន្តំ ជនេតិ វាយមតិ វីរីយំ អារកតិ
ចិត្តំ បក្កល្ហាតិ បទហតិ ឧប្បន្នានំ ចាបកានំ អក្កុ-
សលានំ ធម្មានំ បហាទាយ ធន្តំ ជនេតិ វាយមតិ
វីរីយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កល្ហាតិ បទហតិ អនុប្ប-
ន្នានំ ក្កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ធន្តំ ជនេតិ
វាយមតិ វីរីយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កល្ហាតិ បទហតិ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការដឹងច្បាស់ របស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ការដឹងច្បាស់របស់
បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយផល (នេះហៅថា ការបរិសុទ្ធនៃទិដ្ឋិ) ។

(៣៧៣) ពាក្យថា ការបរិសុទ្ធនៃទិដ្ឋិ បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ។
ពាក្យថា សេចក្តីព្យាយាមនៃបុគ្គល ដែលមានទិដ្ឋិសមគួរ បានដល់
សេចក្តីប្រាព្ធព្យាយាមប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ ការព្យាយាមត្រូវ ។

(៣៧៤) ពាក្យថា សង្ខេប បានដល់ជាតិភ័យ ជកភ័យ
ព្យាធិភ័យ មរណភ័យ ។ ពាក្យថា ទីដែលគួរសង្ខេប បានដល់ ជាតិ
ជក ព្យាធិ មរណៈ ។ ពាក្យថា សេចក្តីព្យាយាម ដោយទុបាយ-
ប្រាជ្ញា នៃបុគ្គលដែលមានសង្ខេប សេចក្តីថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ
ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រាព្ធព្យាយាម ផ្តល់ចិត្តទុក
តាំងព្យាយាម ដើម្បីញ៉ាំងអកុសលធម៌ដ៏លាមកដែលមិនទាន់កើត មិនឲ្យ
កើត ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រាព្ធព្យាយាម ផ្តល់ចិត្ត
ទុក តាំងព្យាយាម ដើម្បីលះបង់អកុសលធម៌ដ៏លាមកដែលកើតហើយ
ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រាព្ធព្យាយាម ផ្តល់ចិត្តទុក
តាំងព្យាយាម ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង

សុត្តន្តបិដក ទុក្ខបិដក

ឧប្បជ្ឈានំ កុសលានំ ធម្មានំ វិនិច្ឆ័យា អសម្មោសាយ
 ភិយេកាភាយ វេយ្យាភាយ ភាវនាយ ចារិយ្យាយ ធម្មំ
 ជនេតិ វាយមតិ វិវិយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ
 បទហតិ ។

[៣៧៥] អសន្តដ្ឋិតា ច កុសលេសុ ធម្មស្វតិ
 យា កុសលានំ ធម្មានំ ភាវនាយ អសន្តដ្ឋស្ស
 ភិយេកាភាយ ។ អប្បដិវាទិតា ច បដិវាទិតា
 យា កុសលានំ ធម្មានំ ភាវនាយ សក្កច្ចកិរិយតា
 សាតច្ចកិរិយតា អដ្ឋតកិរិយតា អនោលំប្បត្តិតា
 អនិក្ខតច្ចន្តតា អនិក្ខតច្ចតា អាសេវនា ភាវនា
 ពហុលំកម្មំ ។

[៣៧៦] វិជ្ជាតិ តិស្សោ វិជ្ជា ចុព្វេនិវាសានុស្ស
 តិញ្ញាណំ វិជ្ជា សត្តានំ ចុត្ថបចារេត ញ្ញាណំ វិជ្ជា អា-
 សវានំ ខយេ ញ្ញាណំ វិជ្ជា ។ វិមុត្តតិ ទ្វេ វិមុត្តិយោ
 ចិត្តស្ស ច អនិមុត្តិ ជញ្ញានញ្ច ។

[៣៧៧] ខយេ ញ្ញាណន្តិ មក្កសមន្តិស ញ្ញា-
 ណំ ។ អនុប្បាទេ ញ្ញាណន្តិ ជលសមន្តិស្ស ញ្ញាណំ ។

សុត្តន្តបិដក

ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឱ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រារព្ធព្យាយាម ផ្គងចិត្តទុក
តាំងព្យាយាម ដើម្បីបិតនៅ ដើម្បីមិនវិនាស ដើម្បីចម្រើនក្រៃលែង
ដើម្បីធុទ្វាយ ដើម្បីចម្រើន ដើម្បីបរិច្ចណិឡើង នៃកុសលធម៌
ដែលកើតហើយ ។

(៣៧៥) ពាក្យថា សេចក្តីមិនសន្តោសក្នុងកុសលធម៌ បានដល់
សេចក្តីប្រាថ្នាក្រៃលែង នៃបុគ្គលអ្នកមិនត្រេកអរក្នុងការចំរើន នូវកុសល-
ធម៌ ។ ពាក្យថា សេចក្តីមិនបន្តបន្ទុយក្នុងព្យាយាម បានដល់ការ
ធ្វើដោយគោរព ការធ្វើរឿយៗ ការធ្វើមិនឈប់ ការប្រព្រឹត្តិមិនឃ្លាត
ការមិនដាក់ចោលនូវសេចក្តីប៉ិនប៉ង ការមិនដាក់ចោលនូវធុរៈ ការសេព
ការអប់រំ ការធ្វើឱ្យរឿយៗ ក្នុងការចំរើន នូវកុសលធម៌ ។

(៣៧៦) ពាក្យថា វិជ្ជា បានដល់វិជ្ជា ៣ គឺ បុព្វេនិវាសានុស្សតិ-
ញ្ញាណវិជ្ជា ១ សត្តានុច្ចកបបាតញ្ញាណវិជ្ជា ១ អាសវក្ខយញ្ញាណវិជ្ជា ១ ។
ពាក្យថា វិមុត្តិ បានដល់វិមុត្តិ ២ គឺ ការរួចស្រឡះនៃចិត្ត ១ ព្រះនិព្វាន ១ ។

(៣៧៧) ពាក្យថា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ជាគ្រឿងអស់ទៅនៃកិលេស
បានដល់សេចក្តីដឹងនៃបុគ្គល ដែលព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ។ ពាក្យថា
សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ ដែលធ្វើកិលេសមិនឱ្យកើតឡើងទៀត បានដល់
សេចក្តីដឹងនៃបុគ្គល ដែលព្រមព្រៀងដោយផល ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

អត្ថទ្វារកណ្ឌំ
១៦

[៣៧៨] កតមេ ធម្មា កុសលា ។ ចតុស្ក
ក្ខម័សុ កុសលំ ឥមេ ធម្មា កុសលា ។ កតមេ
ធម្មា អកុសលា ។ ទ្វាទស អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ
ធម្មា អកុសលា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។
ចតុស្ក ក្ខម័សុ វិចាកោ តិសុ ក្ខម័សុ កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ។

[៣៧៩] កតមេ ធម្មា សុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ សោ-
មនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ចត្តារោ
កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច
បញ្ច រូចាវចរតិកចតុក្កដ្ឋានា កុសលតោ ច វិ-
ចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកចតុក្កដ្ឋា-
នា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឯតុប្បន្នំ សុខំ
វេទនំ វេទនា ឥមេ ធម្មា សុខាយ វេទនាយ សម្ប-
យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
ត្តា ។ ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ទុក្ខស-
ហគតំ កាយវិញ្ញាណំ ឯតុប្បន្នំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទនា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អត្ថទ្វារកំណត់

[៣៧៨] ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៤
 នេះពួកធម៌ជាកុសល ។ ពួកធម៌ជាអកុសល តើដូចម្តេច ។ អកុសល-
 ចិត្តប្បាទ (ការកើតនៃចិត្តជាអកុសល) ១២ នេះពួកធម៌ជាអកុសល ។
 ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យា-
 ក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូប និងនិព្វាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត ។

[៣៧៩] ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសុខវេទនា តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយសោមនស្ស ៤ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង នៃកាមាវចរ-
 កុសល រូបាវចរតិកចតុក្កជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរតិកចតុក្កជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង វៀរតែសុខវេទនា ដែលកើតឡើងក្នុងទីនោះចេញ នេះពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយសុខវេទនា ។ ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទោមនស្ស ២ និងកាយវិញ្ញាណ
 ប្រកបដោយទុក្ខ វៀរតែទុក្ខវេទនា ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ

ពិពេ អនុប្បាណ

ឥមេ ធម្មា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។
 កតមេ ធម្មា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឱបេក្ខាស-
 ហគតា ចិត្តប្បាណា អកុសលតោ ន កាមាវចរកុ-
 សលស្ស វិចារកតោ នស អកុសលស្ស វិចារកតោ
 ន កិរិយតោ ន រូបាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសល-
 តោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារ-
 ប្បា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច
 លោកុត្តរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច ឯតុប្បន្នំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេចន្តា ឥមេ ធម្មា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ តិស្សោ
 ច វេទនា រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន វត្តញ្ច
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិច័ ទុក្ខាយ វេទនា-
 យ សម្បយុត្តាតិច័ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តាតិច័ ។

(៣៨០) កតមេ ធម្មា វិចារកា ។ ចតុស្ក ភូ-
 មីស្ក វិចារកា ឥមេ ធម្មា វិចារកា ។ កតមេ ធម្មា
 វិចារកធម្មធម្មា ។ ចតុស្ក ភូមីស្ក កុសលំ អកុសលំ

ពិភាក្សា:

នេះពួកធម៌ដែលប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយវេទនា
 មិនជាទុក្ខមិនជាសុខ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ ប្រកបដោយឧបេក្ខា ៤
 ខាងការវិចារកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងអកុសល ចិត្តប្បទេ ១០ ខាង
 វិបាកនៃការវិចារកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បទេ ៦
 ខាងកិរិយា ចតុត្ថជ្ឈាន ជាប្រាថ្នា ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាង
 កិរិយាផង អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង
 ចតុត្ថជ្ឈាន ជាលោកុត្តរៈ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែវេទនាមិន
 ជាទុក្ខមិនជាសុខ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ដែលប្រកប
 ដោយវេទនា មិនជាទុក្ខមិនជាសុខ ។ វេទនា ៣ ផង រូបផង និព្វាន
 ផង នេះពួកធម៌ដែលមិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា
 ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថាប្រកបដោយវេទនាមិនជាទុក្ខ មិនជាសុខ
 ផងទេ ។

(៣៨០) ពួកធម៌ជាវិបាក តើដូចម្តេច ។ វិបាក ក្នុង
 ភូមិ ៤ នេះពួកធម៌ ជាវិបាក ។ ពួកធម៌ មានវិបាកធម៌ជា
 ប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤

អភិធម្មបដិពោ ធម្មសង្កណ៍

ឥមេ ធម្មា វិចារកធម្មធម្មា ។ កតមេ ធម្មា នេវ
 វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា ។ ឥស្ស ភ្លមីស្ស តិរិយាព្យា-
 កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នេវ វិចារកន-
 វិចារកធម្មធម្មា ។

[៣៨០] កតមេ ធម្មា ឧបាទិទ្ធពាទានិយា ។

ឥស្ស ភ្លមីស្ស វិចារកោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា
 ឥមេ ធម្មា ឧបាទិទ្ធពាទានិយា ។ កតមេ ធម្មា អ-
 នុបាទិទ្ធពាទានិយា ។ ឥស្ស ភ្លមីស្ស កុសលំ អក្ក-
 សលំ ឥស្ស ភ្លមីស្ស តិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា អនុបាទិទ្ធពាទានិយា ។
 កតមេ ធម្មា អនុបាទិទ្ធពាទានិយា ។ ចត្តារោ មក្កា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អនុបាទិទ្ធពាទានិយា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះពួកធម៌មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។ ពួកធម៌មិនមែនវិបាក ទាំងមិន
មែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុង
ក្រម ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌
មានវិបាកជាប្រក្រតី ។

[៣៨១] ពួកធម៌មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
កាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទាន តើដូចម្តេច ។ វិបាក
ក្នុងក្រម ៣ នឹងរូបដែលជាភ្នំស្រួចត្រា នេះពួកធម៌ មានកម្មប្រកប
ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
ទុប្បាទាន ។ ពួកធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
កាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទាន តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលក្នុងក្រម ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងក្រម ៣ នឹងរូបដែលមិន
មែនជាភ្នំស្រួចត្រា នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទាន ។ ពួកធម៌
មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំង
មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ
ផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកប
ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
ដល់ទុប្បាទាន ។

តិរេ អនុព្វហ

(៣៨២) កតមេ ធម្មា សន្តិលិង្គសន្តិលេសិកា ។
 ប្រាទស អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សន្តិលិង្គ-
 សន្តិលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា អសន្តិលិង្គសន្តិលេ-
 សិកា ។ តិសុ ភូមិសុ កុសលំ តិសុ ភូមិសុ
 វិហាកោ តិសុ ភូមិសុ កិរិយាព្យាកកំ សព្វញ្ច
 រូបំ ឥមេ ធម្មា អសន្តិលិង្គសន្តិលេសិកា ។ កតមេ
 ធម្មា អសន្តិលិង្គសន្តិលេសិកា ។ ចត្តារោ មត្តា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារំ ច សាមញ្ញដលាធិ ធិព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អសន្តិលិង្គសន្តិលេសិកា ។

(៣៨៣) កតមេ ធម្មា សវិតក្កសវិចារា ។ កា-
 មាវចរកុសលំ អកុសលំ កាមាវចរកុសលស្ស វិចា-
 កតោ ឯកាទស ចិត្តប្បាទា អកុសលស្ស វិចាកតោ
 ទ្វេ កិរិយតោ ឯកាទស រូចាវចរំ បឋមំ ឈានំ កុ-
 សលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរំ
 បឋមំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឯត្តប្បន្ន
 វិតក្កវិចារេ វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា សវិតក្កសវិចារា ។
 កតមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារមត្តា ។ រូចាវចរបញ្ចក-
 ធម្មេ ធិតិយំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ

តកអត្ថបទៈ

(៣៨២) ពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើ
 ដូចម្តេច ។ អកុសលចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ កុសល ក្នុងក្លិប ៣ វិបាក ក្នុងក្លិប ៣
 ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងក្លិប ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ដែលមិន
 សៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង ទាំង
 មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ
 ផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង
 ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

(៣៨៣) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ កាមាវចរកុសលនិងអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាងវិបាកនៃ
 កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ២ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាង
 ភិរិយា បឋមជ្ឈានជាប្រចាំចរ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយា
 ផង បឋមជ្ឈានជាលោកុត្តរៈ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែវិតក្កៈ
 វិចារៈ ដែលកើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
 ប្រកបដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ទុតិយជ្ឈាន ក្នុងរូបាវចរបញ្ចកន័យ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង

ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរឫកនយេ ទុតិយំ
 ឈានំ កុសលតោ ច វិហាកតោ ច ឯតុប្បន្នំ វិហារំ
 វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា អវិតក្កាវិហារមត្តា ។ កតមេ
 ធម្មា អវិតក្កាវិហារ ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ រូបាវចរ-
 តិកតិកជ្ឈាន កុសលតោ ច វិហាកតោ ច កិរិយ-
 តោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិហាកតោ ច
 កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកតិកជ្ឈាន កុសលតោ ច
 វិហាកតោ ច បញ្ចកនយេ ទុតិយេ ឈានេ ឧប្បន្នោ
 ច វិហារោ រូបញ្ច ជិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា អវិតក្កាវិហា-
 រ ។ វិតក្កសហជាតោ វិហារោ ន វត្តញ្ច សវិតក្កស-
 វិហារេតិបិ អវិតក្កាវិហារមត្តាតិបិ អវិតក្កាវិហារេតិបិ ។

[៣៨២] កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ កាមាវចរ-
 កុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បនា
 អកុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុសលស្ស វិហា-
 កតោ បញ្ច កិរិយតោ បញ្ច រូបាវចរទុកតិកជ្ឈាន
 កុសលតោ ច វិហាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុ-
 ត្តរទុកតិកជ្ឈាន កុសលតោ ច វិហាកតោ ច ឯ-
 តុប្បន្នំ បីតិ វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ខាងកិរិយាផង ទុតិយជ្ឈាន ក្នុងលោកុត្តរតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង វៀរតែវិចារៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌មិនមានវិ-
 តក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈ តើដូច
 ម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ រូបាវចរតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង ខាងកិរិយាផង អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាង
 កិរិយាផង លោកុត្តរតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វិចារៈ
 ដែលកើតក្នុងទុតិយជ្ឈាន ជាបញ្ចកន័យផង រូបផង និព្វានផង នេះ
 ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ។ វិចារៈដែលកើតជាមួយនឹង
 វិតក្កៈ មិនត្រូវពោលថា ប្រកបដោយវិតក្កៈទាំងប្រកបដោយវិចារៈផង
 ថាមិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈផង ថាមិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈ
 ផងទេ ។

(៣៨២) ពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បាទ ប្រកបដោយសោមនស្ស ៤ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥
 ខាងកិរិយា រូបាវចរទុតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរទុកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 វៀរតែបីតិដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ ។

ពិរោ អត្តប្បវា

កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កាមាវចរកុសល-
 តោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា អ-
 កុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុសលស្ស វិចាក-
 តោ ន កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរតិកចតុក្កជ្ឈាទា
 កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច
 លោកុត្តរតិកចតុក្កជ្ឈាទា កុសលតោ ច វិចា-
 កតោ ច ឯត្តប្បជ្ឈំ សុខំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា
 សុខសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។
 កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា
 ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ន កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចាកតោ នស អកុសលស្ស វិចាកតោ ន
 កិរិយតោ ន រូចាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច
 វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុស-
 លតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរំ
 ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឯត្តប្បជ្ឈំ
 ឧបេក្ខំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។
 បីតំ ន បីតិសហគតា សុខសហគតា ន ឧបេក្ខាស-
 ហគតា សុខំ ន សុខសហគតំ សិយា បីតិសហគតំ

តិកអត្ថបទៈ

ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយសោម-
 នស្ស ៤ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ
 ៦ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងភិរិយា រូបាវចរតិក-
 ចត្តក្កជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរ-
 តិកចត្តក្កជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែសុខៈដែលកើត
 ឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយទុក្ខកម្ម តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទុក្ខកម្ម ៤ ខាង
 កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ១០ ខាងវិបាក
 នៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ៦
 ខាងភិរិយា ចត្តក្កជ្ឈាន ជារូបាវចរ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 ខាងភិរិយាផង អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយា
 ផង ចត្តក្កជ្ឈាន ជាលោកុត្តរៈ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែ
 ទុក្ខកម្ម ដែលកើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយ
 ទុក្ខកម្ម ។ បីតិ មិនប្រកបដោយបីតិ ប្រកបតែដោយសុខៈ មិនប្រកប
 ដោយទុក្ខកម្មទេ សុខៈ មិនប្រកបដោយសុខៈ ប្រកបតែដោយបីតិ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

ន ឧបេក្ខាសហគតំ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ បីតិសហគ-
តន្តំ ។ ទ្វេ ខោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ទុក្ខស-
ហគតំ កាយវិញ្ញាណំ យា ច វេទនា ឧបេក្ខា រូបញ្ច
និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន វត្ថុញ្ចំ បីតិសហគតាតិបិ
សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាសហគតាតិបិ ។

[៣៨៥] កតមេ ធម្មា នស្សនេន បហាតញ្ច ។
ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិច្ឆាសហ-
គតោ ចិត្តប្បាទោ ឥមេ ធម្មា នស្សនេន បហា-
តញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ ឧទ្ទ-
ក្ខសហគតោ ចិត្តប្បាទោ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ ប-
ហាតញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា
ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ខោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ឥមេ
ធម្មា សិយា នស្សនេន បហាតញ្ច សិយា ភាវនាយ
បហាតញ្ច ។ កតមេ ធម្មា នេវ នស្សនេន ន
ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ ចត្វសុ ភូមិសុ កុសលំ
ចត្វសុ ភូមិសុ វិចារោ តិសុ ភូមិសុ កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នេវ នស្សនេន
ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

អភិធម្មប្បដិក ធម្មសន្តិក

មិនប្រកបដោយឧបេក្ខា ក៏មាន មិនតប្បវិពាលថា ប្រកបដោយបីតិ
 ក៏មាន ។ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស កាយវិញ្ញាណប្រកប
 ដោយទុក្ខ និងឧបេក្ខាវេទនាផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនត្រូវ
 ពោលថា ប្រកបដោយបីតិផង ថាប្រកបដោយសុខៈផង ថាប្រកប
 ដោយឧបេក្ខាផងឡើយ ។

[៣៨៥] ពួកធម៌ត្រូវលះដោយទស្សនៈ (សោតាបត្តិមគ្គ) តើ
 ដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ និងចិត្តប្បទេប្រកបដោយវិចិ-
 ក៏ចា នេះពួកធម៌ដែលត្រូវលះដោយទស្សនៈ ។ ពួកធម៌ត្រូវលះដោយ
 ការនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេប្រកបដោយទុដ្ឋច្ចៈ នេះពួកធម៌ត្រូវលះ
 ដោយការនា ។ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិត្រូវប្រកបដោយលោភៈ និង
 ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះពួកធម៌ត្រូវលះដោយទស្សនៈ
 ក៏មាន ត្រូវលះដោយការនាក៏មាន ។ ពួកធម៌ដែលមិនត្រូវលះដោយ
 ទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការនា តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ
 ២ វិបាកក្នុងភូមិ ២ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន
 នេះពួកធម៌មិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការនា ។

តិរេ អន្តរាហ

[៣៨៦] កតមេ ធម្មា និស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បដា
វិចិត្តិក្ខាសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឯត្តប្បដ្ឋំ មោហំ
វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា និស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។
កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។ ឧទ្ធច្ចុ-
សហគតោ ចិត្តប្បដោ ឯត្តប្បដ្ឋំ មោហំ វេបេត្វា
ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។ ចត្តា-
រោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតោ ចិត្តប្បដោ ទ្វេ
នោមនិស្សសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឥមេ ធម្មា សិយា
និស្សនេន បហាតព្វហេតុកា សិយា ភាវនាយ
បហាតព្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា នេវ និស្សនេន
ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។ វិចិត្តិក្ខាសហ-
គតោ មោហោ ឧទ្ធច្ចុសហគតោ មោហោ ចត្វស្តុ
ក្ខម័ស្តុ កុសលំ ចត្វស្តុ ក្ខម័ស្តុ វិហាកោ តិស្តុ
ក្ខម័ស្តុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា
នេវ និស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។

ពិភពត្ថុទ្ធារៈ

[៣៨៦] ពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ និងចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្តិចារ វៀវតៃ

មោហៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយ

ទស្សនៈ ។ ពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-

ប្បាទប្រកបដោយទទួចៈ វៀវតៃមោហៈ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ

នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយការវិនា ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាក

ទិដ្ឋិតៃប្រកបដោយលោភៈ និងចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះ

ពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុត្រូវលះដោយ

ការវិនាក៏មាន ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវ

លះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយវិចិត្តិចារ មោហៈ

ប្រកបដោយទទួចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យា-

ក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ ប្រេនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនត្រូវលះ

ដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការវិនា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

[៣៨៧] កតមេ ធម្មា អាចយតាមីនោ ។ តីសុ
 ភូមីសុ កុសលំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា អាចយតា-
 មីនោ ។ កតមេ ធម្មា អបចយតាមីនោ ។ ចត្តា-
 រោ មត្តា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា អបចយតាមីនោ ។
 កតមេ ធម្មា នេវចយតាមីនោ នាបចយតាមីនោ ។
 ចត្វសុ ភូមីសុ វិហាកោ តីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាក-
 តំ រូបញ្ច ធិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា នេវចយតាមីនោ
 នាបចយតាមីនោ ។

[៣៨៨] កតមេ ធម្មា សេត្វា ។ ចត្តារោ ម-
 ត្តា អបរិយាបន្នា ហេដ្ឋីមាធិ ច តីណិ សាមញ្ញដលា-
 ធិ ឥមេ ធម្មា សេត្វា ។ កតមេ ធម្មា អសេត្វា ។
 ឧបរិមំ អរហត្តដលំ ឥមេ ធម្មា អសេត្វា ។ កតមេ
 ធម្មា នេវ សេត្វា នាសេត្វា ។ តីសុ ភូមីសុ កុ-
 សលំ អកុសលំ តីសុ ភូមីសុ វិហាកោ តីសុ
 ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ធិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា
 នេវ សេត្វា នាសេត្វា ។

[៣៨៩] កតមេ ធម្មា បរិត្តា ។ កាមាវចរកុ-
 សលំ អកុសលំ សព្វោ កាមាវចរស្ស វិហាកោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៣៨៧] ពួកធម៌ដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ នេះពួកធម៌ដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។ ពួកធម៌មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។ ពួកធម៌មិនមែនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ទាំងមិនមែនមិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិនមែនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ទាំងមិនមែនមិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។

[៣៨៨] ពួកធម៌ជារបស់សេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៣ ខាងក្រោមផង នេះពួកធម៌ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ។ ពួកធម៌ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ អរហត្តផល ខាងលើ នេះពួកធម៌ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។ ពួកធម៌មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។

[៣៨៩] ពួកធម៌ មានសភាពតូចឆ្មារ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរកុសល និងអកុសល វិបាក ទាំងអស់ នៃកាមាវចរ

តំពៃ អត្ថបទ

កាមាវចរកិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
បរិត្តា ។ កតមេ ធម្មា មហក្កតា ។ រូបាវចន អរូ-
បាវចន កុសលាព្យាកតា ឥមេ ធម្មា មហក្កតា ។
កតមេ ធម្មា អប្បមាណា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិ-
យាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលាធិ ជិញ្ញនញ្ច ឥមេ
ធម្មា អប្បមាណា ។

[៣៧០] កតមេ ធម្មា បរិត្តារម្មណា ។ សព្វោ
កាមាវចរស្ស វិចារកោ កិរិយា មនោធាតុ កិរិយា-
ហេតុកា មនោវិញ្ញាណធាតុ សោមនស្សសហគតា
ឥមេ ធម្មា បរិត្តារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា មហក្កតា-
រម្មណា ។ វិញ្ញនញ្ចយតនំ នេវសញ្ញាសញ្ញាយតនំ
ឥមេ ធម្មា មហក្កតារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អប្ប-
មាណារម្មណា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ
ច សាមញ្ញដលាធិ ឥមេ ធម្មា អប្បមាណារម្មណា ។
កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាណវិប្បយុត្តា ចិត្ត-
ប្បទា កិរិយតោ ចត្តារោ ញ្ញាណវិប្បយុត្តា ចិត្តប្ប-
ទា សព្វំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា សិយា បរិត្តារម្មណា
សិយា មហក្កតារម្មណា ន អប្បមាណារម្មណា

ពិរាជក្រឹត្យៈ

កិរិយានិងអព្យាក្រឹតជាតាមាវចរ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌មានសភាព
 តូចឆ្មារ ។ ពួកធម៌ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ អរូ-
 បាវចរ កុសលនិងអព្យាក្រឹត នេះពួកធម៌ដល់នូវសភាពធំ ។ ពួកធម៌
 ប្រមាណមិនបាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ-
 ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រមាណមិនបាន ។

(៣៩០) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារ តើដូចម្តេច ។ វិបាក
 ទាំងអស់នៃតាមាវចរ កិរិយា មនោធាតុ និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជា
 កិរិយាហេតុកៈ ប្រកបដោយសោមនស្ស នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូច
 ឆ្មារ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ វិ-
 ញ្ញាណញ្ចាយតនៈ និងនេវសញ្ញានាសញ្ចាយតនៈ នេះពួកធម៌មានអា-
 រម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន តើ
 ដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង នេះ
 ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត
 ខាងតាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ខាងកិរិយា និង
 អកុសលទាំងអស់ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវសភាពធំ តែមិនមែនមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានទេ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

សិយា ន វត្តញ្ច បរិត្តារម្មណាតិបិ មហាគុតារម្មណា-
 តិបិ ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាណស-
 ម្បយុត្តា ចិត្តប្បដា កិរិយតោ ចត្តារោ ញ្ញាណ-
 សម្បយុត្តា ចិត្តប្បដា រូបាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ
 កុសលតោ ច កិរិយតោ ច កិរិយាហេតុកា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ឧបេក្ខាសហគតា ឥមេ ធម្មា
 សិយា បរិត្តារម្មណា សិយា មហាគុតារម្មណា សិយា
 អប្បមាណារម្មណា សិយា ន វត្តញ្ច បរិត្តារម្មណា-
 តិបិ មហាគុតារម្មណាតិបិ អប្បមាណារម្មណាតិបិ ។
 រូបាវចរតិកចតុក្កជ្ឈោ កុសលតោ ច វិចាកតោ
 ច កិរិយតោ ច ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស វិចាកោ អា-
 កាសានញ្ញាយតនំ អាកិញ្ញញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា ន
 វត្តញ្ច បរិត្តារម្មណាតិបិ មហាគុតារម្មណាតិបិ អប្ប-
 មាណារម្មណាតិបិ ។ រូបញ្ច ជញ្ញានញ្ច អនារម្មណា ។

(៣៧០) កតមេ ធម្មា ហីនា ។ ទ្វាទស អកុសល-
 ចិត្តប្បដា ឥមេ ធម្មា ហីនា ។ កតមេ ធម្មា មជ្ឈិមា ។
 តិសុ ភ្លឹមសុ កុសលំ តិសុ ភ្លឹមសុ វិចាកោ តិសុ ភ្លឹ-
 មសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា មជ្ឈិមា ។

អភិធម្មប្បដិក ធម្មសន្តណ៍

មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវផង ថាមានអារម្មណ៍ដល់នូវ
 សភាពធំផងក៏មាន ។ ចិត្តប្បក្ក ៤ ជាញាណសម្បយុត្ត ខាងកាមាវចរ-
 កុសល ចិត្តប្បក្ក ៤ ជាញាណសម្បយុត្ត ខាងកិរិយា រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងកិរិយាផង និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយាហេតុកៈ
 ប្រកបដោយទេវតា នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវក៏មាន មានអារ-
 ម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវផង ថាមានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាព
 ធំផង ថាមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផងក៏មាន ។ រូបាវចរចតុត្ថ-
 ជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង វិបាកនៃចតុ-
 ត្ថជ្ឈាន អាកាសានញ្ញាយតនៈ អាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌ មិន
 គប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវផង ថាមានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាព
 ធំផង ថាមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផងឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន
 មិនមែនមានអារម្មណ៍ទេ ។

[៣៧១] ពួកធម៌ ដ៏ថោកទាប តើដូចម្តេច ។ អកុសលចិត្ត-
 ប្បក្ក ១២ នេះពួកធម៌ ដ៏ថោកទាប ។ ពួកធម៌ ជាកណ្តាល តើ
 ដូចម្តេច ។ កុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យា-
 ក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ជាកណ្តាល ។

ពិព្រ អត្ថបទ

កតមេ ធម្មា បណីតា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយា-
បដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលាជិ និព្វានញ្ច ឥមេ
ធម្មា បណីតា ។

[៣៧២] កតមេ ធម្មា មិច្ឆត្តនិយតា ។ ចត្តារោ
ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមនស្សសហក-
តា ចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សីយា មិច្ឆត្តនិយតា សិ-
យា អនិយតា ។ កតមេ ធម្មា សម្មត្តនិយតា ។
ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា សម្មត្តនិយ-
តា ។ កតមេ ធម្មា អនិយតា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតរិ-
ប្បយុត្តលោកសហកតា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិកសហក-
តោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ ចិត្តប្បាទោ តីសុ
ភូមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ភូមីសុ វិហាកោ តីសុ ភូមិ-
សុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា
អនិយតា ។

[៣៧៣] កតមេ ធម្មា មត្តារម្មណា ។
កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាណសម្បយុត្តា
ចិត្តប្បាទា កិរិយតោ ចត្តារោ ញ្ញាណសម្បយុត្តា
ចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សីយា មត្តារម្មណា ន

តិកអត្ថបទៈ

ពួកធម៌ដ៏ទុក្ខម តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ-
ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ដ៏ទុក្ខម ។

(៣៧២) ពួកធម៌មានសភាពខុសនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះ
ពួកធម៌ មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មិនទៀងក៏មាន ។ ពួកធម៌
មានសភាពត្រូវនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះ
ពួកធម៌ មានសភាពត្រូវនឹងទៀង ។ ពួកធម៌មិនទៀង តើដូចម្តេច ។
ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទប្រកបដោយ
វិចិត្តិច្ឆា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទុដ្ឋច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ
៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនទៀង ។

(៣៧៣) ពួកធម៌ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណសម្បយុត្ត ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ជា
ញ្ញាណសម្បយុត្ត ខាងភិរិយា នេះពួកធម៌មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

មក្កហេតុកា សិយា មក្កាធិបតីនោ សិយា ន វត្តញ្ចា
 មក្កាវម្មណាតិបិ មក្កាធិបតីនោតិបិ ។ ចត្តារោ អភិ-
 យមក្កា ន មក្កាវម្មណា មក្កហេតុកា សិយា មក្កា-
 ធិបតីនោ សិយា ន វត្តញ្ចា មក្កាធិបតីនោតិ ។
 រូបាវចរំ ចតុត្ថំ យានំ កុសលតោ ច កិរិយតោ
 ច កិរិយាហេតុកា មនោវិញ្ញាណាតុ ឧបេក្ខាស-
 ហគតា ឥមេ ធម្មា សិយា មក្កាវម្មណា ន មក្ក-
 ហេតុកា ន មក្កាធិបតីនោ សិយា ន វត្តញ្ចា មក្កា-
 វម្មណាតិ ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញាណ-
 វិប្បយុត្តា ចិត្តប្បដា សព្វំ អកុសលំ សញ្ញោ កាមា-
 វចរស្ស វិចារកោ កិរិយតោ ច ចិត្តប្បដា រូបាវច-
 រតិកចតុក្កដ្ឋានា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ចតុត្ថស្ស យានស្ស វិចារកោ ចត្តារោ
 អារុប្បា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ
 ច ចត្តារិ ច សាមញ្ញនលានិ ឥមេ ធម្មា ន វត្តញ្ចា
 មក្កាវម្មណាតិបិ មក្កហេតុកាតិបិ មក្កាធិបតីនោតិបិ ។
 រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច អនាវម្មណា ។

[៣៩៤] កតមេ ធម្មា ឧប្បដ្ឋា ។ ចតុស្ស ភូមិសុ
 វិចារកោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មិនមែនមានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថាមានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ អរិយមគ្គ ៤
 មិនមែនមានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមានមគ្គជាហេតុ មានមគ្គជាអធិបតី
 មាន មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងកិរិយាផង និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជាតិរិយា-
 ហេតុកៈ ប្រកបដោយទេវេន្ទ្រ នេះពួកធម៌មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមិន
 មែនមានមគ្គជាហេតុ មិនមែនមានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ខាង
 កាមាវចរកុសល អកុសលទាំងអស់ វិបាកទាំងអស់នៃកាមាវចរ ចិត្ត-
 ប្បាទ ៦ ខាងកិរិយា រូបាវចរតិកចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង ខាងកិរិយាផង វិបាកនៃចតុត្ថជ្ឈាន អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសល
 ផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង និងសាមញ្ញផល ៤ នេះពួកធម៌
 មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង
 ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន មិនមែនមានអា-
 រម្មណ៍ទេ ។

(៣៩៤) ពួកធម៌ ដែលកើតឡើងហើយ តើដូចម្តេច ។

វិបាក កងក្ខម ៤ និងរូបជាតម្រូវកតត្តា នេះពួកធម៌ ដែល

តិរោ អនុព្វហ

សិយា ឧប្បជ្ជា សិយា ឧប្បាទិណោ ន វត្តញ្ចា អនុ-
ប្បជ្ជាតិ ។ ចតុស្ក ភូមិស្ក កុសលំ អកុសលំ វិស្ក
ភូមិស្ក កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ ន កម្មស្ស
កតត្តា ឥមេ ធម្មា សិយា ឧប្បជ្ជា សិយា អនុប្ប-
ជ្ជា ន វត្តញ្ចា ឧប្បាទិណោតិ ។ ជិញ្ជាជំ ន វត្តញ្ចំ
ឧប្បន្ននិបិ អនុប្បន្ននិបិ ឧប្បាទិតិបិ(១) ។

(៣៧៥) ជិញ្ជាជំ វេយ្យា សព្វេ ធម្មា សិយា អ-
តីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បជ្ជា ។ ជិញ្ជាជំ
ន វត្តញ្ចំ អតីតនិបិ អនាគតនិបិ បច្ចុប្បន្ននិបិ ។

(៣៧៦) កតមេ ធម្មា អតីតារម្មណា ។ វិញ្ញាណ-
ញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា
អតីតារម្មណា ។ និយោកា អនាគតារម្មណា នត្តិ ។
កតមេ ធម្មា បច្ចុប្បន្នារម្មណា ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណាជិ
តិស្សោ ច មនោជាតុយោ ឥមេ ធម្មា បច្ចុប្បន្នារម្ម-
ណា ។ កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកកតោ ទិស ចិត្ត-
ប្បាទា អកុសលស្ស វិចាកកតោ មនោវិញ្ញាណាជាតុ
ឧបេក្ខាសហគតា កិរិយាហេតុកា មនោវិញ្ញាណាជាតុ
សោមនស្សសហគតា ឥមេ ធម្មា សិយា អតីតារម្មណា

តកអត្ថបទៈ

កើតឡើងហើយក៏មាន ដែលប្រុងនឹងកើតឡើង តែមិនគប្បីពោលថា
 មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិង
 អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបដែលមិនមែនជាកម្មស្បែកតត្តា នេះពួកធម៌
 កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគប្បីពោលថាប្រុងនឹង
 កើតឡើងក៏មាន ។ ឯនិព្វាន មិនគប្បីពោលថា កើតឡើងហើយផង
 ថាមិនទាន់កើតឡើងផង ថាប្រុងនឹងកើតផងឡើយ ។

(៣៩៥) វៀរតែនិព្វានចេញ ពួកធម៌ទាំងអស់ ជាអតីតក៏មាន
 ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ ឯនិព្វាន មិនគប្បីពោលថា ជា
 អតីតផង ថាជាអនាគតផង ថាជាបច្ចុប្បន្នផងឡើយ ។

(៣៩៦) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីត តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណ-
 ញាយតនៈ និងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជា
 អតីត ។ ពួកធម៌អស់ការប្រកប មានអារម្មណ៍ជាអនាគត មិនមាន
 ទេ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ
 ២ និងមនោធាតុ ៣ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ។ ចិត្តប្បាទ
 ១០ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយ
 ឧបេក្ខា ខាងវិបាកនៃអកុសល និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយាហេតុកៈ
 ប្រកបដោយសោមនស្ស នេះពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ជាអតីត ក៏មាន

អវិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

សិយា អនាគតារម្មណា សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា ។
 កាមាវចរកុសលំ អកុសលំ កិរិយតោ នវំ ចិត្ត-
 ប្បាណា រូបាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច កិរិ-
 យតោ ច ឥមេ ធម្មា សិយា អតីតារម្មណា សិយា
 អនាគតារម្មណា សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយា
 ន វត្ថុញ អតីតារម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ
 បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។ រូបាវចរតិកចតុក្កដ្ឋោនា កុ-
 សលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច ចតុត្ថស្ស
 ឈានស្ស វិចាកោ អាកាសានញ្ចាយតនំ អាកិញ្ច-
 ញ្ចាយតនំ ចត្តារោ មក្កា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច
 សាមញ្ញដលានំ ឥមេ ធម្មា ន វត្ថុញ អតីតារម្មណា-
 តិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។
 រូបញ្ច និព្វានញ្ច អនារម្មណា ។

[៣៩៧] អនិទ្ទ្រិយពទ្ធរូបញ្ច និព្វានញ្ច វេបេត្វា
 សព្វេ ធម្មា សិយា អដ្ឋត្តា សិយា ពហំទ្វា សិយា
 អដ្ឋត្តពហំទ្វា ។ អនិទ្ទ្រិយពទ្ធរូបញ្ច និព្វានញ្ច
 ពហំទ្វា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ កាមា-
 វចរកុសល អកុសល និងចិត្តប្បវេណី ខាងកិរិយា រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងកិរិយាផង នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង
 ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ រូបាវចរតិចត្តក្កជ្ឈាន ខាង
 កុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង វិបាកនៃចតុត្ថជ្ឈាន អាកា-
 សានញាយតនៈ អាកិរោញាយតនៈ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ និង
 សាមញ្ញផល ៤ នេះពួកធម៌មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីត
 ផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផង
 ឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន មិនមែនមានអារម្មណ៍ទេ ។

(៣៩៧) វៀរវេលន៍តែរូប ដែលមិនជាប់ដោយឥន្ទ្រិយនិងនិព្វាន
 ចេញ ពួកធម៌ទាំងអស់ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាង
 ក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ ឯរូបដែលមិនជាប់ដោយឥន្ទ្រិយ និងនិព្វាន
 ទុកជាខាងក្រៅ ។

ពិពេ អនុគ្រាម

[៣៩៨] កតមេ ធម្មា អដ្ឋត្ថារម្មណា ។ វិញ្ញា-
ណញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា
អដ្ឋត្ថារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា ពហិទ្ធារម្មណា ។
រូបាវចរតិកចតុក្កជ្ឈោនា កុសលតោ ច វិចាកតោ
ច កិរិយតោ ច ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស វិចាកោ
អាគាសានញ្ញាយតនំ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា
ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ ឥមេ ធម្មា ពហិទ្ធារម្ម-
ណា ។ រូបំ វេយ្យា សព្វេវ កាមាវចរោ កុសលា-
កុសលាព្យាកតា ធម្មា រូបាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុ-
សលតោ ច កិរិយតោ ច ឥមេ ធម្មា សិយា អដ្ឋ-
ត្ថារម្មណា សិយា ពហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋត្ថ-
ពហិទ្ធារម្មណា អាគិញ្ញញ្ញាយតនំ ន វត្ថុញ្ញំ អដ្ឋត្ថា-
រម្មណានិមិត្តំ ពហិទ្ធារម្មណានិមិត្តំ អដ្ឋត្ថពហិទ្ធារម្មណា-
និមិត្តំ ។ រូបញ្ច និព្វានញ្ច អនារម្មណា ។

[៣៩៩] កតមេ ធម្មា សនិទិស្សនសប្បដិយា ។ រូ-
ចាយតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទិស្សនសប្បដិយា ។ កតមេ
ធម្មា អនិទិស្សនសប្បដិយា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា អនិទិស្សនសប្បដិយា ។

ពិភពអត្តប្បវត្តិ:

(៣៩៨) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណញាយតនៈ និងនេវេសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ-ចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង វិបាកនៃចតុត្ថជ្ឈាន អាកាសានញាយតនៈ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ និងសាមញ្ញផល ៤ នេះពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ។ វៀរតែរូបចេញ ពួកធម៌ជាកុសល អកុសលនិងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរទាំងអស់ រូបាវចរ-ចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងភិរិយាផង នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន អាកាសញ្ញាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងផង ថា មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅផង ថា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅផងឡើយ ។ ឯរូបនិងនិរ្យាន មិនមែនមានអារម្មណ៍ទេ ។

(៣៩៩) ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ ចេ ។ ដោង្គញាយតនៈ នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

កតមេ ធម្មា អនិទស្សនាប្បដិយា ។ ចត្វសុ ក្ខមីសុ
 កុសលំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិចារកោ ភីសុ
 ក្ខមីសុ តិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ អនិទស្សនំ
 អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបដ្ឋំ ជិញ្ញានញ្ច ឥមេ
 ធម្មា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

តំ ។

[២០០] កតមេ ធម្មា ហេតុ ។ តយោ កុសល-
 ហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ អព្យាកតហេ-
 តុ អលោកោ កុសលហេតុ អនោសោ កុសលហេតុ
 ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ អមោហោ
 កុសលហេតុ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាលា-
 វិប្បយុត្តេ ចិត្តប្បទេ វេយ្យា ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុស-
 លេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ លោកោ អជ្ជសុ លោកសហគតេ-
 សុ ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ នោសោ ភីសុ នោមនស្ស-
 សហគតេសុ ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ មោហោ សព្វា-
 កុសលេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ អលោកោ វិចារកហេតុ អនោ-
 សោ វិចារកហេតុ កាមាវចរស្ស វិចារកតោ អហេតុ-
 កេ ចិត្តប្បទេ វេយ្យា ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិចារកេសុ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អមោហោ វិចារកហេតុ កាមាវចរស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើ
 ដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយា
 និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ ដែលរាប់
 បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ
 ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

ចប់ ពួកតិកៈ ។

(៤០០) ពួកធម៌ជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អកុសល-
 ហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ អលោកៈជាកុសលហេតុ អទោសៈជាកុសល-
 ហេតុ កើតឡើងក្នុងកុសលក្នុងភូមិ ៤ អមោហៈជាកុសលហេតុ ក៏កើត
 ឡើងក្នុងកុសលក្នុងភូមិ ៤ ដែរ វៀរតែចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត
 ខាងកាមាវចរកុសលចេញ លោកៈកើតឡើងក្នុងចិត្តប្បាទ ៨ ប្រកបដោយ
 លោកៈ ឯទោសៈ កើតឡើងក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស
 មោហៈកើតឡើងក្នុងអកុសលទាំងអស់ អលោកៈជាវិបាកហេតុ អទោសៈ
 ជាវិបាកហេតុ កើតឡើងក្នុងវិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទ ជាអហេ-
 តុកៈ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរចេញ អមោហៈ ជាវិបាកហេតុ កើតឡើង
 ក្នុងវិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទ ជាអហេតុកៈ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរ

ហេតុតោច្ឆកេ អនុគ្គហេ

វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ចត្តារោ
 ញ្ញាណវិប្បយុត្តេ ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ចត្តសុ ភូមីសុ
 វិចារកេសុ ឧប្បជ្ជតិ អលោកោ កិរិយហេតុ អនោ-
 សោ កិរិយហេតុ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ភីសុ ភូមីសុ កិរិយេសុ ឧប្បជ្ជតិ
 អមោហោ កិរិយហេតុ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុ-
 កេ ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ចត្តារោ ញ្ញាណវិប្បយុត្តេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ភីសុ ភូមីសុ កិរិយេសុ ឧប្បជ្ជតិ
 ឥមេ ធម្មា ហេតុ ។ កតមេ ធម្មា ន ហេតុ ។
 វេយ្យោ ហេតុ ចត្តសុ ភូមីសុ កុសលំ អកុសលំ
 ចត្តសុ ភូមីសុ វិចារកោ ភីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យា-
 កតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ ។

[២០០] កតមេ ធម្មា សហេតុកា ។ វិចិត្តិ-
 ច្ឆាសហគតំ ឧទ្ធច្ឆសហគតំ មោហំ វេយ្យោ អវសេ-
 សំ អកុសលំ ចត្តសុ ភូមីសុ កុសលំ កាមាវចរ-
 ស្ស វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ចត្ត-
 សុ ភូមីសុ វិចារកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ភីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតំ

ហេតុផលព្រឹត្តិបទៈ

និងវៀរតែចិត្តប្បាទ ៤ ជាញាណវិប្បយុត្តចេញ អលោកៈ ជាភិរិយហេតុ
 អទោសៈជាភិរិយហេតុ កើតឡើងក្នុងភិរិយាក្នុងភូមិ ៣ វៀរតែចិត្តប្បាទ
 ជាអហេតុកៈ ខាងកាមាវចរភិរិយាចេញ អមោហៈ ជាភិរិយហេតុ កើត
 ឡើងក្នុងភិរិយាក្នុងភូមិ ៣ វៀរតែចិត្តប្បាទជាអហេតុកៈ ខាងកាមាវចរ-
 ភិរិយា និងវៀរតែចិត្តប្បាទ ៤ ជាញាណវិប្បយុត្តចេញ នេះពួកធម៌ជា
 ហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែពួកហេតុចេញ
 កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
 ភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ ។

(៤០១) ពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។
 អកុសល ក្រៅពីនេះ វៀរតែមោហៈ ប្រកបដោយវិចិក្ខុ ប្រកប
 ដោយទុច្ចៈចេញ កុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្ត-
 ប្បាទជាអហេតុកៈ ខាងវិបាក នៃកាមាវចរចេញ ភិរិយា និងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ វៀរតែចិត្តប្បាទ ជាអហេតុកៈ ខាងកាមាវចរភិរិយាចេញ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

ឥមេ ធម្មា សហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា អហេ-
តុកា ។ វិចិត្តិច្ឆាសហគតោ មោហោ ឧទ្ធច្ចសហ-
គតោ មោហោ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ តិស្សោ ច
មនោធាតុយោ បញ្ច ច អហេតុកា មនោវិញ្ញាណា-
ធាតុយោ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អហេតុកា ។

(២០២) កតមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ។ វិ-
ចិត្តិច្ឆាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ មោហំ វេបេត្វា
អវសេសំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខម័សុ កុសលំ កា-
មាវចរស្ស វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បទេ វេបេ-
ត្វា ចត្វសុ ក្ខម័សុ វិចារកោ កាមាវចរកិរិយតោ
អហេតុកេ ចិត្តប្បទេ វេបេត្វា តិសុ ក្ខម័សុ កិរិ-
យាព្យាកតំ ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ។ កត-
មេ ធម្មា . ហេតុវិប្បយុត្តា ។ វិចិត្តិច្ឆាសហគតោ
មោហោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញា-
ណានិ តិស្សោ ច មនោធាតុយោ បញ្ច ច អហេតុ-
កា មនោវិញ្ញាណាធាតុយោ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ
ធម្មា ហេតុវិប្បយុត្តា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ មោហៈប្រកប
 ដោយទុច្ចៈ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ មនោធាតុ ៣ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជា
 អហេតុកៈ ៥ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។

(៤០២) ពួកធម៌ប្រកបដោយហេតុ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅ
 ពីនេះ វៀរតែមោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ ប្រកបដោយទុច្ចៈចេញ កុ-
 សលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទជាអហេតុកៈខាងវិបាក
 នៃកាមាវចរចេញ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ វៀរតែចិត្តប្បាទជា
 អហេតុកៈ ខាងកាមាវចរកិរិយាចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយហេតុ ។
 ពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ តើដូចម្តេច ។ មោហៈ ប្រកបដោយវិចិក្ខុ
 មោហៈ ប្រកបដោយទុច្ចៈ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ មនោធាតុ ៣ មនោវិ-
 ញ្ញាណធាតុជាអហេតុកៈ ៥ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ ។

ហេតុតោច្ឆកេ អន្តរាហ

[៤០៣] កតមេ ធម្មា ហេតុ ថេវ សហេ-
 តុកា ច ។ យត្ថ ទ្វេ តយោ ហេតុ ឯកតោ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា ហេតុ ថេវ សហេតុកា ច ។
 កតមេ ធម្មា សហេតុកា ថេវ ន ច ហេតុ ។
 ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរស្ស
 វិចាកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរេ វេយ្យា ចត្វសុ
 ក្ខមីសុ វិចាកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បុរេ វេយ្យា តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ ឯត្ថ-
 ប្បន្នេ ហេតុ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា សហេតុកា ថេវ
 ន ច ហេតុ ។ អហេតុកា ធម្មា ន វត្តញ្ចា ហេតុ
 ថេវ សហេតុកា ចាតិបិ សហេតុកា ថេវ ន ច
 ហេតុតិបិ ។

[៤០៤] កតមេ ធម្មា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ច ។ យត្ថ ទ្វេ តយោ ហេតុ ឯកតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ឥមេ ធម្មា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ
 ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ ។ ចត្វសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរស្ស វិចាក-
 តោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរេ វេយ្យា ចត្វសុ ក្ខមីសុ

ហេតុបាចកសត្តភ្នំ:

(៤០៣) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល តើ
ដូចម្តេច ។ ហេតុ ២ ឬ ៣ កើតឡើងជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួក
ធម៌ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រ-
ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទជាអហេតុកៈខាង
វិបាកនៃកាមាវចរចេញ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ វៀរតែចិត្តប្បាទ
ជាអហេតុកៈ ខាងកាមាវចរកិរិយាចេញ វៀរតែពួកហេតុដែលកើតឡើង
ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិន
មែនជាហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមានហេតុ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុផល
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយនឹង
ហេតុ តែមិនមែនជាហេតុផលឡើយ ។

(៤០៤) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល តើដូចម្តេច ។
ហេតុ ២ ឬ ៣ កើតឡើងជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួកធម៌ជាហេតុផល
ប្រកបដោយហេតុផល ។ ពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិន
មែនជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាក
ក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទជាអហេតុកៈ ខាងវិបាក នៃកាមាវចរចេញ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

វិចារកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បដេ
 វេយេត្វា ភីសុ ភ្លមីសុ កិរិយាព្យាកតំ ឯត្តប្បដ្ឋេ
 ហេតុ វេយេត្វា ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន
 ច ហេតុ ។ ហេតុវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្ថុញ ហេតុ
 ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ
 ន ច ហេតុតិបិ ។

[២០៥] កតមេ ធម្មា ន ហេតុ សហេតុកា ។
 ចត្វសុ ភ្លមីសុ កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរស្ស
 វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បដេ វេយេត្វា ចត្វសុ
 ភ្លមីសុ វិចារកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បដេ វេយេត្វា ភីសុ ភ្លមីសុ កិរិយាព្យាកតំ
 ឯត្តប្បដ្ឋេ ហេតុ វេយេត្វា ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ ស-
 ហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា ន ហេតុ អហេតុកា ។
 ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ តិស្សោ ច មនោធាតុយោ បញ្ច
 ច អហេតុកា មនោវិញ្ញាណាធាតុយោ រូបញ្ច ជញ្ញា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ អហេតុកា ។ ហេតុ
 ធម្មា ន វត្ថុញ ន ហេតុ សហេតុកាតិបិ ន ហេតុ
 អហេតុកាតិបិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ វៀវតៃចិត្តប្បទដាអហេតុក ខាងកាមា-
 វចរកិរិយាចេញ វៀវតៃពួកហេតុដែលកើតឡើងក្នុងទីនុះចេញ នេះពួក
 ធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនជាហេតុ ។ ពួកធម៌ប្រាស
 ចាកហេតុ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ថា
 គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនជាហេតុផងឡើយ ។

(៤០៥) ពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ
 តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀវតៃចិ-
 ត្តប្បទដាអហេតុកៈ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរចេញ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
 ភូមិ ៣ វៀវតៃចិត្តប្បទដាអហេតុកៈ ខាងកាមាវចរកិរិយាចេញ វៀវតៃពួក
 ហេតុ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនុះចេញ នេះពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ តែ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាហេតុផង មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផង តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ មនោធាតុ ៣
 មនោវិញ្ញាណធាតុជាអហេតុកៈ ៥ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជា
 ហេតុផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ។ ពួកធម៌ជាហេតុ មិន
 គប្បីពោលថា មិនមែនជាហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា
 មិនមែនជាហេតុ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុកៈផងឡើយ ។

ហេតុកោត្តរេ អត្ថកថា

[២០៦] កតមេ ធម្មា សប្បច្ចយា ។ ចត្វស្ស
 ភ្លមីស្ស កុសលំ អកុសលំ ចត្វស្ស ភ្លមីស្ស វិចារកោ
 តីស្ស ភ្លមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា សប្បច្ចយា ។ កតមេ ធម្មា អប្បច្ចយា ។
 និព្វានំ ឥមេ ធម្មា អប្បច្ចយា ។

[២០៧] កតមេ ធម្មា សង្ខតា ។ ចត្វស្ស ភ្លមី-
 ស្ស កុសលំ អកុសលំ ចត្វស្ស ភ្លមីស្ស វិចារកោ
 តីស្ស ភ្លមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា សង្ខតា ។ កតមេ ធម្មា អសង្ខតា ។ និ-
 ព្វានំ ឥមេ ធម្មា អសង្ខតា ។

[២០៨] កតមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ រូបា-
 យតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ កតមេ ធម្មា
 អនិទស្សនា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ឈញ្ចាយតនំ
 ចត្វស្ស ភ្លមីស្ស កុសលំ អកុសលំ ចត្វស្ស ភ្លមីស្ស
 វិចារកោ តីស្ស ភ្លមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ
 អនិទស្សនំ អប្បជ័យំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ និព្វា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនា ។

ហេតុបាច្ចកអន្តរា:

(៤០៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
រូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយបច្ច័យ ។ ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ
តើដូចម្តេច ។ និព្វាន នេះពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ ។

(៤០៧) ពួកធម៌មានបច្ច័យតាក់តែង តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌មានបច្ច័យតាក់តែង ។ ពួកធម៌ មិនមាន
បច្ច័យតាក់តែង តើដូចម្តេច ។ និព្វាន នេះពួកធម៌ មិនមានបច្ច័យ
តាក់តែង ។

(៤០៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ តើដូចម្តេច ។ រូបាយ-
តនៈ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយការឃើញ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេទ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ
កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
ភូមិ ៣ រូបដែលជាអនិច្ចសនៈ ជាអប្បដិឃៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ
និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

(២០៧) កតមេ ធម្មា សប្បដិយា ។ ចត្តាយតនំ
 ។ មេ ។ ដោជ្ជញ្ចាយតនំ ឥមេ ធម្មា សប្បដិយា ។
 កតមេ ធម្មា អប្បដិយា ។ ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
 អកុសលំ ចត្តសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ ឥសុ ក្ខមីសុ
 កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មា-
 យតនបរិយាបន្នំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អប្បដិយា ។

(២០៨) កតមេ ធម្មា រូបិវោ ។ ចត្តារោ ច
 មហាក្ខតា ចត្តន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ
 ឥមេ ធម្មា រូបិវោ ។ កតមេ ធម្មា អរូបិវោ ។
 ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ចត្តសុ ក្ខមីសុ
 វិហាកោ ឥសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ និព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អរូបិវោ ។

(២០៩) កតមេ ធម្មា លោកិយា ។ ឥសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ឥសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ
 ឥសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា លោកិយា ។ កតមេ ធម្មា លោកុត្តរា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដ
 លានំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លោកុត្តរា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៤០៩) ពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ចាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។
ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល
ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបដែល
ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិឃៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ និងនិព្វាន
នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

(៤១០) ពួកធម៌មានរូប តើដូចម្តេច ។ មហាក្ខត្រូប ៤ ផង
រូបអាស្រ័យនូវមហាក្ខត្រូប ៤ ផង នេះពួកធម៌មានរូប ។ ពួកធម៌មិនមាន
រូប តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤
ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមានរូប ។

(៤១១) ពួកធម៌ជាលោកិយ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល
ក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំង
អស់ នេះពួកធម៌ជាលោកិយ ។ ពួកធម៌ជាលោកុត្តរ តើដូចម្តេច ។
មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
ធម៌ជាលោកុត្តរ ។

អាសវិគោច្ឆកេ អត្តទូកេ

[២០២] សព្វេ(១) ធម្មា កេនចិ វិញ្ញាយ្យា
កេនចិ ន វិញ្ញាយ្យា ។

[២០៣] កតមេ ធម្មា អាសវំ ។ ចត្តារោ
អាសវំ កាមាសវំ ភវាសវំ ទិដ្ឋាសវំ អវិជ្ជា-
សវំ កាមាសវំ អដ្ឋស្កុ លោកសហគតេស្កុ ចិត្ត-
ប្បាទេស្កុ ឧប្បជ្ឈតិ ភវាសវំ ចត្វស្កុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយ្យ-
ត្តលោកសហគតេស្កុ ចិត្តប្បាទេស្កុ ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋា-
សវំ ចត្វស្កុ ទិដ្ឋិកតសម្បយ្យតេស្កុ ចិត្តប្បាទេស្កុ
ឧប្បជ្ឈតិ អវិជ្ជាសវំ សព្វាកុសលេស្កុ ឧប្បជ្ឈតិ
ឥមេ ធម្មា អាសវំ ។ កតមេ ធម្មា ធមោ អាស-
វំ ។ វេយ្យា អាសវេ អវិសេសំ អកុសលំ ចត្វ-
ស្កុ ក្ខមីស្កុ កុសលំ ចត្វស្កុ ក្ខមីស្កុ វិចារោ តីស្កុ
ក្ខមីស្កុ តិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា
ធមោ អាសវំ ។

[២០៤] កតមេ ធម្មា សាសវំ ។ តីស្កុ ក្ខមី-
ស្កុ កុសលំ អកុសលំ តីស្កុ ក្ខមីស្កុ វិចារោ
តីស្កុ ក្ខមីស្កុ តិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
ធម្មា សាសវំ ។ កតមេ ធម្មា អនាសវំ ។

អាសវិគោច្ឆកអត្ថក្ការៈ

(៤១២) ពួកធម៌ទាំងអស់ គប្បីដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណនីមួយ
មិនគប្បីដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណនីមួយ ។

(៤១៣) ពួកធម៌ជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អាសវៈ ៤ គឺ កា-
មាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ឯកាមាសវៈ តែងកើតក្នុង
ចិត្តប្បាទ ៨ ដែលប្រកបដោយលោភៈ ភវាសវៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤
ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋតែប្រកបដោយលោភៈ ទិដ្ឋាសវៈ តែងកើតក្នុងចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ អវិជ្ជាសវៈ តែងកើតក្នុងអកុសលទាំង
អស់ នេះពួកធម៌ជាអាសវៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែអាសវៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុង
ភូមិ ៤ ភិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌
មិនមែនជាអាសវៈ ។

(៤១៤) ពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
កុសលនិងអកុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ ភិយានិងអព្យា-
ក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈ ។ ពួកធម៌ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាដ-
លានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អនាសវំ ។

(៤០៥) កតមេ ធម្មា អាសវៈសម្បយុត្តា ។ ទ្វេ-
នោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ឯត្ថប្បន្នំ មោហំ
វេយ្យា វិចិត្តិក្ខាសហគតំ មោហំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ
មោហំ វេយ្យា អវសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា
អាសវៈសម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា អាសវៈវិប្បយុត្តា ។
ទ្ធិស្មុ នោមនស្សសហគតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បន្នោ
មោហោ វិចិត្តិក្ខាសហគតោ មោហោ ឧទ្ធច្ចសហ-
គតោ មោហោ ចត្វសុ ភ្លមីសុ កុសលំ ចត្វសុ
ភ្លមីសុ វិហាកោ ឆីសុ ភ្លមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូប-
ញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អាសវៈវិប្បយុត្តា ។

(៤០៦) កតមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ សាសវំ
ច ។ តេវ អាសវំ អាសវំ ចេវ សាសវំ ច ។
កតមេ ធម្មា សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវំ ។
វេយ្យា អាសវេ អវសេសំ អកុសលំ ឆីសុ ភ្លមីសុ
កុសលំ ឆីសុ ភ្លមីសុ វិហាកោ ឆីសុ ភ្លមីសុ កិរិ-
យាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា សាសវំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌
មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។

[៤១៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ
២ ប្រកបដោយទោមនស្ស អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែមោហៈដែល
កើតឡើងក្នុងទីនេះ ទាំងវៀរតែមោហៈប្រកបដោយវិចិត្តិញ ប្រកបដោយ
ទទួច្ចៈចេញ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាក
អាសវៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈដែលកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយ
ទោមនស្ស មោហៈប្រកបដោយវិចិត្តិញ មោហៈប្រកបដោយទទួច្ចៈ
កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូប
និងនិព្វាន នេះពួកធម៌ ប្រាសចាកអាសវៈ ។

[៤១៦] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង
តើដូចម្តេច ។ អាសវៈទាំងនោះឯង ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិន
មែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែអាសវៈ
ចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
ភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ

អាសវិញ្ញាណ អត្តញ្ញាណ

ចេវ ឆោ ច អាសវំ ។ អនាសវំ ធម្មា ន វត្តញ្ញា
អាសវំ ចេវ សាសវំ ចាតិបំ សាសវំ ចេវ ឆោ
ច អាសវំតិបំ ។

[២០៧] កតមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ អាសវ-
សម្បយុត្តា ច ។ យត្ថ ទ្វេ តយោ អាសវំ ឯក-
តោ ឧប្បជ្ឈន្តំ ឥមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ អាសវ-
សម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា ចេវ
ឆោ ច អាសវំ ។ បឋេត្វា អាសវេ អវសេសំ អ-
ក្កុសលំ ឥមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច
អាសវំ ។ អាសវវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ញា អាស-
វំ ចេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិបំ អាសវសម្បយុត្តា
ចេវ ឆោ ច អាសវំតិបំ ។

[២០៨] កតមេ ធម្មា អាសវវិប្បយុត្តា សា-
សវំ ។ ទ្វីសុ ទោមនស្សសហគតេសុ ចិត្តប្បនេសុ
ឧប្បន្នោ មោហោ វិចិត្តិក្កាសហគតោ មោហោ ឧទ្ធច-
ច្ចុសហគតោ មោហោ ឥសុ ភូមីសុ ក្កុសលំ ឥសុ
ភូមីសុ វិចារកោ ឥសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតំ ស-
ព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា អាសវវិប្បយុត្តា សាសវំ ។
កតមេ ធម្មា អាសវវិប្បយុត្តា អនាសវំ ។

អាសវិពោច្ឆកអត្ថទ្វារៈ

តែមិនមែនជាអាសវៈ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ មិន
គប្បីពោលថា ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា
គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈផងឡើយ ។

[៤១៧] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង តើដូច
ម្តេច ។ អាសវៈ ២ ឬ ៣ កើតឡើងជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួក
ធម៌ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកប
ដោយអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ
វៀរតែអាសវៈចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
ជាអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ
ផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិន
មែនជាអាសវៈផងឡើយ ។

[៤១៨] ពួកធម៌ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈ កើតឡើងក្នុងចិត្តប្បាទ ២
ប្រកបដោយមោហនស្ស មោហៈប្រកបដោយវិចិត្តច្ចា មោហៈ ប្រកប
ដោយទទួច្ចៈ កុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយា
និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
អាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាក
អាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
 និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អាសវិប្បយុត្តា អនាសវា ។
 អាសវសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច អាសវិប្បយុត្តា
 សាសវតិច្ឆិ អាសវិប្បយុត្តា អនាសវតិច្ឆិ ។

(២០៩) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ។ ទិស
 សញ្ញោជនានិ កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិយសញ្ញោជនំ
 មាណសញ្ញោជនំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វិចិត្តិក្ខាសញ្ញោជនំ
 សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ កវរាគសញ្ញោជនំ ឥ-
 ស្សសញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ
 កាមរាគសញ្ញោជនំ អដ្ឋស្ស លោកសហគតេស្ស ចិ-
 ត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ជតិ បដិយសញ្ញោជនំ ទ្វីស្ស ទោ-
 មនស្សសហគតេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ជតិ មាណស-
 ញ្ញោជនំ ចត្វស្ស ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតេស្ស
 ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ ចត្វស្ស ទិដ្ឋិក-
 តសម្បយុត្តេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ជតិ វិចិត្តិក្ខាស-
 ញ្ញោជនំ វិចិត្តិក្ខាសហគតេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ជតិ
 សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ ចត្វស្ស ទិដ្ឋិកតសម្ប-
 យុត្តេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ជតិ កវរាគសញ្ញោជនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្ទៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
 ធម៌ ប្រាសចាកអាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ។
 ពួកធម៌ ប្រកបដោយអាសវៈ មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈផង មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផងឡើយ ។

(៤១៧) ពួកធម៌ ជាសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ
 ១០ យ៉ាង គឺ កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយសញ្ញាជនៈ មានសញ្ញាជនៈ
 ទិដ្ឋសញ្ញាជនៈ វិចិត្រសញ្ញាជនៈ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ
 ភវរាគសញ្ញាជនៈ ឥស្សរសញ្ញាជនៈ មច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាស-
 ញ្ញាជនៈ ឯកាមរាគសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៨ ដែលប្រកប
 ដោយលោភៈ បដិយសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកប
 ដោយទោមនស្ស មានសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែល
 ប្រាសចាកទិដ្ឋតែប្រកបដោយលោភៈ ទិដ្ឋសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុង
 ចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋ វិចិត្រសញ្ញាជនៈ តែងកើត
 ក្នុងចិត្តប្បទេ ដែលប្រកបដោយវិចិត្រ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ
 តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋ ភវរាគសញ្ញាជនៈ

សញ្ញាជនពោធិកោ អត្ថកថា

ចត្វសុ ទិដ្ឋភាពវិប្បយុត្តលោកសហគតេសុ ចិត្តប្ប-
 ទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ ឥស្សាសញ្ញាជនពោ មជ្ឈិមស-
 ញ្ញាជនពោ ទ្វីសុ ទោមនស្សសហគតេសុ ចិត្តប្ប-
 ទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ សព្វាកុសលេសុ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនា ។ កតមេ ធម្មា
 នោ សញ្ញាជនា ។ វេយ្យា សញ្ញាជនេ អវសេសំ
 អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ
 វិចារកោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបពោ ទិ-
 ព្វានពោ ឥមេ ធម្មា នោ សញ្ញាជនា ។

[២២០] កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនិយា ។ ភីសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ វិចារកោ
 ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វពោ រូបំ ឥមេ ធម្មា
 សញ្ញាជនិយា ។ កតមេ ធម្មា អសញ្ញាជនិយា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាជនា-
 និ និព្វានពោ ឥមេ ធម្មា អសញ្ញាជនិយា ។

[២២១] កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ។
 ឧទ្ធច្ចសហគតំ មោហំ វេយ្យា អវសេសំ អកុសលំ
 ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា

សញ្ញាជនពោធិកអន្តរា:

តែងកើត ក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ
 ឥស្សាសញ្ញាជនៈ នឹងមច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២
 ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងអកុសល
 ទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាសញ្ញាជនៈ
 តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែសញ្ញាជនៈចេញ កុសល
 ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិង
 និព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាសញ្ញាជនៈ ។

(២២០) ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។
 កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។
 ពួកធម៌មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជា
 អបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមែន
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។

(២២១) ពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។
 អកុសល ក្រៅពីនេះ វៀរតែមោហៈ ប្រកបដោយទុច្ចៈចេញ
 នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាក

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ
 ចត្វស្តុ ក្ខមីស្តុ កុសលំ ចត្វស្តុ ក្ខមីស្តុ វិហាកោ
 តីស្តុ ក្ខមីស្តុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ
 ធម្មា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។

(២២២) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ចេវ ស-
 ញ្ញោជនិយា ច ។ តានេវ សញ្ញោជនានិ សញ្ញា-
 ជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ច ។ កតមេ ធម្មា ស-
 ញ្ញោជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។ វេបេត្វា
 សញ្ញោជនេ អវសេសំ អកុសលំ តីស្តុ ក្ខមីស្តុ កុ-
 សលំ តីស្តុ ក្ខមីស្តុ វិហាកោ តីស្តុ ក្ខមីស្តុ កិរិយា-
 ព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនិយា
 ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។ អសញ្ញោជនិយា ធម្មា
 ន វត្តញ្ច សញ្ញោជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ចាតិបិ
 សញ្ញោជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញោជនាតិបិ ។

(២២៣) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ចេវ ស-
 ញ្ញោជនសម្បយុត្តា ច ។ យត្ថ ទ្វេ តីណិ សញ្ញា-
 ជនានិ ឯកតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនា
 ចេវ សញ្ញោជនសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយទុច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ
 ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ ប្រេនិងនិព្វាន នេះ
 ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ។

(២២២) ពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
 ជនៈផង តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈទាំងនោះឯង ជាសញ្ញាជនៈផង
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅ
 ពីនេះ វៀរតែសញ្ញាជនៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣
 ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងប្រទាំងអស់ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ មិន
 មែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ
 ផង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈផងឡើយ ។

(២២៣) ពួកធម៌ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ៤ ឬ ៣ កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា
 នេះពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌

សញ្ញាជនចោលពេ អនុទ្ធារ

សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច សញ្ញាជនា ។
 វេយ្យា សញ្ញាជនេ អវសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច សញ្ញាជនា ។
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច សញ្ញាជនា
 ថេវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចាតិបិ សញ្ញាជនសម្ប-
 យុត្តា ថេវ នោ ច សញ្ញាជនាតិបិ ។

(២២២) កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ។
 សញ្ញាជនិយា ឧទ្ធច្ចុសហកតោ មោហោ វិស្ស ភ្លមិស្ស
 កុសលំ វិស្ស ភ្លមិស្ស វិចារកោ វិស្ស ភ្លមិស្ស កិរិ-
 យាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជន-
 វិប្បយុត្តា សញ្ញាជនិយា ។ កតមេ ធម្មា សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តា អសញ្ញាជនិយា ។ ចត្តារោ មត្តា អ-
 បរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលាជិ និព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា អសញ្ញាជនិយា ។
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច សញ្ញាជន-
 វិប្បយុត្តា សញ្ញាជនិយាតិបិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា
 អសញ្ញាជនិយាតិបិ ។

សញ្ញាជនគោត្តកអនុភារៈ

គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកសញ្ញាជនៈចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈផងឡើយ ។

(២២២) ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយទុច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងប្រទាំងអស់នេះពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថាប្រាសចាកសញ្ញាជនៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងឡើយ ។

អភិធម្មបដិពេ ធម្មសង្គណ៍

(២២៥) កតមេ ធម្មា កត្តា ។ ចត្តារោ កត្តា
 អភិជ្ឈា កាយកត្តោ ព្យាបាទោ កាយកត្តោ សីល-
 ព្វតបរាមាសោ កាយកត្តោ ឥន្ទ្រិយាភិវេសោ កា-
 យកត្តោ អភិជ្ឈា កាយកត្តោ អដ្ឋសុ លោកសហ-
 កតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ ព្យាបាទោ កាយ-
 កត្តោ ទ្វីសុ ទោមនស្សសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ
 ឧប្បជ្ឈតិ សីលព្វតបរាមាសោ កាយកត្តោ ច ឥន្ទ្រិ-
 យាភិវេសោ កាយកត្តោ ច ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតសម្ម-
 យុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា កត្តា ។
 កតមេ ធម្មា នោ កត្តា ។ វេបេត្វា កន្លេ អវសេ-
 សំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខ-
 មីសុ វិចារោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច
 ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ កត្តា ។

(២២៦) កតមេ ធម្មា កន្លេនិយា ។ ភីសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ វិចារោ
 ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា កន្លេនិយា ។ កតមេ ធម្មា អកន្លេនិយា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៤២៥] ពួកធម៌ជាគន្លះ (ធម៌ដោតក្រងសត្វទុកក្នុងវដ្តៈ) តើ
 ដូចម្តេច ។ គន្លះ៤ គឺ អភិជ្ឈកាយគន្លះ ព្យាបាទកាយគន្លះ សីល-
 ពូតបរាមាសកាយគន្លះ ឥន្ទ្រិយបាតិកនិវេសកាយគន្លះ ឯអភិជ្ឈកាយគន្លះ
 តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៤ ដែលប្រកបដោយលោភៈ ព្យាបាទកាយគន្លះ
 តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស សីលពូតបរាមា-
 សកាយគន្លះ និងឥន្ទ្រិយបាតិកនិវេសកាយគន្លះ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៤
 ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ នេះពួកធម៌ ជាគន្លះ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាគន្លះ
 តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកគន្លះចេញ កុសលក្នុង
 ភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយា និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិរ្យាន
 នេះពួកធម៌មិនមែនជាគន្លះ ។

[៤២៦] ពួកធម៌ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។
 កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិង
 អព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះគប្បី
 ដោតក្រង ។ ពួកធម៌ ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។

ឧត្តោក្ខន្ធ អនុក្ខន្ធ

ចត្តារោ មក្កា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញ-
លាជិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អនុនិយា ។

(២២៧) កតមេ ធម្មា កន្លសម្បយុត្តា ។ ចត្តា-
រោ និដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា ចត្តារោ និដ្ឋិកត-
វិប្បយុត្តលោកសហកតា ចិត្តប្បាទា ឯត្ថប្បដ្ឋំ លោកំ
វេចេត្វា ទ្វេ ទោមនស្សសហកតា ចិត្តប្បាទា ឯត្ថ-
ប្បដ្ឋំ បដិយំ វេចេត្វា ឥមេ ធម្មា កន្លសម្បយុត្តា ។
កតមេ ធម្មា កន្លវិប្បយុត្តា ។ ចត្វសុ និដ្ឋិកតវិប្ប-
យុត្តលោកសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បដ្ឋោ លោ-
កោ ទ្វីសុ ទោមនស្សសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧ-
ប្បដ្ឋំ បដិយំ វិចិត្តក្ខាសហកតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធ-
ច្ចសហកតោ ចិត្តប្បាទោ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិចារកោ ឆីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា កន្លវិប្បយុត្តា ។

(២២៨) កតមេ ធម្មា កន្លា ចេវ កន្លនិយា ច ។
តេវ កន្លា កន្លា ចេវ កន្លនិយា ច ។ កតមេ ធម្មា
កន្លនិយា ចេវ ទោ ច កន្លា ។ វេចេត្វា កន្លេ អវសេ-
សំ អកុសលំ ឆីសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ឆីសុ ក្ខមីសុ

គន្ថដោច្ចកអត្ថបទៈ

មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
ធម៌ ដែលគន្ថៈមិនគប្បីដោតក្រង ។

(៤២៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤
ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ
វៀរតែលោភៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយ
ទោមនស្ស វៀរតែបដិមៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកប
ដោយគន្ថៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ លោភៈកើត
ក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ បដិមៈកើត
ក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្រ
ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទទ្ធច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយា
និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ ប្រេនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្ថៈ ។

(៤២៨) ពួកធម៌ជាគន្ថៈផង ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រងផង តើ
ដូចម្តេច ។ គន្ថៈទាំងនោះឯង ជាគន្ថៈផង ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រង
ផង ។ ពួកធម៌ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនជាគន្ថៈ តើដូច
ម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកគន្ថៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៣

វិចារោ ភីសុ ភូមីសុ ភិវិយាឡាភកតំ សឡញ រូបំ
 ឥមេ ធម្មា កន្លងិយា ថេវ នោ ច កន្លា ។ អកន្ល-
 ងិយា ធម្មា ន វត្តញ កន្លា ថេវ កន្លងិយា ចាតិ-
 បិ កន្លងិយា ថេវ នោ ច កន្លាតិបិ ។

(២២៩) កតមេ ធម្មា កន្លា ថេវ កន្លសម្ប-
 យុត្តា ច ។ យត្ថ ទិដ្ឋិ ច លោភោ ច ឯកតោ
 ឧប្បជ្ឈន្តំ ឥមេ ធម្មា កន្លា ថេវ កន្លសម្បយុត្តា ច ។
 កតមេ ធម្មា កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លា ។
 អដ្ឋ លោកសហកតា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ខោមនស្សស-
 ហកតា ចិត្តប្បាទា ឯត្ថប្បន្នេ កន្លេ បមេត្វា ឥមេ
 ធម្មា កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លា ។ កន្លវិប្ប-
 យុត្តា ធម្មា ន វត្តញ កន្លា ថេវ កន្លសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លាតិបិ ។

(២៣០) កតមេ ធម្មា កន្លវិប្បយុត្តា កន្ល-
 ងិយា ។ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហកតេសុ
 ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បន្នោ លោភោ ទ្វីសុ ខោមនស្ស-
 សហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បន្នំ បដិយំ វិចិត្តា-
 សហកតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ ចិត្តប្បាទោ

អភិធម្មបំណិ ធម្មសង្គណ៍

វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងប្រទាំងអស់ នេះ
 ពួកធម៌ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនជាគន្លះ ។ ពួកធម៌ដែលគន្លះ
 មិនគប្បីដោតក្រង មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះផង ដែលគន្លះគប្បីដោត
 ក្រងផង ថា គន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនជាគន្លះផងឡើយ ។

(២២៩) ពួកធម៌ជាគន្លះផង ប្រកបដោយគន្លះផង តើដូច
 ម្តេច ។ ទិដ្ឋិនិងលោភៈកើតឡើង ក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះ
 ពួកធម៌ជាគន្លះផង ប្រកបដោយគន្លះផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយ
 គន្លះ តែមិនមែនជាគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយ
 លោភៈ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស វៀរតែពួកគន្លះដែល
 កើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយគន្លះ តែមិន
 មែនជាគន្លះ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះផង
 ប្រកបដោយគន្លះផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនជាគន្លះ
 ផងឡើយ ។

(២៣០) ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រង តើ
 ដូចម្តេច ។ លោភៈកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកប
 ដោយលោភៈ បដិសៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រកបដោយ
 ទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយចិត្តិច្ចា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទុទ្ធច្ចៈ

នីវរណពោធិពោ អត្ថបទ

តិស្ស ក្ខមិស្ស កុសលំ តិស្ស ក្ខមិស្ស វិហារោ តិស្ស
 ក្ខមិស្ស តិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 កន្ធិប្បយុត្តា កន្ធិនិយា ។ កតមេ ធម្មា កន្ធិប្ប-
 យុត្តា អកន្ធិនិយា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា
 ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា
 កន្ធិប្បយុត្តា អកន្ធិនិយា ។ កន្ធិសម្បយុត្តា ធម្មា
 ន វត្តញ្ច កន្ធិប្បយុត្តា កន្ធិនិយាតិបិ កន្ធិប្បយុត្តា
 អកន្ធិនិយាតិបិ ។

[២៣០] កតមេ ធម្មា ឡិយា ។ បេ ។ កតមេ
 ធម្មា យោតា ។ បេ ។ កតមេ ធម្មា នីវរណា ។ ធន
 នីវរណានិ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ព្យាចាននីវរណំ បីនមិ-
 ទ្ធិនីវរណំ ឧទ្ធចក្កក្កន្ទនីវរណំ វិចិត្តិច្ឆានីវរណំ អវិ-
 ជ្ជានីវរណំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ អដ្ឋស្ស លោកសហក-
 តេស្ស ចិត្តប្បុរោសេស្ស ឧប្បជ្ជតិ ព្យាចាននីវរណំ ទ្វីស្ស
 ខោមនស្សសហកតេស្ស ចិត្តប្បុរោសេស្ស ឧប្បជ្ជតិ បីន-
 មិទ្ធិនីវរណំ សសដ្ឋារិកេស្ស អកុសលេស្ស ឧប្បជ្ជតិ
 ឧទ្ធចក្កនីវរណំ ឧទ្ធចក្កសហកតេស្ស ចិត្តប្បុរោសេស្ស ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ក្កក្កន្ទនីវរណំ ទ្វីស្ស ខោមនស្សសហកតេស្ស

និរណោបាសនាអនុស្សាវរៈ

កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និង
 រូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រង ។ ពួក
 ធម៌ប្រាសចាកគន្លះផង ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងផង តើដូចម្តេច ។
 មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និរ្យានផង នេះពួក
 ធម៌ប្រាសចាកគន្លះផង ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងផង ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយគន្លះ មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រង
 ផង ថា ប្រាសចាកគន្លះផង ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងផងឡើយ ។

(៤៣១) ពួកធម៌ជាឧបាសនា (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យលង់នៅក្នុងវដ្តៈ)
 តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកធម៌ជាយោគៈ (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យជាប់នៅក្នុងវដ្តៈ)
 តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកធម៌ជានិរណៈ (ធម៌រារាំងចិត្តសត្វ) តើដូចម្តេច ។
 និរណៈ ៦ គឺ កាមច្ចន្តនិរណៈ ព្យាបាទនិរណៈ ចិនមិទ្ធនិរណៈ ទទ្ធ-
 ចក្កកច្ចនិរណៈ វិចិត្តច្ចនិរណៈ អវិជ្ជានិរណៈ កាមច្ចន្តនិរណៈ កើត
 ក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយលោភៈ ព្យាបាទនិរណៈ កើតក្នុង
 ចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស ចិនមិទ្ធនិរណៈ កើតក្នុងអកុ-
 សលជាសសង្ខារិកៈ ទទ្ធច្ចន្តនិរណៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ដែលប្រកបដោយ
 ទទ្ធច្ចៈ កក្កច្ចនិរណៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ វិចិត្តច្នាជីវណំ វិចិត្តច្នា-
សហគតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ អវិជ្ជាជីវណំ
សព្វាគុសលេសុ ឧប្បជ្ឈតិ ឥមេ ធម្មា ជីវណា ។
កតមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។ វេបេត្វា ជីវណោ
អវសេសំ អគុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វ-
សុ ក្ខមីសុ វិហាកោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ
រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។

(២៣២) កតមេ ធម្មា ជីវណិយា ។ ភីសុ
ក្ខមីសុ កុសលំ អគុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ
ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
ជីវណិយា ។ កតមេ ធម្មា អជីវណិយា ។ ច-
ត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អជីវណិយា ។

(២៣៣) កតមេ ធម្មា ជីវណាសម្បយុត្តា ។ ប្ធានស
អគុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា ជីវណាសម្បយុត្តា ។
កតមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិចិត្តានីវរណៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ដែលប្រកបដោយវិចិត្តា អវិជ្ជា-
 នីវរណៈ កើតឡើងក្នុងអកុសលទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជានីវរណៈ ។
 ពួកធម៌មិនមែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរ
 តែពួកនីវរណៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិង
 អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជានីវរណៈ ។

(៤៣២) ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ កុ-
 សលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
 ភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ។
 ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអប-
 រិយាបន្ទៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់នីវរណៈ ។

(៤៣៣) ពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បាទ ជាអកុសល ១២ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ ។ ពួកធម៌
 ប្រាសចាកនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ
 ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ ប្រាស
 ចាកនីវរណៈ ។

វិវរណោច្ឆកោ អត្តក្ការោ

(២៣២) កតមេ ធម្មា វិវរណា ចេវ វិវរណិយា
 ច ។ តានេវ វិវរណាធិ វិវរណា ចេវ វិវរណិយា ច ។
 កតមេ ធម្មា វិវរណិយា ចេវ នោ ច វិវរណា ។
 វេយេត្វា វិវរណោ អវសេសំ អកុសលំ ភីសុ ភូមិសុ
 កុសលំ ភីសុ ភូមិសុ វិចារោ ភីសុ ភូមិសុ កិរិយា-
 ព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា វិវរណិយា ចេវ
 នោ ច វិវរណា ។ អវិវរណិយា ធម្មា ន វត្តត្វា
 វិវរណា ចេវ វិវរណិយា ចាតិបិ វិវរណិយា ចេវ
 នោ ច វិវរណាតិបិ ។

(២៣៥) កតមេ ធម្មា វិវរណា ចេវ វិវរណា-
 សម្បយុត្តា ច ។ យត្ថ ទ្វេ ភីណិ វិវរណាធិ ឯ-
 កតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា វិវរណា ចេវ វិវរ-
 ណាសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា វិវរណាសម្ប-
 យុត្តា ចេវ នោ ច វិវរណា ។ វេយេត្វា វិវរណោ
 អវសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា វិវរណាសម្បយុត្តា
 ចេវ នោ ច វិវរណា ។ វិវរណាវិប្បយុត្តា ធម្មា
 ន វត្តត្វា វិវរណា ចេវ វិវរណាសម្បយុត្តា ចាតិបិ
 វិវរណាសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច វិវរណាតិបិ ។

នីវរណពោធិកអត្ថបទៈ

[៤៣២] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង តើដូចម្តេច ។ នីវរណៈទាំងនោះឯង ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ ដល់នីវរណៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិន មែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកនីវរ- ណៈចេញ កុសលក្នុងក្លឹម ៣ វិបាកក្នុងក្លឹម ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងក្លឹម ៣ នឹងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរ- ណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។ ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈផងឡើយ ។

[៤៣៥] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង តើ ដូចម្តេច ។ នីវរណៈ ២ ឬ ៣ កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះ ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសល ក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកនីវរណៈចេញ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយ នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ មិនគប្បី ពោលថា ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ថា គ្រាន់តែ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈផងឡើយ ។

អភិធម្មបំណិព ធម្មសង្គណ៍

[២៣៦] កតមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ជីវណិយា ។ តិសុ ភូមិសុ កុសលំ តិសុ ភូមិសុ វិចារកោ តិសុ ភូមិសុ តិវិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ជីវណិយា ។ កតមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា អជីវណិយា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាដលានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា អជីវណិយា ។ ជីវណាសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច ជីវណាវិប្បយុត្តា ជីវណិយាតិវិ ជីវណាវិប្បយុត្តា អជីវណិយាតិវិ ។

[២៣៧] កតមេ ធម្មា បរាមាសា ។ ទិដ្ឋិបរាមាសោ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តេសុ ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ជតិ ឥមេ ធម្មា បរាមាសា ។ កតមេ ធម្មា នោ បរាមាសា ។ វេបេត្វា បរាមាសំ អវសេសំ អកុសលំ ចត្វសុ ភូមិសុ កុសលំ ចត្វសុ ភូមិសុ វិចារកោ តិសុ ភូមិសុ តិវិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ បរាមាសា ។

[២៣៨] កតមេ ធម្មា បរាមជ្ជា ។ តិសុ ភូមិសុ កុសលំ អកុសលំ តិសុ ភូមិសុ វិចារកោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៤៣៦) ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិង អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជា ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិន ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ មិនគប្បី ពោលថា ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផងឡើយ ។

(៤៣៧) ពួកធម៌ជាបរាមាសៈ (ប្រកាន់ខុស) តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិបរាមាសៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បវាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ នេះពួក ធម៌ជាបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ អ- កុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែបរាមាសៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុង ភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិន មែនជាបរាមាសៈ ។

(៤៣៨) ពួកធម៌ ដែលបរាមាសៈស្លាប់អង្គ្គល តើដូចម្តេច ។ កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយា និង

បរមាសកោដ្ឋកេ អនុគ្គហេ

តិសុ ភូមិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 បរមមជ្ជា ។ កតមេ ធម្មា អបរមមជ្ជា ។ ចត្តារោ
 មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាដលានិ និព្វា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា អបរមមជ្ជា ។

[២៣៧] កតមេ ធម្មា បរមាសសម្បយុត្តា ។
 ចត្តារោ និដ្ឋិតតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា ឯត្ថប្បជំ បរ-
 មាសំ វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា បរមាសសម្បយុត្តា ។
 កតមេ ធម្មា បរមាសវិប្បយុត្តា ។ ចត្តារោ និដ្ឋិត-
 តវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមន-
 ស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា វិនិកិច្ចាសហគតោ ចិត្ត-
 ប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បាទោ ចត្វសុ ភូមិសុ
 កុសលំ ចត្វសុ ភូមិសុ វិចារកោ តិសុ ភូមិសុ កិ-
 រិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា បរមាស-
 វិប្បយុត្តា ។ បរមាសោ ន វត្ថុញ្ច បរមាសសម្ប-
 យុត្តោតិបិ បរមាសវិប្បយុត្តោតិបិ ។

[២២០] កតមេ ធម្មា បរមាសា ចេវ បរមមជ្ជា
 ច ។ គោ ឯវ បរមាសោ បរមាសោ ចេវ បរ-
 មមជ្ជា ច ។ កតមេ ធម្មា បរមមជ្ជា ចេវ គោ ច
 បរមាសា ។ វេបេត្វា បរមាសំ អវសេសំ អកុសលំ

បរាមាសពោធិ៍ពន្ធក្បាចៈ

អព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ដែលបរាមាសៈ
ស្លាប់អង្គុល ។ ពួកធម៌ដែលបរាមាសៈមិនស្លាប់អង្គុល តើដូចម្តេច ។
មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
ធម៌ដែលបរាមាសៈមិនបានស្លាប់អង្គុល ។

(២៧៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ វៀរតែបរាមាសៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ
នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ តើ
ដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្រ ចិត្ត-
ប្បាទប្រកបដោយទុច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិង
អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ ។
បរាមាសៈ មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាស
ចាកបរាមាសៈផងឡើយ ។

(២៧៨) ពួកធម៌ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈស្លាប់អង្គុលផង
តើដូចម្តេច ។ បរាមាសៈនោះឯង ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈ
ស្លាប់អង្គុលផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែបរាមាសៈស្លាប់អង្គុល តែមិនមែន
ជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែបរាមាសៈចេញ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

តីសុ ក្ខមីសុ កុសលំ តីសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ
 តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ នោ ច បរាមាសា ។ អបរាម-
 ជ្ជា ធម្មា ន វត្តញ្ច បរាមាសា ចេវ បរាមជ្ជា ចា-
 តិបិ បរាមជ្ជា ចេវ នោ ច បរាមាសាតិបិ ។

[២២០] កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរា-
 មជ្ជា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា
 ចិត្តប្បាទា ទ្វេ នោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា វិចិ-
 កិច្ចាសហគតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្ត-
 ប្បាទោ តីសុ ក្ខមីសុ កុសលំ តីសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ
 តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរាមជ្ជា ។ កតមេ ធម្មា
 បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។ ចត្តារោ មត្តា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដណ្ឌិ ទិព្វានព្វ
 ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។ បរា-
 មាសា ច បរាមាសសម្បយុត្តា ច ធម្មា ន វត្តញ្ច
 បរាមាសវិប្បយុត្តា បរាមជ្ជាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តា
 អបរាមជ្ជាតិបិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែបរាមាសៈស្ទាបអង្គុល តែមិនមែន
 ជាបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌ ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ទាបអង្គុល មិន
 គប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈស្ទាបអង្គុលផង ថា
 គ្រាន់តែបរាមាសៈស្ទាបអង្គុល តែមិនមែនជាបរាមាសៈផងឡើយ ។

(២២១) ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ទាបអង្គុល
 តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្ត-
 ប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិក្ខា ចិត្ត-
 ប្បាទ ប្រកបដោយទុច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយា
 និងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
 បរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ទាបអង្គុល ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 ផង ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ទាបអង្គុលផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤
 ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ទាបអង្គុលផង ។ ពួកធម៌ជា
 បរាមាសៈផង ប្រកបដោយបរាមាសៈផង មិនគប្បីពោលថា ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ទាបអង្គុលផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 ផង ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ទាបអង្គុលផងឡើយ ។

មហាវិញ្ញាណ អក្ខរកថា

[២២២] កតមេ ធម្មា សារម្មណា ។ ចតុស្ក
ក្ខម័ស្ក កុសលំ អកុសលំ ចតុស្ក ក្ខម័ស្ក វិហាកោ
តិស្ក ក្ខម័ស្ក កិរិយាព្យាកតំ ឥមេ ធម្មា សារម្ម-
ណា ។ កតមេ ធម្មា អនាម្មណា ។ រូបញ្ច ធិញ្ចា-
នញ្ច ឥមេ ធម្មា អនាម្មណា ។

[២២៣] កតមេ ធម្មា ចិត្តា ។ ចក្កវិញ្ញាណំ
សោតវិញ្ញាណំ យាធិវិញ្ញាណំ ជីវិតវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញា-
ណំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តា ។
កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តា ។ វេទនាខន្ធជ្រោ សញ្ញាខន្ធជ្រោ
សង្ខារក្ខន្ធជ្រោ រូបញ្ច ធិញ្ចានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តា ។

[២២៤] កតមេ ធម្មា ចេតសិកា ។ វេទនាខ-
ន្ធជ្រោ សញ្ញាខន្ធជ្រោ សង្ខារក្ខន្ធជ្រោ ឥមេ ធម្មា ចេតសិ-
កា ។ កតមេ ធម្មា អចេតសិកា ។ ចិត្តញ្ច រូប-
ញ្ច ធិញ្ចានញ្ច ឥមេ ធម្មា អចេតសិកា ។

[២២៥] កតមេ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តា ។ វេទ-
នាខន្ធជ្រោ សញ្ញាខន្ធជ្រោ សង្ខារក្ខន្ធជ្រោ ឥមេ ធម្មា ចិត្ត-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ រូប-
ញ្ច ធិញ្ចានញ្ច ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ ចិត្តំ ន
វត្តំ ចិត្តេន សម្បយុត្តនិបិ ចិត្តេន វិប្បយុត្តនិបិ ។

មហានិក្ខេបសូត្រៈ

[៤៤២] ពួកធម៌ប្រកបដោយអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលកងក្ខម ៤ វិបាកកងក្ខម ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្ខម ៣
នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយអារម្មណ៍ ។ ពួកធម៌មិនមានអារម្មណ៍ តើដូច
ម្តេច ។ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមានអារម្មណ៍ ។

[៤៤៣] ពួកធម៌ជាចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោត-
វិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ
មនោវិញ្ញាណធាតុ នេះពួកធម៌ជាចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចិត្ត តើដូច
ម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌
មិនមែនជាចិត្ត ។

[៤៤៤] ពួកធម៌ជាចេតសិក តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ
សង្ខារក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ជាចេតសិក ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចេតសិក តើដូច
ម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមែនជាចេតសិក ។

[៤៤៥] ពួកធម៌ ប្រកបដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌ប្រាស
ចាកចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកចិត្ត ។ ចិត្ត
មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថាប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

[២២៦] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋា ។ វេទនា-
 ខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ រូបញ្ច និ-
 ព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ ចិត្តំ ន វត្ថុញ្ច
 ចិត្តេន សំសដ្ឋន្តិច្ឆិ ចិត្តេន វិសំសដ្ឋន្តិច្ឆិ ។

[២២៧] កតមេ ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានា ។ វេទ-
 នាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ កាយវិញ្ញាតិ
 វចីវិញ្ញាតិ យំ វា បនេញម្បិ អត្ថំ រូបំ ចិត្តំ ចិត្តហេ-
 តុកំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយតនំ សន្តាយតនំ កន្តាយ-
 តនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ អាកាសជាតុ អា-
 ចោជាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទិតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
 ជ្ឈីការោ អាហារោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានា ។
 កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ។ ចិត្តញ្ច អវសេ-
 សញ្ច រូបំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ។

[២២៨] កតមេ ធម្មា ចិត្តសហកុនោ ។
 វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ កាយ-
 វិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសហកុនោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៤៦) ពួកធម៌ច្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
 ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ច្រឡំដោយចិត្ត ។ ពួក
 ធម៌មិនច្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបនិងនិព្វាន នេះពួក
 ធម៌មិនច្រឡំដោយចិត្ត ។ ចិត្តមិនគប្បីពោលថា ច្រឡំដោយ
 ដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។

(២៤៧) ពួកធម៌តាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ ឬរូបដទៃណាមួយ គឺរូប
 កើតអំពីចិត្ត មានចិត្តជាហេតុ តាំងឡើងដោយចិត្ត រូបាយតនៈ សទ្ទា-
 យតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ អាកាសធាតុ អា-
 បោធាតុ ភាពនៃរូបស្រាល ភាពនៃរូបទន់ភ្លន់ ភាពនៃរូបគួរដល់ការងារ
 ការចំរើននៃរូប ការកើតតៗនៃរូប អាហារដែលធ្វើជាតំបូត នេះពួកធម៌
 តាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តផង រូបក្រៅពីនេះផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយ
 ចិត្ត ។

(២៤៨) ពួកធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ នេះពួកធម៌ កើត
 ជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌ មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។

មហានិកាយ អត្ថបទ

កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសហគុណោ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច
 រូបំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសហគុណោ ។

[២២៩] កតមេ ធម្មា ចិត្តានុបវរិត្តិនោ ។ វេទ-
 នាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពាវត្តន្ទោ កាយវិញ្ញត្តិ វចីរិ-
 ញ្ញត្តិ ឥមេ ធម្មា ចិត្តានុបវរិត្តិនោ ។ កតមេ ធម្មា
 នោ ចិត្តានុបវរិត្តិនោ ។ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច រូបំ
 និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តានុបវរិត្តិនោ ។

[២៣០] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ។
 វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពាវត្តន្ទោ ឥមេ ធម្មា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ។ កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានា ចិត្តញ្ច រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា
 នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ។

[២៣១] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស-
 ហគុណោ ។ វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពាវត្តន្ទោ
 ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហគុណោ ។ កត-
 មេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហគុណោ ចិត្ត-
 ញ្ច រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានសហគុណោ ។

មហានិក្ខេបនុកថាៈ

ចិត្តផង រូបក្រៅពីនេះផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

(៤៩៩) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ
តាមចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូប
ក្រៅពីនេះផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

(៤៩០) ពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូច
ម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ នេះពួកធម៌ ច្រឡកច្រឡំ
ទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនច្រឡកច្រឡំមិនតាំងឡើងដោយ
ចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិន
ច្រឡកច្រឡំមិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ។

(៤៩១) ពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត
តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ នេះពួកធម៌ច្រឡក
ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនច្រឡកច្រឡំមិន
តាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វាន
ផង នេះពួកធម៌មិនច្រឡកច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌ

(២៥២) កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវិ-
វត្តិនោ ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សម្ពារត្តន្ធោ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវិវត្តិនោ ។ កត-
មេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវិវត្តិនោ ។
ចិត្តញ្ច រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានាទុបវិវត្តិនោ ។

(២៥៣) កតមេ ធម្មា អដ្ឋត្ថិកា ។ ចក្ខាយ-
តនំ ។ បេ ។ មនាយតនំ ឥមេ ធម្មា អដ្ឋត្ថិកា ។
កតមេ ធម្មា ពាហិរា ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។
ធម្មាយតនំ ឥមេ ធម្មា ពាហិរា ។

(២៥៤) កតមេ ធម្មា ឧបាទា ។ ចក្ខាយតនំ
។ បេ ។ កតត្ថិការោ អាហារោ ឥមេ ធម្មា ឧបា-
ទា ។ កតមេ ធម្មា នោ ឧបាទា ។ កតមេ ធម្មា នោ
ឧបាទា ។ ចត្វសុ ភូមិសុ កុសលំ អកុសលំ ចត្វសុ
ភូមិសុ វិចារកោ ភីសុ ភូមិសុ កិរិយាព្យាកតំ ចត្តារោ
ច មហាភូតា ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ឧបាទា ។

(២៥៥) កតមេ ធម្មា ឧបាទិន្នា ។ ភីសុ
ភូមិសុ វិចារកោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ
ធម្មា ឧបាទិន្នា ។ កតមេ ធម្មា អនុបាទិន្នា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៤៥២) ពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត
 តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ ច្រឡក
 ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពួកធម៌ មិនច្រឡកច្រឡំ
 មិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វាន
 ផង នេះពួកធម៌មិនច្រឡកច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

(៤៥៣) ពួកធម៌ជាខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។
 មនាយតនៈ នេះពួកធម៌ ជាខាងក្នុង ។ ពួកធម៌ ជាខាងក្រៅ តើដូច
 ម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ វេ ។ ធម្មាយតនៈ នេះពួកធម៌ជាខាងក្រៅ ។

(៤៥៤) ពួកធម៌ជាឧបាទា (ឧបាទារូប) តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
 យតនៈ ។ វេ ។ កតទ្ធិង្គារាហរ នេះពួកធម៌ជាឧបាទា ។ ពួកធម៌
 មិនមែនជាឧបាទា តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាក
 ក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ មហាក្ខតរូប ៤ និងនិព្វាន
 នេះពួកធម៌មិនមែនជាឧបាទា ។

(៤៥៥) ពួកធម៌ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
 ជាដើមកាន់យកហើយ តើដូចម្តេច ។ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ និងរូប
 ដែលជាកម្មស្រុកតត្តា នេះពួកធម៌ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ។ ពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តើដូចម្តេច ។

ឧបាសនាពោធិ៍ពេ អនុភូតា

តីស្ស ភ្លឹមស្ស កុសលំ អកុសលំ តីស្ស ភ្លឹមស្ស
 កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញ-
 ដលានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អនុបាទិណ្ណ ។

[២៩៦] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ។ ចត្តារិ ឧបា-
 ទានានិ កាមុបាទានំ និដ្ឋបាទានំ សីលព្វតុបាទានំ
 អត្តវាទុបាទានំ កាមុបាទានំ អដ្ឋស្ស លោកសហក-
 តេស្ស ចិត្តប្បារទេស្ស ឧប្បជ្ឈិតំ និដ្ឋបាទានញ្ច សីល-
 ព្វតុបាទានញ្ច អត្តវាទុបាទានញ្ច ចត្វស្ស និដ្ឋិតត-
 សម្បយុត្តេស្ស ចិត្តប្បារទេស្ស ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា
 ឧបាទានា ។ កតមេ ធម្មា លោ ឧបាទានា ។ វេបេ-
 ត្វា ឧបាទានេ អវសេសំ អកុសលំ ចត្វស្ស ភ្លឹមស្ស
 កុសលំ ចត្វស្ស ភ្លឹមស្ស វិចារកោ តីស្ស ភ្លឹមស្ស
 កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ
 ឧបាទានា ។

[២៩៧] កតមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ។ តីស្ស ភ្លឹមស្ស
 កុសលំ អកុសលំ តីស្ស ភ្លឹមស្ស វិចារកោ តីស្ស ភ្លឹមស្ស
 កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ។

ឧបាសនាពោធិកអនុញ្ញាតៈ

កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូប
 ដែលមិនមែនជាកម្មស្រុកតត្ថាផង មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ-
 ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ។

(៤៥៦) ពួកធម៌ជាឧបាសនា (សេចក្តីប្រកាន់មាំ) តើដូចម្តេច ។

ឧបាសនា ៤ គឺ កាមុបាសនា ទិដ្ឋុបាសនា សីលព្វតុបាសនា អត្តវាទុបា-
 សនា ឯកាមុបាសនា តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៨ ដែលប្រកបដោយលោភៈ
 ទិដ្ឋុបាសនា សីលព្វតុបាសនា និងអត្តវាទុបាសនា តែងកើតក្នុងចិត្ត-
 ប្បទេ ៤ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ នេះពួកធម៌ ជាឧបាសនា ។ ពួកធម៌មិន
 មែនជាឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែឧបាសនា
 ចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ
 ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាឧបាសនា ។

(៤៥៧) ពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តើដូចម្តេច ។

កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

កតមេ ធម្មា អនុចាទានិយា ។ ចត្តារោ មត្តា
អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាដលានិ និព្វានញ្ច
ឥមេ ធម្មា អនុចាទានិយា ។

(២៥៨) កតមេ ធម្មា ឧចាទានសម្បយុត្តា ។
ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បដា
ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បដា
ឯត្តប្បដ្ឋំ លោកំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា ឧចាទាន-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ឧចាទានវិប្បយុត្តា ។
ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតេសុ ចិត្តប្ប-
ទេសុ ឧប្បដ្ឋោ លោកោ ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា
ចិត្តប្បដា វិចិត្តិកសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ ចិត្តប្បដោ ចត្វសុ ភូមីសុ កុសលំ
ចត្វសុ ភូមីសុ វិចារោ ឥសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាក-
តំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ឧចាទានវិប្បយុត្តា ។

(២៥៩) កតមេ ធម្មា ឧចាទានា ថេវ ឧចាទា-
និយា ច ។ តានេវ ឧចាទានានិ ឧចាទានា ថេវ ឧ-
ចាទានិយា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧចាទានិយា ថេវ
តោ ច ឧចាទានា ។ វេយ្យា ឧចាទានេ អវសេសំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជា
អបរិយាបន្តៈផង សាមញ្ញាផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិន
ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។

(៤៥៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ទាំងប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាស
ចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោកៈ វៀរតែលោកៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះ
ចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកទុបា-
ទាន តើដូចម្តេច ។ លោកៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ
តែប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទ
ប្រកបដោយវិចិត្តិច្ឆា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទទួច្ចៈ កុសល ក្នុងភូមិ ៤
វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួក
ធម៌ប្រាសចាកទុបាទាន ។

(៤៥៩) ពួកធម៌ជាទុបាទានផង ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង តើ
ដូចម្តេច ។ ទុបាទានទាំងនោះឯង ជាទុបាទានផង ជាប្រយោជន៍ដល់
ទុបាទានផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែន
ជាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែទុបាទានចេញ

ឧបាសម្ពោធករ អនុព្វហ

អត្តសលំ ភិក្ខុ ក្ខមីក្ខុ កត្តសលំ ភិក្ខុ ក្ខមីក្ខុ វិចា-
កោ ភិក្ខុ ក្ខមីក្ខុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
ធម្មា ឧបាទានិយា ថេវ នោ ច ឧបាទានា ។ អនុចា-
នានិយា ធម្មា ន វត្ថុញ្ច ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានិយា
ចាតិបិ ឧបាទានិយា ថេវ នោ ច ឧបាទានាតិបិ ។

[២៦០] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ថេវ ឧបា-
ទានសម្បយុត្តា ច ។ យត្ថ ទិដ្ឋិ ច លោកោ ច ឯ-
កតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានា ថេវ ឧបា-
ទានសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទានសម្ប-
យុត្តា ថេវ នោ ច ឧបាទានា ។ អដ្ឋ លោកសហ-
កតា ចិត្តប្បាទា ឯត្ថប្បន្នោ ឧបាទានេ វេបេត្វា ឥមេ
ធម្មា ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ឧបាទានា ។
ឧបាទានវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្ថុញ្ច ឧបាទានា ថេវ
ឧបាទានសម្បយុត្តា ចាតិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ
នោ ច ឧបាទានាតិបិ ។

[២៦១] កតមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា
ឧបាទានិយា ។ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោ-
កសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បន្នោ លោ-
កោ ឆ្មេ ទោមនស្សសហកតា ចិត្តប្បាទា

ឧបាសនាពោធិកអត្ថកថាៈ

កុសលកងក្ខមិ ៣ វិបាកកងក្ខមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត កងក្ខមិ ៣
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តែមិន
 មែនជាឧបាសនា ។ ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា មិនគប្បី
 ពោលថា ជាឧបាសនាផង ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនាផង ថា គ្រាន់
 តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តែមិនមែនជាឧបាសនាផងឡើយ ។

(២៦០) ពួកធម៌ជាឧបាសនាផង ប្រកបដោយឧបាសនាផង តើ
 ដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋនិងលោកៈ កើតកងទីជាមួយគ្នា កងពួកធម៌ណា នេះ
 ពួកធម៌ជាឧបាសនាផង ប្រកបដោយឧបាសនាផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ
 ប្រកបដោយឧបាសនា តែមិនមែនជាឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ
 ៨ ប្រកបដោយលោកៈ វៀរតែឧបាសនាដែលកើតកងទីនេះចេញ នេះ
 ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយឧបាសនា តែមិនមែនជាឧបាសនា ។ ពួកធម៌
 ប្រាសចាកឧបាសនា មិនគប្បីពោលថា ជាឧបាសនាផង ប្រកបដោយ
 ឧបាសនាផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយឧបាសនា តែមិនមែនជាឧបាសនា
 ផងឡើយ ។

(២៦១) ពួកធម៌ប្រាសចាកឧបាសនា តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបា-
 សនា តើដូចម្តេច ។ លោកៈកើតកងចិត្តប្បទេ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋតែ
 ប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បទេ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

វិចិត្តក្ខន្ធសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឧទ្ធច្ចុសហគតោ ចិត្ត-
 ប្បដោ ភីសុ ភ្លមីសុ កុសលំ ភីសុ ភ្លមីសុ វិចា-
 កោ ភីសុ ភ្លមីសុ កិរិយាញ្ចកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ឧបាទានិយា ។ កតមេ
 ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា អនុបាទានិយា ។ ចត្តារោ
 មក្ខា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា អនុបាទានិ-
 យា ។ ឧបាទានសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច ឧបា-
 ទានវិប្បយុត្តា ឧបាទានិយាភិបំ ឧបាទានវិប្បយុត្តា
 អនុបាទានិយាភិបំ ។

[២២២] កតមេ ធម្មា កិលេសា ។ ទស
 កិលេសវត្ថុនិ លោភោ ទោសោ មោហោ មាធា
 និដ្ឋំ វិចិត្តក្ខន្ធ មីនំ ឧទ្ធច្ចុ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ
 លោភោ អដ្ឋសុ លោកសហគតេសុ ចិត្តប្បទេសុ
 ឧប្បជ្ជតិ ទោសោ ទ្ធិសុ ទោមនស្សសហគតេសុ
 ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ជតិ មោហោ សព្វកុសលេសុ
 ឧប្បជ្ជតិ មាធា ចត្វសុ និដ្ឋកតវិប្បយុត្តលោក-
 សហគតេសុ ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ជតិ និដ្ឋំ ចត្វសុ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ប្រកបដោយវិចិត្រា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទុច្ច័យៈ កុសលក្នុងភូមិ ព
 វិបាកក្នុងភូមិ ព កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ព និងរូបទាំងអស់ នេះ
 ពួកធម៌ ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួកធម៌
 ប្រាសចាកទុបាទានផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង តើដូចម្តេច ។
 មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះ
 ពួកធម៌ប្រាសចាកទុបាទានផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ។
 ពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកទុបាទាន
 តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ថា ប្រាសចាកទុបាទានផង មិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផងឡើយ ។

(៤៦២) ពួកធម៌ជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ កិលេសវត្ថុ ១០
 គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ វិចិត្រា មីនៈ ទុច្ច័យៈ
 អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ឯលោភៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៨ ដែលប្រកប
 ដោយលោភៈ ទោសៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រកបដោយទោ-
 មនស្ស មោហៈ កើតក្នុងអកុសលទាំងអស់ មានៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤
 ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ទិដ្ឋិ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២

កំលេសពោធិ៍ពេ អនុភូពេ

ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ វិចិ-
 កំច្ឆា វិចិកំច្ឆាសហគតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ
 បីដំ សសង្ខារិកេសុ អកុសលេសុ ឧប្បជ្ឈតិ ឧទ្ធ-
 ទូញ អហិរិកញ អនោត្តប្បញ សញ្ញកុសលេសុ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា កំលេសា ។ កតមេ ធម្មា
 លោ កំលេសា ។ វេបេត្វា កំលេសេ អវសេសំ
 អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ
 វិហាកោ តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ កំលេសា ។

[២៦៣] កតមេ ធម្មា សង្គិលេសិកា ។ តីសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ តីសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ
 តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 សង្គិលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា អសង្គិលេសិកា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
 ទិញានញ្ច ឥមេ ធម្មា អសង្គិលេសិកា ។

[២៦៤] កតមេ ធម្មា សង្គិលិដ្ឋា ។ ប្ធានស
 អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សង្គិលិដ្ឋា ។ កត-
 មេ ធម្មា អសង្គិលិដ្ឋា ។ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ

កិលេសចេត្តកអន្តរា:

ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋ វិចិត្រិយា កើតក្នុងចិត្តប្បាទដែលប្រកបដោយវិចិត្រិយា
 បីនេះ កើតក្នុងអកុសល ជាសសង្ខារិក ទទួលៈ អហិរិកៈ និងអនោត្ត-
 ប្បៈ កើតក្នុងអកុសលទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ជាតិលេស ។ ពួកធម៌
 មិនមែនជាតិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួក
 តិលេសចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាតិលេស ។

(២៦៣) ពួកធម៌គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ កុសល
 និងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌មិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សា-
 មញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

(២៦៤) ពួកធម៌ ដែលសៅហ្មងហើយ តើដូចម្តេច ។
 អកុសលចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ ដែលសៅហ្មងហើយ ។ ពួក
 ធម៌ ដែលមិនសៅហ្មងហើយ តើដូចម្តេច ។ កុសល ក្នុងភូមិ ៤

អភិធម្មបទិកា ធម្មសង្កណ្ឌ

ចតុស្សុ ក្ខម័សុ វិចារោ ភីសុ ក្ខម័សុ តិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា អសង្កលំដ្ឋា ។

(២៦៥) កតមេ ធម្មា កិលេសសម្បយុត្តា ។

ម្នាទស អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា កិលេស-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។
ចតុស្សុ ក្ខម័សុ កុសលំ ចតុស្សុ ក្ខម័សុ វិចារោ
ភីសុ ក្ខម័សុ តិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច
ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។

(២៦៦) កតមេ ធម្មា កិលេសា ចេវ សង្កិ-
លេសិកា ច ។ តេវ កិលេសា កិលេសា ចេវ
សង្កិលេសិកា ច ។ កតមេ ធម្មា សង្កិលេសិកា
ចេវ ឆោ ច កិលេសា ។ វេយ្យា កិលេសេ
អវសេសំ អកុសលំ ភីសុ ក្ខម័សុ កុសលំ ភីសុ
ក្ខម័សុ វិចារោ ភីសុ ក្ខម័សុ តិរិយាព្យាកតំ សព្វ-
ញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា សង្កិលេសិកា ចេវ ឆោ ច
កិលេសា ។ អសង្កិលេសិកា ធម្មា ន វត្តញ្ច កិ-
លេសា ចេវ សង្កិលេសិកា ចាតិបិ សង្កិលេសិកា
ចេវ ឆោ ច កិលេសាតិបិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសន្តិក

វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌
ដែលមិនសៅហ្មងហើយ ។

[៤៦៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសល-
ចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយកិលេស ។ ពួកធម៌ប្រាសចាក
កិលេស តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយា
និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសកិលេស ។

[៤៦៦] ពួកធម៌ ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង
តើដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងនោះឯង ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មងផង ។ ពួកធម៌ គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែន
ជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែកិលេសចេញ
កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និង
រូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជា
កិលេស ។ ពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង មិនគប្បីពោលថា ជា
កិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មង តែមិនមែនជាកិលេសផងឡើយ ។

កំលេសពោធិ៍ពេ អន្តរាហ

[២៦៧] កតមេ ធម្មា កំលេសា ថេវ សុន្តិ-
 លំដ្ឋា ច ។ តេវ កំលេសា កំលេសា ថេវ សុ-
 ន្តិលំដ្ឋា ច ។ កតមេ ធម្មា សុន្តិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច
 កំលេសា ។ បីយេត្វា កំលេសេ អវសេសំ អកុសលំ
 ឥមេ ធម្មា សុន្តិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច កំលេសា ។
 អសុន្តិលំដ្ឋា ធម្មា ន វត្តញ្ចា កំលេសា ថេវ សុន្តិលំ-
 ដ្ឋា ចាតិបិ សុន្តិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច កំលេសាតិបិ ។

[២៦៨] កតមេ ធម្មា កំលេសា ថេវ កំលេ-
 សសម្បយុត្តា ច ។ យត្ថ ទ្វេ តយោ កំលេសា
 ឯកតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា កំលេសា ថេវ កំ-
 លេសសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា កំលេស-
 សម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេសា ។ បីយេត្វា
 កំលេសេ អវសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា កំលេ-
 សសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេសា ។ កំលេ-
 សវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ចា កំលេសា ថេវ កំ-
 លេសសម្បយុត្តា ចាតិបិ កំលេសសម្បយុត្តា ថេវ
 នោ ច កំលេសាតិបិ ។

កិលេសចោធចកអត្តទ្វារៈ

(៤៦៧) ពួកធម៌ ជាតិលេសផង សៅហ្មងហើយផង តើដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងនោះឯង ជាតិលេសផង សៅហ្មងហើយផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែសៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាតិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែកិលេសចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែសៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាតិលេស ។ ពួកធម៌ ដែលមិនសៅហ្មងហើយ មិនគប្បីពោលថា ជាតិលេសផង សៅហ្មងហើយផង ថា គ្រាន់តែសៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាតិលេសផងឡើយ ។

(៤៦៨) ពួកធម៌ជាតិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង តើដូចម្តេច ។ ពួកកិលេស ២ ឬ ៣ កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួកធម៌ជាតិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនជាតិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែកិលេសចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនជាតិលេស ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស មិនគប្បីពោលថា ជាតិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនជាតិលេសផងឡើយ ។

[២៦៩] កតមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា សង្ក្ខ័-
 លេសិកា ។ វីសុ ភូមិសុ កុសលំ វីសុ ភូមិសុ
 វិចារោ វីសុ ភូមិសុ កំរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ
 វីសេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា សង្ក្ខ័លេសិកា ។
 កតមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា អសង្ក្ខ័លេសិកា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលា-
 និ និព្វានញ្ច វីសេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា អសង្ក្ខ័-
 លេសិកា ។ កំលេសសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច
 កំលេសវិប្បយុត្តា សង្ក្ខ័លេសិកាវិបិ កំលេសវិប្ប-
 យុត្តា អសង្ក្ខ័លេសិកាវិបិ ។

[២៧០] កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតញ្ច ។
 ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិកាស-
 ហាតតោ ចិត្តប្បាទោ វីសេ ធម្មា ទិស្សនេន បហា-
 តញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហាតតា ចិត្ត-
 ប្បាទា ទ្វេ ទោមទិស្សសហាតតា ចិត្តប្បាទា វីសេ ធម្មា
 សិយា ទិស្សនេន បហាតញ្ច សិយា ន ទិស្សនេន
 បហាតញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ន ទិស្សនេន បហាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៦៩) ពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យា-
 ក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ នឹងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តែគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សា-
 មញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស មិនគប្បីពោល
 ថា ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាស
 ចាកកិលេសផង មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ ។

(២៧០) ពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយវិចិត្តិច្ឆា នេះ
 ពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ
 តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះ
 ពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ
 ក៏មាន ។ ពួកធម៌ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។

បំណង អត្ថបទ

ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បដោ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ
រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ទស្សនេន បហាតញ្ច ។

[២៧១] កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ
បហាតញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តាលោកសហ-
កតា ចិត្តប្បដោ ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្ប-
ដោ ឥមេ ធម្មា សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ច សិយា
ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ន ភាវ-
នាយ បហាតញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា
ចិត្តប្បដោ វិចិត្តិកសហគតោ ចិត្តប្បដោ ចត្វសុ
ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ តីសុ
ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា
ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

[២៧២] កតមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតញ្ច-
ហេតុកា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បដោ
វិចិត្តិកសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឧត្តប្បដ្ឋំ មោហំ
វេយ្យា ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតញ្ចហេតុកា ។

បំផ្លិចកុមារៈ

ចិត្តប្បទេ ប្រកបដោយទុច្ច័ត្តៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤
 ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិន
 គួរលះដោយទស្សនៈ ។

(៤៧១) ពួកធម៌គួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បទេប្រកបដោយទុច្ច័ត្តៈ នេះពួកធម៌ គួរលះដោយការវិនា ។ ចិត្តប្បទេ
 ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បទេ ៤ ប្រកបដោយ
 ទោមនស្ស នេះពួកធម៌ គួរលះដោយការវិនា មិនគួរលះដោយ
 ការវិនា ។ ពួកធម៌ មិនគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បទេ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បទេ ប្រកបដោយវិចិត្តិច្ឆា កុសលក្នុង
 ភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន
 នេះពួកធម៌មិនគួរលះដោយការវិនា ។

(៤៧២) ពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បទេ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បទេប្រកបដោយវិចិត្តិច្ឆា វៀរតែមោហៈ
 ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បនា
 ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បនា ឥមេ ធម្មា
 សិយា នស្សនេន បហាតព្វហេតុកា សិយា ន
 នស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា ន
 នស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។ វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ
 មោហោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បនោ ចត្វសុ ភ្លមីសុ
 កុសលំ ចត្វសុ ភ្លមីសុ វិចារកោ តីសុ ភ្លមីសុ
 កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន
 នស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។

[២៧៣] កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វ-
 ហេតុកា ។ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បនោ ឯត្តប្បន្នំ
 មោហំ វិបេត្តា ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតព្វហេ-
 តុកា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា
 ចិត្តប្បនា ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បនា
 ឥមេ ធម្មា សិយា ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា
 សិយា ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។ ក-
 តមេ ធម្មា ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។

អរិយធម៌បំណិក ធម្មសង្គណ៍

ចិត្តប្បាទ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ២
 ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ
 ក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន ។ ពួកធម៌មាន
 ហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈ ប្រកបដោយ
 វិចិកិតា ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទទួចៈ កុសលក្នុងភូមិ ២ វិបាកក្នុងភូមិ
 ២ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មានហេតុ
 មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ។

(២៧៣) ពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទទួចៈ វៀរតែមោហៈ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះ
 ចេញ នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយការវិនា ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រាស
 ចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស
 នេះពួកធម៌មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
 ការវិនាក៏មាន ។ ពួកធម៌ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។

បំណីទុកេ អន្តរាហ

ចត្តារោ ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិច្ឆាសហ-
 កតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ មោហោ ចត្វស្កុ
 ក្ខមីស្កុ កុសលំ ចត្វស្កុ ក្ខមីស្កុ វិចារកោ តីស្កុ ក្ខមី-
 ស្កុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា
 ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកា ។

(២៧២) កតមេ ធម្មា សវិតក្កា ។ កាមាវចរ-
 កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរកុសលស្ស វិចារក-
 តោ ឯកាទស ចិត្តប្បាទា អកុសលស្ស វិចារក-
 តោ ទ្វេ កិរិយតោ ឯកាទស រូបាវចរំ បឋមំ
 យាទំ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច
 លោកុត្តរំ បឋមំ យាទំ កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច ឯត្ថប្បន្នំ វិតក្កំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា សវិតក្កា ។
 កតមេ ធម្មា អវិតក្កា ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណាទិ រូបាវ-
 ចរតិកចតុក្កដ្ឋោ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិចា-
 រកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកចតុក្កដ្ឋោ ធម្មា
 កុសលតោ ច វិចារកតោ ច វិតក្កោ ច រូបញ្ច
 ទិព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អវិតក្កា ។

បិដកអត្ថបទៈ

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្តិយា មោហៈ
 ប្រកបដោយឧទ្ធច្ចៈ កុសលក្នុងក្លមិ ៤ វិបាកក្នុងក្លមិ ៤ ភិរិយា និង
 អព្យាក្រឹតក្នុងក្លមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនគួរ
 លះដោយការវេទនា ។

[៤៧៤] ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ-
 កុសលនិងអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្ត-
 ប្បាទ ២ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាងភិរិយា រូបាវចរ-
 បឋមជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរ-
 បឋមជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរវិតក្កៈ ដែលកើត
 ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ
 តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ រូបាវចរតិចត្បួញជ្ឈាន ខាងកុសល
 ផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ២ ខាងកុសលផង
 ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរតិចត្បួញជ្ឈាន ខាងកុសលផង
 ខាងវិបាកផង វិតក្កៈផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

[២៧៥] កតមេ ធម្មា សវិចារា ។ កាមាវចរ-
 កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរកុសលស្ស វិចារកតោ
 ឯកាទស ចិត្តប្បាទា អកុសលស្ស វិចារកតោ ទ្វេ
 តិរិយតោ ឯកាទស រូបាវចរឯកទុក្ខជ្ឈាន កុស-
 លតោ ច វិចារកតោ ច តិរិយតោ ច លោកុត្តរ-
 ឯកទុក្ខជ្ឈាន កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 ឯត្ថប្បដ្ឋំ វិចារំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា សវិចារា ។
 កតមេ ធម្មា អវិចារា ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ រូបា-
 វចរតិកតិកជ្ឈាន កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 តិរិយតោ ច ចត្តារា អារុប្បា កុសលតោ ច
 វិចារកតោ ច តិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកតិក-
 ជ្ឈាន កុសលតោ ច វិចារកតោ ច វិចារា ច
 រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អវិចារា ។

[២៧៦] កតមេ ធម្មា សប្បតិកា ។ កាមា-
 វចរកុសលតោ ចត្តារា សោមនស្សសហគតា ចិត្ត-
 ប្បាទា អកុសលតោ ចត្តារា កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចារកតោ បញ្ច តិរិយតោ បញ្ច រូបាវចរទុក្ខតិក-
 ជ្ឈាន កុសលតោ ច វិចារកតោ ច តិរិយតោ ច

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៤៧៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិចារៈ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ-
 កុសលនិងអកុសល ចិត្តប្បទេ ១១ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្ត-
 ប្បទេ ២ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បទេ ១១ ខាងកិរិយា រូបាវចរ-
 ឯកទុក្ខជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង លោកុ-
 ត្តរឯកទុក្ខជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង រៀវត្រវិចារៈដែលកើត
 ឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌មិនមាន
 វិចារៈ តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ រូបាវចរតិកតិកជ្ឈាន ខាង
 កុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤ ខាងកុ-
 សលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរតិកតិកជ្ឈាន ខាង
 កុសលផង ខាងវិបាកផង វិចារៈផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌
 មិនមានវិចារៈ ។

(៤៧៦) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ
 ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៤ ខាង
 អកុសល ចិត្តប្បទេ ៥ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៥ ខាង
 កិរិយា រូបាវចរទុក្ខតិកតិកជ្ឈានខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង

បិដិទុកេ អត្ថកថា

លោកុត្តរទុក្ខកតិកជ្ឈនា កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច ឯត្ថប្បដ្ឋំ បីតិ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។
 កតមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។ កាមាវចរកុសលតោ
 ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា ចិត្តប្បនា អកុសលតោ
 អដ្ឋ កាមាវចរកុសលស្ស វិចារកតោ ឯកានិស
 អកុសលស្ស វិចារកតោ សត្ត កិរិយតោ ធ រូចា-
 វចរទុក្ខកតិកជ្ឈនា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិចា-
 កតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរទុក្ខកតិកជ្ឈនា
 កុសលតោ ច វិចារកតោ ច បីតិ ច រូបញ្ច ធិញ្ច-
 ធាញ្ច ឥមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។

(២៧៧) កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ កាមា-
 វចរកុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ចិត្ត-
 ប្បនា អកុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចារកតោ បញ្ច កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរទុក្ខកតិក-
 ជ្ឈនា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច
 លោកុត្តរទុក្ខកតិកជ្ឈនា កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច ឯត្ថប្បដ្ឋំ បីតិ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

បំណែងអត្ថបទៈ

លោកុត្តរទុក្ខតិកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង វៀរតែបីតិដែល
កើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ។
ពួកធម៌មិនមានបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទេវតា
ខាន់កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៨ ខាន់អកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាន់
វិបាក នៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៧ ខាន់វិបាក នៃអកុសល
ចិត្តប្បាទ ៦ ខាន់ភិរិយា រូបាវចរទុក្ខទុក្ខជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាក
ផង ខាន់ភិរិយាផង អាប្បវដ្ឋាន ៤ ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
ខាន់ភិរិយាផង លោកុត្តរទុក្ខទុក្ខជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
បីតិផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមានបីតិ ។

(៤៧៧) ពួកធម៌ ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាន់កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
ខាន់អកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាន់វិបាក នៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥
ខាន់ភិរិយា រូបាវចរទុក្ខតិកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
ខាន់ភិរិយាផង លោកុត្តរទុក្ខតិកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
វៀរតែបីតិដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណ៍

កតមេ ធម្មា ន បីតិសហគតា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ អដ្ឋ កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកតោ ឯកាទស អកុសលស្ស វិចាកតោ សត្ត កិរិយតោ ធ រូបាវចរទុក្ខទុក្ខដ្ឋោនា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរទុក្ខទុក្ខដ្ឋោនា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច បីតិ ច រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន បីតិសហគតា ។

[២៩៨] កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកតោ ធ កិរិយតោ បញ្ច រូបាវចរតិកចតុក្កដ្ឋោនា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកចតុក្កដ្ឋោនា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឯត្ថប្បដ្ឋំ សុខំ វិចិត្រា ឥមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌មិនប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយ
 ឧបេក្ខា ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៨ ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ
 ១១ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៧ ខាងវិបាកនៃអកុសល
 ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងកិរិយា រូបាវចរទុក្ខទុក្ខដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង ខាងកិរិយាផង អារុប្បដ្ឋាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរទុក្ខទុក្ខដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 បីតិផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយបីតិ ។

(៤៧៨) ពួកធម៌ ប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥
 ខាងកិរិយា រូបាវចរតិចត្តកដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាង
 កិរិយាផង លោកុត្តរតិចត្តកដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 វៀរតែសុខៈ ដែលកើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ ប្រកប
 ដោយសុខៈ ។ ពួកធម៌ មិនប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយឧបេក្ខា ខាងកាមាវចរកុសល

បំផ្លិចៗ អនុគ្រាម

ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ អដ្ឋ កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចាកតោ ទស អកុសលស្ស វិចាកតោ សត្ត កិរិ-
 យតោ ធ រូចាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចា-
 កតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសល-
 តោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរំ ចតុត្ថំ
 ឈានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ ច សុខញ្ច
 រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។

(២៧៧) កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។

កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា
 ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ធ កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចាកតោ ទស អកុសលស្ស វិចាកតោ ធ កិរិ-
 យតោ ធ រូចាវចរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច
 វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុ-
 សលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុ-
 ត្តរំ ចតុត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ ច
 ឧបេក្ខា ឧបេក្ខំ វិចិត្តា ឥមេ ធម្មា ឧបេក្ខាស-
 ហគតា ។ កតមេ ធម្មា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។

បិដ្ឋកអត្ថបទៈ

ចិត្តប្បទេ ៨ ខាងអកុសល ចិត្តប្បទេ ១០ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល
 ចិត្តប្បទេ ៧ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងកិរិយា ប្រាវចរ-
 ចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរចតុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង សុខផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌
 មិនប្រកបដោយសុខៈ ។

(២៧៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ
 ៤ ប្រកបដោយទុក្ខ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងអកុសល
 ចិត្តប្បទេ ១០ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងវិបាកនៃ
 អកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងកិរិយា ប្រាវចរចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង
 ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង វៀរតែទុក្ខដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកប
 ដោយទុក្ខ ។ ពួកធម៌ មិនប្រកបដោយទុក្ខ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគ-
 តា ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ន កាមាវចរកុស-
 លស្ស វិចាកតោ ន អកុសលស្ស វិចាកតោ ឯ-
 កោ កិរិយតោ បញ្ច រូបាវចរតិកចតុក្កដ្ឋិជា កុ-
 សលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុ-
 ត្តរតិកចតុក្កដ្ឋិជា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច
 ឧបេក្ខា ច រូបញ្ច ចិត្តានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ឧបេ-
 ក្ខាសហគតា ។

[២៨០] កតមេ ធម្មា កាមាវចរា ។ កាមាវចរ-
 កុសលំ អកុសលំ សព្វោ កាមាវចរស្ស វិចាកោ
 កាមាវចរកិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា កា-
 មាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។ រូបាវចរា
 អរូបាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។

[២៨១] កតមេ ធម្មា រូបាវចរា ។ រូបាវចរ-
 ចតុក្កបញ្ចកដ្ឋិជា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច
 កិរិយតោ ច ឥមេ ធម្មា រូបាវចរា ។ កតមេ
 ធម្មា ន រូបាវចរា ។ កាមាវចរា អរូបាវចរា អបរិ-
 យាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន រូបាវចរា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៦
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ១
 ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងភិរិយា រូបាវចរតិចត្តក្កដ្ឋាន
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរតិចត្តក្កដ្ឋាន
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង ឧបេក្ខាផង រូបផង
 និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយឧបេក្ខា ។

[៤៨០] ពួកធម៌ជាកាមាវចរ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរកុសល
 និងអកុសល វិបាកនៃកាមាវចរទាំងអស់ កាមាវចរភិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាកាមាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាកាមា-
 វចរ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌
 មិនមែនជាកាមាវចរ ។

[៤៨១] ពួកធម៌ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរចត្តក្ក-
 បញ្ចកដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង នេះពួក
 ធម៌ជារូបាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ ។

បិដ្ឋក្កោ អនុក្កោ

[២៨២] កតមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។ ចត្តារោ
 អារុប្បា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ
 ធិ ឥមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន
 អរូចាវចរា ។ កាមាវចរា រូចាវចរា អបរិយាបន្នា
 ឥមេ ធម្មា ន អរូចាវចរា ។

[២៨៣] កតមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ តីសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ តីសុ ក្ខមីសុ វិចាកោ
 តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 បរិយាបន្នា ។ កតមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។ ចត្តា-
 រោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលាធិ
 ធិព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។

[២៨៤] កតមេ ធម្មា ធិយ្យាធិកា ។ ចត្តារោ
 មត្តា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ធិយ្យាធិកា ។
 កតមេ ធម្មា អធិយ្យាធិកា ។ តីសុ ក្ខមីសុ
 កុសលំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិចាកោ តីសុ
 ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ធិព្វានញ្ច ឥមេ
 ធម្មា អធិយ្យាធិកា ។

បិដ្ឋកអនុញ្ញាតៈ

(៤៨២) ពួកធម៌ជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ អារុប្បជ្ឈាន ៤
ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង នេះពួកធម៌ជាអរូបា-
វចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ រូបាវចរ
អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ ។

(៤៨៣) ពួកធម៌ជាបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ កុសល និង
អកុសលកងក្ខម ៣ វិបាកកងក្ខម ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្ខម ៣
និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាបរិយាបន្នៈ ។ ពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ
តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង
និព្វានផង នេះពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ ។

(៤៨៤) ពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ (ធម៌ជាគ្រឿងនាំសត្វចេញចាកវដ្តៈ)
តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។
ពួកធម៌ជាអនិយ្យានិកៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលកងក្ខម ៣
វិបាកកងក្ខម ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្ខម ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួក
ធម៌ជាអនិយ្យានិកៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

[៤៨៥] កតមេ ធម្មា និយតា ។ ចត្តារោ ទិ-
ដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមនស្សសហគ-
តា ចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សិយា និយតា សិយា
អនិយតា ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា
និយតា ។ កតមេ ធម្មា អនិយតា ។ ចត្តារោ
ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិញ្ញា-
សហគតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បាទោ
តិសុ ភ្លមិសុ កុសលំ ចត្វសុ ភ្លមិសុ វិចារកោ តិ-
សុ ភ្លមិសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ
ធម្មា អនិយតា ។

[៤៨៦] កតមេ ធម្មា សឧត្តរា ។ តិសុ ភ្លមិ-
សុ កុសលំ អកុសលំ តិសុ ភ្លមិសុ វិចារកោ តិ-
សុ ភ្លមិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
សឧត្តរា ។ កតមេ ធម្មា អនុត្តរា ។ ចត្តារោ មត្តា
អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វានញ្ច
ឥមេ ធម្មា អនុត្តរា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៤៨៥) ពួកធម៌ទៀង តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកប

ដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះពួកធម៌ទៀងក៏មាន

មិនទៀងក៏មាន មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ទៀង ។ ពួក

ធម៌មិនទៀង តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកប

ដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយវិចិត្រចិត្ត ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយ

ទទួចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ២ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ

៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនទៀង ។

(៤៨៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខៈ (ការរើឡើងនូវខ្លួន) តើ

ដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិង

អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខៈ ។

ពួកធម៌ជាអនុត្តរៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ

ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ជាអនុត្តរៈ ។

បំផ្លិចៗ អត្ថបទ

(៤៨៧) កតមេ ធម្មា សរណា ។ ទ្វាទស
 អកុសលចិត្តប្បដា ឥមេ ធម្មា សរណា ។ កតមេ
 ធម្មា អរណា ។ ចត្វសុ ក្ខម័សុ កុសលំ ចត្វសុ
 ក្ខម័សុ វិចារោ ភីសុ ក្ខម័សុ កិរិយា ព្យាកតំ រូបញ្ច
 ធិញ្ច ឥមេ ធម្មា អរណាតិ ។

ធម្មសង្កណិប្បករណំ ធិដ្ឋិតំ ។

បិដ្ឋកអត្ថបទៈ

(៤៨៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសល-
 ចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយរណៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាវណៈ
 តើដូចម្តេច ។ កុសលភ័ក្ត្រភូមិ ៤ វិបាកភ័ក្ត្រភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 ភ័ក្ត្រភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាវណៈ ។

ចប់ ធម្មសង្គណិប្បករណៈ ។

អភិធម្មបិដកេ
ធម្មសង្គណីយា ទុតិយភាគោ

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា

អង្ក

រូបកណ្ណំ

អព្យាករេត រូបសង្គហេ មាតិកា	១
ឯកកនិទ្ទេសោ	១៧
ទុកនិទ្ទេសោ	២០
តិកនិទ្ទេសោ	៧២
ចតុកនិទ្ទេសោ	៧៧
បញ្ចកនិទ្ទេសោ	១១៥

និក្ខេបកណ្ណំ

តិកេ និក្ខេបោ	១២១
ហេតុគោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៣៧
ចូឡនទុកេ និក្ខេបោ	១៤៧
អាសវគោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៥៤
សញ្ញាជនគោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៥៧

មាតិកាបត្រានិ

មាតិកា

អង្កេត

រូបករណ៍

គន្លឹះតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៦៧
ឧបត្ថម្ភតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៧៦
យោគតាចក្រ និក្ខេបបទ	,,
និវេណតាចក្រ និក្ខេបបទ	,,
បរាមាសតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៨៤
មហានិក្ខេបបទ និក្ខេបបទ	១៨៧
ទុក្ខនិក្ខេបបទ និក្ខេបបទ	១៩២
ភិលសតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៩៧
បដិមនិក្ខេបបទ និក្ខេបបទ	២១១
សុត្តន្តនិក្ខេបបទ និក្ខេបបទ	២២២

អត្ថបទរក្សា

តិកា អត្ថបទរក្សា	២២២
ហេតុតាចក្រ អត្ថបទរក្សា	២៥៨
បុព្វនិក្ខេបបទ អត្ថបទរក្សា	២៦៣
អាសវតាចក្រ អត្ថបទរក្សា	២៦៥

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

រូបកណ្តា

គន្លឹះគោបកន្ត្រឹកប	១៦៩
ឡើយគោបកន្ត្រឹកប	១៧៦
យោគគោបកន្ត្រឹកប	„
នីវេណគោបកន្ត្រឹកប	„
បរាមាសគោបកន្ត្រឹកប	១៨៤
មហានុវត្តគោបកន្ត្រឹកប	១៨៧
ទុប្បាទនគោបកន្ត្រឹកប	១៩២
កិលេសគោបកន្ត្រឹកប	១៩៧
បដិទុកនគោបកន្ត្រឹកប	២១១
សុតនិកុកនគោបកន្ត្រឹកប	២២២

អត្ថបទកណ្តា

តិកអត្ថបទ:	២២២
ហេតុគោបកអត្ថបទ:	២៤៨
បុព្វនុវត្តអត្ថបទ:	២៦៣
អាសវគោបកអត្ថបទ:	២៦៤

មាតិកាបត្រានិ

មាតិកា

អង្កេត

រូបកណ្តំ

សញ្ញាជនគោចរកេ អតទារេវ	២៦៨
គន្លឹកគោចរកេ អតទារេវ	២៧២
ឧបសគ្គគោចរកេ អតទារេវ	២៧៤
យោគគោចរកេ អតទារេវ	„
និវេណគោចរកេ អតទារេវ	„
បរាមាសគោចរកេ អតទារេវ	២៧៨
មហានុវត្តកេ អតទារេវ	២៨១
ទុច្ចាទានគោចរកេ អតទារេវ	២៨៥
កលេសគោចរកេ អតទារេវ	២៨៨
បិដ្ឋគោចរកេ អតទារេវ	២៩២

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

រូបកណ្តុ

សញ្ញាជនគោចកអត្ថទារៈ	២៦៨
គន្លឹគោចកអត្ថទារៈ	២៧២
ឧបសគ្គគោចកអត្ថទារៈ	២៧៥
យោគគោចកអត្ថទារៈ	„
និវរណគោចកអត្ថទារៈ	„
បរាមាសគោចកអត្ថទារៈ	២៧៨
មហន្តរទិកអត្ថទារៈ	២៨១
ឧបាទានគោចកអត្ថទារៈ	២៨៥
កិលេសគោចកអត្ថទារៈ	២៨៨
បដិគោចកអត្ថទារៈ	២៩២

វិវរុទ្ធាវិវរុទ្ធបត្តិ

វិវរុទ្ធបាហោ	អវិវរុទ្ធបាហោ	អង្កេត	រង្វិលេខាយ
ចិត្តសមដានំ	ចិត្តសមដានំ	៨	៣
គោមារបេសា	គោមារបេសា	២៣	៨
ចក្ខុយតនំ	ចក្ខុយតនំ	៧២	៧
ទុក្ខនិទ្ទេសា	តិក្ខនិទ្ទេសា	៧៣	១
„	„	៧៤	១
„	„	៧៧	១
„	„	៧៧	១
រូបំ	រូបំ	៨៧	៤
រូបធាតុ	រូបធាតុ	៨៧	១៧
វចីវិញាតិ	វចីវិញាតិ	៧១	១៤
មសំ	មសំ	៧៦	១៨
ចក្ខុនិយត	ចក្ខុយតនំ	១០០	១៧
ចត្តកនិទ្ទេសា	បញ្ចកានិទ្ទេសា	១១៥	១
„	„	១១៧	១
„	„	១១៧	១
ចិត្តប្បទេកណំ	ចិត្តប្បទេកណំ	១២០	១៣

វិវរុទ្ធវិវរុទ្ធបត្តិ

វិវរុទ្ធបាហើ	អវិវរុទ្ធបាហើ	អង្កេត	រជ្ជលេខាយ័
ចិត្តប្បទេកេណ្ឌ	ចិត្តប្បទេកេណ្ឌ	១២០	១៧
„	„	១២០	១៨
ភូរិ	ភូរិ	១៤០	១៧
នន្ទិ	នន្ទិ	១៤១	៧
នន្ទិវេតា	នន្ទិវេតា	១៤១	៧
អាឃារតា	អាឃារតា	១៤២	១៦
ហេតុតោច្ឆកេ និក្ខេបោ	ចូឡនន្ទេកេ និក្ខេបោ	១៤៧	១
(២០១) ខាងលើបញ្ចៈនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី		១៤៧	
ហេតុតោច្ឆកេ និក្ខេបោ	ចូឡនន្ទេកេ និក្ខេបោ	១៤១	១
(២០៨) ខាងលើបញ្ចៈនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី		១៤៤	
ចូឡនន្ទេកេ និក្ខេបោ	អាសវេតោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៤៥	១
„	„	១៤៧	១
„	សញ្ញាជនេតោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៤៧	១
(២១៧) ខាងលើបញ្ចៈនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី		១៤៧	
កវេជ្ឈសានំ	កវេជ្ឈសានំ	១៦៣	១២
អប្បចកកម្ម	អប្បចកកម្ម	១៦៤	១៦

វិវិទុវិវិទុបត្តិ

វិវិទុបាហ្មី	អវិវិទុបាហ្មី	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយ័
[២៣៦]	ខាងលើបញ្ចុះនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី	១៦៧	
[២៦១]	„ „	១៨៤	
[២៦៦]	„ „	១៨៧	
[២៨០]	„ „	១៩២	
[២៩១]	„ „	១៩៧	
[៣១០]	„ „	២១១	
ទស្សនន	ទស្សនន	២១៣	១២
[៣៣៦]	ខាងលើបញ្ចុះនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី	២២២	
មគ្គសមន្តិស	មគ្គសមន្តិស្ស	២៤១	១៧
ហេតុគោបកេ អត្ថទារោ	ចូឡនទេកេ អត្ថទារោ	២៦៣	១
[៤០៦]	ខាងលើបញ្ចុះនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី	២៦៣	
[៤២៥]	„ „	២៧២	

សន្និកម្រាស់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
ជាទុបាទិនបាទនិយមៈ	ជាទុបាទិនបាទនិយៈ	៧	៦
ចិត្តសហកុ	ចិត្តសហកូ	៨	៤
"	"	៨	៤
"	"	៨	៥
រសាយយតនៈ	រសាយតនៈ	១១	៤
ត្រើយ អាយក៍បាន	ថាត្រើយ អាយក៍បាន	៣០	១៧
មូល សំបែត	មូលសំបែត	៣៥	១៤
មូលភ្នំ	មូលភ្នំ ៤ ជ្រុង	"	១៤
មូល សំបែត	មូលសំបែត	៣៦	១៣
ថារូបាយតនៈក៍បាន	ថារូបាយតនៈក៍បាន	៣៧	៦
សូរនាគ សូរប្រគំ	សូរប្រគំ សូរនាគ	៤២	៥
ក្នុងគ្រឿងស្រស់ ក្នុងពុល	ក្នុងឆ្កាប ក្នុងក្រពុល	៤៣	៧-៨
"	" " "	៤៤	៤-៥
"	" " "	៤៤	១៤
"	" " "	៤៥	៧
តេជោ	តេជោ -	៥៤	៣
អនិច្ចតាមួយ	អនិច្ចតា	៥៧	៧

សង្ខេបត្រាប័ណ្ណខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
សំដៀករើក	សំដៀករើក	៦៨	១៤
ទុកនិទ្ទេស	តិកនិទ្ទេស	៧៣	១
„	„	៧៥	១
វិជិត្រ័យ	ជិត្រ័យ	៧៦	៤
ទុកនិទ្ទេស	តិកនិទ្ទេស	៧៧	១
ចិត្តសហក្ខ	ចិត្តសហក្ខ	៧៨	៤
„	„	៧៨	៤
„	„	៧៨	៤
„	„	៧៨	៥
„	„	៧៨	៦
„	„	៧៨	៧
ទុកនិទ្ទេស	តិកនិទ្ទេស	៧៩	១
ចតុកនិទ្ទេស	បញ្ចកានិទ្ទេស	១១៥	១
„	„	១១៧	១
„	„	១១៩	១
ជាកុសល	ជាកុសល-	១៤៥	១៣

សង្ខេបត្រាប្រាសាទពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
ហេតុគោច្ឆកនិក្ខេប	ចូឡនន្ទកនិក្ខេប	១៤៧	១
„	„	១៥១	១
ចូឡនន្ទកនិក្ខេប	អាសវគោច្ឆកនិក្ខេប	១៥៥	១
„	„	១៥៧	១
„	សញ្ញាជនគោច្ឆកនិក្ខេប	១៥៧	១
មិនដឹងខន្ធ	មិនដឹងកងខន្ធ	១៦៤	១១
ការបែកជាផ្លូវពីរ	ការបែកជាផ្លូវពីរ	១៧៧	១០
និវរណៈផ	និវរណៈផង	១៨២	៧
ដសនិវរណៈ	ដល់និវរណៈ	១៨៤	៦
វិញ្ញាខន្ធ	សញ្ញាខន្ធ	១៧០	១២
អាគាសានញ្ចយតនកត	អាគាសានញ្ចយតនកត	២១៧	១៧
នេះពួកធម៌ជាអបរិ-	នេះពួកធម៌ជាបរិ-	២២០	៧
ហេតុគោច្ឆកមត្តទារៈ	ចូឡនន្ទកមត្តទារៈ	២៦៣	១
ផលនៃវិបាកនៃកម្ម	ផលវិបាកនៃកម្ម	២៣៧	៤
និងហេតុកៈផងឡើយ	និងហេតុផងឡើយ	២៦២	១៧
_____	ត្រូវដកបន្ទាត់នេះចេញ	២៧១	៨

**សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកខាងក្រោមនេះ ៖**

Printing costs were met through the gift of

Wat. Sotoshu Hoshakuin Temple

The Rev. Kouken Ohta

2-5-1 Ooazanishishigemori, Hirosaki-shi, Aomori-ken 036 Japan

Wat. Sotoshu Seiu'in Temple

The Rev. Gikou Miura

1-7-1 Ooazanishishigemori, Hirosaki-shi, Aomori-ken 036 Japan

Kimura Physical, Pediatrical Clinic

Dr. Zenjirou Kimura

144 Shigemorichou, Hirosaki-shi, Aomori-ken 036 Japan

この本は次の方によって復刻されました。

曹洞宗 宝積院 太田宏見

〒036 青森県弘前市大字西茂森2-5-1

☎0172-32-0783

曹洞宗 盛雲院 三浦義弘

〒036 青森県弘前市大字西茂森1-7-1

☎0172-32-1681

木村内科小児科医院 木村然二郎

〒036 青森県弘前市茂森町144

☎0172-34-3250

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ

ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ
បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL. 79 (of 110 volumes total)

"ABHIDHAMMA PITAKA"

Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh

Reproduced with the kind cooperation of the

TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE

First edition December 8, 1994

Printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ（南伝大蔵経）全110巻・第79巻アビダンマピタカ（論部）

発 行：ブノンベン仏教研究所

復刻救援：カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会

発 行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社

製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

